

1300 Ft

2007

VADÁSZÉVKÖNYV

VADÁSZÉVKÖNYV

2007

**Biztos
vagy
benne?**

**KAMARAI TAGOK
RÉSZÉRE
TÉRÍTÉSMENTES**

biztosítási szolgáltatások

Az OTP Garancia Biztosító a magyar vadászok hivatalos biztosítója

OTP Garancia Biztosító. A segítő jobb.

1000,-Euro értékű **PRO** AIR-TEX finn membrán vadászuhat most megveheti **68.900,-Ft** os áron!!!

A legjobb JahtiJakt AIR-TEX membrán vadászuha minden időben: **PRO**

A legsikeresebb membrán vadászuha amit a finn vadászokkal együttműködve hoztak létre. Uj JahtiJakt AIR-TEX PRO membrán vadászuha vízállóság és légáteresztése terén, valamint az ár és minőség viszonylatában az első helyen áll.

PRO ajándékcsoomag 115.000 Ft. értékben minden megrendelt ruha után!

<p>1. Műszaki alsóruházat Értéke: 25.500,-Ft</p>	<p>2. Fleece alsóruházat Értéke: 12.500,-Ft</p>	<p>3. Fleece dzseki Értéke: 21.500,-Ft</p>	<p>4. Pulóver Értéke: 18.000,-Ft</p>
<p>5. Membrán sapka Értéke: 15.000,-Ft</p>	<p>6. Ujj nélküli kesztyű Értéke: 5.000,-Ft</p>	<p>7. Biztonsági mellény Értéke: 6.750,-Ft</p>	<p>8. Nadrágtartó Értéke: 5.000,-Ft</p>

8 részes ajándékcsoomag!
Az ajándékcsoomag értéke: 115.000,-Ft

Börzsöny Vadászati és Ker. Bt.
2627 Zebegény, Ady Endre u. 63.

Rendelje meg telefonon: **06-27-373-070**
Hétfőtől-péntekig: 9-18 óráig
Vagy interneten: www.finnvadasz.hu **06-30-9-413-284**

Vadászuha + ajándékcsoomag

Most csak **68.900,-Ft**
+ szállítási költség

Már Magyarországon is kapható
a JahtiJakt **PREMIUM** vadászbakancs.

49.900,-Ft
+ szállítási költség
Premium bakancs + ajándékcsoomag

VALÓDI BŐR
AIR-TEX
SCENTECH

PRO Céltávcső 1.5-6x42
3-9x40

Arkátgörge 500-700 Euro

Most csak **28.900,-Ft**
+ szállítási költség

PRO

www.finnvadasz.hu

PRO

2007. ÉVI
VADÁSZÉVKÖNYV

VADÁSZÉVKÖNYV

2007

DÉNES NATUR MŰHELY KIADÓ

Felelős szerkesztő:
PECHTOL JÁNOS

A szerkesztőség tagjai:
BÍRÓ GABRIELLA, BLAUMANN ÖDÖN, DÉNES ISTVÁN,
FÁCZÁNYI ÖDÖN, FEISZT OTTÓ, KOVÁCS GÁBOR,
KOVÁCS ZSOLT, TÖRÖK HENRIK

A hátsó borító, a naptár rész és az 53-70. oldalak fotóit
BLAUMANN ÖDÖN
készítette

A hónapok tennivalóit írta
NAGY ISTVÁN

Lektorálta
GYENGE LÁSZLÓ

ISBN 963 9369 90 X
ISSN 1419-4732

Szerkesztőség címe:
1027 Budapest, Medve utca 34-40.
Telefon: 355-6180 / Fax: 375-8378
e-mail: info@omvk.hu

Megjelent: 56 000 példányban

2007. ÉVI NAPTÁR

VADÁSZATI IDÉNYEK

Vadászható fajok	Vadászati idő
<i>Nagyvadfajok</i> Gímszarvasbika, golyóra érett – bika selejt, tehén – üdő, borjú Dámbika, golyóra érett – bika selejt – tehén, üdő, borjú Őzbak – suta, gida Muflonkos, muflonjuh, -jerke, -bárány Vaddisznó kan, süldő, malac,* – koca Szikaszarvas bika, -tehén, -üdő, -borjú	szeptember 1.–október 31. szeptember 1.–január 31. szeptember 1.–február 28. október 1.–december 31. október 1.–január 31. október 1.–február 28. április 15.–szeptember 30. október 1.–február 28. szeptember 1.–február 28. egész évben május 1.–január 31. szeptember 1.–december 31.
<i>Apróvadfajok</i> Mezei nyúl Úregi nyúl Fácánkakas – fácányúk* Fogoly* Vetési lúd, Nagylilik* Tökés réce, Csörgő réce, Szárca* Barát-, Kerceréce* Böjti réce Erdei szalonka* Balkáni gerle Örvös galamb	szeptember 1.–december 31. szeptember 1.–január 31. október 1.–február 28. vadászati idény nélkül október 1.–december 31. október 1.–január 31. szeptember 1.–január 31. október 1.–január 31. vadászati idény nélkül március 1.–április 10. augusztus 15.–február 28. augusztus 15.–október 31.
<i>Egyéb apróvadfajok</i> Róka, Pézsmapocok, Nyestkutya, Mosómedve Házi görény, Nyest Borz, Aranyakál Dolmányos varjú, Szarka* Szajkó*	egész évben szeptember 1.–február 28. június 1.–február 28. július 1.–február 28. augusztus 1.–február 28.

* A rendeletben előírt szabályok szerint

Január

A tél közepén járunk. Hó borítja az erdőt, mezőt. Vadállományunk még viszonylag jó kondícióval rendelkezik. Meglehetősen zsírréteg veszi körül a veséket. De gondoljunk arra, hogy néhány hetes éhezés komoly erőnléti problémát okozhat.

A vastag hótakaró alól az apróvad nehezen kaparja ki a táplálékot. A fácán és fogoly már régen elfogyasztotta a hozzáférhető gyommagvakat. Ha valamikor, most már igazán rászorul a kiegészítő takarmányozásra. Az etetőbe (már ha van!) ki kell szórni az energiában dúsabb kukorica-, vagy napraforgószemeket. A fogolycsapatokat tartózkodási helyükön tessük, mert ez a madár nagyobb távolságot még a takarmányért sem tesz meg. Gondoljunk a mezei nyúlra is. Néhány villa jó minőségű széna fontos lehet, mivel már ők is alig-alig találnak táplálékot.

A folyamatos takarmányozással megelőzhetjük a mezei nyulak behúzódsát a gyümölcsösökbe valamint az ottani károkozásukat.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Hétfő	7.32	16.03	13.34	5.47		17. Szerda	7.26	16.22	6.34	14.02	
2. Kedd	7.32	16.04	14.29	6.57		18. Csütörtök	7.25	16.24	7.23	15.16	
3. Szerda	7.32	16.05	15.35	7.54	○	19. Péntek	7.25	16.25	8.00	16.38	●
4. Csütörtök	7.32	16.06	16.49	8.36		20. Szombat	7.24	16.26	8.29	18.02	
5. Péntek	7.32	16.07	18.04	9.07		21. Vasárnap	7.23	16.28	8.51	19.26	
6. Szombat	7.31	16.08	19.18	9.30		22. Hétfő	7.22	16.29	9.10	20.48	
7. Vasárnap	7.31	16.09	20.28	9.48		23. Kedd	7.21	16.31	9.27	22.09	
8. Hétfő	7.31	16.11	21.35	10.03		24. Szerda	7.20	16.32	9.44	23.30	
9. Kedd	7.30	16.12	22.40	10.17		25. Csütörtök	7.19	16.34	10.03	---	☾
10. Szerda	7.30	16.13	23.46	10.30		26. Péntek	7.18	16.35	10.25	0.52	
11. Csütörtök	7.30	16.14	---	10.44	☾	27. Szombat	7.17	16.37	10.53	2.15	
12. Péntek	7.29	16.15	0.53	11.00		28. Vasárnap	7.16	16.38	11.30	3.35	
13. Szombat	7.29	16.17	2.01	11.19		29. Hétfő	7.15	16.40	12.19	4.47	
14. Vasárnap	7.28	16.18	3.12	11.44		30. Kedd	7.13	16.42	13.21	5.47	
15. Hétfő	7.27	16.19	4.24	12.17		31. Szerda	7.12	16.43	14.31	6.34	
16. Kedd	7.27	16.21	5.33	13.02							

Február

Ekkorra már a nagyvad is felhasználta az energiataralékait. Egyre óvatlanabban járnak az etetőkre, szórókra. Az éhség nagy úr! A gímbikák megkezdik az agancs hullatást. Az őzbakok az erőteljes agancsépítés idejét élik.

Erős agancsú állományuk csak akkor lesz, ha fehérjében és ásványi anyagokban gazdag táplálékot tudnak beépíteni szervezetükbe. De legalább ilyen fontos az őr, gím, dám és muflon vehemépítése. Jó és erős szaporulatra csak akkor számíthatunk, ha a tarvad jó kondícióban éli át a telet. A vaddisznók már hamarosan malacoznak. Erős malacot csak akkor tudnak nevelni, ha jó a tejtermelésük. Ehhez viszont kellő táplálék és nyugalom kell. A takarmányozást még nem szabad abbahagyni!

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Csütörtök	7.11	16.45	15.46	7.08		17. Szombat	6.47	17.10	6.53	16.58	●
2. Péntek	7.10	16.46	17.00	7.33	○	18. Vasárnap	6.45	17.11	7.13	18.23	
3. Szombat	7.08	16.48	18.11	7.53		19. Hétfő	6.44	17.13	7.31	19.48	
4. Vasárnap	7.07	16.49	19.20	8.09		20. Kedd	6.42	17.14	7.49	21.12	
5. Hétfő	7.06	16.51	20.26	8.23		21. Szerda	6.40	17.16	8.08	22.37	
6. Kedd	7.04	16.53	21.32	8.36		22. Csütörtök	6.38	17.17	8.29	--	
7. Szerda	7.03	16.54	22.38	8.50		23. Péntek	6.37	17.19	8.55	0.01	
8. Csütörtök	7.01	16.56	23.46	9.04		24. Szombat	6.35	17.21	9.30	1.24	☾
9. Péntek	7.00	16.57	--	9.22		25. Vasárnap	6.33	17.22	10.15	2.40	
10. Szombat	6.58	16.59	0.55	9.43		26. Hétfő	6.31	17.24	11.13	3.44	
11. Vasárnap	6.57	17.00	2.06	10.12		27. Kedd	6.29	17.25	12.20	4.34	
12. Hétfő	6.55	17.02	3.15	10.50	☾	28. Szerda	6.27	17.27	13.33	5.10	
13. Kedd	6.54	17.03	4.19	11.42							
14. Szerda	6.52	17.05	5.13	12.49							
15. Csütörtök	6.50	17.07	5.55	14.07							
16. Péntek	6.49	17.08	6.28	15.32							

Március

Lehet hó, lehet sár. Lehet hideg, lehet meleg. Bármilyen idővel köszönt be a március, a vadetetését még nem hagyhatjuk abba. A jó vehemépítést csak a jó kondícióban lévő tarvadállománytól várhatjuk. A beköszöntő meleg életre kelti a fákat, cserjéket. A duzzadó rügyek a fiatalosokba vonzzák a csülkös vadat, megnövekedhet az erdei vadkár. Az etetők feltöltése mellett fontos a folyamatos sóellátás is. A mikroelemes nyalósó kihelyezésével vigyázzunk! A mikroelemplótlást talajvizsgálat kell, hogy megelőzze. Ha erre vonatkozó adataink nincsenek, elegendő az egyszerű marhasó, de az legyen.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Csütörtök	6.26	17.28	14.46	5.38		17. Szombat	5.54	17.52	5.14	15.50	
2. Péntek	6.24	17.30	15.58	5.59		18. Vasárnap	5.52	17.53	5.34	17.15	
3. Szombat	6.22	17.31	17.07	6.15		19. Hétfő	5.50	17.55	5.52	18.41	●
4. Vasárnap	6.20	17.33	18.14	6.30	○	20. Kedd	5.48	17.56	6.10	20.28	
5. Hétfő	6.18	17.34	19.20	6.43		21. Szerda	5.46	17.57	6.31	21.37	
6. Kedd	6.16	17.36	20.06	6.57		22. Csütörtök	5.44	17.59	6.56	23.04	
7. Szerda	6.14	17.37	21.33	7.11		23. Péntek	5.42	18.00	7.28	---	
8. Csütörtök	6.12	17.39	22.41	7.27		24. Szombat	5.40	18.02	8.10	0.26	
9. Péntek	6.10	17.40	23.51	7.47		25. Vasárnap	6.38	19.03	10.05	1.37	☾
10. Szombat	6.08	17.41	--	8.12		26. Hétfő	6.36	19.04	11.11	3.32	
11. Vasárnap	6.06	17.43	1.00	8.45		27. Kedd	6.34	19.06	12.23	4.13	
12. Hétfő	6.04	17.44	2.05	9.30	☾	28. Szerda	6.32	19.07	13.37	4.43	
13. Kedd	6.02	17.46	3.02	10.29		29. Csütörtök	6.30	19.09	14.48	5.05	
14. Szerda	6.00	17.47	3.48	11.40		30. Péntek	6.28	19.10	15.57	5.23	
15. Csütörtök	5.58	17.49	4.24	13.00		31. Szombat	6.26	19.12	17.04	5.38	
16. Péntek	5.56	17.50	4.52	14.24							

Április

Zöldell az erdő, életre kelt a határ. A vaddisznótúrások jelzik, hogy fehérjeigényüket kielégítendő próbálják összeszedni az áttelelt talajlakó férgeket, pajorokat, csigákat.

A mezeipocok-fészkek sincsenek biztonságban.

A csülkösvad már bőséges, tápanyagban dús, friss zöld táplálékot talál. Kiegészítő takarmányozásra már nincs szükség, legfeljebb csak rostos takarmány adására. A nagyvad ilyenkor már a friss növényzetet, természetes táplálékát keresi.

A fácán és fogoly még igényelheti az etetők feltöltését, hiszen a gyommagvak még nem értek be, a rovarfauna még alig ébredzik.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Vasárnap	6.24	19.13	18.10	5.51		17. Kedd	5.53	19.36	5.31	20.01	●
2. Hétfő	6.22	19.14	19.16	6.05	○	18. Szerda	5.51	19.37	5.54	21.32	
3. Kedd	6.20	19.16	20.22	6.18		19. Csütörtök	5.49	19.38	6.23	23.00	
4. Szerda	6.18	19.17	21.30	6.34		20. Péntek	5.47	19.40	7.02	-- --	
5. Csütörtök	6.16	19.19	22.40	6.52		21. Szombat	5.45	19.41	7.54	0.19	
6. Péntek	6.14	19.20	23.49	7.15		22. Vasárnap	5.44	19.43	8.58	1.23	
7. Szombat	6.12	19.21	-- --	7.46		23. Hétfő	5.42	19.44	10.10	2.10	
8. Vasárnap	6.10	19.23	0.55	8.26		24. Kedd	5.40	19.45	11.25	2.45	☾
9. Hétfő	6.08	19.24	1.54	9.18		25. Szerda	5.38	19.47	12.38	3.10	
10. Kedd	6.06	19.26	2.43	10.23	☾	26. Csütörtök	5.37	19.48	13.48	3.29	
11. Szerda	6.04	19.27	3.22	11.38		27. Péntek	5.35	19.50	14.56	3.45	
12. Csütörtök	6.02	19.28	3.52	12.57		28. Szombat	5.33	19.51	16.02	3.59	
13. Péntek	6.00	19.30	4.16	14.19		29. Vasárnap	5.31	19.52	17.07	4.13	
14. Szombat	5.58	19.31	4.36	15.43		30. Hétfő	5.30	19.54	18.13	4.26	
15. Vasárnap	5.57	19.33	4.54	17.07							
16. Hétfő	5.55	19.34	5.12	18.33							

Május

A vad már gondoskodik önmagáról, az etetőket nem keresi fel. A még csíkos vadmalacok is kezdik megízlelni a szilárd táplálékot. Turkálnak, legelik a sarjadzó fűvet.

Egyre több, csibéket vezető fácányútkot és néhol fogolyútkot látunk. Ez utóbbiak csibéi gondban lehetnek, hiszen életük első három hetében táplálékuk csaknem kizárólag rovarokból áll. Az intenzív növénytermelés intenzív növényvédelemmel jár. A kemikáliák által elpusztított rovarok bizony nagyon hiányoznak az étlapról. Ezért ezen időszakban különös jelentőséggel bírnak a vadföldek, illetve a mezőgazdasági táblák vegyszermentes szélső sávjai.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Kedd	5.28	19.55	19.20	4.41	○	17. Csütörtök	5.05	20.16	4.53	21.51	☾
2. Szerda	5.27	19.56	20.29	4.59		18. Péntek	5.04	20.17	5.39	23.04	
3. Csütörtök	5.25	19.58	21.39	5.20		19. Szombat	5.03	20.19	6.39	-- --	
4. Péntek	5.23	19.59	22.47	5.49	20. Vasárnap	5.02	20.20	7.50	0.01		
5. Szombat	5.22	20.01	23.48	6.26	21. Hétfő	5.01	20.21	9.07	0.42		
6. Vasárnap	5.20	20.02	-- --	7.14	22. Kedd	5.00	20.22	10.23	1.11		
7. Hétfő	5.19	20.03	0.40	8.15	23. Szerda	4.59	20.23	11.36	1.33		
8. Kedd	5.17	20.05	1.21	9.26	24. Csütörtök	4.58	20.25	12.45	1.51		
9. Szerda	5.16	20.06	1.53	10.42	25. Péntek	4.57	20.26	13.52	2.06		
10. Csütörtök	5.14	20.07	2.18	12.01	26. Szombat	4.56	20.27	14.57	2.19		
11. Péntek	5.13	20.09	2.39	13.20	27. Vasárnap	4.55	20.28	16.03	2.33		
12. Szombat	5.12	20.10	2.57	14.41	28. Hétfő	4.54	20.29	17.10	2.48		
13. Vasárnap	5.10	20.11	3.14	16.03	29. Kedd	4.53	20.30	18.18	3.04		
14. Hétfő	5.09	20.12	3.32	17.28	30. Szerda	4.53	20.31	19.28	3.25		
15. Kedd	5.08	20.14	3.53	18.56	31. Csütörtök	4.52	20.32	20.37	3.51		
16. Szerda	5.06	20.15	4.19	20.26							

Junius

A felnőtt és süldő mezei nyulak bőséges táplálékot találnak ott, ahol nem a monokultúrás növénytermesztés a szokásos. A mezei nyúl számára legalább olyan fontos a változatos táplálék, mint a pákosztos ős esetében. Ha figyelmesen nézzük e vadfajunk táplálkozását, azt látjuk, hogy nem a kultúrnövényeket fogyasztja elsősorban, hanem főként a „gyomokat” csipegeti (sok közülük gyógynövény, ami a mezei nyulak – és az ős – egészségi állapotának fenntartásához is fontos).

A gyommagvak – a rovarok mellett – a szárnyasvad csibéinek érendjében egyre nagyobb szerepet játszanak.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Péntek	4.51	20.33	21.41	4.25		17. Vasárnap	4.46	20.44	6.43	23.09	
2. Szombat	4.51	20.34	22.36	5.11		18. Hétfő	4.46	20.44	8.01	23.35	
3. Vasárnap	4.50	20.35	23.21	6.09		19. Kedd	4.46	20.44	9.17	23.54	
4. Hétfő	4.49	20.36	23.56	7.17		20. Szerda	4.46	20.45	10.30	-- --	
5. Kedd	4.49	20.36	-- --	8.32		21. Csütörtök	4.47	20.45	11.39	0.11	
6. Szerda	4.48	20.37	0.22	9.50		22. Péntek	4.47	20.45	12.45	0.25	☾
7. Csütörtök	4.48	20.38	0.44	11.08		23. Szombat	4.47	20.45	13.51	0.39	
8. Péntek	4.48	20.39	1.02	12.26	☾	24. Vasárnap	4.47	20.45	14.57	0.53	
9. Szombat	4.47	20.39	1.19	13.45		25. Hétfő	4.48	20.45	16.05	1.09	
10. Vasárnap	4.47	20.40	1.36	15.06		26. Kedd	4.48	20.45	17.14	1.28	
11. Hétfő	4.47	20.41	1.55	16.30		27. Szerda	4.48	20.45	18.24	1.52	
12. Kedd	4.47	20.41	2.18	17.56		28. Csütörtök	4.49	20.45	19.30	2.23	
13. Szerda	4.46	20.42	2.47	19.22		29. Péntek	4.49	20.45	20.30	3.05	
14. Csütörtök	4.46	20.42	3.26	20.41		30. Szombat	4.50	20.45	21.19	3.59	☉
15. Péntek	4.46	20.43	4.19	21.46	●						
16. Szombat	4.46	20.43	5.26	22.34							

Julius

A pákosztos őz „térdig jár” a táplálékban. Az apróvad rovar- és gyomnövényválasztéka kiegészül az érő gabonamagvakkal. Egészen az aratásig bőséges, változatos étrendben dúskálhatnak. Ezen időszakban nem az éhezés, hanem inkább a szomjazás viseli meg apróvadjainkat. Az esetleges pocsolások is gondot jelenthetnek, hiszen a legtöbbször igen nagy a műtrágya- és növényvédőszer-koncentrációjuk. Itassunk, de csak ivóvíz minőségű vizet kínáljunk a vadnak!

A nagyvad könnyebben jut el távolabbi ivóhelyekre, de okosabban tesszük, ha vízzel megköjtjük a vadászterületünkön.

Ez az időszak a vaddisznó vadkárrelhárító vadászata is, hiszen az érő gabonátáblák messziről odavonzzák a kondákat.

A hó végén több területen megkezdődik az őzek násza.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Vasárnap	4.50	20.45	21.57	5.05		17. Kedd	5.04	20.36	8.10	22.15	
2. Hétfő	4.51	20.45	22.26	6.20		18. Szerda	5.05	20.35	9.22	22.30	
3. Kedd	4.52	20.44	22.49	7.39		19. Csütörtök	5.06	20.34	10.30	22.44	
4. Szerda	4.52	20.44	23.08	8.58		20. Péntek	5.07	20.33	11.37	22.58	
5. Csütörtök	4.53	20.44	23.25	10.16		21. Szombat	5.08	20.32	12.43	23.13	
6. Péntek	4.54	20.43	23.42	11.34		22. Vasárnap	5.09	20.31	13.51	23.31	☾
7. Szombat	4.55	20.43	---	12.53	☾	23. Hétfő	5.10	20.30	14.59	23.52	
8. Vasárnap	4.55	20.42	0.00	14.14		24. Kedd	5.11	20.29	16.08	---	
9. Hétfő	4.56	20.42	0.20	15.38		25. Szerda	5.13	20.28	17.16	0.20	
10. Kedd	4.57	20.41	0.46	17.02		26. Csütörtök	5.14	20.27	18.19	0.57	
11. Szerda	4.58	20.41	1.20	18.22		27. Péntek	5.15	20.25	19.12	1.46	
12. Csütörtök	4.59	20.40	2.06	19.32		28. Szombat	5.16	20.24	19.55	2.48	
13. Péntek	5.00	20.39	3.07	20.26		29. Vasárnap	5.17	20.23	20.27	4.01	
14. Szombat	5.01	20.38	4.19	21.06	●	30. Hétfő	5.19	20.22	20.53	5.20	○
15. Vasárnap	5.02	20.38	5.37	21.35		31. Kedd	5.20	20.20	21.14	6.41	
16. Hétfő	5.03	20.37	6.55	21.57							

Augusztus

A rekkenő nyár további vízutánpótlást tesz szükségessé. A tehenek, suták, juhok csak akkor tudják szoptatni az időnként még most is tejet igénylő utódaikat, ha nem szenvednek a víz hiányától. Az ez évi szaporulat már csipegeti a füvek és cserjék friss hajtásait.

A gabonatermesztő vidékeken élő mezei nyúlánál kezdődnek a problémák. Az aratás után közvetlenül beszántott és betárcsázott táblák kultúrsivataggá válnak. Az itt élő mezei nyulak éheznek. Mire a közeli növénytakarót megtalálják, romlik a kondíció, és az éhezés, valamint a hirtelen takarmányváltás miatti bélgyulladás megtizedelheti mezeinyúl-állományunkat.

Javában folyik az őzek üzekedése és a vadászok őzhívó sípjait kipróbálhatják a ritkán látott öreg bakok elejtésére.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Szerda	5.21	20.19	21.32	8.02		17. Péntek	5.42	19.53	10.29	21.18	
2. Csütörtök	5.22	20.17	21.49	9.22		18. Szombat	5.43	19.52	11.36	21.35	
3. Péntek	5.24	20.16	22.06	10.42		19. Vasárnap	5.45	19.50	12.44	21.54	
4. Szombat	5.25	20.15	22.26	12.03		20. Hétfő	5.46	19.48	13.53	22.19	
5. Vasárnap	5.26	20.13	22.49	13.26	☾	21. Kedd	5.47	19.46	15.01	22.51	☽
6. Hétfő	5.27	20.12	23.20	14.49		22. Szerda	5.49	19.44	16.05	23.35	
7. Kedd	5.29	20.10	---	16.10		23. Csütörtök	5.50	19.43	17.02	---	
8. Szerda	5.30	20.08	0.01	17.22		24. Péntek	5.51	19.41	17.49	0.30	
9. Csütörtök	5.31	20.07	0.55	18.21		25. Szombat	5.53	19.39	18.26	1.38	
10. Péntek	5.33	20.05	2.02	19.04		26. Vasárnap	5.54	19.37	18.54	2.55	
11. Szombat	5.34	20.04	3.18	19.37		27. Hétfő	5.55	19.35	19.17	4.16	
12. Vasárnap	5.35	20.02	4.35	20.01		28. Kedd	5.57	19.33	19.36	5.38	☉
13. Hétfő	5.37	20.00	5.51	20.20	●	29. Szerda	5.58	19.31	19.54	7.00	
14. Kedd	5.38	19.59	7.04	20.36		30. Csütörtök	5.59	19.29	20.12	8.22	
15. Szerda	5.39	19.57	8.14	20.50		31. Péntek	6.01	19.27	20.31	9.46	
16. Csütörtök	5.41	19.55	9.22	21.04							

Szeptember

A szántó művelésű vadászterületeken az apróvadnak továbbra is gondot okozhat a táplálékhiány. Ezért itt fel kell újítani a fácán- és őzetetőket, és megkezdhető a szoktató etetés.

Az erdőben bőséges a táplálékkínálat. A bögő szarvasbika vadászata során meg kell nyitni a stabil kerítéssel vagy villanypásztorral korábban körülzárt vadföldeket. A hónap első napjaiban bőségesen kell ellátni az ismert bögőhelyeket lédús takarmánnyal (pl. alma, dinnye, siló), hiszen jó bögés csak akkor lesz, ha ott a tarvadat meg tudjuk tartani.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Szombat	6.02	19.25	20.53	11.11		17. Hétfő	6.23	18.53	12.47	20.50	
2. Vasárnap	6.03	19.23	21.22	12.36		18. Kedd	6.25	18.51	13.52	21.28	
3. Hétfő	6.05	19.21	22.00	13.59		19. Szerda	6.26	18.49	14.51	22.17	☾
4. Kedd	6.06	19.19	22.50	15.15	☾	20. Csütörtök	6.27	18.47	15.41	23.19	
5. Szerda	6.07	19.17	23.53	16.17		21. Péntek	6.29	18.45	16.21	-- --	
6. Csütörtök	6.09	19.15	-- --	17.05		22. Szombat	6.30	18.43	16.53	0.30	
7. Péntek	6.10	19.13	1.05	17.40		23. Vasárnap	6.31	18.41	17.18	1.48	
8. Szombat	6.11	19.11	2.21	18.05		24. Hétfő	6.33	18.39	17.38	3.08	
9. Vasárnap	6.13	19.09	3.37	18.26		25. Kedd	6.34	18.37	17.57	4.30	
10. Hétfő	6.14	19.07	4.50	18.42		26. Szerda	6.35	18.35	18.15	5.53	☽
11. Kedd	6.15	19.05	6.00	18.57	●	27. Csütörtök	6.37	18.33	18.34	7.18	
12. Szerda	6.17	19.03	7.08	19.11		28. Péntek	6.38	18.31	18.55	8.44	
13. Csütörtök	6.18	19.01	8.15	19.25		29. Szombat	6.39	18.29	19.22	10.13	
14. Péntek	6.19	18.59	9.22	19.41		30. Vasárnap	6.41	18.27	19.58	11.41	
15. Szombat	6.21	18.57	10.30	19.59							
16. Vasárnap	6.22	18.55	11.38	20.21							

Október

Az őszi derekán a nagyvad szívesen fogyasztja a fák és cserjék érett termését. A hónap elején a dámbikák igen jó kondícióban vannak, hiszen a rövidesen beköszöntő barcogás alatt nem a táplálkozással lesznek elfoglalva. E fontos tennivalójuk alatt nem igen táplálkoznak.

A vaddisznókondák egyre gyakrabban költöznek ki az erdőből az érő kukoricatáblákba. Tovább növekedhet a vadkár.

A szárnyasvad etetése már sehol sem kerülhető meg. Amire ezzel kapcsolatban gondolni kell; a fácán számára takarmányt csak féltetéses etetők alá szórjunk. A szemeket vékonyan terítsük szét. A megázott, vastagon hagyott szemek befüllednek, toxint termelő gombák telepedhetnek meg rajta, így a fácánállományt saját magunk mérgezzük meg!

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Hétfő	6.42	18.25	20.45	13.02		17. Szerda	7.05	17.53	13.35	21.07	
2. Kedd	6.44	18.23	21.45	14.11		18. Csütörtök	7.06	17.52	14.18	22.13	
3. Szerda	6.45	18.21	22.56	15.04	☾	19. Péntek	7.08	17.50	14.51	23.26	☽
4. Csütörtök	6.46	18.19	-- --	15.42		20. Szombat	7.09	17.48	15.18	-- --	
5. Péntek	6.48	18.17	0.11	16.10		21. Vasárnap	7.11	17.46	15.40	0.43	
6. Szombat	6.49	18.15	1.27	16.32		22. Hétfő	7.12	17.44	15.59	2.02	
7. Vasárnap	6.51	18.13	2.40	16.49		23. Kedd	7.14	17.43	16.17	3.22	
8. Hétfő	6.52	18.11	3.50	17.05		24. Szerda	7.15	17.41	16.35	4.44	
9. Kedd	6.53	18.09	4.58	17.19		25. Csütörtök	7.16	17.39	16.55	6.09	
10. Szerda	6.55	18.07	6.04	17.33		26. Péntek	7.18	17.37	17.20	7.38	○
11. Csütörtök	6.56	18.05	7.11	17.48	●	27. Szombat	7.19	17.36	17.52	9.09	
12. Péntek	6.58	18.03	8.18	18.05		28. Vasárnap	7.21	17.34	17.35	9.37	
13. Szombat	6.59	18.01	9.26	18.26		29. Hétfő	7.22	17.32	18.32	10.54	
14. Vasárnap	7.00	17.59	10.35	18.52		30. Kedd	6.24	16.31	19.42	11.56	
15. Hétfő	7.02	17.57	11.41	19.27		31. Szerda	6.25	16.29	20.58	12.41	
16. Kedd	7.03	17.55	12.42	20.11							

November

Megjött a tél. A bögéskor testsúlyuk nagy részét elvesztő gímbikák is újra jó kondícióban vannak. A gondos vadgazda ekkorra már régen rendbe hozta az etetőket, és feltöltötte szálas és szemes takarmánnyal. Gyakori hiba, hogy a szénát bálában hagyva, a földre dobják. Az átázott, bélsárral is kevert széna betegség forrása lehet.

Akik disznóhajtásra készülnek, már a hónap elején elkezdték a sűrűkben és a sűrűk szélén a szoktató etetést, és persze a jövő hajtások közelében már nem vadásznak.

Az apróvadas vadászterületeken már „napi” feladat az etetők feltöltése.

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Csütörtök	6.27	16.28	22.16	13.13	☾	17. Szombat	6.51	16.06	12.42	22.43	☾
2. Péntek	6.28	16.26	23.30	13.37		18. Vasárnap	6.52	16.05	13.02	23.59	
3. Szombat	6.30	16.25	-- --	13.56		19. Hétfő	6.54	16.04	13.19	-- --	
4. Vasárnap	6.31	16.23	0.41	14.12		20. Kedd	6.55	16.03	13.37	1.17	
5. Hétfő	6.33	16.22	1.50	14.26		21. Szerda	6.57	16.02	13.55	2.38	
6. Kedd	6.35	16.20	2.56	14.40		22. Csütörtök	6.58	16.01	14.17	4.02	
7. Szerda	6.36	16.19	4.02	14.55		23. Péntek	7.00	16.01	14.45	5.31	
8. Csütörtök	6.38	16.17	5.09	15.11		24. Szombat	7.01	16.00	15.22	7.01	☽
9. Péntek	6.39	16.16	6.16	15.31		25. Vasárnap	7.02	15.59	16.13	8.26	
10. Szombat	6.41	16.15	7.25	15.56	●	26. Hétfő	7.04	15.58	17.19	9.37	
11. Vasárnap	6.42	16.13	8.32	16.28		27. Kedd	7.05	15.58	18.36	10.32	
12. Hétfő	6.44	16.12	9.35	17.10		28. Szerda	7.06	15.57	19.57	11.11	
13. Kedd	6.45	16.11	10.30	18.02		29. Csütörtök	7.08	15.56	21.15	11.39	
14. Szerda	6.47	16.10	11.15	19.04		30. Péntek	7.09	15.56	22.29	12.00	
15. Csütörtök	6.48	16.09	11.51	20.14							
16. Péntek	6.50	16.07	12.20	21.28							

December

Erősödik a hideg, romlik a kondíció. Különös gondot kell fordítanunk arra, hogy az etetők soha ne maradjanak üresen. A vad ilyenkor már jól tudja, hogy hol számíthat terített asztra. Ha üres etetőt talál, gondba kerülhet. A muflonos vadászterületen nem elég az etetők feltöltése, hanem az ide vezető utakat is meg kell tisztítani a hótól. Az őz korábban nem nagy érdeklődést tanúsított az etetők iránt, de ilyenkor már rendszeresen látogatja a felkínált takarmányt. Bár a vaddisznók könnyen kitúrják a makkot a hó alól, de a szőróknak is mindennapi látogatóik.

A nagyvadas területeken helyes gyakorlat, hogy a szemes és szálas mellett lédús takarmányt (pl. répafarok, szilázs) is visznek az etetőkbe. Arra viszont gondolni kell, hogy csak annyit szabad felkínálni, amennyit a vad egy-két nap alatt felvesz. A fagyott lédús takarmány bélgyulladás, hasmenést okozhat.

Nagy István

Napok	A Nap		A Hold			Napok	A Nap		A Hold		
	kelte	nyugta	kelte	nyugta			kelte	nyugta	kelte	nyugta	
1. Szombat	7.10	15.55	23.40	12.17	☾	17. Hétfő	7.26	15.54	11.41	-- --	☾
2. Vasárnap	7.11	15.55	-- --	12.32		18. Kedd	7.27	15.54	11.58	0.19	
3. Hétfő	7.13	15.54	0.47	12.47		19. Szerda	7.28	15.54	12.18	1.38	
4. Kedd	7.14	15.54	1.53	13.01		20. Csütörtök	7.28	15.55	12.41	3.01	
5. Szerda	7.15	15.54	3.00	13.17		21. Péntek	7.29	15.55	13.13	4.28	
6. Csütörtök	7.16	15.53	4.07	13.36		22. Szombat	7.29	15.56	13.56	5.54	
7. Péntek	7.17	15.53	5.15	13.59		23. Vasárnap	7.30	15.56	14.54	7.12	
8. Szombat	7.18	15.53	6.22	14.29		24. Hétfő	7.30	15.57	16.06	8.16	○
9. Vasárnap	7.19	15.53	7.27	15.08	●	25. Kedd	7.30	15.57	17.28	9.03	
10. Hétfő	7.20	15.53	8.25	15.57		26. Szerda	7.31	15.58	18.50	9.36	
11. Kedd	7.21	15.53	9.14	16.58		27. Csütörtök	7.31	15.59	20.08	10.01	
12. Szerda	7.22	15.53	9.53	18.06		28. Péntek	7.31	15.59	21.23	10.21	
13. Csütörtök	7.23	15.53	10.23	19.19		29. Szombat	7.32	16.00	22.33	10.37	
14. Péntek	7.24	15.53	10.47	20.33		30. Vasárnap	7.32	16.01	23.41	10.52	
15. Szombat	7.25	15.53	11.07	21.47		31. Hétfő	7.32	16.02	-- --	11.07	
16. Vasárnap	7.25	15.53	11.24	23.02							

TISZTELT VADGAZDÁLKODÓK! KEDVES VADÁSZTÁRSAIM!

Több mint 30 éve szolgálom a magyar vadgazdálkodást, vadászatot és vadászokat. Ezen időszak alatt voltak kimagasló évek, mélypontok, válságok, de valahogy mindig sikerült talpra állnia vadgazdálkodásunknak. Persze bizonyos átalakulások a „modernizáció közepette” bekövetkeztek, és az sem biztos, hogy mindig pozitív hatással voltak a vadászatra.

A rendszerváltás óta jelentősen kicsérelődött vadásztársadalmunk, és az új idők új szelei részben átalakították a szerkezetet, sajnos vele együtt a hagyományokat és a szokásokat is, azaz sokszor feledésbe merülnek.

Tíz évvel ezelőtt a földtulajdonosoktól féltettük a vadgazdálkodást. Tegyük hozzá, részben joggal, mert nem voltak felkészülve a változásokra. Vadásztársadalmunk akkor „kisebb sérülésekkel” megszervezte önmagát és a legtöbb vadásztársaság folytathatta tevékenységét. Ez év elején pedig meglepetésként vettük tudomásul, milyen gyorsan elrepült az üzemtervi ciklus, és már tavasszal – Győr-Moson-Sopron, valamint Nógrád megyéből indulva – megkezdődött a vadászterületek ismételt kijelölése.

Ezt megelőzően a szakemberek és az érdekeltet sokat vitatkoztak azon, hogy kell-e a vadászati törvényt módosítani? A hatóság az érdekképviseletekkel együtt úgy döntött, hogy az új ciklus elindításához nem szükséges törvénymódosítás, mert a jelenlegi jogszabá-

lyok mind a vadnak, mind a vadásznak elfogadhatók. A többség ragaszkodott ahhoz, hogy a 10 év alatt bevált sarokpontok a törvényben megmaradjanak, és majd a területek kijelölése után lehet módosítani a jogszabályok azon pontjait, melyek az elmúlt tíz év alatt változtatásra lettek ítélve.

Tartanak a területek „újrafelosztásai”, amiről tudtuk, hogy nem lesz problémamentes. Sokan úgy vélték, hogy a földtulajdonosok az elmúlt ciklusban olyannyira felvilágosultak, hogy megfontolják, mi módon hasznosítsák a földtulajdonhoz kötött vadászati jogukat. Még akkor is, ha tudták, hogy a vadgazdálkodás az utóbbi években nem tartozott a sikerágazatok közé. Azt hittük, valóban a földtulajdonosokkal lesz a legtöbb probléma – igaz volt ilyen is –, de nem ez volt a jellemző.

Évtizedekig hallgattuk, hogy a vadásztársadalom mennyire befelé fordult, zárt egységet alkot, és nem engedik maguk közé még a földtulajdonosokat sem. Az elmúlt hónapokban bebizonyosodott, hogy ez a befelé fordultság nem az egységet és az összetartást jelentette. A terület-kijelölések során nagyon sok helyen vadász vadásznak lett ellensége, az eddigi barátságok nem egy esetben gyűlöletté fajultak. Pedig még csak a területek kijelölésénél tartunk. Hogyan viselkednek majd az ilyen vadásztársaink a vadászat során? Tudnak-e majd örülni a másik sikerének? Mert a vadá-

szat erről is szól, és nem arról, mi módon foszthatjuk meg társainkat a vadászterületüktől, csak azért, mert esetleg jobb anyagiakkal rendelkezünk, vagy netán jobb a kapcsolataink.

Az elmúlt hónapokban sok felháborító esetet hallottam, és elgondolkodtam, hogy érdemes-e képviselni azok érdekeit, akik a mások érdekeivel nem törődnek.

Azt elfogadom, hogy egyes közösségek bizonyos személyekkel nem kívánunk együtt vadászni, de ennek van korrekt elintézési módja. Egyezségeket kötnek, és megosztják a területüket. Erre is van sok pozitív példa, és részben ennek az eredménye lesz, hogy mintegy 400-zal több vadgazdálkodási egység kezdheti meg működését 2007. március 1-én. Addig még a hatóságnak nagyon sok dolga akad, és bizonyára jó néhány bírósági perre is lehet számítani.

De mi lesz, és mi várható március 1-től?

Reméljük addig elfogadásra kerül a Nemzeti Vadgazdálkodási Program, elkészülnek az új üzemtervek, és a jogosultak folytatják, ill. megkezdik a gazdálkodást. Viszont felmerül a kérdés, lesz-e elég szellemi és anyagi tőke a kezdéshez?

Jó lenne, ha az új üzemterv alapján kezdődő szakmai munkát – valamilyeni vadászterületen – képzett, megfelelő szakmai végzettségű személyek irányítanák, ugyanakkor el kell érni, hogy legyen becsülete és tekintélye a hivatásos vadászoknak is. Ennek következtében javulhatna a vadgazdálkodás színvonala, amihez a lehetőségek adtak, igaz, a vadászterületek átlagos nagysága csökkenni fog, de ez nem lehet hátrány, mert úgy gondolom, egy kisebb terület-

re jobban oda lehet figyelni, és intenzívebb vadgazdálkodást lehet rajta folytatni. A különböző országos, regionális és megyei szakmai fórumokon felül kell vizsgálni az egyes vadászható fajokkal történő gazdálkodást.

A törzsállomány és a vadászati lehetőségek növelése érdekében az apróvadtenyésztés ismételt előtérbe helyezése elengedhetetlen lesz. A nagyvadról regionális tervekben kell gondolkodni, és a vadgazdálkodási egységeknek a területükre lebontott, hatóság által jóváhagyott és ellenőrzött terveket kell végrehajtani.

Tovább kell építeni, és napi kapcsolattá kell tenni az erdészek, a vadászok és a természetvédők együttműködését, az oktatásnak és a kutatásnak pedig a gyakorlatot kell szolgálnia. Mindezek után, ha a gazdálkodással rendben leszünk, megteremtjük a vadászati lehetőségeket, akkor jöhetnek a vadászok, a régiók, az újak, az újjagdagok, de tudomásul kell vennünk, hogy a zöld ruhában nincs rang, beosztás, kiváltság, csak vadász van.

Az érdekképviseletek azt szeretnék, ha minden vizsgát tett és vadászni szándékozó ember valóban vadász lenne. Mert a vadászvizsga még nem tette azá.

Szeretnénk, ha a vadászképzés, az oktatás, a gyakorlott vadásztársaink és a természetes környezet olyan vadászokat nevelnének, akik méltók e név viselésére. Megtanulják és betartják az íratlan szabályokat is, tisztelik a hagyományokat, és joggal büszkék arra, hogy vadászok, a vaddal együtt, a természetet is tisztelik.

A vadászat során meg kell adni a vadnak is az esélyt, és nem engedhetjük,

hogyan olyan vadászati módok uralkodjanak el, amilyenek egyre inkább tapasztalhatók a gyakorlatban. Az éjjellátó készülékkel, éjjellátó céltávcsővel, vagy lámpával történő éjszakai vadászat, vagy a mezőgazdasági termények betakarítása során alkalmazott úgynevezett „kombájnos” vadászat mellett, hogy tilos, még baleset forrása is lehet.

A vadászatra jogosultak felelős vezetői – legyen az állami, földtulajdonosi, vagy vadásztársasági – nem engedhetik a vadászat lejárását, ennek kapcsán a közvélemény negatív ítélkezését, nem beszélve arról, hogy a vadászbalesetek többsége a törvények be nem tartása miatt következik be.

Pechtol János

Vigyázzunk hát egymásra kedves Vadásztársaim, nem csak a vadászterületen, hanem a munkánk és a magánélet során is, és kezeljük zöld ruhás társainkat vadászbarátként, de legalább vadásztársaként.

Kívánom, hogy a következő tíz év mind a gazdálkodásban, mind a vadászatban hozzon olyan változásokat, amelyek lehetővé teszik, hogy a magyar vadászok hódolhassanak szenvedélyüknek, és ezen tevékenységükkel hozzájárulnak a természet egyensúlyának fenntartásához.

Vtv. 72. § (1) Vadászlőfegyverrel és vadászíjjal lövést leadni csak akkor szabad, ha a vadász a vadat kétséget kizárólag felismerte, és a lövéssel mások életét, testi épségét, illetve a vagyonzbiztonságát nem veszélyezteti. A lövés előtt mérlegelni kell a lövedék várható útját és a becsapódás helyét.

MEGZABOLÁZATLAN VADÁSZSZENVEDÉLY

Alig múltak el az ünnepek, amikor a hazai írott és elektronikus sajtó megdöbbentő vadászbalesetről adott hírt. 2006. január 12-én halálos kimenetelű vadászbaleset történt Nógrád megyében. A Cserhátvidéke Vadásztársaság területén megrendezett vaddisznó hajtóvadászat közben, egy lajosmizsei vendégvadász fején lőtte vadásztársát. A helyszínre kiérkező mentők sikertelenül próbálták újraéleszteni az élettel összeegyeztethetetlen, nagyon súlyos lőtt sérülést szenvedett vadászt.

Sajnálatos, de múlt év november közepéig a fenn említett tragikus eseten kívül, még két alkalommal történt halálos kimenetelű vadászati baleset hazánkban. Szeptember 22-én a Baranya megyei Sellyei Szarvas Vt. területén vadkárrelhárító vadászat közben ért halálos lövés egy nem vadász állampolgárt, illetve október 11-én a Somogy megyei Jákó és Környéke Sóllyom Vt. területén a kukoricáson átvágó erdész vélték vaddisznónak.

A történetek után újból és újból felvetődik az a súlyos kérdés, hogy miért kellett vadászlőfegyver okozta vadászbalesetben meghalniuk embertársainknak? Kivételes esetben a vadászat, mint nemes sport, hogyan válhat a

legféltebb kincsünk, az emberi élet kioltójává!

Az elmúlt tizenöt év vadászbaleseteinek okait vizsgálva, ma is helytállóak az Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézetnek azon megállapításai, melyeket a 70-es évek elején ebben a témakörben végzett tudományos igényű kutatási eredményük következtetésekként megfogalmaztak.

„A vadászati balesetek okait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy nagy többségüket nem jogi rendezetlenség, műszaki hiba, elháríthatatlan tényezők tették lehetővé, hanem a vadászati előírások durva, tudatos be nem tartásából, vagy ismeretének hiányából, a sértettek nagyfokú felelőtlenségéből adódtak. Az okok ismeretében állíthatjuk, hogy az elhaltak és a sérültek többnyire nem a vadászat, hanem az emberi fegyelmetlenség, felelőtlenség és mulasztás áldozatai, illetve sérültjei voltak. A vadászati baleseteknél (hasonlóan a közlekedési, foglalkozási balesetekhez) sokszor a véletlenül múlik, hogy ki lesz a baleset előidézője és ki az áldozat. A vadászati baleseteknél ebben gyakran közrejátszik a mohóság, a felfokozott nyereségvágy, az érzelmi elvakultság, a vadászláz eluralkodása, a rég várt alkalom kihasználása. A vadásztársaság

rossz légköre (szabályszegések elnézése, szabadjára engedett önző, kapzsi magatartás) nemcsak a balesetek előidézőjének, hanem a társaság minden tagjának magatartását is befolyásolja.

Az egyes ügyekben – változó intenzitással és jelleggel – az alapvető – büntetőjogilag értékelhető vagy a büntetőjogi felelősségen kívül eső – vadászati, fegyverhasználati szabályszegések sorozatával, a gátlások feloldásával, az elvakultsággal, az alantás szenvedélynek, az emberi kapzsiság, az anyagiasság felszínre kerülésével, a virtuskodással, a vadászkerölcs és vadászetika teljes hiányával találkozunk. Figyelemmel a balesetek bekövetkezésében szerepet játszó körülményekre, a megszegett szabályok jellegére, a sérült vagy az áldozat előző magatartására, megállapíthatjuk, hogy a balesetek nem törvényszerűek, s jelentős részük megelőzhető.

A balesetek megelőzése érdekében azon megnyilvánulások, szabályszegések, helytelen emberi tulajdonságok, vadászatszervezési hibák ellen kell fellépni, amelyek következményeikben balesetek születhetnek. A bűnmegelőzésénél a legjelentősebbek azok a fegyelmi vagy szabálysértési eljárás alapját képező, illetve csak erkölcsi rosszallás alá eső, helytelen nézetek, cselekmények, megnyilvánulások, amelyek ugyan még nem tekinthetők bűncselekményeknek, de azok bekövetkezéséhez vezethetnek, könnyen ilyenekké válhatnak, amennyiben felszámolásukról nem gondoskodunk.

Anélkül, hogy lebecsülnénk a kártérítési, fegyelmi, szabálysértési és büntetőjogi eszközök megelőzéssel összefüggő szerepét és hatásosságát – sőt azt indokolt és szükséges esetekben kiemelkedő jelentőségűnek és elengedhetetlennek

tartjuk –, hangsúlyozzuk hogy alapvető a helyes vadászati közvélemény formálása, a vadászetikai követelmények betartásának megkövetelése, a következetes és személyre tekintet nélküli fellépés minden szabálytalanság, káros jelenség, nézet, valamint ezek ellenzői ellen.

A vadászati baleset megelőzése elsődlegesen a vadásztársaságokra és a vadászokra hárul. Meg kell teremteni azt az egészséges, fegyelmezett belső légkört minden vadásztársaságban, amelyben a vadászati és fegyverhasználati rendelkezéseket maradéktalanul betartják, és semmilyen vadászatszervezési hibát, személyi önzést, virtuskodást, kapzsiságot, felelőtleniséget nem tűrnek meg, hogy ezáltal a vadászati balesetek kizárólag csak az előre nem látott vagy előre nem látható műszaki, technikai okok folytán előálló esetekre korlátozódjanak!

Az adminisztratív, fegyelmező igazgatásrendszeri, szabálysértési és büntetőjogi eszközök a megelőzésben csak másodlagosak. Ezek visszatartó szerepét tagadni nem szabad, elsődleges azonban a vadászati vezető és felügyeleti szervek, valamint a vadásztársaságok megelőző tevékenysége. A már bekövetkezett balesetek általában súlyos következményei ugyanis gyakorlatilag büntetőjogi vagy más eszközökkel utólag sosem tehetők jóvá”.

Nem lehet elégszer leírni, hogy a vadászat és a vadászfegyver használat kiemelten veszélyes foglalkozásnak számít, hiszen a vadászat eszközüül használt sörétes és golyós vadászfegyverek emberi élet kioltására is alkalmasak. Attól függetlenül, hogy a hazai vadászok döntő többsége az apró, vagy a nagyvad vadászatokon teljesen szabályszerűen, megfelelő gondossággal hasz-

nálja vadászfegyverét, a lövés leadása előtt a veszély lehetőségét sohasem lehet kizárni.

Minden vadásznak tudomásul kell vennie, hogy a vadászatban nincs kis és nagy fegyverhasználati, illetve vadászati szabályszegés. Vadászat közben a biztonsági előírások legminimálisabb megsértése is veszélyhelyzetet teremthet, amely súlyos személyi sérüléssel járó vadászbalesethez, végzetes esetben emberi életbe kerülhet, családi tragédiát eredményezhet.

Mivel a fegyverrel elkövetett vadászati balesetek vizsgálata alapvetően a gondatlanságból indul ki (a szándékosság megléte a legtöbb esetben csak eshetőlegesen vetődik fel), nem árt röviden és „jogszerűen” definiálni ennek a magatartásnak a fogalmát. „Gondatlanságból követi el a bűncselekményt az, aki előre látja magatartásának lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, úgyszintén az is, aki a következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet, vagy körütekintést elmulasztja.”

A gondatlanság fogalmi köréhez kapcsolódik az engedélyezett lőfegyver használatakor szabálytalanság miatt bekövetkezett sérülés vagy halál, melynek megvalósulását a Büntető Törvénykönyv a „Foglalkozáskörében elkövetett veszélyeztetés” tényállásában rögzíti.

A területi korlátok miatt, ha röviden is, de nézzünk a lőfegyverrel elkövetett vadászati balesetek okai „mögé”.

A vadászati balesetek „toplistáját” egyértelműen azon vadászati jogszabály (Vtv. 72. § (1) megszegése vezeti, mely szerint: **„Vadászlőfegyverrel lövést leadni csak akkor szabad, ha a vadász a vadat kétséget kizáróan felismerte,**

és a lövéssel mások életét, testi épségét, illetve a vagyonzbiztonságot nem veszélyezteti. A lövés előtt mérlegelni kell a lövedék várható becsapódásának helyét.”

Hiába van érvényben több évtizede ez a „kőbe vésett” vadászati jogszabály, mégis majdnem minden évben van olyan vadász, aki *sutba dobva az előírás tényleges tartalmát, azt megszegve, minden idegszálát csak a vad elejtésére, és nem annak felismerésére összpontosítva, meggondolatlanul a vadászterületen tartózkodó, vadnak vélt emberre, vagy vadásztársára halálos lövést ad le.*

Az elmúlt években a vadászati balesetek döntő része cserkelő, les vagy hajtó vadászatban következett be.

Elgondolkodtató, hogy les, illetve cserkelő vadászat alkalmával, amikor azt feltételeznénk, hogy a vadász nyugodt körülmények között várhatja az elejteni kívánt nagyvadat, ideje és lehetősége is van, hogy fényerős kézitávcsövvel még szűrületben is alaposan megvizsgálja az előtte elterülő terepet, felismerje az elejte-

ni kívánt nagyvadat, megállapítsa annak nemét, elbírálja trófeaminőségét. Ennek ellenére, a fenti vadászati szabályokkal ellentétesen, józanésszel fel nem fogható módon, mindig akad olyan fegyelmetlen vadász, aki a bokros, fás vagy mezőgazdasági növények takarta fedett terepen a legkisebb vélt mozgásra, vagy a terep színétől elüítő színváltozásra, abban a téves hiszemben, hogy nagyvadat észlelt, meggondolatlanul (személyi sérülést vagy halált okozva) oda lő.

Pedig minden vadásznak tisztában kell lennie azzal a ténnyel, hogy hazánkban nincs olyan ember nem járta vadászterület „ahol csak a vad és a madár jár”. Bármikor, bárhol, bármilyen napszakban és időjárási viszonyok mellett lehet számítani ember felbukkanására, tehát a balesetveszély lehetősége mindenkor és mindenhol fennáll.

Különösen veszélyesek a nyári és őszi hónapok, amikor a vadásztársasági és az üzemi területeken is fokozottan előtérbe kerül a mezőgazdasági kultúrák (kukorica, gabona, napraforgó, repce táblák, gyümölcsösök, szőlők stb.), illetve erdőtelepítések vadkártól való megvédése. Mivel a vadkárrelhárító vadász-

tok döntő többsége gyenge, vagy rossz látási viszonyok mellett, erős szürkületben, illetve éjjel folyik, a balesetveszély is meghatározódik. A kedvezőtlen látási viszonyok és a dús növényzet nagyon megnehezítik a vad pontos felismerését, és mozgási környezetének körültekintő áttekintését, még fényerős kézi- és céltávcső, és megfelelő fényerejű kereső lámpa használata mellett is.

A célzott lövés leadását megelőzően az elejteni kívánt vad alapos megfigyelése mellett, minden esetben kötelező a vad környezetének távcsővel történő alapos átvizsgálása is. Különös tekintettel arra a megmásíthatatlan tényre, hogy az éjszaka leple alatt gyümölcs-, termény-, és fatolvajok, illetve fegyveres vadászok is járhatják a határt és az erdőt.

Az életükkel játszó, „tilosban járók” rejtőzködő, lopakodó-omonó mozgása, sok esetben a vad színével azonos ruházata csak fokozza a balesetveszélyt.

Nyáron és ősszel késő estig dolgoznak a határban, vagy az erdőn, és csak az esti szürkületben igyekeznek haza a földművelő, favágó emberek. A meleg, csapadékos időjárást követően az

erdőn már kora hajnalban megjelennek a gombázók, de erdei gyümölcsöt, vagy gyógynövényeket gyűjtőkkel, illetve kirándulókkal, turistákkal, botfát, rőzsét szedegető falusi emberekkel, tavasszal hullajtott agancsot keresőkkel is gyakran találkozhat a vadász. Megdöbbenő, de a különféle okokból az erdőn, mezőn, szántóföldön, gyümölcsösben tevékenykedő, illetve onnan hazatérőben lévő embertársunk esett már áldozatul vadászfegyverrel elkövetett vadászati balesetnek.

A hivatásos vadászszemélyzet és a vadászterületeken gyakran illegálisan vadászó fegyveres vadászok közötti összetűzés nem egyszer végződött már súlyos személyi sérüléssel.

Ilyen esetben azt a tényt mindenképpen le kell szögezni, hogy a hivatásos vadászok, vadőrök, erdészek, a szolgálati lőfegyverüket emberrel szemben, kizárólag csak jogos védelmi helyzetben használhatják. A hivatásos vadászszemélyzet tagjai csak azzal a személlyel szemben jogosultak a szolgálati lőfegyverüket használni, aki őket szolgálatuk teljesítése közben úgy akadályozza, hogy ez által életüket, testi épségüket közvetlenül fenyegeti, vagy veszélyezteti, illetve ellenük tettelesen lép fel.

A fegyverhasználatot lehetőség szerint figyelmeztető lövés leadásának kell megelőznie. A támadóval minden esetben közölni kell, hogy ellene fegyverhasználatra kerül sor, amennyiben a támadó magatartását nem szünteti meg. Ezek az elvárások a lőfegyverrel rendelkező hivatásos személyzet felé csak akkor állnak fel, ha ez nem eredményez késedelmet, tehát a támadó a megelőző figyelmeztetések alatt már megkezdte támadását.

A hivatásos vadászszemélyzetnek szolgálati lőfegyvert csak akkor szabad használni, ha az akadályoztatás, vagy a tettelegesség másképpen nem hárítható el. Fegyverhasználat előtt minden esetben mérlegelni kell, hogy a támadás elhárítására más eszköz alkalmazása nem volna e célravezetőbb.

A támadás aktív cselekmény. A szóbeli fenyegetés viszont nem tekinthető támadásnak. A jogos védelem a jogtalan támadás megindításától kezdődik, és addig tart, amíg a támadás, a fenyegető helyzet fennáll. Azt a védekező személy dönti el, hogy a védekezéshez elegendő e saját fizikai ereje, vagy valamilyen más eszközt, végső esetben szolgálati lőfegyvert használ. Ha a támadó személy eláll a cselekményétől, nem beszélhetünk jogos önvédelemről. A védekezés csak addig jogos, ameddig azt az adott helyzet szükségessége megköveteli, és arányos a támadással

szemben. Tehát a jogos védekezés nem nagyobb, mint aminek a megakadályozására törekedett.

A hivatásos vadászszemélyzetnek a terepen kerülni kell a tűzharcot, mert a fegyveres bűnözők (pl. vadorzók) elfogása a megyei rendőr-főkapitányságok szervezeti egységén belül működő, Beavatkozó Alosztályok különleges rendőri egységeinek a feladata.

A szolgálati lőfegyvert megtorlasként használni tilos. A hivatásos vadászszemélyzet jelzésének, szóbeli felszólításnak eleget nem tevő, menekülő személy (vadorzó) ellen nem szabad lőfegyvert használni. A szolgálati lőfegyver használata sohasem lépheti túl a jogos védelem szükséges mértékét.

Kiemelt figyelmet érdemel a les és hajtóvadászatot részt vevő vadászok, illetve hajtók személyi biztonságát garantáló általános szabályok betartása.

Hajtó- és les vadászatban a lőállásokat elfoglaló vadászok kötelesek egymással kapcsolatot tartani. A lőállását a les, illetve hajtó vadászat alatt senki sem hagyhatja el önkényesen. Az előre megszabott lőirányt minden vadász köteles betartani. A vadászat végeztével, különösen a csoportos éjszakai les vadászat alkalmával (vagy rendkívüli esetben vadászat közben, ha a vadász a szomszédos lőálláshoz közeledik), az előre kijelölt gyülekező helyet, az előre lepon-tosított időpontban (napszaktól függően) fény- és hangjelzések (vagy egyéb biztonsági jelek) leadása mellett, nagy körültekintéssel és óvatosan kell megközelíteni, mivel a vadászatot részt vevők nem egyidejűleg érkeznek meg a gyülekező helyre. A vadászat végeztével a gyülekező helyet az oda érkező vadászoknak nem szabad elhagyniuk. A hajtás lefújását követően,

illetve a gyülekező helyről történő lövés leadása szigorúan tilos! A les- és hajtó vadászat előtt, alatt és a vadászat befejezését követően, kiemelt gondossággal kell kezelni a vadászfegyver szállítására, csőretöltésére, ürítésére, be- és kibiztosítására vonatkozó biztonsági szabályokat.

Sajnálatos, de nem egy esetben okozott már emberi tragédiát, a fentiekben felsorolt alapvető vadászati előírások önhatalmú megszegése.

A hazai nagyvadfajok általában a hajnali vagy késő délutáni szürkületben, illetve az éjszaka leple alatt mozognak, táplálkoznak. Értelemszerűen a vadászat ideje is ehhez igazodik.

Les- vagy cserkelő vadászatban, a késő esti, vagy a kora hajnali szürkületben a gyenge látási viszonyok miatt, szabad szemmel a legtöbb esetben csak sejtelmes körvonalakat, kísérteties tárgyakat vélünk felfedezni. A szürkületbe burkolózó erdő, a sokszor félelmet keltő különös erdei zajok, és a magány csak növelik a feszültséget az emberben, emellett a vadász érzékszerveit is „csúcsra járatták”.

A felfokozott vadászláz, a túlfűtött vadászszenvedély, a hön áhított nagyvad elejtésének vissza nem térő lehetősége sok vadász esetében okozott már a valóságtól teljesen eltérő, illuzórikus érzéki csalódást.

Nem egy szomorú példa igazolja, hogy az önfegyelem, az önkontroll, az elővigyázatosság és a körültekintés „sutba dobása”, a pillanatnyi „tudatkihagyás” miatt felülkerekedő téves illúziók és fantáziaképek tragikus vadászati balesetek okozói voltak.

Aki az alapvető fegyverkezelési és vadászati szabályokat nem képes betartani, ösztöneinek pedig nem tud paran-

csolni, az ne vegyen kezébe vadászfegyvert!

Gyenge holdfényű éjszaka, erős esti, vagy párás, derengő hajnali szürkületben, amikor szabad szemmel nem látunk élesen és kontrasztosan, alapvető fontosságú a fényerős (legalább 18-as szürkületi értékű) és megfelelő nagyítású (7x, 8x vagy 10 x-es) kezeléscső, illetve a megvilágított irányzójelű puskatávcső (6x42, 8x56, 4-12x56, 2,5-10x56, 2,5-10x50) használata, a környezetünk aprólékos átvizsgálása, az elejteni kívánt vad korrekt felismerése, és a pontos célzás érdekében. A magas szürkületi értéket produkáló, erős fényerejű és megvilágított irányzójelű célávcső használatával a hajnali és az esti órákban, körülbelül egy órával „kitolódik” a célzásához szükséges lóvilág.

Gyenge fényerejű látszó, illetve célávcső használata önbecsapásnak számít, a balesetveszélyt csak növeli, tehát ilyenek szóba sem jöhetnek.

Amennyiben nem állnak rendelkezésre a vadászathoz, elsődlegesen a célpont tökéletes felismeréséhez, illetve az elejteni kívánt nagyvad nemének,

korának, trófeaminőségének meghatározásához szükséges (és előírt) optikai, illetve a jogszabályban / (Vtv. 71. § (2) a, b) / engedélyezett esetekben, róka és vaddisznó éjszakai vadászatokor kötelező fényező eszköz (puskalámpa), gyenge látási viszonyok esetén a vadászatot fel kell függeszteni. Ugyancsak azonnal abba kell hagyni a vadászatot nagy köd leereszkedésekor, a teljes (vak) sötétség beálltakor, hóviharban, illetve erős zivatar és felhőszakadás kitörése esetében is.

Fokozottan fennáll a balesetveszély éjszakai vaddisznó, vagy rókaesetben, ha fényezőeszközzel felszerelt, de célávcső nélküli golyós vagy sörétes vadászfegyverrel vadászunk, mivel a közeli lőtávolság ellenére, a puskalámpánk által megvilágított célpont tökéletes felismerésében, valamint a vad mögötti bevilágított terep áttekintésében csak a szemünkre vagyunk hagyatkozva. Ilyen esetben különösen a szemüveges, illetve a látási gondokkal küszködő vadászokra hárul kiemelt felelősség a lövés leadása előtt.

A hazai vadászok többségének legkedveltebb nagyvadja a vaddisznó.

Vitán felül áll, hogy egy erős agyaráú vadkan elejtése minden vadász álma, különleges vadászünnepnek számít.

De az is igaz, hogy a trófeás hazai nagyvadak elejtésnek lehetősége a rendszerváltást követően a tulajdonjogi, gazdasági és vadászati átalakulásokból következően, a vadászok nagy része előtt erősen beszűkült. Ezzel szemben az országos szinten túlszaporodott vaddisznóállomány lényegében egész évben vadászati lehetőséget nyújt sok vadásztársaságnál (a vadaskertekről nem is beszélve).

Tagjaik erősen megcsappant vadászati igényének kielégítésre a bérkilövő vadásztársaságok is előszeretettel vásárolnak vaddisznó hajtóvadászatot. Emellett a vadászbaráti meghívások révén is sokan jutnak vadászati lehetőséghez. Nem csoda tehát, hogy a vadászok (ha alkalmuk nyílik rá) fokozott várakozással készülnek minden vaddisznó vadászatra, különösképpen a vaddisznó hajtóvadászatára.

Tény, hogy az elmúlt években bekövetkezett halálos kimenetelű vadászbalесetek jelentékeny része nagyvad társas vadászaton, kiváltképpen a fokozottan balesetveszélyes vaddisznóhajtások alkalmával következett be.

Sajnálatos, de a vadászati balesetek okai között „vezető” helyen áll a meg gondolatlan, körültekintés nélkül, csak vélt mozgásra, „vaktában” történő lövés leadása, valamint a „léniázás”, a szomszédos standok figyelmen kívül hagyása, az előre szigorúan megszabott tiltott lőirány semmibevétele, és a kijelölt leshely (vagy hajtóvadászaton során a kijelölt lóállás) önkényes elhagyása!

Balesetveszélyt rejt magában a vad nem ismeretéből adódó vadászati gyakorlatlanság is. A hajtásban mozgó vaddisznótól megijedt, gyenge lökésű vadászvendég felelőtlen és meg gondolatlan cselekvéssorozata, okozott már balesetet vaddisznó hajtóvadászaton közben.

Hiába állnak mementóként a megtörtént, megrendítő és elrettentő tragikus példák, mely után csak emberi bánat és keserűség maradt, a mindenáron történő zsákmányolás, a kapzsiság, az önzés, a vadászati és fegyverhasználati jogszabályok semmibevétele minden évben követel áldozatokat.

A mezőgazdasági szaktárca újonnan bevezetett balesetmegelőző intézkedései (pl. a tiltott lőirány piros színnel történő megjelölése) igencsak indokoltak

voltak a vaddisznó hajtóvadászaton és a nagyvad terelések esetében. Nem titok, hogy ezeket a szigorításokat (finoman szólva) sok vadász csak gúnyos kezlegyintéssel „intézte el”. Nem is gondolva arra, hogy a vadászati és fegyverhasználati szabályok lebecsülése, hazárdírózó és virtuskodó magatartással párosulva, már több esetben halálos vadászbalесethez vezetett!

A „vakszerencse” forgandó. A fegyverrel elkövetett vadászati balesetek „rejtett csapdájába” (pozíciótól, iskolai végzettségtől, vadászati gyakorlattól és anyagi egzisztenciától függetlenül) bármelyik fegyelmetlenül vadász, bár mikor beleeshet.

A teríték csökkenése sok vadásztársaságnál az apróvad (fácán, mezei nyúl) vadászatonál is megfigyelhető. A szűkös vadászati lehetőségek kihasználása sokszor meg gondolatlan, kapzsi lövésekre sarkalja a vadászokat, ami magában hordozza a balesetveszély lehetőségét. Apróvad társas vadászaton nem megy ritkaságszámba a szomszéd standon álló puskást mindenáron megelőzni kívánó elhamarkodott, hibás lövések leadása. A „közös lövések, vagy ösztüzek” dicstelen (és gyakran vitatott) eredményéről, a „ronggyá lőtt fácánokról” nem is beszélve.

Apróvad társas vadászaton csak olyan irányba szabad lövést leadni amerre más ember életét, testi épségét nem veszélyeztetjük. Fácán és fogoly vadászaton, fedett terepen (előre és hátra) csak a 45°-os lövésszög felett repülő madárra szabad lövést tenni. Alacsonyan

(embermagasságban) szálló madárra szigorúan tilos lőni!

Nyílt terepen csak abban az esetben szabad 45°-os lövésszög alatt, alacsonyan repülő madárra lőni, ha az engedélyezett lőirányban nincs ember vagy haszonállat. Ilyen esetben, a balesetek elkerülése miatt a fegyverhasználati szabályok betartása, illetve a sörétlövés hatótávolságának (az a távolság ameddig a lőfegyverből kilőtt lövedék, sörétszem elhatol) figyelembe vétele kiemelt fontosságú. Ne feledjük, az ősz nem csak a vadászaton, hanem a termény és gyümölcs betakarítások ideje is. Ilyenkor a hét minden napján, reggeltől estig dolgozhatnak emberek a határban.

Apróvad társas vadászaton lövésünk leadása előtt azt mindig tartsuk szem előtt, hogy a fagyott földön, illetve fák, bokrok ágain a sörétszem könnyen gurulatot kaphat. Az eredeti lőiránytól kiszámíthatatlan szögben elvágódó sörétszem súlyos személyi sérülést képes okozni. Történt már olyan sajnálatos eset is, amikor egyetlen gurulatot kapott sörétszem azonnali halált okozott.

Apróvadra rendezett vonalhajtásban, vagy körvadászaton, illetve vaddisznó hajtóvadászaton, baleset-

veszélyessége miatt szigorúan tilos a „léniázás”!

„Léniázás” esetén a biztonsági előírásokat megsértő, felelőtlen vadász a vonalon keresztül menekülő vadat (mezei nyúl, vaddisznó) folyamatosan célozva, a fegyver csövét átvezeti a vonalon, aminek következtében lényegében a célvonalba álló személy felé irányítja a tüzkész fegyvere csövét. Ez kiemelten balesetveszélyes felelőtlenség!

Ha a menekülő vad a vonalat megközelíti, a célzásra emelt vadászfegyvert azonnal el kell, hogy vegye a vadász a vállától! Csőszájjal felfelé tartva, csak akkor emelheti újból célzásra a fegyverét, ha a vad a vonalon már jóval túlfutott, így a lövés nem veszélyezteti a vadászatot résztvevők életét és testi épségét!

A fokozott balesetveszély miatt fácánra nem szerencsés körvadászatot tartani. Aki már részt vett ilyen vadászatot tapasztalhatta, hogy a hajtás végére, a kör szűkülése miatt egyre jobban összehúzó fácánok csoportosan, „bokrétaban” kelnek föl, és embermagasságban a föld felett össze-vissza szétrepülnek. Nem egyszer volt már rá példa, hogy a felelőtlen vadász a tömegesen repülő fácánokra, figyelmen kívül hagyva embertársai testi épségét, izgatottságában, könnyelmű, alacsony lövéseket adott le, minek következtében vadász-

társat, és hajtót is ért súlyos sörétlövés.

Vonalhajtásoknál ügyelni kell arra, hogy a lelőtt vad felvételéig, a vonalnak meg kell állni, és csak ezt követően, megfelelően kiigazodva indulhatnak el. Ugyancsak ügyelni kell arra, hogy a nehezebb terepszakon haladó szomszédok üteméhez (azokat bevárva) kell igazodniuk a könnyebb tereprészekon haladóknak. A vonal megbomlásakor, a növényzet által fedett terepen a vonal mögött, vagy a vonal előtt nem egyszer előfordult, hogy lemaradó puskást, vagy hajtót sörézetek meg.

Vonalhajtás esetén nem ritka, hogy a hajtás végén a fácánok előre menekülnek. Ahhoz, hogy az így „beszorult” fácánok oldalra vagy előre ne tudjanak kirepülni, a vadászatvezetők általában a vonal közepén haladókat lelassítják, míg a vonal két vége szaporázva a lépéseket megpróbálja elállni a menekülő fácánkakasok útját. Mivel a fácánok általában alacsonyan repülnek, a baleset elkerülése végett, a repülő fácánokra csak kifelé szabad lőni!

Apróvadra szervezett társasvadászatot gyakran előfordul, hogy az egymástól kis vagy közepes távolságra lévő puskások és a hajtók vonalban haladnak.

Ilyen esetben a tüzkész vadászfegyver csőtorkolatának mindig az égbolt felé kell irányulnia!

A balesetek elkerülése miatt szigorúan tilos karra fektetve, lényegében a mellettünk haladó vadásztársunkra, vagy hajtóra irányuló, vízszintes csőállásban hordani a csőretöltött vadászfegyvert!

Könnnyen járhat végzetes következményekkel a vadászfegyver hordmódjára, töltésére, ürítésére, bebiztosítására, szállítására és tárolására vonatkozó szabályok megszegése is. „Drákói” szabályként kezelendő, hogy vadászfegyvert csőretöltés, illetve kiürítés közben csak úgy szabad tartani, hogy véletlen elsülés esetén senki testi épségét ne veszélyeztessük.

Vadászfegyvert vadászatot még ideiglenesen sem szabad felügyelet nélkül hagyni! Vadászat közben a csőretöltött vadászfegyvert a csőszájjal felfelé, bebiztosított állapotban, két kézben, vagy hordszój segítségével vállon kell tartani. A csőszáj átfogása szigorúan tilos!

Társasvadászatok szünetében, vagy a puskasor felállításában közben a töltetlenség láthatóvá tétele érdekében, a kiürített billenőcsövű sörétes, bockbüchs, drilling, kipplaufbüchse és duplagolyós puskákat csővükkel megtörve, az automata sörétes puskákat, zárdugattyújukat hátrahúzva és a zárat egy kilőtt hüvellyel kitámasztva, míg a tolózáras golyós puskákat hátrahúzott zárdugattyúval kell a vállon, vagy a hónalj alá fogva biztonságosan szállítani.

Társasvadászatot csak a lőállás elfoglalását követően lehet a vadászfegyvert csőretölteni, majd ezt követően bebiztosítva, a puskát kézben tartva, az égbolt felé, vagy a föld felé irányuló csőtorkollal kell várni a hajtás megindítását. Csőretöltés előtt mindig győződjünk meg arról, hogy a csőfuratba nem került e véletlenül valamilyen idegen anyag,

ami a fegyver elsütésekor csőrobbanást okozhat. Ugyancsak át kell vizsgálni a csőfuratot szokatlan, „visszafojtott” hangú fegyverdörrenés esetén is.

Minden esetben ellenőrizzük a csőfurat tisztaságát akkor is, ha véletlenül elestünk, illetve havas, zúzmarás, gázos terepen haladunk keresztül, mert évszaktól, időjárási és terepviszonyoktól függően, ilyen esetben sár, föld, hó, jégkása, növényi eredetű anyag egyaránt bekerülhet a csőfuratba mely szennyeződések, ha nem távolítjuk el, lövéskor menthetetlenül, súlyos személyi sérülésekkel járó csőrobbanást foghatnak okozni.

A csőretöltött vadászfegyvert csak közvetlen a lövés előtt szabad tüzkész állapotba hozni, tehát kibiztosítani, illetve ha van, a gyorsító elsütőbillentyűt gyorsított állapotba hozni. Amennyiben a lövés elmarad, a fegyvert újból be kell biztosítani, illetve a gyorsító elsütőszerkezetet le kell engedni.

A hajtás lefújását követően, illetve a kijelölt gyülekezőhelyre történő vonulás előtt a vadászfegyvert minden esetben ki kell üríteni!

Baleset elkerülése végett ugyancsak ki kell üríteni a vadászfegyvert, amikor a vadászat közben magaslesre mászunk fel, valamilyen nehéz terepakadályt (meredek part, sziklás hegyoldal, patakmeder, árok, kerítés) kell leküzdenünk, vagy csúszós-jeges-sáros-egyenetlen talajfelületen kell átmennünk.

Amennyiben az egyik hajtás helyszínéről, a hajtóvadászat másik helyszínre gépjárművel kell közlekedni, a gépjárműbe szigorúan csak kiürített fegyverrel lehet beszállni. Sajnálatosan volt már rá példa, hogy a gépkocsiba beülő vadász töltött golyós fegyvere menet közben a

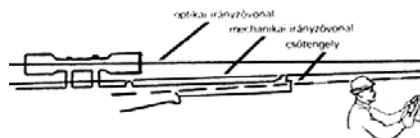
rázkódástól elsült, minek következtében az első ülésen ülő vadásztárs azonnali halált okozó fejlövással hanyatlott le. De volt olyan eset is, amikor a gépkocsiban véletlenül elsült sörétes fegyver söréttöltete a bent ülőket súlyosan megsebesítette.

Volt rá eset, hogy a vadászvendég az idevonatkozó vadászati szabályokat megszegve, a mozgó terepjáró gépkocsiból szeretett volna rálőni az eléjük ugró trófeás nagyvadra. A nagy kapkodásnak az lett a vége, hogy a hátsó ülésen ülő vadász golyós vadászfegyvere véletlenül elsült, óriási szerencsére az elől ülő kísérő erdész homlokát „csak” súrolta a szélvédőüvegen kirobbanó lövedék. A másik esetben a gépkocsiból kiszállni akaró vadász véletlenül elsült sörétes vadászfegyveréből kirobbant 12-es kaliberű Original-Brenneke ólomlövedék ütött maradandó lyukat a kocsiján. Személyi sérülés nélkül „megúszták” az esetet.

Ha céltávcsóval célozzuk meg az elejteni óhajtott vadat, arról sohasem szabad megfeledezni, hogy a távcső optikai irányzónála és a csőtengely között mindig nagyobb a távolság, mint a mechanikai irányzék irányzónála és

a csőtengely között. Emiatt a fegyvercső közelében lévő területet nem tudjuk érzékelni, mert „holttérben” van.

A közeli tárgyak nem, vagy csak nagyon elmosódottan látszanak a céltávcső látómezőjében. Ilyen esetben meg kell győződnie arról, hogy a csőtorkolatból kirobbanó lövedék előtt nincs e akadály.

Különösen veszélyes helyzet alakulhat ki, ha például olyan gépjármű mellől, vagy a platójáról adunk le célzott lövést, aminek utasterében emberek is ülnek. A nem körültekintő célzás (a gépjárműben ülők feje fölött történt a lövés) miatt, sajnálatosan már több esetben előfordult fejlövással végződött, halálos kimenetelű vadászbaleset, illetve az is megtörtént, hogy a gépjármű fémrészein expandálódott lövedék okozott súlyos, szövet- és csonttronsolós személyi sérülést.

A kötelező és rendszeres fegyverműszaki vizsgálatoknak, illetve az új vadászfegyverek és a vadászlőszerek egyre jobb műszaki minőségének köszönhetően, az elmúlt években elenyésző volt a fegyver-műszaki hibából eredő baleset. Természetesen „szabályt erősítő” kivétel itt is akadt. Gondoljunk csak vissza a tavalyi évben történt fegyverrobbanásra, amikor egy 6,5x68 S kaliberű Blaser R93-as golyós vadászfegyver töltényűrébe egy 8x57 JS kaliberű (!) golyós patront töltött be a felelőtlen vadász, majd amikor elsütötte a vadászfegyverét, annak zár szerkezete felrobbant. Csak a „vakszerencsének” volt köszönhető, hogy nem szenvedett tragikus kimenetelű fej- és nyaksérülést.

Lövés esetén a csőállás szöge alapvetően befolyásolja a lőtávolságot. Különösen a nagy lőtávolságra leadott lövéseknél van komoly jelentősége, hogy milyen volt a puskánk csövének indulószöge. Ennek azért van jelentősége, mert például embermagasságból leadott golyólövés esetén, a célt tévesztett (6,5, 7, 7,62 vagy éppen 8 mm-es) vadászlövedék még 1000 m-es lőtávolságon is súlyos szövettronsolást képes okozni a találatot kapott személynél.

Síkvidéken (ahol a talaj domborulatai, hiányuk miatt nem tölthetik be a „golyófogó” szerepét), a gurulatos vadászlövedék okozta balesetveszély lehetőségével, mindig számolni kell.

A balesetveszély kiküszöbölése érdekében, síkvidéken mindenképpen indokolt, magasabb helyről (magasles, lovasszekér, gépjármű platója) történő célzott lövés leadása, mert ez esetben a célt tévesztett, vagy a vadtestet átütött lövedék meredeken csapódik a talajba, így csökken a gurulat veszélye.

Fontos tudni, hogy minél alacsonyabbról (állva, térdelve, hason fekve) adjuk le a lövést, annál hegyesebb szögben csapódik a célt tévesztett, vagy a vadtesten áthatolt lövedék a talajra. A gurulatveszély okozta baleseti rizikó, ilyenkor fokozottan fennáll, mert a gurulatot kapott lövedék kiszámíthatatlan irányban addig tud repülni, amíg energiáját el nem veszti.

Fokozottan balesetveszélyesek a hegyes, nehezen deformálódó, illetve a nem széteső szerkezetű vadászlövedék típusok, amelyek egész repülési útjuk alatt, végig komoly veszélyt jelentenek a környezetükre.

Hegyes, dombos vidékeken, ha ideiglenesen is, de a terepdomborulatok „golyófogóként” funkcionálnak. Viszont az óvatosság itt sem árt, különösen a nagyteljesítményű golyós puskatöltények, 45°-os szögben kilőtt (pl. hegyoldalban, hegytetőn tartózkodó nagyvadra történő célzott lövés leadása esetén) nagy átütőerejű lövedékeinek használatakor, mert ezek legnagyobb repülési távolsága a 4000 m-t is meghaladja.

A messzi tájak, különösen a lakott települések felé leadott felelőtlen és megdölgő golyólövés mindig magában hordozza a kiszámíthatatlan baleset kockázatát.

A sörétes vadászpuskák sima furatú csövéből kilőhető lövedékek (slugok) maximális hordtávolsága 1200-1600 m. Ezek a lövedékek 500 m-en belül még halálos kimenetelű sérülést tudnak okozni.

Sörétes vadászfegyverrel, 20°-os lövésszögben leadott lövés esetén a különböző átmérőjű (2-2,5-3-3,5-4 mm) sörétek veszélyzónájának határtávolságát körülbelül megkapjuk, ha sörét átmérőt besorozzuk százzal. Tehát 3,5 mm-es sörét esetén, ez kb. 350-400 m.

Sörétlövés esetén 10 m-en belül, a sörétraj nagyrészt még együtt van, az átütőerejük is jelentős, a szövetroncsoló hatásuk pedig brutális. A legtöbb esetben, azonnali halált okozó sebet ejtenek a találatot kapott személyen. 50 m-es lőtávolságon a 12-es kaliberű puskából kilőtt 3,5 mm-es sörétszemek egyenként még jelentős mértékű energiával rendelkeznek. Mivel minden szem sörét egy-egy lövedéknek felel meg, veszélyességük számuktól függően megsokszorozódik. Az ilyen lövés még súlyos, életveszélyes sérüléseket képes okozni. 200 m felett már annyira legyengül a sörétszemek sebessége és energiája, hogy komolyabb szövetroncsolásra már nem képesek. Viszont izomsérülést, érfalérülést, illetve a látászervbe csapódva látáskárosodást még képesek okozni.

A vadászati balesetek kiváltó okai között előkelő helyen szerepel az alkohol fogyasztása. Szürkére lekoptatott már az a szöveg, mely szerint az ellen senkinek sincs kifogása, hogy a vadászat

befejezését követően, kulturált körülmények közötti szórakozás közben, mértéktartó módon, alkoholos italokat fogyasszanak a vadászok. De tetszik-nem tetszik, tudomásul kell venni, hogy a vadászon résztvevőknek egyértelműen megtiltja az alkohol fogyasztását az ide vonatkozó jogszabály (Vtv. 69. § (6)).

Ennek ellenére ma is akadnak olyan vadászok (és vadásztatók), akik „bocsánatos bűnnek” tartják a „célzóvíz, vagy csak” a rumos tea magukhoz vételét” (és a vadászvendég megkínálását) vadászat előtt, vagy vadászat közben.

Az alkoholfogyasztás „tárgyi bizonyítékaival” az erdőt-mezőt járva gyakran találkozhatunk. Erről tanúskodnak a magaslesek alatt széjjeldobált, undorítóan környezetszennyező, különféle márkájú üres sörösdobozok, „féldecis” üvegek, illetve boros pillepalackok.

Sok vadász figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy már kis mennyiségű (2-3 pohár) szeszes ital elfogyasztása is a fegyelmetlenség „melegágya” lehet, emellett olyan élettani elváltozásokat vált ki az ember szervezetében melyek megnövelik a balesetveszélyt vadászat közben.

Az alkohol hatására a gátlások felszabadulnak, az ember merészebbé válik, a reflexek tompulnak. Romlik a színlátás, a hangérzékelés és a figyelem. Csökken az önkritikai érzék, egyensúlyzavar léphet fel, a célzás és a lövés kivitelezésének összhangja felbomlik. Egyes embereknél előtérbe kerül az ingerlékenység, az erőszakosság, az indulatosság, a virtuskodás, a löképeség túlbecsülése, a gátlástalan lövöldözés, míg mások esetében fáradtság, aluszékonyság, szorongás, depressziós állapot léphet fel.

Ne feledjük, hogy a „másnaposság” is komoly kockázatot rejt magában a vadászatokon. A másnapos vadászember fáradékonyabb, reflexei tompák, ennek dicstelen eredményeként a legkönnyebben meglőhető vadat is elhibázza, viszont az eredménytelenségét indulatosan konstatálja, kritizál, egyaránt kötekedik hajtóval, vadásztárral. Csak arra nem gondol, hogy az átmulatott éjszaka „eredményeként”, a felelőtlenül leadott lövése akár tragédiát is okozhat.

Azt minden vadásznak tudomásul kell vennie, hogy a vadászat veszélyeket is magában rejtő sport, a vadászlőfegyver pedig nem játékszer, holmi ártatlan vízipisztoly, hanem az emberi élet kioltására is alkalmas veszélyes eszköz. Abban az esetben, ha egészségkárosodásban (súlyos látási, hallási zavar, idegrendszeri eredetű egészségkárosodás, nagyfokú testi fogyatékos stb.) szenvedő ember is birtokolhatna vadászlőfegyvert, az magában hordozná a vadász balesetek reális veszélyét, sőt a fegyver könnyen válhatna öngyilkosság, vagy egyéb nagyon súlyos szándékos büntetett eszközévé.

Ebből egyenesen következik, hogy vadászlőfegyver csak egészségileg is alkalmas ember kezébe kerülhet. Éppen ezért a biztonságos fegyverhasználatot megkérdőjelező betegségek kiszűréséhez elengedhetetlen, a vadászok körében „nagy népszerűségnek” nem örvendő, kötelező, időszakos orvosi vizsgálat mindenképpen indokolt, „mert egyrésztől megakadályozza, hogy egészségügyi okok miatt másokra veszélyt jelentő emberek kezébe halált hozó lőfegyver kerüljön, másrésztől ezeket az embereket súlyos büntetőjogi követ-

kezményektől, egész életen át tartó lelkiismereti válságtól kíméli meg.”

A vadászati balesetek okainak vizsgálatát érdemes kiegészíteni a hazai vadászati képzés ügyes-bajos dolgainak rövid áttekintésével is. Aki figyelmesen áttanulmányozza a vadászvizsga, cseppet sem nehéz anyagának kidolgozott szóbeli tételait, minden nehézség nélkül képes abszolválni a vizsgát. Ugyancsak nem kerül különösebb megerőltetésbe a nevelésesen könnyű fegyvervizsga elméleti és gyakorlati anyagának teljesítése sem.

A vizsgabizonyítványokkal és az orvosi alkalmasságot igazoló passzussal azonnal benyújtható a fegyvertartási kérelem az illetékes rendőri szervhez. Innen pedig már csak „formaság és pénztárca” kérdése a saját jogon engedélyezett vadászfegyverek kézhez vétele, megjegyzem a legminimálisabb vadászati gyakorlat nélkül.

Ezt a „Janus arcú” gyakorlatot kiküszöbölendő, mindenképpen indokolt lenne a „vadászjelöltség” visszaállítása. Mert ugyan milyen baj származhatna abból, ha a vadászvizsgára készülő vadászjelölt, gyakorlott vadásztársak segítségével megismerné a vadgazdálkodás alapjait, gyakorlatot szerezne a különféle vadgazdálkodási teendők elvégzésében, tanulmányozná a hazai vadfajok „természetróját”, a vadászati, fegyver (ballisztikai) szakirodalmakat, megismerné a pártfogó vadásztársaság háziszabályzatát, felügyelet mellett eljáratná a vadászlőfegyverek szakszerű kezelésének, tartásának ismereteit és szabályait, valamint minimális lőgyakorlatra tenne szert.

A vadászati lehetőségek jelentős bővülése, illetve a szakmai önképzés

hiánya miatt, nagyon sok hazai vadász lökészségéről és fegyverhasználati jártasságáról „ordít” a hiányosság. Ezen csodálkozni nem lehet, hiszen nagyon sokan vannak terület nélküli, minimális vadászati lehetőséggel rendelkező bérkilövő vadászok, de a területtel rendelkező vadászok között is sok olyan akad, aki évente legfeljebb „öt-tíz golyólövést”, és legjobb esetben „száz körüli sörétlövést” ad le. Az viszont a szakmai igénytelenség „netovábbja”, hogy sok vadász (tisztelet a kivételeknek) nem olvas vadászati, vadászfegyver-technikai, vagy ballisztikai szakkönyvet, a vadászúságokról már nem is beszélve.

A vadász- és fegyvervizsga megszigorítása mellett, az is megfontolás tárgyát képezhetné, hogy (a skandináv országokban bevált gyakorlatot alapul véve) a hazai vadászok saját vadászfegyvereikkel, minden évben vegyenek részt kötelező lögyakorlaton.

A vadászati, fegyverismereti és fegyverhasználati jártasság megfelelő szintű elsajátításának hiányát jó pár sport, illetve hivatásos vadásznál a vadászboltokban, vagy a hajtóvadászatok szünetében gyakran hallható, egymást túllicítáló, „szakmai vitákból” mérheti le legjobban a hozzáértő (csendben, a háttérből fülelő) szakember. Bosszantó, de az itt elhangzó beszélgetésekből egyértelműen kiderül, hogy sok vadász alapvető vadászati, és fegyverhasználati dolgokkal sincs tisztában.

Ha az elővigyázatosság ellenére mégis megtörtént a személyi sérüléssel járó, löfegyverrel okozott vadászati baleset, sohase veszítsük el józanságunkat, döntés- és ítélőképességünket, hiszen a fejevesztett riadalom és káosz csak meghatározza a bajt. Ilyen rendkívüli esetben

a vadászatot azonnal be kell fejezni, gondoskodni kell a sérült személy elsősegélynyújtásának azonnali megkezdéséről, illetve a mentők, orvos, és a rendőrhatalóság értesítéséről.

A vadászati balesetek döntő része távol a lakott településektől, általában erdőn, mezőn, mezőgazdasági művelés alá vont területen, nádasban, vízparton következik be, tehát olyan helyeken, ahová a szakavatott segítség (orvos, mentők) kiérkezése akár órákba is telhet. Pedig ilyen tragikus helyzetben legnagyobb ellenség az „idő”. A súlyos, sok esetben életveszélyes lött sérülésekkel az életéért küzdő embertársunk kórházba szállítása, és minél előbb sebészeti műtőbe, szakavatott orvosok gyógyító-életmentő kezei közé kerülése mindennél fontosabb kell, hogy legyen. Fájó, de a gyors segítség hívás ellenére, általában a baleset helyszíne és a kórház közötti jelentős távolság „kisördöge” mellett, még a baleset helyszínének körülményes megközelítése is sokszor igen kemény feladatot jelent mentőnek, orvosnak. Sok esetben a „roham-mentőgépkocsival” meg sem lehet közelíteni az életéért küzdő sérültet a terepadottságok miatt. Ilyenkor csak hordágyon (ha állapota engedi terepjáró gépkocsin) történő szállítása lehetséges, de ez mind a „drága időt” növeli, és a sérült életkilátásának rovására megy.

A mai modern sörétes és golyós vadászlövedékek nagyon súlyos, sok esetben azonnali halált okozó sérülések okozására képesek. Az emberi testet közelről ért söréttalalat esetében megfigyelhető, hogy a testbe becsapódó sörétszemek nagyon közel vannak egymáshoz, ezért a tépési lyukak egymásba érnek és brutális szövetroncsolást, azonnali halált okoznak. Bizony az ilyen borzasztó sérülés látványa sokkoló hatást vált ki az emberből.

Mivel a sörétraj szórásképe a lőtávolság növekedésével „kitágul”, a sörétszemek becsapódási energiája és sebessége pedig csökken, példának okáért, ha egy sörétes puskával mellkason lött sérült ember röntgenképét megnézzük, a testébe becsapódott sörétszemek számából, elhelyezkedéséből és a behatolás mélységéből következtetni lehet a lőtávolságra.

Tévedés azt hinni, hogy csak nagyszámú söréttalalat okozhat súlyos sérülést, volt rá példa, hogy csak egy szem sörét ütötte át az áldozat szívizmának falát, és azonnali halált okozott. Ugyancsak belehalt lövési sérülésébe az a vadász, akinek a sörétszem a mellkasát átütve a bal felső tüdőlebenyét roncsolta.

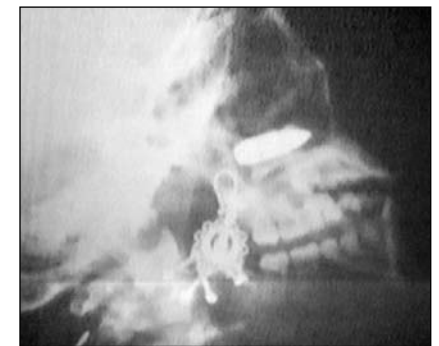
A találatot ért emberi testen, ugyan csak brutális szövetroncsolásra képesek a modern, széteső szerkezetű, expanzív, illetve a nem széteső szerkezetű, de felgombásodó maradványtestet produkáló golyós vadászlövedékek. Volt rá eset, hogy az elhalt személy, golyós puska lövedék okozta szörnyű lött sebének láttán, még a „sokat tapasztalt és sokat látott” bűnügyi helyszínelők is elszörnyülködtek.

Az emberi testbe becsapódó nagysebességű expanzív vadászlövedék előre és oldalra erősen roncsoló nyomáshullámokat gerjeszt a környező sejtekben, szövetekben. A lövedék ólommagjának nagy része a testüregbe hatolva robbanásszerűen szétfröccsen, a lövedékköpeny egy része repeszekre esik szét, illetve eldeformálódott lemezcsíkokra szakad. Ezáltal energiájának döntő részét villámgyorsan leadja és a

drasztikus lövedékhatás következtében nagyon erős roncsolást képes okozni a testüregben (pl. has vagy mellüreg) találatot kapott szervekben. Ez a katasztrofálisan roncsoló lövedékhatás az esetek döntő többségében azonnali, vagy pár perc alatt beálló, szörnyű fájdalommal kísért halált okoz.

A lött sérülést szenvedett embertársunk elsősegélynyújtását, a helyzethez mérten rögtön meg kell kezdeni. Soha ne felejtjük el, hogy az időben megkezdett korrektszerű elsősegélynyújtás életmentő lehet, de azt is tartsuk szem előtt, hogy a helytelenül végzett elsősegélynyújtással komoly egészség károsodást is okozhatunk a sérültnek.

A lött sérülések minden esetben kisebb-nagyobb vérzéssel is járnak. Szerencsés esetben élénk vörös színű, hajszáleres vérzést tapasztalunk. Ilyen esetben gyöngyözve jelennek meg a vér-cseppek a bőr felületén. Fontos, hogy a sebet sohasem szabad kimosni. A seb környékét a szennyeződésektől jódos, vagy sebbenzines vattával kell a sebtől kifelé haladva megtisztítani. Ezután a sebet steril gézlappal kell lefedni, majd végül bepólyázni. A sebre vattát soha ne tegyünk.

Női sérült arckoponyájába beemelődött FMJBT lövedék röntgenképe

Súlyosabb esetben, például visszeres sérülése esetén sötétvörös színű, bugyrogó vérzést tapasztalunk. Ebben az esetben nyomókötetést alkalmazunk. A sebre steril gézlapokat tesszünk, majd erre egy nagyobb vattacsomót (vagy ha nincs pl. textilzsebkendőből, ingből, pulóverból kivágott textilgombócot) teszünk, melyet pólyázva szorosan a sebre nyomunk.

Ha a vérzés élénkpiros és lüktető, ütőeres vérzéssel van dolgunk. Ütőeres vérzésnél is nyomókötetést alkalmazunk. Viszont, ha a seb roncsolásos jellegű (pl. a találatot ért végtagrészes szakadása esetén), szorítókötetést kell alkalmazni. A sebre steril gézlapokból fedőkötetést teszünk, majd fölötte fászlival, végső esetben puskaszíjjal, nadrágtartóval vagy derékszíjjal erősen elszorítjuk a végtagot, úgy hogy a vérzés megszűnjön, mert ellenkező esetben a sérült elvérzik. A sérültet le kell fektetni a mentők, vagy az orvos megérkezéséig. Arra ügyelni kell, hogy a szorítókötés 1,5-2 óránál hosszabb ideig nem maradhat fenn, ha rövid időre, de mindenképpen fel kell engedni, mert ellenkező esetben a sérült végtag elhalhat. Vannak olyan testtájak (nyak, combhajlat, hónalj) ahol nem alkalmazható nyomókötés. Ilyen rendkívüli esetben, az orvos kiérkezéséig, először a hüvelykujjunktal steril gézlapokkal beborítjuk, majd ujjunkat a sérült verőérre nyomva kíséreljük meg a vérzés csillapítását.

Amennyiben a testbe becsapódó lövedék csontot tört, a sebet steril gézlapokkal befedjük, kötetést helyezünk fel rá, és olyan helyzetben rögzítjük, ahogy a sérült végtag volt. Gondoskodni kell a sérült mielőbbi kórházba szállításáról.

Ha a lövedék a gerincoszlopot vagy a medencecsontot, illetve ilyen jellegű sérülés esetén a belső szerveket is roncsolta, a sérült mozgásától a mentők kiérkezéséig tartózkodni kell.

Tüdőlövés esetében a sérült személy habos, nyákos vért köhög fel. A sebülte azonnal le kell fektetni, és gondoskodni kell teljes nyugalmáról a mentők kiérkezéséig.

A mentők kiérkezéséig ugyancsak teljes nyugalmat kell biztosítani a sérültnek a mellkasi vagy hasi szerveket roncsoló lövés esetében is.

Amennyiben a baleset helyszínéről a sérült személyt már elszállították, de a rendőrségi szemlebizottság még nem érkezett meg, a helyszínt a vadászat egyetlen résztvevője sem hagyhatja el. A vadászatvezetőnek, vagy a helyszínen tartózkodó vadásznak a helyszínrekonstrukciója érdekében kötelessége, egy vázlatrajzon rögzíteni (vagy a terepen megjelölni) a sérült pontos helyét (helyzetét), illetve a vadásztársak (vadásztárs) pontos helyeit (helyét), esetleg az elejtett vad fekvését, a feltételezett lőirányt, és annak a vadásznak a helyét, aki a személyi sérülést okozó lövést feltételezhetően leadta. Attól a vadásztól, aki lövésével a sérülést okozhatta, biztosítani kell a fegyvert és a nála lévő lőszerket.

Lőfegyverrel elkövetett vadászati baleset esetén a legfontosabb adatok rögzítése, a tárgyak biztosítása, a résztvevők által észlelt feljegyzése, a valóság feltárását és az igazság kiderítését szolgálják.

Szerencsére a vadászfegyverrel és vadászjeggyel rendelkező magyar vadászok nagy többsége korrektül betartja (vagy legalábbis igyekszik betartani) az érvényben lévő fegyverhasználati és vadászati szabályokat. Általában fegyvel-

mezeten, sok esetben a vadászetika íratlan szabályait is betartva vadászik. Lényegében ennek köszönhető a vadászfegyverrel elkövetett vadászati balesetek elenyésző száma hazánkban, pedig a vadászatokon évente jóval több, mint 10 millió lövést adnak le a vadászok.

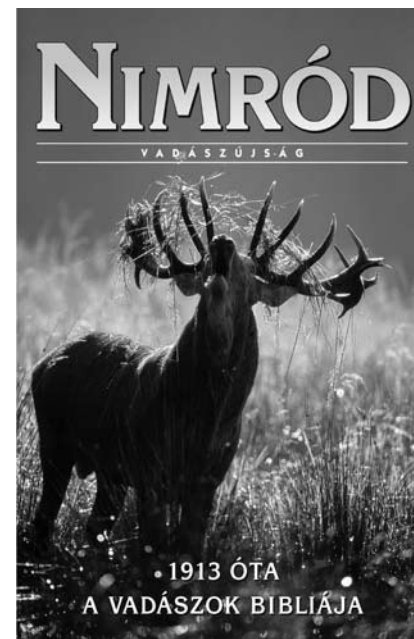
Annak ellenére, hogy a hazai vadászok fegyverhasználati és a vadászati fegyvermel kielégítőnek minősíthető, amíg halálos vadászati balesetek bekövetkeznek, nem lehetünk elégedettek és önteltek.

A magyar vadásztársadalomraisérvényes az a régi hazai bölcselet, miszerint a „búza közé ocsú is keveredhet”. Sajnálatosan évente előfordulnak olyan rendkívüli események, amikor a felelőtlen, nem körültekintő magatartást tanúsító vadász, az alapvető fegyverhasználati és vadászati szabályokat figyelmen kívül

hagyva, vadászfegyverrel előidézett, különböző fokú személyi sérüléssel, illetve tragikus esetben halállal végződő balesetet okoz.

Vannak olyan vadászok, akik hamis illúzióba kergetve magukat, megpróbálják a sajnálatosan megtörtént, emberéletet is követelő vadászbaleseteket, illetve azok kiváltó okait bagatellizálni, más területről származó baleseti statisztikai adatokkal összehasonlítva, álságos módon „tompítani az életet”. Ez óriási tévedés, és mindenképpen elítélendő magatartás, hiszen legdrágább kincsünk az emberi élet, semmivel sem pótolható. Arról nem is szólva, hogy az élethez való jog, hazánkban alapjognak számít. Ha évente csak egy emberéletet követelő vadászati baleset történik idehaza, már az is sok!

Kovács Dénes

A GÍMSZARVAS ÁLLOMÁNY ALAKULÁSA ÉS KEZELÉSI LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON

A gímszarvas a magyar ember számára mindig is többet jelentett, mint a vadászható fajok egyikét, gondoljunk itt honfoglalással kapcsolatos mondatokra, valamint a szarvas irodalmi és képzőművészeti alkotásokban történő ábrázolására. Nézzük, hogy a faj Kárpát-medencei elterjedéséről, sorsáról milyen információk állnak rendelkezésünkre. PÁK (1829) a legelső, vadászati témájú, magyar nyelven íródott könyvben a faj őshonosságát igazolja.

A gímszarvas elterjedési területét alapvetően a társadalmi változások környezet átalakító hatásai befolyásolták. Amikor a népesség változásával lecsökkent az erdőterület, a legeltető állattartással nőtt a zavartság, a nagyvadállomány a zárt, hegyvidéki területekre húzódott vissza, és csak néhány területen maradt fenn.

ZSINDELY (1939) a XIX. század hatvanas éveit tekintette mélypontnak, de a kiegyezést követően azonban jelentős változások álltak be, a nagyvad létszáma és elterjedése is növekedésnek indult. NEMESKÉRI ET AL. (1942) megemlíti a telepítések fontosságát is a szarvas meghonosításában, elismerően szól a gróf Draskovich Iván baranya-sellyei vadaskertjében 1883-tól végzett szakmai munka eredményeiről. CSÖRE (1997) kutatásai szerint az 1880-1920 közötti

időkből az országban 235 nagyvadat tartó kert működött, mintegy 69 000 ha területtel, amelyek között szép számmal voltak gímet tartó kertek is. IMECS (1904) kiemelte, hogy a vadbő szarvasos területeket szívesen vették bérbe külföldiek is. OROSZ (2000) ezt a XIX. század utolsó évtizedében lezajlott folyamatot a mai fogalmaink szerinti „bérvadászat” kialakulásaként értelmezte. BALKAY (1903) az állományfelfutásról azt írta, hogy a vadnak túlzott kímélete éppen olyan hiba, mint annak cél és értelem nélkül való pusztítása.

A XX. század elején sorban jelentek meg a vadászati szakemberek tollából az állomány szakszerű kezelésével, az élőhelyek javításával, a tulajdonképpeni vadgazdálkodással kapcsolatos írások. (CSÍK, 1903, BALKAY, 1903, BORSICZKY, 1905). Ekkor szerepel először a szakirodalomban a túlzaporodás szó, és a vadkárokkal kapcsolatos, azóta is tartó polemizálás is ekkor kezdődött meg.

Az első vadászati statisztikák az 1883-as törvényváltozás után készültek, így az első terítékadatok 1884-ből ismerjük (BOD (szerk) in SOMOGY MEGYEI VADÁSZATI ALMANACH, 2001). E szerint 2252 db gímszarvas került terítékre az országban, de ne felejtjük, hogy az még egy más kiterjedésű ország volt.

A gímállomány gyakorlatilag az I.

világháború időpontjáig folyamatosan növekedett, majd a háborús események hatására töredékére csökkent, de 1925-től kezdődően azonban ismét szaporodásnak indult a nagyvad. ZSINDELY (1932) véleménye szerint a szarvasállomány rendkívüli mértékben felszaporodott, ami elsősorban a tehének kímélete miatt következett be. A NIMRÓD VADÁSZLAP (1942) statisztikái szerint az 1939/40-es vadászati idényben 7693 db gímszarvas ejtettek el a már Trianon utáni Magyarországon.

A II. világháborút minden vadfaj nagyon megsínylette. Ismét működésbe léptek vadvédő szándékok és intézkedések. SZÉCHENYI (1948) legfontosabb feladataként említi a leromlott vadállomány számszerű feljavítását. KŐHALMY (2000) és TÓTH (2005) a gímállomány alakulásáról a következőket állítja: 1948-ban 2300 db, 1950-ben 8540 db, 1956-ban 12 000 db, míg 1960-ban már 16 733 db volt az ország becsült gím-

állománya. A szarvas becsült létszáma 1970-ben meghaladta a 32 000 darabot (GODÓ ÉS BOGNÁR, 2002), egyes számítások szerint (CSÁNYI ÉS TÓTH, 2000; RÁCZ, 1979) 43-47 ezer darab között lehetett, ami azzal járt együtt, hogy a gímszarvas egyre újabb és újabb otthonterületeket keresett magának. A XIX. század utolsó évtizedeiben, amikor a feltételek kedveztek a faj terjedésének, eleinte a Dunántúlon, majd az alföldi megyékben is növekedni kezdett a faj élőhelye. BENCZE (1977) azonnali beavatkozást sürget a szarvas létszámgyarapodásának megállítására.

RÁCZ (1979) a létszám felfutásának okait abban látta, hogy a bevezetett kötelező trófeabírálati rendszer a minőségi selejtezésre irányította a hangsúlyt, a területek bevételének egyre nagyobb részét jelentette a folyamatosan növekvő külföldi bérvadászat. RÁCZ (1987), majd egy évtizeddel később ismét foglalkozik a létszámkérdéssel, és szerinte az

1985-ös becslésben szereplő 52 249 db szarvashoz képest 102-105 ezer darab lehetett a törzsállomány!

FATALIN több cikkében is (1978,1988) felhívta a figyelmet a nagylétszám okozta élőhelyromlás, illetve az ebből következő trófeaminőség-romlás veszélyére.

A későbbiekben TURÓS (1994, 2000) több alkalommal is foglalkozott a szarvaslétszám alakulásával, és a terítékadatokból történt visszaszámlálásos módszerrel az 1991-es szarvaslétszámot megközelítőleg 105 ezer darabra becsülte.

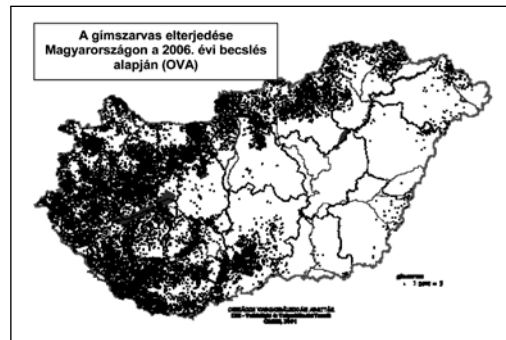
BARÁNYI (1979) és PARCZEN (1988) az elsők között foglalkozott a nagyvad Duna-Tisza közén való megtelepedésével, és azt egyértelműen összefüggésben lévőnek találták az erdőterületek növekedésével. FATALIN (1985) szerint a szarvas terjeszkedését az ún. apró- és vegyesvadas területeken örömmel fogadták.

HALÁSZ (1994) szerint az erdőtelepítések fontosságát az állam korán felismerte, sőt támogatta. Az első ingyenes csemetével történő kopárfásítási kezdeményezések az 1879-es XXXI. tc. 165 § alapján történtek meg, és az 1923. évi XIX. tc. alapján indult el az Alföldfásítási program. Véleménye szerint a legnagyobb változások Bács-Kiskun megyében történtek, hiszen az 1936-ban 8,4%-os erdősültség 1990-re elérte a 16,3%-ot. CsÁNYI ÉS TÓTH (2000) populációdinamikai számításai szerint az országban a legnagyobb gímállomány 1990-ben élt: ekkor az általuk kalkulált létszám 176 000 db volt. Az ezredfordulóra a gímszarvas túl azon, hogy folyamatosan terjeszkedve új élőhelyeken jelent meg az ország területén (Bács-Kiskun, Sza-

bolcs-Szatmár-Bereg, Békés és Csongrád megye), a korábbi „szarvastartó” területeken is elfoglalta az általa korábban nem használt biotópokat. Az országos állománybecslési jelentéseket vizsgálva elmondható, hogy 2006-ban már csak Jász-Nagykun-Szolnok megyéből nem jelentettek törzsállományt.

A gímszarvas magyarországi terjeszkedése

Magyarország területén a gímszarvas egyre nagyobb területen fordul elő, a Dunántúl és az Északi-középhegység erdővel borított tájai mellett megjelent az ország szinte minden megyéjében, amit jól tükröz az állománybecslési adatokat megjelenítő térkép.

A gímszarvas populációdinamikájában jelentős szerepe volt az elterjedési terület növekedésének is. Az új területek elfoglalása, az azon való tartós megtelepedés a több kutató által vizsgált élőhelyváltozás, erdősültség-növekedés, vagyis a megfelelő ökológiai háttér kialakulása mellett az antropogén hatásokra (nyugalom biztosítása, kíméletes

vadászati mód) vezethető vissza. A faj által használt élőhely bővülése kapcsán korántsemcsak a többször említett alföldi terjeszkedésre kell gondolni, hanem az eredeti szarvasos területek (különös tekintettel a Dél-Dunántúlra) korábbi egymástól többé-kevésbé elhatárolható populációinak egybeolvadását, az életér korábban nem, vagy csak kis egyedsűrűséggel használt területrészeinek feltöltődését eredményező folyamatokra, aminek hatására a faj elterjedése kontinuussá (összefüggővé) vált. A becsült létszám a 60'-as évek közepén érte el a 20 000 darabot, majd a következő kritikusként ítélt létszámot, a 40 000 db-ot 1980-ban becsülték. 2001-ben pedig a becsült létszám elérte a korábban nehe-

zen elképzelhetőnek tartott 82 000 példányt, és ezt tartotta három éven át.

Azóta a becsült létszám valamelyest csökkenésnek indult. Az állományhasznosítási adatok is egyértelműen jelzik, hogy kisebb hullámmal ugyan, de folyamatosan nő az ország gímszarvasállománya. A tízezer darabos terítéket 1971-ben értük el, 1979-ben meghaladta a 22 000 darabot, az első harmincezer darabot meghaladó éves teríték 1986-ban realizálódott, 2002-ben már 41 000 darabot meghaladó volt hasznosítás.

Mindezen folyamatok hatására az ország, főként annak egyes térségeinek becsült gímszarvasállománya és hasznosítása folyamatosan növekedett 2003-ig, majd némileg csökkenni

1. ábra

Év	Állománybecslés				Elhullás	Állományhasznosítás				Hasznosítás + elhullás
	Bika	Tehén, ünő	Borjú	Összesen		Bika	Tehén, ünő	Borjú	Összesen	
1994				52 334	2 009	7 315	8 077	8 551	23 943	25 952
1995				50 063	1 755	6 281	7 458	8 086	21 825	23 580
1996	18 145	22 099	14 144	54 388	1 643	5 296	7 147	7 985	20 428	22 071
1997	23 134	29 818	18 733	71 685	1 432	5 118	7 064	7 510	19 692	21 124
1998	24 268	30 103	19 682	74 053	1 548	5 665	6 778	7 662	20 105	21 653
1999	24 519	30 057	19 927	74 503	1 750	6 638	8 116	9 430	24 184	25 934
2000	26 180	30 945	20 633	77 758	1 838	7 967	9 918	11 027	28 912	30 750
2001	27 895	32 535	22 162	82 592	2 053	8 443	12 978	12 627	34 048	36 101
2002	28 258	32 091	22 223	82 572	2 592	9 390	15 919	16 393	41 702	44 294
2003	28 305	32 181	22 137	82 623	2 639	9 943	16 833	16 448	43 224	45 863
2004	26 889	30 375	21 278	78 542	2 603	9 614	15 549	16 053	41 216	43 819
2005	25 631	28 357	20 124	74 112						

1. táblázat

látszik. A 1. táblázatban egy rövidebb időszak adatai szerepelnek, viszont az abszolút számok mellett megjelennek az ivari- és korcsoportokra vonatkozó adatok is, amelyek alkalmasak mélyebb összefüggések vizsgálatára.

A vizsgált időszak alatt az ország becslült gímállománya 141%-ra növekedett, és a hasznosítás is nőtt 148%-ra. A 2. ábrán látható, hogy a hasznosítási arányok a becsléshez képest nehezen értelmezhető magas értékeket mutatnak, és az is egyértelműen látható, hogy a kétes megbízhatóságú becslési adatok folyamatosan meghaladják az üzemtervekben meghatározott fenntartható létszámot.

A folyamat pontosabb megértéséhez mindenképpen célszerű a sokszor kétes

megbízhatóságú létszámadatok mellett egyéb összefüggéseket is vizsgálat tárgyává tenni, hiszen az elmúlt évtizedekben ismétlődő módon került sor kampányszerű állománycsökkentésekre, amelyeket több-kevesebb hajlandósággal hajtottak végre a vadgazdálkodók, de hosszabb távon bebizonyosodott, hogy az állományok növekedését nem tudták megakadályozni. A mennyiségi szabályozás során kevés figyelmet fordítottak az ivararány, és még kevesebbet a korosztály szabályozására, pedig az ezekre való odafigyeléssel a mára felhalmozódott problémák egy jelentős részét el lehetett volna kerülni.

Elsőként érdemes figyelmet fordítani arra, hogy a vadgazdálkodás sarokkövének tekintett állománybecslésnek,

2. ábra

illetve az évente minden vadászatra jogosult által jelentett létszámadatoknak mekkora lehet a valóságalapja, mennyire lehet erre felépíteni egy állományhasznosítási koncepciót. Nézzük először az országos adatok ismeretében a becslült létszám és a teríték, majd pedig a teríték ivari és korcsoport szerinti (bika, tehén-ünő, borjú) összefüggéseit (2. táblázat).

A táblázatból kitűnik, hogy változó módon ugyan, de tartósan a becslült létszám 50%-át meghaladó hasznosítási arányok mutatkoznak, ami az egyetelő fajok esetében csak egy szélsőségesen a nőivar felé eltolódott ivararánynál volna lehetséges az állomány összeomlása nélkül.

A bika hasznosítás aránya a becslült bikalétszámhoz képest folyamatosan nő, ami ellentmond az előző mondatban leírt lehetőségnek, és ugyanez a hasznosítás-növekedés figyelhető meg a tehén-ünő- valamint a borjúcsoport esetében is. Ez utóbbi korcsoport tartós, 75% körüli hasznosítási aránya rendkívüli ivararány eltolódást tételez fel.

Mindenképpen elgondolkodtató, hogy a másik táblázat által közölt folyamatokkal miként vethetők egybe a becslült létszámhoz viszonyított hasznosítási arányok, tudniillik a teríték belső arányai, az egyes csoportok egymáshoz, ill. a hasznosítás egészéhez viszonyított arányai országos szinten nem mutatnak túlzott aránytalanságot. Szembetűnő a

A becsült létszámokhoz képest					Terítéken belüli arányok változása				
Év	Bika	Tehén- üő	Borjú	Összesen	Év	Bika	Tehén- üő	Borjú	Összesen
1994				46%	1994	31%	34%	36%	100%
1995				44%	1995	29%	34%	37%	100%
1996	29%	32%	56%	38%	1996	26%	35%	39%	100%
1997	22%	24%	40%	27%	1997	26%	36%	38%	100%
1998	23%	23%	39%	27%	1998	28%	34%	38%	100%
1999	27%	27%	47%	32%	1999	27%	34%	39%	100%
2000	30%	32%	53%	37%	2000	28%	34%	38%	100%
2001	30%	40%	57%	41%	2001	25%	38%	37%	100%
2002	33%	50%	74%	51%	2002	23%	38%	39%	100%
2003	35%	52%	74%	52%	2003	23%	39%	38%	100%
2004	36%	51%	75%	52%	2004	23%	38%	39%	100%

2. táblázat Gímszarvasállomány-hasznosítási arányok változása Magyarországon 1994 – 2004 (OVA)

bikák terítéken belüli arányának a vizsgált időszakon belüli folyamatos csökkenése, 31%-ról 23%-ra.

Miután az országos adatok sok esetben összerosznak, elfednek problémákat, hiszen olyan egymástól jelentősen eltérő helyzetű (szinten tartó, állománycsökkentő, betelepülő) állományalakulásra vonatkozó adatot tartalmaznak, amelyek megítélés szerint nem alkalmasak a valós problémák bemutatására, ezért induljunk el kisebb egységek, a megyék gímszarvas-gazdálkodásának elemzése felé.

A becsült állomány 141%-ra történő növekedését korábban már ismerttettem, és bár a legnagyobb növekedést (pl. Békés megye 1200%) a kis létszámú, ezen időszak alatt betelepülő megyék adatai mutatták, **az országos adatokat azonban főként Baranya (173%), a sokat emlegetett Bács-Kiskun (266%), valamint Veszprém (158%) és Somogy (150%) megye becsült állományának növekedése befolyásolta**, hiszen ezen megyék becsült létszáma a vizsgált

Megye	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Baranya	2 460	2 003	1 739	2 145	2 340	2 633	3 055	4 048	5 481	5 173	4 904	3 895
Bács-Kiskun	1 690	1 776	1 987	907	735	835	934	1 070	1 382	1 445	1 407	1 433
Békés	22	15	15	26	15	25	45	33	50	48	80	55
Borsod-A-Z.	922	842	789	686	657	873	918	1 007	1 360	1 450	1 480	1 494
Csongrád	13	15	12	10	10	7	15	13	11	8	20	19
Fejér	870	893	835	918	733	936	1 348	1 521	1 510	1 757	1 671	1 696
Győr-M-S.	1 192	1 205	1 187	887	962	1 236	1 534	1 671	2 171	2 315	2 355	2 472
Hajdú-Bihar	14	6	6	2	2	6	18	7	9	19	15	15
Heves	1 087	1 052	1 069	870	1 051	1 028	958	992	1 244	1 254	1 207	1 274
Komárom-E.	985	876	851	947	1 041	1 071	1 411	1 679	2 052	2 014	1 870	1 915
Nógrád	773	724	580	603	745	759	893	1 027	1 151	1 125	1 118	1 159
Pest	1 655	1 503	1 407	1 028	1 275	1 493	1 574	1 811	2 252	2 092	1 868	1 603
Somogy	3 392	2 654	2 556	3 084	3 121	3 893	5 056	5 997	7 404	7 404	7 563	6 401
Szabolcs-Sz-B.	24	18	25	15	19	2	3	6	45	100	163	144
Jász-Nk-Sz.	1	1	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Tolna	1 386	1 135	1 035	1 594	1 290	1 419	1 534	1 880	2 429	2 523	2 284	2 226
Vas	2 491	2 182	1 826	1 675	1 831	2 166	3 014	3 447	3 857	4 801	4 304	3 392
Veszprém	3 249	3 107	2 723	2 392	2 194	3 306	3 743	4 180	5 190	5 267	5 185	4 358
Zala	1 717	1 818	1 784	1 902	2 084	2 496	2 858	3 669	4 110	4 429	3 719	3 146
Összesen	23 943	21 825	20 428	19 692	20 105	24 184	28 912	34 048	41 708	43 224	41 213	36 697

3. táblázat: Gímszarvasállomány-hasznosítási adatok megyénként 1994 – 2005 között (OVA)

időszakban 12 871 db-bal emelkedett. **A létszámnövekedés cca. 60%-a az említett 4 megyében következett be.**

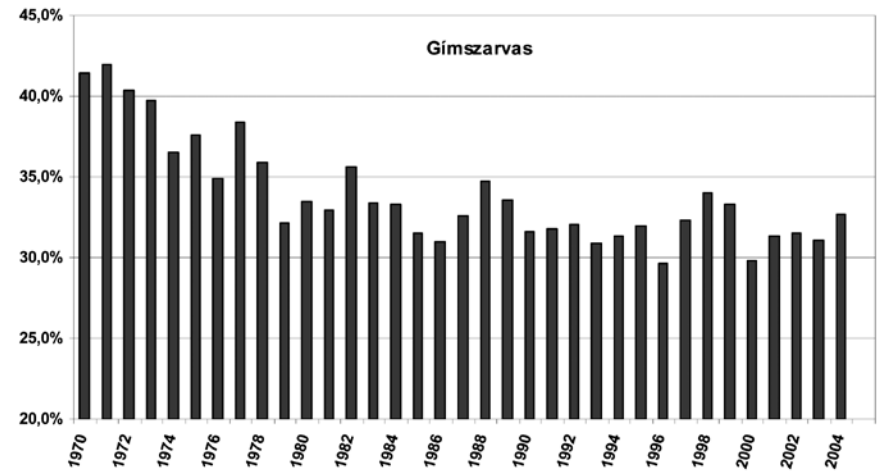
A terítékadatokból látható, hogy 2004-ben Somogy (11,9%), Veszprém (18,4%), Baranya (11,9%), Vas (10,4%) és Zala (9%) megye együttesen az összteríték 62,3%-át adja, vagyis a Dunántúl szerepe meghatározó. Elgondolkodtató viszont, hogy ugyanezen megyék becslésén belüli részesedése jelentősen eltér a hasznosításbeni arányaiktól. Somogy (15,3%) Baranya (9,8%), Veszprém (11,7%), Vas (6,9%) és Zala (7,6%) együttes aránya a becslésből 51,3%, de ennél lényegesen magasabb arányú ezen megyék hasznosítása.

Az ország különböző területein eltérő vadgazdálkodási koncepciók alapján dolgoznak a szakemberek, és a becslött létszámokkal való taktikázás nyomai is fellelhetők, más megközelítésben, miu-

tán nincs megfelelő becslési módszer, és következésképp a jelentett létszámok ellenőrzésére sem nyílik lehetőség, ezért a becslött létszámok a legtöbb esetben bázisalapúak.

Azon alföldi megyékben (Békés, Csongrád, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg), ahol a gímszarvas csak az elmúlt másfél-két évtizedben települt meg, egyértelműen kis állománysűrűségű populációkat kezelnek, és a létszámnövekedés reményében alulhasznosítják az állományt.

A közepes és nagy állománysűrűséggel bíró megyékben viszont egyértelműen alulbecsülik az állományt, a 2002-től kezdődő három vadászati évben viszont a vadászati, erdészeti és természetvédelmi hatóság nyomására jelentősen megemelkedett a teríték, ami az alulbecsült állományokhoz képest igen magas hasznosítási arányt jelentett. A 2004-es becsléseket és hasznosításokat figyelembe véve, ez a szám Somogyban 64%, Baranyában és Vas megyében egyaránt 63%, Zalában 60%, míg Veszprém megyében 54% volt. Miután a statisztikák a korábbi két évben is hasonló, néhol még magasabb hasznosítási arányokat mutattak e megyék esetében, belátható, hogy a populációdinamika és a matematika szabályaival nem összeegyeztethetők ezek az arányok. Egyértelmű, hogy jelentős alulbecsléssel állunk szemben, és miután az országos terítékadatok elemzése során láthattuk, hogy ezen érintett megyék adják az ország gímterítékének meghatározó részét, a probléma megjelenési helye is rögtön kirajzolódik. Mindössze három megye (Bács-Kiskun, Borsod, Heves) állományhasznosítása mondható a becsléshez viszonyítottan kiegyensúlyozottnak, bár a hasznosí-

3. ábra: Az érmes gímtrófeák arányának alakulása Magyarországon 1970-2004 között (OVA)

tott mennyiség ezekben a megyékben is fokozatosan emelkedik.

A magyarországi adatok elemzéséből az is kitűnik, hogy a vélhetően jelentősen alábecsült létszám szinte minden időpillanatban meghaladta az aktuálisan elfogadott legnagyobb létszámot, mintegy prognosztizálva a következő időszak még nagyobb állománylétszámát!

A gímállományok minőségének alakulása Magyarországon

A trófeát viselő vadfajok esetében egy állomány minőségére a trófeák minőségének alakulásából lehet a legegyszerűbben következtetni.

Magyarország kétségkívül a világ egyik legkiválóbb gímállományát és élőhelyét kezeli, amit a világranglistán folyamatosan előkelő helyet elfoglaló trófeák jeleznek.

A bírált trófeákon belül vizsgálva az érmes arányt, szembetűnik, hogy pl. az aranyérmesek aránya negatívan változik a létszám emelkedésével. Az elmúlt 35 évben az országos adatok feldolgozása szerint az érmes arány közel 10%-kal csökkent úgy, hogy az aranyérmes trófeák aránya a 70'-es évek közepén elért 5,2%-os arányról az ezredfordulóra tartósan 3%-os érték köré került.

Ugyancsak csökkent ebben az időtávlatban az ezüst- illetve bronzérmesek aránya is (15,5%-ról 11%-ra, ill. 22%-ról 18%-ra). **Mindezek a gyakorlatban azt jelentik, hogy fiatalodik, következésképp gazdaságilag értéktelenedik a szarvasállomány!**

A gímállomány minőségének alakulása Somogy megyében

A körzet egész területén a gímállomány minősége kiváló. Kiemelkedő szarvasos területek egész sora található a megyében, gondoljunk csak az 1968-70 között világrekord gamási, vagy a 1981-86

2. kép: A lábodi bika

3. kép: A vörösalmi bika

között szintén világrekord pusztakovácsi, vagy legújabbán a 2001-ben Lábon terítékre került, 16,81 kg-os trófeájú (265,31 ponttal világranglista 7. helyezett, 2. kép) és a 2002-ben a SEFAG Rt. Zselici területéhez tartozó Vörösalmán (Kaposvári erdészet) terítékre került 14,05 kg-os (263,88 ponttal világranglista 8. helyezett, 3. kép) bikára.

A somogyi gímtrófeák minőségét a világranglista első 50 helyezettje között található 5 db, valamint a hazai ranglistán szereplő 8 db bika megfelelőképp fémjelzi. A megyei ranglista jól szemlélteti, hogy, Somogyban található az ország egyik legjobb minőségű gímállománya.

E szakmai munka elismeréseként kapott a megye 11 vadászterülete gímszarvasállomány-kezelés szempontjából különleges rendeltetést. Ha figyelembe vesszük, hogy az országban összesen 18 terület kapott gímszarvasállomány-megőrzés szempontjából különleges rendeltetést, 417 239 ha összterülettel, akkor elmondható, hogy a IV/2-es körzet kiemelt fontosságú az ország gímszarvas-gazdálkodását tekintve.

Ugyancsak a trófeaminőségre lehet következtetni az elmúlt évek trófeabírálati adataiból összeállított táblázatból, amely szerint Somogy megyében igen magas a gímtrófeák érmes aránya (14. táblázat). Ezt azonban jelentősen befolyásolja az a tény, hogy viszonylag kis számban hasznosítják a fiatal bikákat, különösen az első és második agancsú egyedek válogató vadászata visszafogott Somogy megyében.

A táblázatból látható, hogy az aranyérmes bikák száma és aránya is folyamatosan csökkent a vizsgált időszakban, és leginkább a bronzérmes trófeák mennyisége és aránya emelkedett ugyanebben az időszakban.

A Somogy megyében terítékre került gím bikák aránya az országos adatokhoz képest 15% körül mozog, viszont az állomány minőségére enged következtetni, hogy 1994-en az aranyérmes bikák 34,2%-a Somogyban esett, ugyanakkor elgondolkodtató, hogy ugyanez az arány tíz év elteltével, 2004-ben már csak 25% volt, ami szintén az elfiatalodás folyamatát mutatja.

Év	Összes bírált	Aranyérmes	Arány	Ezüstérmes	Arány	Bronzérmes	Arány	Érmes összesen	Érmes arány
1990	1 504	111	7,4%	214	14,2%	248	16,5%	573	38,1%
1991	1 558	104	6,7%	246	15,8%	270	17,3%	620	39,8%
1992	1 506	86	5,7%	222	14,7%	290	19,3%	598	39,7%
1993	1 152	60	5,2%	198	17,2%	262	22,7%	520	45,1%
1994	1 166	75	6,4%	214	18,4%	253	21,7%	542	46,5%
1995	934	62	6,6%	166	17,8%	206	22,1%	434	46,5%
1996	867	35	4,0%	162	18,7%	207	23,9%	404	46,6%
1997	798	55	6,9%	109	13,7%	181	22,7%	345	43,2%
1998	948	50	5,3%	151	15,9%	254	26,8%	455	48,0%
1999	1 139	44	3,9%	178	15,6%	246	21,6%	468	41,1%
2000	1 298	51	3,9%	191	14,7%	261	20,1%	503	38,8%
2001	1 374	63	4,6%	180	13,1%	289	21,0%	532	38,7%
2002	1 467	55	3,7%	197	13,4%	310	21,1%	562	38,3%
2003	1 504	53	3,5%	192	12,8%	323	21,5%	568	37,8%
2004	1 478	69	4,7%	240	16,2%	315	21,3%	624	42,2%

4. táblázat: Gímszarvas trófea-bírálati adatok Somogy megyében 1990-2004 között

Javaslat a gímszarvas-gazdálkodás megreformálására

A gímszarvas esetében nem beszélhetünk túlzaporodásról, legalábbis általánosságokban semmiképp. Szabad területi tartásban a gímszarvas nem élte fel az élőhelyét, nem vesztett kondíciójából, szaporodóképességéből és trófeaminőségéből sem. Az élőhely nyújtotta feltételek még bőségesen elegendők akár ekkora létszámú szarvasállomány eltartáshoz is. Több térsége van azonban az országnak, ahol a létszámfelfutás oly mértékű, hogy a vadnak ezt a sűrűségét a gazdálkodói környezet nem képes és

nem is akarja eltérni. Ezeket azonban helyi problémaként, helyi krízisként kell értelmezni, és a megoldást ott is kell keresni.

A legjellemzőbb probléma a gímszarvas esetében a nagymérvű, véleményem szerint 30-40%-os alulbecslés. Ezt egyfajta önbecsapásként, más oldalról megközelítve, egyfajta társasjátékként kell értelmezni. A vadászatra jogosultak megfelelő módszer és szakmai kontroll hiányában, olyan becslési jelentést készítenek, amely nagy vonalakban hasonlít az elvárt állományhoz.

Megítélésem szerint a szarvasállomány túlzaporodásáról általánosságban nem beszélhetünk az országon, illetve Somogy megyén belül, hanem

konkrét térségek még konkrétabb vadgazdálkodóinál kell azokat a területeket keresni, ahonnan ezek a folyamatok elindultak, és ahol a folyamatokat szabályozni is lehet.

A szarvas elterjedése a Dunántúlon, ezen belül Somogy megyében is kontinuus, ökológiai szempontból pedig egy populációkból álló populációnak, vagyis metapopulációnak nevezhetjük. A részpopulációk között végbemenő újratelepülések és a pufferezónák diszperziója alapján a STITH et al. (1996) által kidolgozott kontinens-sziget modell alkalmazható a gímszarvas elterjedésére Somogy megyében.

A gyakorlat nyelvére lefordítva, a centrális vagy metapopuláció determinációjánál használt kontinens területek állományának csökkentésével lehet a további szétterjedést, illetve a tartós megtelepülést megakadályozni, vagy annak bekövetkezte után a visszatelepülési folyamatokat elindítani!

Ezt a metapopulációs modellt igyekeztem a Somogy megyei vadgazdálkodási tájak kialakításánál figyelembe venni. Meghatároztam a szarvasgazdálkodás szempontjából elkülönülő alkörzet kialakításának szabályait, amelyekben a szarvasállomány kezelését, átalakítását lényegesen kézzelfoghatóbb módon lehet megoldani. A határokat a legnagyobb otthonterülettel rendelkező faj populációjára, pontosabban metapopulációjára való tekintettel alakítottam ki, mert ez esetben megvolt annak a valószínűsége, hogy a többi vadfaj populációi is a területen belülről kerüljenek.

Megítélésem szerint **nem általános-ságban kell a szarvasproblémát és a szarvasállományt kezelni!** Minden alkörzetben megtalálható az a néhány

vadgazdálkodó (centrális terület vagy kontinens), ahol valóban túlszaporodott a gímszarvasállomány, és ahol az erdő-, mező- és vadgazdálkodás egyensúlya felborult. Azonban ezeken a területeken sem pusztán a vad mennyiségi csökkentése az elsődleges cél, hanem az, hogy az állomány szerkezetét a kilövésekkel úgy átalakítsuk, hogy a folyamat végére mennyiségileg jóval kisebb, és a bikák kímélete által, értékben a mostanihoz nagyon hasonló, vagy a megfelelő korosztályviszonyok miatt a jelenleginél jobb, helyreállt ivararányú állomány maradjon a területen, amelyre a vadgazdálkodás jelenlegi feszültségei csökkenthetők lesznek.

Alkörzetek (vadgazdálkodási tájak) kialakítása

A körzetet a különböző élőhelyek adta vadgazdálkodási lehetőségek, a vadfajok elterjedése, azok állománysűrűsége és minősége, az élőhelyi viszonyok, valamint a táji jellegzetességek alapján, a körzetterv állomány-szabályozási irányelveinek megfelelő éves vadgazdálkodási tervek elkészítése és végrehajtásának értékelhetősége, az állomány minőségéhez igazított trófeabírálati szempontok kidolgozása és alkalmazása miatt célszerű alkörzetekre bontani, és az állomány-szabályozási elképzeléseket ezekre adaptálni.

Az alkörzetek kialakítása lehetővé teszi a bennük foglalt vadászterületek egységes, összehangolt szakmai elvek és gyakorlat szerinti besorolását, az alkörzeten belül élő vadfajok egymáshoz viszonyított arányának, korosztályviszonyainak, ivararányának, mennyiségének és minőségének az egyidejű

Alkörzetek neve	Vadászterületek száma	Teljes területe ha	Ebből erdő ha
I. Marcali–Kis-Balaton	14	100 210	31 117,0
II. Zamárdi–Külső-somogyi dombvidék	17	136 905	32 163,4
III. Kaposvár–szarvas-tájegységen kívüli	11	61 636	9 566,2
IV. Kaszó–Iharos	13	101 087	44 891,0
V. Lábod–Belső-Somogy–Dráva mente	10	101 818	43 602,2
VI. Zselic	5	40 671	21 133,7
Összesen:	70	542 328	182 473,5

manipulálását, összefoglaló néven az integrált állománykezelést.

Célszerű a körzet legértékesebb és általános elterjedésű fajának, a gímszarvasnak elkülöníthető metapopulációinak határát alkörzethatárként elfogadni és kezelni. Somogy megyében, a IV/2-es vadgazdálkodási körzet adottságait figyelembe véve, 6 alkörzet (szarvasgazdálkodási táj) kialakítása tűnik célszerűnek, amelyek közül egyben a szarvassal való gazdálkodás feltételei nem adóttak.

Az alkörzetek jelentős eltéréseket mutatnak mind domborzatilag, mind termőhelyileg, mind növénytakarójukat tekintve. Ennek megfelelően más és más az élőhelykínálat, és emiatt eltérő vadállományviszonyok alakultak ki rajtuk. Az élőhely eltérő táplálékkínálata alapján különböző minimum-maximum vadlétszámok határozhatók meg az alkörzetekre, és ennek alapján kidolgozhatók az egyes tájegységeken belül elhelyezkedő vadgazdálkodók állomány-szabályozási feladatai. A táji vadgazdálkodás bevezetése alkalmas nyújt arra, hogy ne az egyes vadgaz-

dálkodókban, vadászterületekben gondolkodjunk, hanem egy-egy nagyobb mozgásterülettel rendelkező vadfaj (gím- és dámszarvas, vaddisznó) esetében az állományszabályozást a tájegységen (alkörzeten) belül vizsgáljuk. Az egyes ivari és korcsoportok terítéken belüli megoszlását, valamint az alkörzetre előírt mennyiségi hasznosítást nem kell minden egyes vadgazdálkodón számon kérni, hanem az egész alkörzeten belül kell előírni és ellenőrizni.

Az állományhasznosítás nagyságrendje, annak belső szerkezete (bikatehén-borjú arány a terítéken belül) az alkörzetre vonatkoztatva kerül meghatározásra, a populáció dinamikájának figyelembevételével, és az éves tervekben az egyes területek élőhelyi és állományállapotának figyelembevételével, eltérő hasznosítási lehetőséget, a körzet jelenlegi állapotában kötelező feladatot kapnak a vadgazdálkodók.

A vadászterületek besorolása

Az alkörzeten belül a gazdálkodás elősegítésére, az állomány kezelésében

betöltött szerepet hangsúlyozó, demográfiai határokat kell megállapítani, ill. az elmúlt évek trófeabírálati adatai alapján az egyes vadgazdálkodókat be kell sorolni. Ennek alapjául a bögésben elejtett bikák korát kell figyelembe venni. A bögés sajátos mintavételnek tekinthető, a metapopuláció legidősebb, legértékesebb egyedeinek kiválogatására. A bögésben elejtett bikák kora és minősége egyértelműen megmutatja, hogy az adott gazdálkodó centrális, átmeneti vagy periferiális (kontinens, sziget, külső sziget) területen gazdálkodik-e. A bögésen belüli korosztály-elrendezés alapja az, hogy a térségben élő idősebb (nem feltétlenül öreg) bikák már a bögés előtt igyekeznek elfoglalni a populáció elterjedési területén belül a nagyobb tehénsűrűségű, centrális pozíciójú területeket, ahonnan emiatt a fia-

tal és középkorú bikák már a bögést megelőzően a periferiális területekre vándorolnak.

A periferiális szarvasterületek jellemzői: bögés ezeken a területeken nem alakul ki, vagy rendkívül rövid, mindössze pár napig tartó és rapszodikus. A területen tartózkodó tehénállomány hamar és biztonsággal termékenyül, majd érdektelenné válik a bikák számára. A teríték az átváltó fiatal és középkorú bikákból kerül ki. Ezek a területek zömmel a kevésbé erdőszült jellegűek, és gyakran a napi, táplálkozási célú kiváltási területek közé tartoznak.

Az átmeneti szarvasterületek jellemzői: az állománysűrűség alakulásától függően, hol centrális, hol periferiális jelleget mutatnak. Időszakosan jó bögés mutatkozik, és a fiatal-középkorú bikák mellett esetlegesen, rendszertelenül egy-egy idősebb bika is terítékre kerül. Ezeken a területeken a szántó- vagy vadföldi növénykultúrának és az erdészeti munkák, a zavarás változásának hatására egyik évről a másikra jelentős állományváltozások állhatnak be, zömmel a vegetációs időszakokra jellemző szezonálitással.

A centrális (központi) szarvasterületek jellemzői: ezeken található a legjobb bögőhelyek, gyakran évtizedeken keresztül. A java bikák közel 80%-a ezeken a centrális területeken kerül terítékre. Erős állománykoncentráció figyelhető meg, a bögés gyakran elhúzódik a nagyszámú tehén miatt, amelyek termékenyülése az egy csapatbikára jutó rigyetések magas száma miatt nem megfelelő, és ezért gyakori a késői

visszaivarzás. Néha még a téli hónapokban is előfordul a nem kívánt üzekedés, amiből kifolyólag elhúzódó ellési időszakokra lehet számítani. Ezek a centrális bögőterületek gyakran egybeesnek a téli szarvasbeálló-helyekkel, vagy azok közvetlen közelében lévő mezőgazdasági kiváltó sávokban alakulnak ki.

A vadászterületek a trófeabírálati eredmények alapján egyértelműen besorolhatók a fenti kategóriák valamelyikébe. A besorolás azonban az élőhely és az állomány változásait figyelembe véve változhat, akár pozitív, akár negatív irányba. Két évben megismételt pozitív-negatív eredmény eredményezheti a terület átsorolását a másik kategóriába.

A besorolás fontosságát az adja, hogy a különböző kategóriák eltérő módon részesülhetnek az állományhasznosítási lehetőségekből, és az állomány csökkentésének kontrollja is.

A gímszarvasállományhasznosítás irányelvei

Az FVM által kiadott fenntartandó legkisebb (minimum) és fenntartható legnagyobb (maximum) szarvaslétszám a körzetre vonatkoztatva a következő: IV/2. körzet minimum 2000 db, maximum 6430 db.

A jelenleg a körzetben élő állomány a becslések és a korábban ismertett terítékadatok alapján ezt a létszámot jelentősen meghaladja. A körzet gímállományának jellemzésében leírt ivararány- és korösszetételi problémák ismertek. Az okszerű, trófeaorientált és tartamosságra törekvő vadgazdálkodás az állományszabályozás olyan

modelljét tételezi fel, amely az adott populáció valamennyi paraméterének (állomány nagyság, sűrűség, ivararány, korosztályviszonyok, trófeaminőség) egyidejű manipulálását és a negatív hatások bekövetkezésének minimumra csökkentését jelenti. A természetes körülmények között élő populációk egyedszáma, ivararánya, korösszetétele ingadozó. A vadászott populációra ez még inkább igaz, ezért a vadgazdálkodás feladata az, hogy a vadászatból származó árbevételi lehetőségek ingadozását megfelelő állományszabályozással mérsékelje, tervezhető bevételeket és költségeket, kiegyensúlyozott, összefoglaló szóval tartamos gazdálkodási lehetőségeket biztosítson.

A cél tehát a mennyiség nem kampányszerű, hanem szisztematikus csökkentésével stabil ivari és korösszetételű állományt kialakítani, amely a legnagyobb fenntartható hozamot biztosítja. Első lépésben azt a módot és ütemet kell megtalálni, amivel a jelenlegi magas állománysűrűséget az ivararány- és korosztályproblémák megoldásával egyidejűleg az előírt maximálisan eltartható létszám szintjére csökkenti.

A tervezés gyakorlata

A metapopulációkat, az alkörzeteket, és ezen belül az egyes vadgazdálkodókat ebből a szempontból külön-külön kell értékelni, hiszen az állományok helyzete egymástól eltérő. Azokban az alkörzetekben, ahol a túlnépesedés a legnagyobb mértékű, az állománycsökkentéshez, az ivararány javításához, és a nőivarú állomány megfelelő korosztályviszonyainak kialakításához jelentősen növelni kell a tehének hasznosítását a

terítéken belül legalább 45%-ra, első-sorban a borjúkilövés terhére. Ezt azonban nem minden egyes vadgazdálkodási egységre kell érvényesíteni, hanem minden alkörzeten belül a centrális szarvasos területekre. Az átmeneti jellegű területeken is célszerű megnövelni a felnőtt nőivarú egyedek hasznosítási arányát 35%-ra, míg a periférikus jellegű területeken ennek a szabályozása nem elsődleges kérdés, hiszen ezeken a területeken a szarvasállomány alakulása alapvetően a szomszédos szarvasos területek állománykezelésének függvénye. A becslési és terítékadatok egybevetésével kikövetkeztethető, hogy mikor éri el az állomány az eltartható mennyiséget, és ettől a pillanattól kezdve ismét a normális terítékeloszlást kell tervezni. Tudomásul kell azonban venni, hogy a fenti ivararányú állományból lényegesen kevesebb lesz a hasznosítható mennyiség, és ez a vadászati lehetőségek csökkenését fogja maga után vonni. A borjú korosztály hasznosítása során törekedni kell a bikaborjak kíméltetére. A jövőben elvárásként kell a vadgazdálkodók felé megfogalmazni, hogy regisztrálják a terítéken belül a bikaborjak arányát, tudniillik ennek ismeretében lehet hosszabb távon az állomány belső összefüggéseit értelmezni, és nyomon követni, és ennek segítségével lehet a hasznosítási lehetőségeket előremetszeni.

Optimális ivararány 1:1, bár ennek elérése és megtartása a nem monogám állatok esetében megfigyelhető enyhe nőivarú túlsúly miatt nehezen elképzelhető. Ennél az ivararánynál a törzsállomány 30-32%-os hasznosítása biztosítja a fenntartható hozamot. A bögési ivararány az abszolút számok ismerete

nélkül is megmutatja az állományon belüli arányokat. Ha a bikák 1-3 tehenel járnak, ez esetben, az arány a bikák javára eltolódott. Ha a bikák 4-5 tehenet kísérnek, akkor kiegyenlített az állapot, ha azonban 5 tehenél több jut egy csapbikára, akkor nőivari túlsúly van.

Korosztályviszonyok: E mellett az ivararány mellett a törzsállomány átlagéletkora eléri a 4,5 évet, ami az állomány produktivitása szempontjából jónak tekinthető. Célszerű, ha az állomány, mindkét nem vonatkozásában, 50%-a fiatal (2-5 évig), 35%-a középkorú (6-10 évig) és 15%-a idős (10 év feletti).

Perifériális szarvasvasterületek állományhasznosítása: (ide soroljuk be valamennyi szarvasgazdálkodási térségen kívüli területet) Az állományhasznosításban betöltött szerepük nem jelentős. Az éves tervükben tervezhetik a vadászati szezon szerinti tarvadelejtest, és szigorú trófeabírálati feltételek mellett, a selejt bikák elejtését. Golyóérett bikára sem szezonban (szept. 1-okt. 31.), sem azon kívül nem kapnak kilövési lehetőséget! Az élőhely minőségében bekövetkezett tartós változás esetén a vadgazdálkodók kérhetik a Vadgazdálkodási Tanácstól az átmeneti kategóriába történő besorolásukat.

Átmeneti szarvasvasterületek állományhasznosítása: Az ilyen területeken való gazdálkodás komoly hatással lehet a térség szarvaspopulációjára, hiszen a gímszarvas szezonális vándorlása során hosszabb időt is eltölthet a centrális területeken kívül, és nem kellő szakmai ismeretek birtokában, vagy önmérséklet hiányában, amit egy-

fajta gazdálkodási kényszer is motiválhat, komoly károk keletkezhetnek az értékes, középkorú bikaállományban. Az éves vadgazdálkodási tervben tervezhetik a bikakilövéseiknek 10%-át golyóérett bikából. Amennyiben a gazdálkodó ezt meghaladó mértékben ejt el golyóérett bikát, úgy az a következő évi lehetőségeiből levonásra kerül. A tervezett golyóérett-hasznosítás elmaradása a következő évre nem átvihető.

A centrális (központi) szarvasvasterületek állományhasznosítása: Tapasztalati tény, hogy a centrális elhelyezkedésű területeken történik meg a térség tarvad- és bikahasznosításának túlnyomó része. A szubpopulációk sűrűségének és ivararányának kialakítása és a trófeaminőségre ható korosztályviszonyok alakulása jelentős mértékben az ezeken a területeken folytatott szakmai munka színvonalától függ. Az éves gazdálkodási tervben tervezhetik a bikakilövés 30%-át golyóérettből.

A fenti módszer javaslatomra 2002 óta működik Somogy megyében, és az azóta eltelt idő azt igazolta, hogy a táji vadgazdálkodás modellje használható. A centrális területeken megnövelt tarvad-hasznosítási arány (45-50% a terítéken belül) következtében a 15 évvel ezelőtti állapothoz hasonló kezd kialakulni, már ami a szarvas időszakos, ritka váltóvadként való megjelenését illeti. A remélt hatás bekövetkezett. Mintha egy filmet replay üzemmódban, visszafelé kezdenék lejátszani, a vízbe dobott kő által keltett körkörös hullámok továbbterjedése megállt, és a hullámok a beavatkozás hatására kezdenek visszahúzódni a kör közepe felé. Példámban a centrális területek, más

néven kontinensek helyettesíthetők be a kő vízbe érkezésnek helyszínével.

A legkülső, a gímszarvas által legutoljára elfoglalt területeken annyira lecsökkent az állomány, hogy bögést szinte nem is tapasztaltak, és az eddig állandó jelleggel a területen élő szarvasok elvándoroltak a területről. Az átmeneti jellegű területek (belső sziget) vonatkozásában is bekövetkezett főként a tarvadállomány elhúzódása, emiatt a bögés alakulása rendkívül rapszodikus volt. Az ilyen területeket a középkorú és idős bikák hamar elhagyták, és igyekeztek a nagyobb tarvadsűrűséggel bíró centrális (kontinens) területek felé, ahol ennek hatására 2005-ben kimagaslóan intenzív, következképp eredményes volt a bögés. A centrális területeken folytatott, de az egész vadgazdálkodási tájra kiható állománycsökkentést addig kell folytatni, amíg a térségben helyre nem áll az erdő-, mező- és vad-

gazdálkodás egyensúlya. Ez a remélt állapot akkor fog bekövetkezni, amikor a vadkárrelhárító kerítés bontás-építés viszonyában az előbbi, a bontás lesz túlsúlyban. Mindehhez azonban a vadállomány csökkenésének kell előbb bekövetkeznie.

Javaslat a vadgazdálkodás tervezésének módosítására

A táji vadgazdálkodás modelljének bevezetésére tett javaslatom szerint a jövőben a tervezés alapja a vadgazdálkodási tájanként történő tervezés lenne. A populáció elsődleges paraméterei, valamint a főbb értékmérő tulajdonságok ily módon történő megtervezése és annak ellenőrzése egyszerűbbé válna.

Mindazonáltal vadgazdálkodási terveink használhatóságának legfontosabb és egyben legkritikusabb kérdése

a tervezés kiindulási alapjául szolgáló elsődleges adatszerezés módja és az adatok megbízhatósága.

A becslések megbízhatatlanságát ki-mutattam az értekezésemben. A problémák kiküszöbölésére a tervezést új alapokra kell helyeznünk. A nagyvad gazdálkodás mennyiségi tervezésénél a jövőben nagyobb hangsúllyal kell figyelembe venni az erdőfelújítások, különösen a természetes felújítások állapotának kivitelezhetőségét, valamint a természetes ökoszisztémák és a természetvédelem alatt álló különleges növénytársulások fennmaradásának biztosítását. A vadgazdálkodás tervezések szempontjából továbbra is szükség lesz azonban a nagyvad állománylétszámát rövid távon meghatározó elsődleges tényezőkről kapott információkra, és monitoring jellegű nyomonkövetésre, melyek segítségével éves hasznosítási irányszámokat adhatunk meg. Az állomány nagyság tervezéséhez feltétlenül szükséges ismerni az aktuális születési és elhullási adatokat, az állomány egészségi állapotát és kondícióját, ugyanis ezek jelentős évenkénti eltérései, amelyekben a környezeti hatások szerepe a meghatározó, nagymértékben befolyásolhatják egy állomány hasznosíthatóságának mértékét. Az állomány változásának tendenciáit a hosszú távon ható, ún. közvetett mutatókból ismerhetjük, és ezek figyelembevételével megfelelő szabályozási stratégiákat, állományhasznosítási modelleket alakíthatunk ki. Addig a mennyiségi állomány szabályozás évenkénti tervezésénél figyelembe kell vennünk a születési arányszámot, a szaporulat felnevelésének, az áttelelésnek a sikerességét és az esetleges masszív adult-elhullásokat. Ezek mellet

az egyes fajoknál eltérő módon, de mindenképpen figyelembe veendőnek tartom az orvvadászat okozta veszteségek bekalkulálását.

A nem megbízható pontosságú, ellenőrizhetetlen állománybecslés helyett, vagy annak kiegészítésére szükség van egy rendszeresen ismétlődő, az állomány legfontosabb tulajdonságait aktuálisan felmérő információs rendszer kialakítására. Az állomány kondíciójának monitorozására kidolgozott, nem túlságosan bonyolult módszerek állnak rendelkezésünkre. A vesezsírindex és a kondíció közötti szoros korreláció miatt célszerű az azonos korcsoportba sorolható egyedek testtömegét a kondíció-mérés alapjául venni.

A születési arányszám korosztályonként (korcsoportonként) történő becslése fontos tájékoztatást nyújthat az élőhely, a táplálékkínálat minőségéről. A táplálékkínálatban vagy az élőhely minőségében történő változást minde-nekelőtt a fiatal, majd az öreg példányok jelzik a születési arányszám visszaesésével.

A felnevelt szaporulat alakulása a szarvasfélénél jól nyomon követhető az év folyamán az első elléseket megelőző néhány hétig. Ennek legkedvezőbb időpontja április eleje, közepe, a szélcsendes, napsütötte időszak, amikor a kérődzők korán kiváltva keresik fel a sarjadzó fűvű réteket, a jól kezelt vadföldeket, a bokrosodásnak induló gabonabúzákat, a lucerna- vagy legelő területeket. Ekkor nemcsak a felnevelt előző évi szaporulat mértékéről, hanem az ivararányról, és a felnőtt trófeás egyedek koreloszlásáról is képet kapunk. Az állomány létszámának alakulását nagymértékben meghatározza a közvetlenül a születés utáni,

ún. neonatális elhullás. Ennek mértéke nagy valószínűséggel nagyrészt időjárási tényezők függvénye.

Az ivararány és a felnevelés korai veszteségének felmérésére jó alkalmat kínál a gím- és dámszarvas esetében a párzási időszak, az ún. bögési állomány-felmérés. Az erre az időszakra jellemző intenzív állomány-megfigyelés adatainak rögzítésével megfelelő információkat kapunk az üzekezésben részt vevő hím- és nőivarú egyedek számáról, az üzekeedésig felnevelt szaporulat arányáról. Az éveken át folytatott, ilyen típusú adatok nem csak a rövid távú, hanem a hosszú távú döntések kialakításában is segítséget jelenthetnek.

A felhasznált szakirodalom jegyzéke:

- BALKAY A.** (1903): A szarvas és vadászata, Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat kiadása, 137 p.
- BARÁNYIL.** (1979): A vadállományváltozásai a Duna-Tisza közén. Nimród Fórum 7. szám 11-14. pp.
- BENCZEL.** (1977): Szarvasállományunk népességének és területi megoszlásának általános kérdései. Nimród Fórum, 1977. szeptember, 17-19. p.
- BOD L.** (2001) A somogyi szarvas. Millenniumi Vadászati Almanach, Somogy megye. 69-77. pp.
- BORSICZKY O.** (1905): A szarvasállomány szabályozása és gondozása. Vadász-Lap. 1905. ápr. 15. 115 p.
- CsÁNYI, S.-TÓTH P.** (2000): Populáció-rekonstrukció alkalmazása a hazai gímszarvasállomány létszámának meghatározására. Vadbiológia, 7: 27-37. p.
- CSÍK, I.** (1903): Fővadunk okszerű tenyésztéséről (Tanulmány-különle-

- nyomat) Országos Magyar Vadászati Védegyelet, Budapest. 12. szmtl. pp.
- CSÓRE P.** (1997): Vadaskertek a régi Magyarországon. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 140 p.
- FARAGÓ, S. – NÁHLIK, A.** (1997): A vadállomány szabályozása. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 315 p.
- FATALIN GY.** (1978): Miért kincs a zalai szarvas. Nimród, 12: 545-547.
- FATALIN GY.** (1985): Hogyan tovább a szarvassal. Nimród, 11:1-5.
- FATALIN GY.** (1988): Romlik a gímszarvasállomány minősége. Nimród, 1988. január 12-14 pp.
- GODÓ N. – BOGNÁR G.** (2002): A dámszarvas elterjedése és állományának változásai. Nimród/10. 23-25 p.
- HALÁSZ A.** (1994): A magyar erdőszet 70 éve számokban 1920-1970 FM Erdőrendezési Szolgálat. Budapest, 24-88. p.
- IMECS B.** (1904): Magyarország szarvasállománya, Vadász-Lap, december 24. 481-483. o.
- KŐHALMY T.** (2000): Fél évszázad vadgazdálkodása 1945-1995. „A magyar vadászat ezer éve” előadás Millenniumi Vadászati Bizottság emlékülés, 2000. január 20., MTA 46-48. o.
- NIMRÓD VADÁSZLAP** (1942): Az 1939/40. évi vadászati idény eredményei a statisztika tükrében. Április 20. 187-188. p.
- NEMESKÉRI KISS G. – FÉLIX E. – GLÓSER D.** (1942): A hivatásos vadász. 1. „Pátria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Rt., Budapest. 375 p. 68-83. o.
- OROSZI S.** (2000): Száz év a hazai vadászatban 1848-1945, „A magyar vadászat ezer éve” előadás Millenniumi Vadászati Bizottság emlékülés 2000. január 20., MTA 37-44. o.
- PÁK D.** (1829): Vadásztudomány, a Magyar Királyi Tudomány Egyetem betűivel, Budán, 218 p.
- PARCZEN B.** (1988): A vaddisznó és gímszarvas szerepének vizsgálata a Dél-Alföld vadgazdálkodásban. Szakmérnöki diplomadolgozat. GATE, Gödöllő 15 pp.
- RÁCZ A.** (1979): Szarvasállományunk szabályozásáról. Nimród Fórum. 1979. május. 1-8. o.
- RÁCZA.** (1987): Szarvasállományunk alakulásáról. Nimród. 1987. 386-387 o.
- SZÉCHENYI ZS.** (1948): A szarvas selejtezése, Nimród kiskönyvtár, Független nyomda, Budapest. 88. p.
- TÓTH S.** (2005) A hírnév kötelez, Vadgazdálkodás és vadászat Magyarországon 1945-1990. 5. átdolgozott kiadás. Nimród alapítvány. 207 p.
- TURÓS L.** (1994): Mennyi nagyvad volt (van) Magyarországon. Nimród. 1994. március, 18-19. o.
- TURÓS L.** (2000): Az ormánsági szarvas. Vadászati almanach, Baranya megye. OMVK Baranya megyei területi szervezete. 315 pp. 51-91. p.
- ZSINDELY E.** (1932): A magyar szarvas jövője, Nimród Vadászújság 1932. április 10. 518 p.
- ZSINDELY E.** (1939): A Kárpátok medencéjének szarvastörzsei, Nimród Vadászújság 1939. április 10. 163-165. o.

Dr. Buzgó József
SEFAG Zrt. vadg. ov.
OMVK alelnök
SCI tag

„Hazai szarvasunkat, annak természetrajzát, életmódját, óvását, vadászatát oly bőven kimerítette már a szakirodalom, hogy arról újat aligha sikerülne mondanom. Ezzel szemben azt tapasztaltam, hogy vadászaink nagyobbik része – noha a magyar szarvasról sok mindent tud – annak külföldi rokonságát alig ismeri.”
Széchenyi Zsigmond: Szarvasok nyomában

A SZARVASVADÁSZ ZSÁKMÁNYA

A vadászati szakirodalmat böngészve, híres vadászok trófeagyűjteményét nézgetve, érdekes következtetésre juthatunk. Míg ma már tekintélyes vadjuh- és vadkecsketrófea-kollekciót birtokol nem kevés vadász, s szerencsére mind többen jutnak el Afrikába antilopokra vadászni, addig bizony elég kevés olyan trófeagyűjteményről tudni, amelyben három- négyféle szarvasagancsnál több volna.

Ennek miértjére nem könnyű választ adni. Talán a vadjuh- és vadkecskefajok viszonylag csekély száma és élőhelyük zordsága vonzza a sportembereket, Afrikában pedig – mivel ott koncentráltan él a vad – sokféle antilop összegyűjtető. Ám ahhoz, hogy valaki akárcsak tucatnyi szarvasfaj agancsát összegyűjtse, bizony nem kevés időre, illetve pénzre van szüksége.

vasokat ma már külön családokba sorolják, így azok nem tartoznak a szarvasfélékhez.)

Most pedig nézzük meg kontinentenként, hol, milyen szarvasokkal találkozhatunk! Mármint őshonos vadként, a telepítésekkel később foglalkozunk. Persze már most megnyugtatók mindenkit, az összes szarvasfajt és alfajt természetesen nem kívánom bemutatni. Inkább csak egy kis csemegézésre invitálok a Tisztelt Olvasót!

Hány szarvasfaj él a Földön?

Nos, bármennyire is furcsa, e kérdésre nem is olyan egyszerű válaszolni. A zoológusok folyamatosan vitatkoznak, és újabb és újabb rendszertani besorolások születnek. Kár az időt és helyet fecsérelni ezek elemzésére! A legújabb rendszerezés a szarvasfélék családjában (Cervidae) 47 fajt említ. Elégedjünk meg ennyivel! (A kancsilokat és pézsmaszar-

Afrika

Érdekes módon, e hatalmas kontinensen mindössze egyetlen őshonos szarvas él, az is a gímszarvas egyik alfaja, a berber vagy atlasz-szarvas (*Cervus elaphus barbarus*). Az atlasz-szarvas nem is olyan régen Marokkótól Tunéziáig előfordult, ma azonban már csak Nyugat-Tunéziában és talán még Kelet-Algéri-

ában él. Állományát mintegy 2000 példányra becsülik. A gímszarvas egyik alfaja, a bika mintegy 110 cm magas és 150-220 kg súlyú, a tehén kisebb (90-110 cm, 100-150 kg.) Évszakosan vándorol. Kora nyáron az Atlasz-hegység magasabb régióiban (600, ritkán 1200 méteren) tartózkodik, míg ősszel a völgyekbe és a folyók vízmosásaihoz vándorol.

Agancsa inkább csak a gyűjtők számára értékes, mivel jóval kisebb, mint a hazai gímszarvasé. Hossza mintegy 90 cm, többnyire hiába keressük rajta a jégágot, s a koronarész sem igazán korona.

Európa

Mivel a *Vadászévkönyv* eddig megjelent köteteiben bőven foglalkoztunk – foglalkozunk az őzrel, dámmal, gímszarvassal, róluk a jelen írás keretein belül főlegesen szólnunk. Ám rajtuk kívül még két bemutatásra érdemes, őshonos faj él kontinensünkön.

Az ágas-bogas agancsú rénszarvas (*Rangifer tarandus*) a tundraövezet lakója, számtalan alfaja, valamint mennyi házasított fajtája Euráziát és Észak-Amerikát lakja. Érdekessége, hogy mindkét ivar visel agancsot, ám a tehéné többnyire kisebb.

A rénszarvas a jégkorszakban Közép-Európában is nagy számban élt. Persze ez egy hidegkedvelő fajnál nem is csoda. A bundája is a zord éghajlathoz idomult, olyannyira, hogy a szőrszalakat nem lehet annyira széthúzni, hogy a bőr láthatóvá váljon. Alfajai leginkább ökotípusnak nevezhetők. E fajnak több szigeten élnek kis testű populációi, melyeket

régen fajoknak tekintettek, de ma már inkább csak alfajok, vagy még azok sem. A három ökotípus egyébként a következő: tundrai rénszarvas, amely télen és nyáron más-más legelőnkön tanyázik, és egyiktől a másikig hatalmas vándorutakat tesz meg. Az erdei rénszarvas, amely a rétekkel és nyílt területekkel kellőképpen tagolt erdőket lakja, és a már említett szigeti forma. S hogy ezen belül hány alfajuk van? Nos, ezen vitatkoznak a zoológusok!

A rénszarvas agancsa igazán kívánatos trófea, mégis nagyon kevés magyar vadász büszkélkedhet vele. Pedig e szarvasfaj Észak-Európában sem mondható ritkának.

A jávorszarvas (*Alces alces*) trófeájára már annál többen áhítoznak, mégsem látni sokat belőlük a magyar vadászszobákban. Pedig csak Svédországban 300 000, de talán 400 000 jávorszarvas is él! Közülük több mint 100 000 egyedet ejtenek el csupán egyetlen esztendő alatt ebben az országban. Az ottani állományuk mindössze egy-két százaléka pusztul el természetes halállal, igaz néhányan forgalmi baleset vagy betegség áldozatává válnak. Ám mivel minden tavasszal svéd földön mintegy 100 000 jávorszarvasborjú jön világra, az állományuk nem csökken. A svéd jávorszarvas-populáció drámai növekedése a múlt század negyvenes éveiben kezdődött, s a csúcspontot 1982-ben érte el, amikor is a vadászok 174 741 jávorszarvast ejtettek zsákmányul.

S ha tisztelt olvasónk kedvet kapott a jávorszarvas svédországi vadászatára, íme az ottani jávor-kalendárium: **Január:** a vadászszезон vége, **február-március:** nyugalmi időszak, **április:** a bikák új agancsukat kezdik növeszteni,

Európai jávorszarvas

ni, **május-június:** az egyéves borjak elhagyják anyjukat, megszületnek az idei borjak, előbb délen, majd Észak-Svédországban, **július-augusztus:** bő táplálkozás, energiagyűjtés a tél előtt, **szeptember:** a vadászidény kezdete Észak-Svédországban, a párzási időszak kezdete, **október:** folytatódik a párzás, megkezdődik a vadászszезon Dél-Svédországban is, **november:** a borjak már mintegy 90 kilogrammosak, míg az egyévesek elérik a 150 kilogrammot, **december:** téli vonulás, a bikák elkezdik elhullajtani agancsukat.

Európában Skandinávián kívül még Lengyelországban, a balti államokban és Oroszországban él nagyobb jávorszarvas-állomány, de előfordul Ukrajnában, Csehországban és Szlovákiában

is. A kontinensünkön élő populáció összefügg az ázsiaival.

Ázsia

Az ázsiai gímszarvas rendszertana némiképp kusza és félrevezető. Sok vadász hallott már a pompás, hatalmas agancsú maralszarvasról. Nos, az alfaj, amelyet a tudomány *Cervus elaphus maral*-nak hív, a Fekete-tenger délkeleti partjaitól a Kaszpi-tengerig húzó terület – a Kaukázus vidékének – a lakója. Ám hazánkban a vadászok és a zoológusok is maralszarvasnak nevezik a szibériai erdőségekben élő gímszarvasokat, így például a *Cervus elaphus sibirica* alfajt altáji maralnak. A maralszar-

Altáji maral

Vietnámi szika (*Cervus nippon pseudaxis*)

Mocsári szarvas vagy baraszinga

vasok közé sorolt alfajok valamennyien nagy testűek, és agancsuk is terjedelmes. Súlyuk elérheti akár a három mázsát is. Állományuk sokfelé megritkult, mert húsvéért és barkás agancsukért jó ideig korlátlanul vadászták. Az orrszarvútü-lökhöz hasonlóan, a barkás agancsuknak a Távolszeleten gyógyító, erősítő hatást tulajdonítanak.

A szikaszarvas (*Cervus nippon*) neve nem ismeretlen a hazai vadászok előtt. Igaz, eredeti élőhelyén kevesen vadásztak rá, ám Európába többfelé betelepítették. Hatalmas elterjedési területén – Japán, Kelet-Ázsia, Délkelet-Szibéria, Mandzsúria, Vietnam, Tajvan és más, kisebb szigetek – tizenhárom alfaja ismert, amelyek méretben és színzetben nagyon különböznek egymástól. A hazánkban vadaskertben tartott alfaj, a Dybowski-szarvas (*C. nippon hortulorum*) marmagassága 106-112 cm is lehet, míg testtömege 117-132 kilogramm. A törzsalak (*C. n. nippon*), amelyet szintén meghonosítottak Magyarországon, mindössze 79-81

cm magas, és 40-50 kilogramm súlyú. Ennek az alfajnak az őshazája egyébként a japán Kyushu-sziget.

A szikaszarvas élőhelyigényei megegyeznek a gímszarvaséval, így főleg a ritkás lombdöket, elegyes erdőket részesíti előnyben. A közephegységeken és a sík területeken egyaránt előfordul. Trófeája kevésbé látványos, mint az európai gímé. Az agancsa általában hatágú, ritkán fejleszt nyolc ágat, szárhossza pedig ritkán éri el a fél métert – természetesen ez is élőhelyfüggő.

A mocsári szarvasnak van egy másik szép neve is, a baraszinga (*Cervus duvauceli*). E faj két alfaja India és Nepál lakója. A mocsári szarvas név némileg pontatlan, ugyanis egyes területeken a füves (nem mocsaras) síkságokat lakja. Közepes termetű szarvas, amelynek marmagassága 120-124 cm, testtömege pedig 70-180 kg. Jónak számít a 90 cm hosszú agancs, amelyen 10-15 ág helyezkedik el.

A ruzaszarvas (*Cervus timorensis*) igazi szigeti szarvas, lévén Jáva, Bali,

Sulawesi, a Kis-Szunda-szigetek és Molukka lakója. Igen sokféle biotópban előfordul, a nyílt füves területeken éppúgy, mint a zárt erdőkben. A tehenek és a fiatalok kis csapatokban, míg az ellenkező nem képviselői magányosan vagy bikacsapatokban járnak. A bikák 90 centiméteres agancshossza már jónak mondható.

A lírszarvas vagy Eld szarvasa (*Cervus eldii*) különleges, előremutató agancsával igencsak szemrevaló jószág. Nem is kicsi, marmagassága 115-120 cm, testtömege 110-115 kilogramm. Agancsának formáját szinte lehetetlen leírni. Előbb hátra, majd előre görbül, s itt is, ott is szinte váratlanul újabb ágak tűnnek fel.

Három alfajából kettő mára már veszélyeztetett, pedig a lírszarvas nem is olyan régen még szinte egész Délkelet-Ázsiában közönséges vadnak számított.

Az ázsiai vadászkalandokban gyakran felbukkan a szambárszarvas (*Cervus unicolor*) is, amely Dél- és Délkelet-Ázsia lakója. Óriási elterjedési területén 16 különféle alfaja ismert. Élőhelyének jelentős részén a leggyakoribb nagy testű szarvasféle, és felettebb közönséges. Egyik legkisebb alfaja a Fülöp-szigeteken él (*C. u. nigricans*), amelynek marmagassága mindössze 61-66 cm,

Lírszarvas

Pettyes szarvas

míg a legnagyobb a délkelet-ázsiai (*C. e. equinus*) 140-160 centiméter is lehet. Ennek ellenére a rekord, 110 cm feletti agancsokat inkább a valamivel kisebb testű indiai szambárok (*C. u. niger*) hordják. Az átlagos agancshossza 50-100 cm, és száranként háromágú. Fejdíszüket általában márciusban-áprilisban vetik le. A mai leírások fényében tehát Széchenyi Zsigmond azon megállapítása: „Példátlan különlegessége ennek a szarvasnak, hogy – valamennyi fajrokonával ellentétben – agancsát nem hullajtja el évente.” – nem felel meg a valóságnak. Egyébként a szambár úgy „időzít”, hogy új agancsa a dús vegetációjú esős évszakban fejlődjön ki, így a barkát novemberben dörzsöli le. Bógési időn kívül a bikák magányosan élnek. A szambár hatalmas elterjedési terü-

letén leginkább az erdőket lakja, de a mocsaras területeket is kedveli. Igen óvatos vad, leginkább csak szürkületkor és éjszaka mozog, napközben a dús növényzetben pihen.

Kétségtelen, hogy a helyenként még igen gyakori pettyes szarvas vagy másik nevén csitál az egyik legszebb szarvas (*Axis axis*). Magassága valamivel egy méter alatti, míg hatágú, szép agancsa akár méter hosszú is lehet, de az átlag azért csak 70 cm körüli. Testtömege 70-81 kg. A faj India és Sri Lanka lakója. A szigeten külön alfaja él, amely némiképp kisebb a törzsalaknál. Leginkább a ligetes területeket kedveli. Igen gyors futású, sebessége elérheti a 65 km/órát. Nagy csapatokban érzi jól magát, amelyek általában 30 körüli egyedből állnak, de olykor 100-200 példány is összeve-

Disznószarvas

rödhet. Mivel nem agresszív, könnyen tartható faj, vadsparkokban szívesen tartják.

Bár első ránézésre nehéz elhinni, de a pettyes szarvas közeli rokona a rövid lábú disznószarvas (*Axis porcinus*), amelynek vékony agancsa ugyan szintén hatágú, ám e szarvas lába rövid, és egész habitusában kétségkívül van valami disznósrerű. Elterjedési területe Pakisztántól Thaiföldig terjed. Marmagassága 66-74 cm, testtömege 36-55 kg. Visszatérve agancsára: inkább csak gyűjtőknek való, a 40 centiméter hosszú már nem számít rossznak. Az axisszarvastól eltérően, leginkább egyedül él, a pár csak a párzási időszakban, szeptemberben és októberben találkozik. Élőhelye igen változatos, Thaiföldön még a rizsföldeken is előfordul.

A víziöz (*Hydropotes inermis*) is szarvasféle, noha nincs is agancsa! Különösen a hímeknek viszont annál nagyobb a szemfoga. Ám arra, hogy ezt mire használja, még nincs pontos magyarázat. A víziöz azért is különleges faj, mert a legszaporább szarvasféle. Vemhességi ideje hat hónap, a suta általában 2-3 gidát hoz világra, de találtak már ötös, sőt nyolcas almot is! Ám az aligha kétséges, hogy öt-nyolc gidából legfeljebb három nevelődik fel. A mindössze 55 cm marmagasságú és 15 kilogrammos víziöz eredeti élőhelye Közép-Kína keleti fele és Korea. Nevének megfelelően nádasokban, nedves, zombékos helyeken él.

A szintén kis termetű muntyákszárvasoknak ma már kilenc fajtát és szinte megszámlálhatatlan alfaját ismeri a tudomány. Most talán elég csupán a legismertebb két fajt megemlíteni. Az indiai muntyák (*Muntiacus muntjak*)

igen nagy elterjedési területen fordul elő (Északkelet-Pakisztán, Indiától Dél-Kínáig, Hátsó-India, Malajzia, Szumátra, Bali, Lombok és Borneo). A suta átlagos testtömege 11,8, a bakké 13,7 kg. Marmagassága 45-48 cm. Igazi jellegzetessége azonban a különleges agancs. A bakok mindössze kb. hat centiméteres, rövid szemágú fejdíszet viselnek, amely szokatlanul nagy és hosszú agancstövön ül. Agancsukat május-júniusban vetik le, és október-novemberben növesztenek újat. (Ezek európai adatok, eredeti élőhelyükön elképzelhető eltérés!) Előfordul az is, hogy a muntyákszárvas két-három évig nem veti le agancsát. A bak felső szemfoga is hosszú, kb. 20 milliméteres. Ezek a jegyek azt valószínűsítik, hogy a muntyákszárvas a szarvasfélék egyik igen ősi képviselője. Hangja jellegzetes, leginkább talán a kutyaugatásra emlékeztet. A faj rejtett életmódot folytat, a sűrű, dús aljnövényzetű erdők lakója. Élőhelyén kevés vadásznak sikerül puszkavégre kapnia.

Az indiai muntyákhoz nagyon hasonlít a Közép- és Dél-Kínában, valamint Tajvanon élő kínai muntyák (*Muntiacus reevesi*). A fentebb említett fajnál némiképp karcsúbb és kisebb. Vadász- és természetrajzkönyvekben gyakran összekeverik a két fajt.

A legendás Dávid-szarvas vagy milu (*Elaphurus davidianus*) eredetileg Északkelet-Kína mocsaras területeit lakta. Ám amikor 1865-ben a tudomány számára David atya felfedezte, a faj már csupán egyetlen Peking melletti vadaskertben fordult elő. Egy évvel később szállították az első bőroket Európába, majd megérkeztek az első élő példányok is kontinensünk állatkertjeibe. Nem

Kínai muntyákszarvas

sokkal később a Pekingi állomány sorsa megpecsételődött, s bár több helyütt tartották fogságban Európában, a ritka szarvasból egyedül csak a bedfordi herceg tartott fenn Woburn Abbey-i parkjában egy nagyobb, szaporodóképes csoportot. A világon ma élő mintegy 2000 példány ezek leszármazottjának tekinthető! A milut 1985-ben elkezdték visszatelepíteni eredeti hazájába. A szép és kerek történetet némiképp megzavarja Széchenyi Zsigmond egyik érdekes adata, miszerint „G. Lanning, a sanghaji angol iskola igazgatója, az egyébként szavahihetőnek tűnő könyvében arról számol be, hogy 1910-ben, az észak-kínai Kanszu tartomány vadonágaiban ismételen találkozott milu-

csapattal.” Ez persze csak azt bizonyítja, hogy a milu egy populációja talán néhány évtizeddel túlélte az utolsónak hitt csapat pusztulását.

A Dávid-szarvas trófeája felettébb kívánatos, egyedülálló trófea. Az agancsszár a rózsza felett, kb. 10-12 cm magasságban kettéágazik. Az első ág tovább, majd ismét elágazik, míg a hátsó ágon rendszerint nem találunk további ágakat. Ezért nyújt felettébb érdekes látványt egy 16-os miluagancs.

E különleges szarvas testalkatában is nagyon eltér a hazai gímszarvastól. Körme széles, ez azt bizonyítja, hogy mocsaras területek lakója volt. Bár még mindig ritka állat, vadászata nem elképzelhetetlen. Több európai állatkertben

Milu

és vadasparkban ugyanis nem tudnak mit kezdeni a fölös számú vagy éppen kiöregedett bikákkal, így azokat eladják vadaskerteknek. Persze az is kétségtelen, hogy a szelíd bika kilövése aligha juttatja nagy vadászélményhez a tekintélyes pénzt kifizető nimródót. Noha az is tény, hogy egy milutrófea a vadászszoba igazi díszje lehet.

A bemutatott ázsiai szarvasleírások talán így is kicsit soknak tűnnek, ezért az igazán ritka, vadászati szempontból szinte érdektelen további 14 faj ismertetésével nem terheltem a Tisztelt Olvasót!

Amerika

Bár Ázsiában – a sokféle szarvas miatt – kicsit sokáig időztünk, Kamcsatkán keresztül megérkeztünk Alaszkába.

Nos, gigantikus méretű jávorszarvasok tanyáznak erre felé. Míg Európában ritkaság számba megy a kétméteres marmagasságú jávorbika, addig Alaszkában ez természetes, sőt ennél jóval magasabb egyedek is akadnak. Testsúlyuk pedig elérheti a 635 (a *gigas* alfaj esetében akár a 800) kilogrammot is. Ehhez persze megfelelő méretű agancs is dukál. Legnagyobb alfaja, az *Alces alces gigas* agancssúlya akár 45 kilogramm is lehet! A zoológusok sokáig nem értették, hogy az északi erdőkben, ahol látszólag kevés a táplálék, vajon mitől nőnek ilyen derekas méretűre a jávorszarvasok? Nos, táplálékukat vízinvényekkel egészítik ki. Az optimális arány napi hét kilogramm vízinvény és 16 kilogramm szárazföldi növény. Ám miért nem eszik csak könnyen hozzáférhető vízinvényeket? A dolognak az a magyarázata, hogy a

Vapiti

vízinvényeknek oly nagy a nedvességtartalmuk, hogy bendőjét degeszre tömve is csak napi energiaszükségletének felét volna képes fedezni belőle. És ha csak szárazföldi növényeket enne? Akkor a vízinvények magas káliumtartalma hiányozna, s ennek hiányában anyagcserezavarok léphetnek fel. Tehát a jávorszarvas azért kedveli a víz közeli területeket, mert ott mindkét típusú táplálékot megtalálja. Érdeemes még megjegyezni, hogy e lapátos óriás nem csupán a kontinens északi területeit lakja, hanem a Sziklás-hegységben lezuhódik egészen Utahig és Északnyugat-Coloradóig.

A rénszarvast erre felé karibunak (*Caribou*) hívják. Itt is, mint Euráziában, az északi területek lakója. Az Észak-Amerikában élő példányok gyakran jelentősen nagyobbak az Európában élőknél. Tömeges vonulásuk is látványosabb.

Az Észak-Amerika nyugati félén, nagyrészt a Sziklás-hegység térségében élő *vapiti* egy fajt alkot a hazai gímszarvassal (*Cervus elaphus*), ám jóval nagyobb annál. A bikák testtömege 204-265 kilogramm. A többi gímszarvasalfajtól testméretén kívül sötét színű feje-nyaka-lába, világos törzse és világos agancsa különbözteti meg. Hangja távolról sem emlékeztet a hazai gímbika fenséges bögésére, inkább a szamárordításra hajaz. A *vapiti* is gyűjtőnév, több amerikai alfaj is ismert.

Mivel e szarvasfaj igen hasonlít érdeink „koronására”, inkább nézzünk meg alaposabban két másik szarvasfajt. Kezdjük a fehérfarkú, vagy másik nevén virginiai szarvassal (*Odocoileus virginianus*), amely az egyik legnagyobb elterjedésű szarvasfaj a világon. Persze ennek következtében alfajainak se szeri,

se száma – Kanadától Észak-Brazíliaig, Nyugat-Bolíviáig sokhelyütt előfordul. Az USA-ban élő példányok élőhelytől függően 41-96 kilogrammosak lehetnek, míg délebben, Costa Ricában már csak mintegy 30 kilogrammos példányok élnek.

A fehérfarkú szarvas a vadászok egyik legkedveltebb zsákmánya. Mondjuk ez nem is csoda, hiszen az USA-ban 12 millióra becsülik az állományukat, melyből évente mintegy kétmillió egyedet ejtenek el. Ez különösen annak fényében érdekes, hogy az 1900-as évek legelején mindössze félmillió virginiai szarvas élt az Egyesült Államok területén.

Ám hiába van sok belőle, két alfaja mégis erősen veszélyeztetett: az *O. c. couesi* az Arizonai sivatagból és az *O. c. clavium* Floridából – bár az utóbbi állománya az elmúlt évtizedekben szépen gyarapodott. A fehérfarkú szarvas a legkülönbébb biotópokat népesíti be, a hegységekben és a sík területeken egyaránt otthon van. Agancsa igen érdekes. Mivel Széchenyinél nehéz volna jobban leírni, most pár mondat erejéig magam is idegen tollakkal ékeskedem: „Szemága hiányzik: helyette a szár első oldalából, néhány ujjnyira a rózsák felett egy-egy aránylag rövid, befelé hajló ág ered... Közvetlenül ezeknek a töve felett a mindeddig felfelé és kifelé törekvő szár vízszintesre hajlik, majd ív alakban elkanyarodva, villára szakad. E villa hátsó ága egyenest felfelé áll, az első azonban vízszintesen kanyarodik előre, felső peremétől pedig további merőleges ágak fakadnak.”

S ha már itt tartunk, az öszvérszarvas (*O. hemionus*) leírását is kezdjük a trófeájánál (Szintén Széchenyire hagyatkozva): „Agancsának felépítése az előbb

Pudu

megvizsgált virginiai szarvasétól teljesen különböző. A rózsák felett ennek is ered egy-egy „tő feletti ága”, habár a hosszú farkú rokonától sokkal rövidebb: utána egy darabig kifelé irányoz a szár, majd – felfelé fordulva – kétfelé válik: az így keletkező villa két ága nagyjából egyforma hosszú, és egyenként továbbvillázódik.”

Az öszvérszarvas vagy másik nevén füles amerikai szarvas nevét igen hosszú füléről kapta. E faj elterjedési területe jóval kisebb, mint a virginiaié, csak Észak-Amerika nyugati felén fordul elő. Testmérete élőhelytől függően változó (50-215 kilogramm), általában testesebb, mint legközelebbi rokona. Nem is olyan régen az egyik legkisebb testű alfaját, a mindössze 50-70 kilogrammos feketefarkú szarvast külön fajnak tekintették.

Közép- és Dél-Amerikába viszonylag kevés magyar vadász jut el, s bizony a hazánkban kiadott vadászkönyvek sem igazán szólnak ottani vadászatokról. Ezért az e területen élő szarvasokról csak távirati stílusban emlékezem meg. Amerika déli felén legderekabb trófeája az ágas-bogas agancsú lápi szarvasnak (*Blastocerus dichotomus*) van, amely nevéhez illően, a mocsaras területeken él. A rózsák felett mintegy tenyérnyire kettéválik a szár, amelynek mindkét része tovább villázódik. Az ágak száma általában tíz. Itt él a pampaszarvas (*Ozotocerus bezoarticus*) is, amely alig valamivel nagyobb a mi özünkénél. Dél-Amerika nyílt füves területeit lakja. A villásszarvasok két faja (a perui villásszarvas – *Hippocamelus antisiansis* és a chilei villásszarvas – *H. bisulcus*) azonban az Andok magasabb területeinek

A NADLER-KERÍTÉS

Nadler Herbert neves vadászírónk 1929 és 1944 között a Budapesti Állatkert igazgatója volt. Ő írja le az alábbi érdekes esetet, amelyet kivonatossan közlünk:

„A szarvasbikák meg rigyetés idején basáskodhatnak kíméletlenül teheneikkel, ami körülkerített kisebb területen néha öldökléssé fajul... Ennek a bajnak orvoslása volt az első rám háruló feladat, amikor 1929. augusztus elején, tehát éppen a szarvasagancs érése idején az állatkert vezetője lettem. Mások ezen a bajon régente úgy segítettek, hogy minden szarvasfélének lefűrészelték az agancsát, amint az megérett... Néhány nappal később jelentették nekem, hogy egy vapitibika van soron, le kell fűrészelni az agancsát, különben megöli teheneit. Csakugyan valami gyors segítségre volt szükség, mert a bika eszeveszetten hajszolta a teheneket, és ahol érte őket, agancsával feljűk vágott. A segítség, a kérdés megoldása „Columbus tojása” volt. A bikát betereteltük, és egy napra bezártuk az istállóba, és a vapitiszarvasok udvarát közepén olyan kerítéssel választottuk ketté, amelynek hézagain a tehének át tudtak bújni, a széles agancsú bika azonban nem. Másnap, hogy a választókerítés elkészült, kieresztettük a bikát. Mulatságos jelenetek következtek. A bika megint nekirontott a teheneeknek, de azok csak átsurrantak a kerítésen, s a bika ott állt meglepődve, bambán, tehetetlenül, nem tudta őket követni.

Érdekes dolog és az állatok gondolkodását is bizonyítja, hogy a bika mindjárt okult a megváltozott helyzeten, abbahagyta a garázdálkodást, mert megértette, hogy csak addig van mellette tehén, amíg nem bántja.”

Nadler Herbert: Fogoly vadállatok között, 1936

füves és cserjés területeit lakja. Az egyik magasabban, a másik alacsonyabban él. Mindkét faj rövid lábú és tömzsi, villás agancsuk – amelyről nevüket is kapták – nem igazán látványos trófea.

A nyársas szarvasoknak (*Mazama*-fajok) ma nem kevesebb, mint hét fajtát különíti el a tudomány. Közép-, de inkább Dél-Amerikában ők a legelterjedtebb szarvasok. Szinte minden élőhelyet benépesítenek. Agancsuk valóban nyársra emlékeztető, nem igazán mutató trófea.

Az apró termetű, mintegy 35 cm magaságú puduszarvasokat (két fajuk van: a déli pudu – *Pudu pudu* és az északi pudu – *Pudu mephistophiles*) csak azért

érdemes megemlíteni, mert mégiscsak van agancsuk, igaz, csupán egy kisujnyi hosszúságú, vékony nyárs.

Eddig tartott képzeletbeli utazásunk a szarvasok világában. Pedig lett volna még miről írni! Nem egy szarvasfaj kutatásának ugyanis könyvtárnyi irodalma van. Ám érdekes módon, a legtöbb szarvasról ma alig tudunk valamit, megkockázatom, alig tudunk többet, mint hetven-száz évvel ezelőtt. Igen gyakran csupán állatkertben-vadaskertben végzett megfigyelések állnak rendelkezésünkre. A világ szarvasainak többsége megőrizte ősi titkát, és nem engednek bepillantást életük rejtett világába.

Betelepítve

A fentiekben, az egyes szarvasfajok bemutatásánál szándékosan csak az eredeti élőhelyről írtam. Ám mivel nem egy faj élőhelyén csak ritkán kerül puskacső elé – még akkor is, ha gyakori a területen –, a könnyebb vadászhatóság reményében sokfelé betelepítették őket. A lista, bármennyire is igyekeztem, nem tekinthető teljesnek.

Víziöz – Franciaország, Nagy-Britannia; *Kínai muntyák* – Nagy-Britannia, Franciaország; *Európai gímszarvas* – USA, Dél-Amerika, Új-Zéland stb.; *Ruzaszarvas* – sok sziget, pl. Borneó, Új-Guinea, Ausztrália stb.; *Szikaszarvas* – Európa, Kaukázus, Új-Zéland, USA, több csendes-óceáni sziget; *Szambár* – USA, Ausztrália; *Pettyes szarvas* – Horvátország, Andaman-sziget, Ausztrália, Hawaii, Texas (USA), Dél-Amerika; *Disznószarvas* – Ausztrália; *Dámvad* – szinte ez egész világ; *Jávorszarvas* – Új-Zéland; *Fehérfarkú szarvas* – Kelet-Európa, Új-Zéland, Nyugat-Indiai szigetcsoport; *Rénszarvas* – Izland és néhány északi sziget.

Valószínűleg e fajok azonban nem csak az említett helyekre kerültek el, lévén az utóbbi időben az állatkertek és vadsparkok szép számmal termelik a legkülönbözőbb fajok fölöslegessé vált szaporulatát, melyek – mint a milunál már említettem – vadaskertekben lelehetőek.

A különféle gímszarvasalfajokat – vagy éppen csak a spermájukat – pedig azért szállítják többfelé, hogy a helybéli, többnyire másik alfajhoz tartozó állom

mány trófeáját kívánatosabbá tegyék. Ez azonban már genetikai szennyezés, ami a gyors hasznosítás reményében tisztavérű alfajokat semmisíthet meg. Ezért az efféle „kísérletek” a legjobb, ha a vadaskertek kerítésén belül történnek. Ám hogy ez nem új keletű probléma, azt jól példázza az „osztrák vapiti” esete. A fáma szerint néhány száz vapitit (*Cervus canadensis*) küldtek Ferenc József császárnak Ausztriába, ahol ezeket egyszerűen keresztelték az őshonos gímszarvassal...

Magyarországra az első japán szikákat (*C. nippon nippon*) a világhírű Carl Hagenbeck állatkereskedőtől gróf Károlyi Gyula vásárolta a fehérvárcsurgói vadaskertbe. Az alfaj igen jól alkalmazkodott az itteni viszonyokhoz, 1944-ben már mintegy 200 fős állománya élt itt. Nem sokkal később ez az állomány kipusztult, 1946-ra mindössze három példány maradt. Több szaköny állítja, hogy 1958-ban a Fővárosi Állat- és Növénykertből hét japán szika érkezett a vadaskertbe, 1969-ben pedig ugyanonnan öt példány. Ez azonban tévedés! Onnan csak *Dybowski-szikák* érkezettek, lévén az egykori útmutatók tanúsága szerint *csak* ezt az alfajt tartotta akkoriban az állatkert! Azt, hogy ezek hibridizálódtak-e a japán szikákkal, nem tudni. 1975-ben tovább dúsították az állományt, mégpedig 28 *Dybowski-szika*val. Az 1980-as évek első éveiben, amikor megszüntették az alfaj tartását a Fővárosi Állat- és Növénykert egész *Dybowski-szika*csapata is Fehérvárcsurgóra került (szóbeli közlés, irodalmi adatot nem találtam).

Kovács Zsolt

VADFÖLDRŐL MÁSKÉNT

A vad táplálkozási sajátosságairól, életmódjáról, a vadföldek szerepéről, új irányzatokról kívánok néhány gondolatot és tapasztalatot közreadni. Mint az élet egyéb területein, sok-sok megcsontosodott nézet, bevett gyakorlat szerint tesszük a dolgunkat mi vadászok és vadgazdák is. Tegyük a kezünket a szívünk-re! Egyszerű sportvadászként, egyesületi tagként vajon döntéseinkkel egy-egy közgyűlésen milyen irányba tereljük a szakma útját?

A mai helyzet jellemzése, önkritika

A vadföld sokak számára csupán azt jelenti, olyan terület, ahol takarmányt állítunk elő. Itt akár meg is állhatunk. Maga a szóhasználat gondolkodásra készítet. A takarmány számomra azt sugallja, ez a gondolkodásmód, ez a logika az állattenyésztéshez köthető. A háziállatokat, főként a korszerű fajtákat azonban egészen más táplálkozási szokások jellemzik, mint vadjainkat. Itt az ideje, le kell számolnunk néhány téves nézetünkkel!

Nem tekinthetünk úgy a vadállományra, mintha háziállatok lennének. A vad nem fogható monodietára, és nem ehet éven át kukoricaszilaszt szénával és abrakkal vegyítve. Legtöbb vadfajunk bizony-bizony rendkívül sokféle táplálék közül válogat, és rendkívül jó közgazdász válna belőle. Mi köze a vadnak a közgazdaságtanhoz? Nagyon egyszerű. A vad az életben maradás érdekében csak a szükséges és elégséges energiát fordítja táplálékkeresésre.

Ebből fakad az, hogy például egy fogolycsibe „nem engedheti meg magának”, hogy a kelést követően órákat töltsön el azzal, hogy megfelelő mennyiségű és minőségű táplálékot találjon, mert egyszerűen éhen hal. A fogolycsibe számára meghatározó élete első napja, hiszen ekkor energiagazdag, fehérjedús, állati eredetű, azaz rovtáplálékra van szüksége. Ha kis távolságon belül nem talál megfelelő táplálékot, messzire már nem jut el, mert elfogy a tartaléka, és éhen vész.

Nem csak az őzre illik a jelző, hogy pákosztos, válogatós. Vadjaink mindig a legnagyobb tömegben előforduló, ízletes, megfelelő energiatartalmú, az adott életfolyamatokhoz illeszkedő táplálékot fogyasztják nagy mennyiségben, de mindig kiegészítik ezt többféle, kis mennyiségű táplálékkal, az évszakonként változó kínálatnak megfelelően. Ezért azt kell, hogy mondjam, a szarvastól megóvni a kukoricát még igen jó vadföldműveléssel is nehéz feladat.

Az elmúlt negyven évben alaposan megváltozott a környezetünk. Ebben a megváltozott környezetben például

a szántók gyomállománya is jelentősen átalakult. Egyes fajok aránya, borítási viszonyai alaposan megváltoztak. Gondoljunk bele, mennyi új, agresszív terjedésű, táplálkozási szempontból értéktelen, gyakran mérgező faj lett tömeges. Elég, ha a parlagfüvet, a csattanó maszlagot, a szúrós szerbtövist, a vaddohányt, a betyárkórót, az ívát, fenyércirkot említem. Visszaszorulóban van sok, a vadfajok számára fontos gyomféleség, ami valamikor tömeges volt, és uralta a veteményeket, tarlókat. Ezért lenne fontos folyamatosan változó környezetünket táplálék szempontjából is nyomon követni.

Vegyük nagyító alá vadföldművelésünk mindennapi gyakorlatát. Minden tisztelem azoké, akik szenázst, szilázst készítenek nagyvadjaik számára, de úgy gondolom, kevesen vannak ebben a hazában. Amíg nagyüzemi módon a mezőgazdaságot, és többszöröse volt az állatállomány a mainak, és ahol az agronómus is vadászott, gyakran jutott a vadnak télvíz idején kukoricaszilázs, fűszenázs, jó minőségű széna, cukorrépaszelet, vagy akár cukorrépa. Azóta a nagyüzem, állatállományával együtt a múlté, és eltűntek az ország nagy részéről a cukorgyárakkal együtt a cukorrépa-földek is. Jelentősen átalakult globalizálódó világunkban a mezőgazdaság is. A vetésszerkezetet néhány növény jellemzi, a határ képe egysíkú. A legutóbbi években újra koncentráliódik a földbirtok, és növekednek a parcellaméretetek. Reményeink, hogy ismét rég nem látott apróvadbőség lesz jellemző hazánkban, eltűnőben vannak. A mezőgazdaságban megjelenő pénz, támogatáspolitikai alapvetően átrendezi a határ szerkezetét.

A gabona, az olaj-, a rost- és fehérjenövények kiemelt támogatása, a támogatások megszerzéséhez kötött előírások betartása (Helyes gazdálkodási gyakorlat) az energetikai célú növénytermelés piaci biztonsága meghatározza a gazdálkodók gondolkodását. Fogyóban a műveletlen parlagterületek.

Vegyük észre, a piaci verseny is kiélezett, és nemigen várható el a gazdálkodótól a belátás, a jótétemények sora. No nem azokról beszélek, akik vadászok is egyben, hanem azokról, akik a földből kívánnak megélni.

Az elkövetkező években ismét nagy változások előtt áll a magyar gazdálkodói kör. Átalakul az EU agrártámogatásainak rendszere, és ezzel meg fog változni a termelt növényi kör is. Farmtámogatás lesz, és keresztmegfelelés, egyre nagyobb területet fog lekötni a megújuló zöldenergia előállítás. Mindennek hatása nehezen becsülhető. Vadgazdálkodási szempontból talán több lesz az előnye, mint a hátránya. Ha arra gondolunk, hogy energetikai célú fás szárú ültetvények fognak megjelenni ezer hektáros nagyságrendben az ország síkvidéki területein is, ha a szántóföldi művelés szempontjából kedvezőtlennek tekinthető területeken az erdő hasonló nagyságrendben jelenik meg, ha a magyar nemesítésű energiafű több tízezer hektárt fog elfoglalni, ha a parcellaméretetek tovább nőnek, ha a biodízel és bioetanol előállítása tovább növeli a gabona, a kukorica, a repce és a napraforgó vetésterületét, akkor láthatjuk, nagyot fog változni a vad élettere. Előrevetíthető, hogy olyan vidékeken is megjelenik a szarvas és a vaddisznó, ahol manapság mutatóba kerül csak szem elé. Ezzel együtt a vadkár is meg

fog jelenni. Az apróvad élettere szűkül. Sivárabb lesz a határ képe a mezőgazdaságot intenzíven folytató területeken. Az is töretlen folyamat, hogy a gazdaságosság, a jövedelem biztonsága jegyében egyre nagyobb méreteket ölt a mezőgazdaság gépesítése. Egyre több, korszerűbb, nagyobb és gyorsabb, nagyobb menetteljesítményű eszköz jelenik meg a mezőgazdaságban, ami elől az apróvad nemigen menekülhet.

A növényvédelem szigorú szabályai ellenére is elég sokat hallani a nem megfelelő növényvédelmi tevékenységről, ami mérgezéshez, vadfajok tömeges pusztulásához vezet. Szerencsére az Unió agrárpolitikája az új csatlakozók esetében meg kívánja előzni azt a környezeti elszegényedést, amit a régi tagállamokban megtapasztaltak, és az új, 2007-2013 közötti tervezési és támogatási időszakban olyan intézkedések bevezetését ajánlja, amelyek ezt képesek is garantálni. De vajon a nemzeti kormányok hova helyezik majd a hangsúlyt? Milyen forrásokat áldoznak az agrár-környezetgazdálkodásra, a Natura 2000 területekre, a természet- és környezetkímélő mezőgazdálkodás támogatására?

Kívánt civilizációs fejlődésünk a közutakon is megjelenik. Az elmúlt két évtizedben többszöröződött gépjárműállományunk, és az átutazó turisták száma is többszörösére emelkedett. Autópályák száz kilométerei épülnek, elszigetelve a vadállományt. A közlekedés nem csak az emberek körében szedi áldozatait, ám a híradások nem számolnak be róla, mennyi ízeltlábú, hulló, kétlábú, madár és emlős esik áldozatul a közlekedésnek. Mindez a jelenséggel párosul, hogy a vad esélyei az

utak mentén nem csupán a sebesség és a növekvő forgalom miatt csökkennek, hanem azért is, mert az utakat kísérő széles árkok, erdősávok eltűnnek, szántóvá alakulnak, és a vad kilépve takarásból, rögtön az úttesten találja magát.

Környezetünket folyamatosan átalakítjuk, egyre kevesebb a hamisítatlan, háborítatlan természetes táj. A mezőgazdaság magára találása új lendületet ad a vízrendezésnek, öntözésnek, és nem minden esetben olyan megoldást választanak, ami vadbarát volna. Gondoljunk csak a szűk, meredek falú, hosszasan kanyargó, 70-80 cm mély beton öntözővíz-csatornákra.

Ebben a változó világban a vadnak folyamatosan alkalmazkodnia kell, és úgy vélem, alkalmazkodnia kell a vadgazdálkodásnak is. Szakítani kell azzal a hagyománnyal, ahogy ma legtöbbször a vadföldről gondolkodunk. Ezt a gondolkodást a mezőgazdasági gondolkodás jellemzi. Több bőrt akarunk lenyúzni a vadföldről is. Teremjen olyan terményt, amit értékesíthetünk, majd az ocsú, a rostaal, a tört szem is megteszi. Vonja el a vadat a vadkárveszélyes területekről, de lehessen jól vadászni benne. A végeredmény az, hogy egyik elvárásnak sem igazán felel meg az így művelt vadföld. Magyarán szólva, többnyire a vadföldön is ugyanazt tesszük, amit az árnövényt termelő gazdák. Ugyanazokkal a gépekkel, ugyanazokkal a fajtákkal, növényvédelemmel, gyomirtással. Ne csodálkozzunk, ha ugyanazt tapasztaljuk. Jobb esetben kukoricát vetünk, így az télen lábon maradvá, némi takarást és persze energiában gazdag táplálékot is ad. De ezt is többnyire azért tesszük, mert bármikor csőtörőzhető és értékesíthető.

Befolyásunk a mezőgazdálkodásra elenyésző, de elvárható lenne, hogy legalább a saját művelésű területeinket a vadállomány igényeit szem előtt tartva műveljük. Ez az elvárás azon vadászok esetében is jogos, akik földet művelnek, gazdálkodnak.

Apróvadjaink táplálkozásának sajátosságai

Valamikor a Bábolnai ÁG az 1960-as években 20 féle növényt termelt. Egy évtized alatt a termelt növények száma jelentősen csökkent, uralkodóvá vált a kukorica. Ezzel párhuzamosan a mezei nyúl-állomány a tizedére csökkent, a törzsállomány túlélési esélyei jelentősen romlottak. Általánosságban az ország nagy részére igaz az az állítás, miszerint az éves szaporulat 50-60%-a közvetlenül az emberi tevékenység (agrotechnika, növényvédelem, közlekedés) áldozata. A nyúl táplálkozására jellemző, hogy lehetőség szerint válogatva eszik, táplálékában meghatározóak a pázsitfűfélék, így főként télen az őszi kalászosok, a természetes kétszikű vegetáció, azon belül is a herefélék, pillangósok. A gyomok közül a fehér libatopot, a szőrös disznóparéjt, a mezei acatot részesíti előnyben, emellett kisebb mennyiségben még vagy 70 féle növényt fogyaszt. A nyúl otthonterülete kicsi, kb. 30 ha, és egész életét leéli egy kb. 1 km sugarú körön belül, ahol az otthonterület a táplálékkínálat és búvóhely függvényében folyamatosan áttevődik. Azt is érdemes megjegyezni, hogy a választást követően a nyúlfiak nem távolodnak el jelen-

tősen anyjuk otthonterületétől. Születésük helyétől legfeljebb 1 km távolságban ütik fel tanyájukat, kétharmaduk 500 m-en belül. Így egyáltalán nem meglepő, hogy a szinte varázsütésre kiürülő nyár végi-kora őszi határban felüti fejét az éhezés, aminek egyenes következménye a különböző fertőző betegségek és anyagcserezavarok fellépése. Így az emberi tevékenységet sikeresen túlélő szaporulat a betegségek áldozata lesz.

A fogoly és a fácán táplálkozási sajátossága, hogy az évszakosan jelentősen eltér. A fiókanevelés időszakában főként a csibék életének kezdeti 3 hetes szakaszában meghatározó a rovar, mint táplálék. Az idő előrehaladtával a rovar-táplálék aránya folyamatosan csökken, és a téli hónapokban meghatározó lesz a növényi eredetű táplálék, azok között, a terület adottságainak függvényében, a természetes vegetáció, a gyomfajok és a gabonafélék termése lehetnek az uralkodók. A gyomok széles körének magvát fogyasztják. Így a szőrös disznóparéj, a muhar, a kakaslábfiú, a fehér libatop, a kövér porcsin, a keserűfűfélék és a pázsitfűvek termése a meghatározó. A fácánra jellemző, hogy a fás növényzet termését is szívesen fogyasztja, legyen az akácmag, tölgyemag vagy vadrózsa, galagonya, kökény, bodza.

Szarvasféléink közül a dámot tartják táplálkozási szokásai alapján a legigénytelenebbnek. Kétségtelen tény, hogy az erdősítésekben jóval kisebb kárt okoz, mint a gím. Zárt tartásban főként fűre alapozzák tartását, idehaza viszont szívesen válogat, lombot legel, és főként bodzát, szederféléket, kökényt, somot, galagonyát, fagyalt, virágos kőrist, természetesen fűféléket, kétszikű növényeket és a természetett fajokat is fogyasztja.

A gím legelő típusú faj, magasabb rosttartalmú táplálékot igényel. A nap során 10 órát táplálkozik, és mintegy 5 óra hosszát kérődzik. A legutóbbi rádiotelemetriás vizsgálatok is bizonyítják, a szarvas szívesen válogat, hogy a táplálékelemek, mikroelemek megfelelő arányát be tudja állítani. Mindez főként az agancsfejlesztés miatt rendkívül fontos a bikák számára. Ahol a táj nagy bőségben kínál gazdag cserjeszintet és egyes erdőt, ott a legjobb az agancs minősége és legnagyobb az eltartóképesség. A gím kedvencei között szerepelnek a fűz- és nyárfajok, a fekete bodza, valamint a különböző vadgyümölcsök. Szívesen hántja a fák kérgét, rágja a hajtásokat. Talán ellentmond ennek az új-zélandi szarvasfarmok gyakorlata, ahol legelőre alapozzák a szarvasok táplálását. Azonban ne feledjük el, milyen az új-zélandi klíma, milyen évtizedes tapasztalatok állnak a legelőgazdálkodás terén az új-zélandiak rendelkezésére. Nem természetes gyepre, hanem művelt, gondozott, trágyázott, telepített legelőkre alapozzák a tartást.

Az őz, mint legkisebb vadászható kérődzőnk, ahogy már említettem, pákosztos, válogatós állat. Természetesen mindig a helyi kínálat alapján válogat, de érdemes megállapítani, hogy ennek a fajnak is vannak kedvelt növényfajok a táplálékában. Ilyen az akác, a lucerna, a bodza és a szederfajok, különösen a két utóbbi faj aránya éven át viszonylag magas, téli időszakban a szeder aránya eléri a 18%-ot, a Gödöllőn mért adatok szerint. Más szarvasféléktől eltérően, szívesen fogyaszt termést, gyümölcsöt, magvakat. Ezek közül is kiemelkedik a lepényfa termése. Egy biztos, az őz sokféle fajt fogyaszt, igényeinek ez felel meg

leginkább, ugyanakkor jól alkalmazkodik a tömegesen előforduló táplálékforráshoz, a természetett növényekhez, azok évszakos változásához.

A vaddisznó a legsokoldalúbb táplálkozás szempontjából is. Olyan vidékeken, ahol bőségesen terem a makk, jó termés esetén meghatározó táplálékának számít. A disznó sajátos tulajdonsága a túrás, ezt minden esetben vegyük figyelembe. A disznó is, mint a többi vadfaj, a legkisebb befektetés mellett, a legbőségesebb táplálékforrást igyekszik hasznosítani. Amennyiben ezt a gabonátáblákban, a kukoricában, a makkvetésben találja meg, akkor ott károsít. Néhány növény a kedvencei közé tartozik. Ilyen az erő zab vagy a zabos borsó, de túrással a csicsókát és a kukoricavetést is jól hasznosítja. Kedvencei a gyep-takaróban rejtőző ízeltlábúak, csigák, pajorok, giliszták, egerek, pockok.

Összefoglalva jelentősebb vadászható vadfajaink táplálékigényét, táplálkozási szokásait, megállapítható, hogy az ideális táplálék legfőbb jellemzője, hogy bőséges, megfelelő beltartalmú, és többféle, azaz összetett. Valamennyi faj, ha teheti, többfélét eszik. Kritikus időszak egyrészt az utódnevelés időszaka, másrészt a tél.

Amennyiben elfogadjuk kiindulási pontként, hogy természetes körülmények között nevelődő vadat kívánunk hasznosítani, akkor ennek érdekében a természetes vadeltartó képességet kell emelnünk. Ez körütekintést igényel és összefogást az erdő- és mezőgazdával.

Elvárások a vad szemzőgéből a táplálékkal, vadfölddel kapcsolatban

Vadföldünk legfőképpen az érzékeny szaporodási időszakban és a táplálék-

hiányos időszakban, főként télen

- zavartalanságot,
- búvóhelyet,
- táplálékot biztosítson, és
- legyen szegélyszerű.

Elvárások a vadgazda szemszögéből a vadfölddel kapcsolatban

- Olcsó legyen.
- Egyszerű legyen a természetstechnológia.
- A rendelkezésre álló eszközökkel megvalósítható legyen a művelése.
- Vadászati lehetőséget biztosítson.
- A támogatások lehívhatók legyenek.

Az eszményi vadföld jellemzői, az előbb megfogalmazott elvárások közös része:

- garantált nyugalom az utódnevelés időszakában,
- megfelelő táplálék az utódok számára,
- megfelelő táplálék a szűkös hónapokban,
- alacsony költség,
- egyszerű technológia.

Joggal vetődik fel mindenkiben a kérdés, valóban létezik ilyen vadföld?

Amennyiben a gazdaságosság kérdését is szem előtt kívánjuk tartani, a vadföld művelése terén a keverékeké lesz a főszerep.

Az optimális megoldás a kevert vetésű vadföld, szegélyszerű elhelyezésben.

- Folyamatosan **változó** borítottságot és táplálékkínálatot eredményez.
- Mindig van friss csemege.
- Több vadfaj igényeit egyszerre elégíti ki.
- A természetes növénytársulásokat helyettesíti.

A keverék nem egyszerűen több növényfajösszevegyítése, hanem a növény-

fajok és fajták, tudatos, a termőhelyhez és a vadfaj igényeihez igazodó keveréke. A keverékek alkotóit ízletességvizsgálatot követően választják ki. Jó stressztűrés, megújulóképesség jellemzi a fajokat, fajtákat. Fácán, fogoly esetében a rovar kedveltség (tápnövény) is meghatározó szempont.

Tehát a keverékeket alkotó fajták teljesen más tulajdonságokkal rendelkeznek, mint a köztermesztésben lévő árunövények fajtái.

Szétnézve a hazai és külföldi szakirodalomban, osztrák, és német gyártókat találtam, akik hasonló megközelítéssel foglalkoznak vadföldre való vetőmagvak előállításával, forgalmazásával. Személyesen is megtapasztaltam az egyik német vadgazda eredményeit, majd ezt követően a közel 40 éves tapasztalatok alapján összeállított keverékek hazai kipróbálását kezdtük el vadásztársaságunkban, 2004-ben, és nem csalódtunk. Az írás végén részletesen megtalálhatók a kipróbált és bevált keverékek jellemzői.

Ezeket a keverékeket Günter Claußen több évtizedes gyakorlati tapasztalatai alapján fejlesztette ki. Az alkalmazott növényfajok és fajták a legmesszebbmenőkig figyelembe veszik a vad és a vadgazda érdekeit. A keverékekben ízletességvizsgálat során kiválasztott alkotók találhatóak. Egyetlen példa: a fehér here esetében az ízletességet a növény kéksavtartalma határozza meg. A forgalmazott keverékekben új nemesítésű, alacsony kéksavtartalmú fajták az alkotóelemek. A vetőmagkeverékek kóddal és fantázianévvel azonosíthatók. A fantázianév gyakran nem tükrözi teljes körűen a termék sokoldalúságát, ezért érdemes köze-

lebbről is megismerkedni a keverékek tulajdonságaival. A keverékek azt az alapvető célkitűzést kívánják megvalósítani, hogy lehetőleg minél kevesebb gépi műveléssel és költséggel, a lehető leghosszabb időn keresztül, több vadfaj igényeinek megfelelően, búvóhely, táplálék álljon a vadállomány rendelkezésére.

A keverékek egy menetben, egyszerre vethetők, még akkor is, ha több mint 20 faj magvaiból állnak. Mivel több évről vetett, telepített vadföldről van szó, érdemes néhány tapasztalatot megismerni, és néhány jó tanácsot megfogadni.

Csak megfelelően előkészített, jó magágyba szabad a keverékeket vetni. Ez ülepedett, kombinátorral előkészített, lehetőleg sima felületű magágyat jelent.

Az édesfüvek és a herefélék csak 5,5 pH felett fejlődnek kielégítően, ezért ennél alacsonyabb pH esetén feltétlenül meszezni kell, és csak olyan műtrágyát szabad használni, ami nem savanyítja a talajt.

Amennyiben élvelemekkel fertőzött a talaj, totális gyomirtást érdemes végrehajtani a vetés előtt, akár már kora ősszel, de legkésőbb tavasszal.

Magról kelő gyomok ellen a korai vetés és a kaszálás ad megfelelő védelmet, hiszen ezek a kevert vetések vegyszeresen nem gyomirthatók.

A vetéshez megfelelő az egyszerű csúszó csoroszlyás gabonavetőgép, és olyan vetőelemet kell használni, amely a legnagyobb méretű mag vetését is lehetővé teszi. A keveréket a tábla szélén kell a tartályba önteni, így az nem fog boltozódni. Ez az egyszerű megoldás egyenletes kevert vetést biztosít.

Kis felületek, nagy vadbőség és homoktalaj esetén nagyobb vetőmagmennyiséggel érdemes számolni. Aprómagokról lévén szó, különösen száraz időszakban, vetés után hengerezni szükséges. Főként a téli vadtakarmánykeverékek esetében fontos tudni, ha a káposztaféléktől nagy zöldtömeget várunk, akkor megfelelő mennyiségű N-hatóanyagot kell kijuttatni.

A fentiek figyelembevételével garantáltan jó minőségű, választástól függetlenül, akár egy évtizedre szóló vadföld lesz munkánk gyümölcse.

A keverékek között találunk túraskárosodott gyepek helyreállítására alkalmas keveréket, vagy olyan keverékeket is, amelyek leromlott gyepek felülvetésére alkalmasak, de akad gyógynövény, vadpatika keverék, sőt vadvirágos rétet varázsoló vadvirágmag-keverék is a kínálatban. A keverékek alkotóit külön-külön is meg lehet rendelni, sőt egyéni igények szerint is előállítanak keveréket. Erre hazai viszonylatban a nemzeti parkok igazgatóságának elvárásai alapján került sor.

Ezek a keverékek nem csupán hagyományos vadföldek létesítését teszik lehetővé, hanem sikerrel alkalmazhatók egyéb területek átalakítására, hogy azok jobb táplálékkínálatot nyújtsanak. Néhány ötlet:

- Ritkán járt dűlőutak, árokpartok füvesítése, felülvetése pillangósokkal egyszerű és nagyon jó megoldás.
- Távvezetékek alatti irtások is egyszerűen alkalmazhatók vadföld céljára, vadlegelő létesítésére.
- Az erdősávok, ligetek aljnövényzet nélküli fás területek őszi alávetése repcefélékkel, például a CL 1250 keverékkel is kifizetődő megoldás.

• Ruderáliák, azaz illegális hulladéklerakók, építési törmelékhalomok is alkalmasak lehetnek arra, hogy élőhely-szigetökké, táplálékforrássá alakítsuk át, ha gyors növekedésű, koratavaszi vetésű növényekkel vetjük el. Sokan azonban idegenkednek ettől az új móditól, ennek legfőbb oka az ismeret hiánya. Mára kiveszett a mindennapok gyakorlatából a takarmánykeverékek vetésének gyakorlata, a zöld futószalag ismerete. Legtöbbször a gyomok miatt aggódnak, és nem alaptalanul. Talajaink rendkívül fertőzöttek magról kelő és élő gyomokkal egyaránt. Ezért a fent megfogalmazott javaslatokat fokozottan ajánlom mindenki figyelmébe. Persze a technológia is szokatlan. Még, hogy nem kell vegyszerezni és kultivátorozni sem – mondják gyakorta. S nem utolsósorban a kevert vetésű vadföldek látványa is szokatlan. Ne a saját fejünkkel gondolkodjunk! A vad igényei egészen mások, mint a mi árutermelesei elképzeléseink. A vadföld legyen a vadé, a vad elvárásai szerint használjuk elsősorban.

Akkor sem kell kétségbe esni, ha vadgazdaként nem áll rendelkezésünkre jelentős saját terület. Ebben az esetben is van lehetőség az élőhely javítására. A mezőgazdálkodók körében terjed a zöldtrágyázás gyakorlata, ám legtöbbször mustárt, olajretket vetnek tiszta vetésben. Ha ellátjuk őket olyan keverékekkel, amelyek egyszerre felelnek meg a zöldtrágyázás elvárásainak és a mezei nyúl igényeinek, akkor nyert ügyünk van. Hiszen tarlóvetések esetében éppen a táplálékhiányos időszakra zöldül ki újra a határ, és a gabonavetések megerősödéséig nyújt táplálékot. November-decemberben aztán termé-

szetesen alászántja a gazda a zöldtömeget (esetleg csak tél végén) de addigra megerősödnek a gabonavetések.

Néhány növény tiszta vetésben is megfelel a megfogalmazott elvárásainknak. Ilyen az édeskömény, a csicsóka, az élő rozsa. Agrotechnikájuk vadbarát, kevés ápolást, gépi munkát igényelnek, ugyanakkor jól gépesíthető a művelésük. Jó vadrejtők, kedvelt táplálékot adnak télen is. Művelésük olcsó, és 4-5 évig tenyésznek egy helyen.

Amennyiben valakiben kételyek fogalmazódnak meg a kevert vetések gazdaságosságával kapcsolatban, az alábbiakat ajánlom figyelmébe. Az igaz ugyan, hogy a GOFR növény termelését magasabb összegű támogatás és garantált felvásárlás jellemzi. Ugyanakkor ezeknél a kultúráknál a betakarítás, szárítás, szállítás raktározás költségei is megjelennek. Drágább a trágyázásuk, növényápolásuk, gyomirtásuk is.

Kevert vetések esetében nincs betakarítás, szárítás, szállítás, raktározás, így ezek a költségek fel sem merülnek. Több évre is vethetők. Olcsóbb az ápolásuk, trágyázásuk, gyomirtásuk. Sőt a vad számára alapvetően jóval kedvezőbb élőhelyet, táplálékot nyújtanak. Még néhány fontos érv a kevert vetések mellett. Nem szükséges nagy tömegben betakarítani a téli takarmányt, hanem azt kint találja meg a vad. Ez nem csupán költségkímélőbb, hanem vadászati szempontból is kedvezőbb. A másik az emberi tényező, mint gyenge pont. Ezt a veteményt nem lehet olyan könnyen elrontani.

Természetesen a fásvegetáció is kiváló élőhely, és nem csupán a mezei nyulaknak, azonban a gazdák gyakran idegenkednek fasorok, mezővédő erdősávok

telepítésétől. A mezei nyúl és a többi apróvad számára a cserjefélékből létesített sövények is megfelelőek. Ezek nem foglalnak el akkora területeket, és nem is árnyékolnak olyan mértékben, mint a mezővédő erdősávok. Kedvelt cserjefélékből, fás szárúakból, gyümölcsfélékből a nagyvad számára is létesíthetünk kifejezetten táplálkozás céljára vadföldet, ún. rágóerdőt. Ebben kiemelt szerepe lehet a pusztaszilnek, vadkörtenek, vadalmának, mirobáln szilvának, fagyalnak, galagonyának, vadrózsának, bodzának, szederfajoknak, virágos kőrisnek, kökénynek, akácnak, füzeknek és nyaroknak.

A felsorolt javaslatok figyelembe veszik a hazai mezőgazdálkodás gyakorlatát, eszközellátottságát, ugyanakkor szem előtt tartják a vad igényeit, sőt a gazdaságosságot is. Úgy vélem, ezen javaslatok alkalmazásával jelentősen lehet javítani az élőhely adottságain ezáltal emelni lehet a törzsállományt és a hasznosítás arányát, mennyiségét.

Egy biztos, a vadföld és az azon folytatott gazdálkodás szükséges, de nem elégséges feltétele a magas szintű vadgazdálkodásnak. A vadgazdálkodás összetett tevékenység. Nem sztifikáljuk, ne becsüljük túl az említett vetemények teljesítményét. A vadkárveszélyes területeken folytatott védekezés, riasztás, elhárítás ugyanúgy fontos tevékenység marad, legfeljebb mértéke csökkenthető az említett vetemények használatával és azok optimális elhelyezésével. Az apróvad törzsállományának növelése pedig elképzelhetetlen a ragadozók tervszerű gyérítése nélkül, a vegyszerezésből adódó mérgezések megakadályozása nélkül. Magának a vadgazdának törekednie kell a példamutatásra, és élen

kell járnia a vad szempontjából helyes mindennapi mezőgazdasági gyakorlat elterjesztésében. Így akár a rágcsálók irtásának helyes gyakorlatát is meg kell ismertetnie a gazdákkal. Nálunk az alábbi két módszert alkalmazzuk:

1. vagy az engedélyezett szerhez (RE-DENTIN) hús-, vér-, csont- vagy hallisztet keverünk, így a nyúl, őz nem veszi fel a mérget, ám a rágcsálók annál inkább, vagy
2. a mérget szalma-, szénacsomó, kukoricaszár kéve alá helyezzük ki, így csak a rágcsálók férnek hozzá.

A hazai vadgazdálkodási egységek döntő többségére igaz, hogy szűkös anyagi és emberi erőforrásaikat célszerű összpontosítani a megfelelő hatékonyság elérése érdekében. Az összpontosítás helyszínei célszerűen a jól berendezett vadföldek lehetnek, hiszen ezek optimális elhelyezés esetén lehetővé teszik a vad folyamatos megfigyelését, etetését, ragadozógyérítést akár lesvadászatról, akár csapdázásról legyen szó.

Kívánom, hogy szerte az országban minél többen merítsenek az olvasottakból, és valósítsák meg az ajánlásokat saját körülményeik között!

Néhány kipróbált keverék

CL 1650 apróvadkeverék

Kiváló eredményeket ért el ez a keverék mintegy 20 német vadászterületen folytatott kísérletben. Összetételénél fogva nem csupán menedéket és táplálékot nyújt, kiváló fészkelőhely is egyben. Ezen túlmenően, vadászat is eredményesen folytatható az ilyen területen.

Mivel többéves keverékről van szó, az egyéves fajok után, következő tavasszal 14 évelő növény kínál élőhelyet a vadnak. A keverék a fácán, a mezei nyúl és a fogoly igényeit egyaránt kielégíti. Kiválóan alkalmas nyílt területek vadbőségének növelésére.

Vetésidő: áprilistól augusztus közepéig, vetőmagmennyiség: 20 kg/ha. A vetést megelőzően 300 kg/ha komplex műtrágyát igényel. Ápolása nem szükséges, az első évben magról kelő gyomok esetén magas tarlóval lehet kaszálni.

Összetétele: **pohánka, édes csillagfürt, pitypang, szarvaskerep** *Leo*, **vesztfáliai fodroskel, évelő rozs, napraforgó, mályva, őszi takarmányrépa, inkarnáthere, tavaszi búza, fehérvirágú somkóró, vöröshere** *Namaro*, **lucerna Europe, svédhere, takarmányrepce** *Akela*, **csomós ebír, fehérhere** *Haifa*, **olajlen** *Taurus*.

CL 1300 őz- és nyúlkeverék

A legkedveltebb keverék, apróvadnak, nagyvadnak is ideális. A gyakorlati tapasztalatok alapján összeállított keverék nem csak a nyulak és őzek igényeit elégíti ki. A gazdag fajválaszték az igényes fogoly számára is kiváló terepet nyújt. Különösen alkalmas ez a keverék a vadkárveszélyes területek közelében a kár megelőzésre és a váltóvad helyhez kötésére. A keverék fehérjében és vitaminokban, alkaloidokban gazdag, gyógyhatású elemeket is tartalmaz. Célszerű szerte a vadászterületen kisebb foltokban alkalmazni.

Vetésidő: április közepétől szeptemberig, vetőmagmennyiség: 20-30 kg/ha. A vetést megelőzően nem, de ezt köve-

tően minden tavasszal 400 kg PK trágya szükséges. Erős gyomosodás esetén, már az első évben, néhány héttel a vetést követően, magas tarlóval kaszálni kell. A 2. évtől, csekély legelés esetén, augusztusnál nem hamarabb kaszálni kell.

Összetétele: **vöröshere** *Namaro*, **lucerna Europe, vadvadkőmély, cickafark, körömvirág, inkarnáthere, mezei katáng, sárga takarmányrépa, westfáliai fodroskel, sárgarépa, baltacim, pohánka, zab, petrezselyem, ánizs, édeskőmély, mályva, édes csillagfürt, svédhere, pitypang, széleslevelű útifű, szarvaskerep.**

CL1700 szárnyas évelőkeverék

A leghosszabb élettartamú keverék. Értékes pillangósokat, fűféléket és gyógynövényeket tartalmaz. Ideális természetvédelmi területekre, szegélynövényzetnek. Megfelelően gazdag élőhelyet nyújt a rovarvilágnak, az apróvadnak. Erős acatfertőzés esetén az acat maghozása előtt célszerű magas tarlóval levágni. Egyébként két évente egyszer, augusztusban elegendő kaszálni.

Vetésidő: áprilistól szeptemberig, vetőmagmennyiség: 10-20 kg/ha. A vetést megelőzően 400 kg/ha komplex műtrágyát igényel. Ápolása nem szükséges, az első évben magról kelő gyomok esetén magas tarlóval lehet kaszálni.

Összetétele: **pohánka, csomós ebír, réti csenkesz, vöröshere** *Salino*, **lucerna Europe, cérnatippan, szarvaske-rep, svédhere** *Aurora*, **réti perje** *Balin*, **fehérhere** *Huia*, **fehérhere** *Milkanova*, **pántlikafű, somkóró, nyúlszapuka, mezei katáng, széleslevelű útifű, sárgarépa, pitypang, parlagi ligetszépe, petrezselyem, cickafark.**

CL1550 herefüves keverék

A tíz különböző pillangósból, ezenkívül fűfélékből, évelő rozsból és káposztából álló keverék szinte minden termőhelyen megállja a helyét. A folyamatosan változó táplálékkínálatot valamilyen nagyvad faj, beleértve a vaddisznót is előszeretettel keresi fel. Az apróvad számára is jó lehetőséget nyújt. Célszerű többfelé kisebb területeket létesíteni ezzel a keverékkel. Alkalmas a vadludak által okozott kár mérséklésére is.

Vetésidő: márciustól szeptemberig, szükséges vetőmag: 20-30 kg/ha. A vetés előtt 400-500 kg/ha komplex trágyát, majd a következő években 300 kg/ha PK trágyát érdemes kiszórni. Évente egyszer, július-augusztusban célszerű kaszálni, így télire megnő valamelyest, és az apróvadnak is jó takarást nyújt.

Összetétele: **lucerna Europe, réti csenkesz** *Lifara*, **olaszperje** *Ligrande*, **fehérhere** *Haifa*, **baltacim, vesztfáliai fodroskel, inkarnáthere** *Diogene*, **vöröshere** *Karim*, **szöszös bükköny** *Baumann*, **svédhere** *Aurora*, **réti komócsin** *Climax*, **vörös csenkesz** *Engina*, **angolperje** *Nui*, **csomós ebír, szeradella, évelő rozs, perzsahere** *Gorby*, **erdészrozs** *Permontra*.

CL1600 tarlókeverék, zöldtrágyakeverék

A növekvő gabonatermesztés során egyre nagyobb jelentősége van a zöldtrágyanövények vetésének. Nem csupán a gazdálkodó számára előnyös a termesztése, hiszen a talajuntságot csökkenti, megakadályozza a tápanyagok kimosódását, gyarapítja a talaj értékes alkotóelemeit, javítja szerkezetét,

hanem a vadgazda számára is előnyös. Éppen akkor lesz ismét zöld a határ, amikor egyébként kiürülne.

Főként akkor lesz ez így, ha nem a szokásos olajretek, mustár magja kerül a földbe zöldtrágyaként, hanem kifejezetten a vad igényeinek megfelelő keverék.

Ebben a keverékben télálló fajok és fajták találhatók, amelyek nem fagynak el az első korai fagyok beköszöntével, hanem akár tavaszig is értékes takarmányt szolgáltatnak. Ennél a keverék-nél nem fenyeget az a veszély sem, hogy alkotói ősszel magot érlelnének, így gyomosítva a következő évben.

Vetésidő: július közepétől szeptember elejéig. Szükséges vetőmag: 10-15 kg/ha. Vetés előtt 200 kg/ha mézszamonsalétromot érdemes kiszórni.

Összetétele: **őszi káposztarepce** *Akela*, **őszi káposztarepce** *Liratop*, **takarmány olajretek, takarmánymustár** *Litember*, **fagyűrő tarlórépa** *Buko*.

CL1100 szárnyasvadkeverék

Már a fiókanevelés időszakában gazdag növényi és rovar táplálékot kínál, hiszen gazdag virágos fajokban. Kora őszi folyamatosan érnek a magvak, így ez a keverék energiagazdag szemtermést is nyújt a vadnak. A téli időszakban is menedéket, jó takarást ad. A fácánokat könnyen helyben marasztalhatjuk, ha kukoricát, búzát szórunk a sorok közé. A télire kifejlődő káposzták és repcék levélzete nem csak jó takarást nyújt, de kiváló, vitamingszorgalmas táplálék is apróvadnak, őznek egyaránt.

Vetésidő: áprilistól augusztus közepéig. Szükséges vetőmag: 20-30 kg/ha. Vetés előtt 300 kg/ha komplex trágyát

érdemes kiszórni. Ha erősen gyomos, csak akkor kell magas tarlóval kaszálni.

Összetétele: **édes csillagfürt, évelő rozs, vöröshere Salino, olajlen Taurus, svédhere, alexandriai here, édeskömény, takarmánykáposzta Gr. Angeliter, inkarnáthere Diogene, őszi káposztarepce Akela, fekete zab, napraforgó, pohánka.**

CL1350 vaddisznó okozta vadkárt elhárító csali keverék

A keverék szinte mágnesként viselkedik, és nem csupán a vaddisznóra van ilyen hatással. A zabvetésekkel és kukoricaföldekkel ellentétben, amelyeket többnyire néhány nap után letarolja a konda, hosszabb időn keresztül kínál megfelelő táplálékot a fehérjegyazdag zöld és energiagyazdag szemtermés. Eltérő időben érnek, így a disznó mellett a többi nagyvadra is nagy hatással van. Elsősorban arra alkalmas, hogy elvonja a vadkárveszélyes területekről a vadat. Mivel vöröshere, svédhere és évelő rozs is szerepel a keverékben, több évig jó vadlegettként alkalmazhatjuk.

Vetésidő: márciustól májusig. Szükséges vetőmag: 60-80 kg/ha. Vetés előtt 300 kg/ha komplex trágyát érdemes kiszórni. A következő években 200 kg PK trágyát kell kiszórni. Az első évben érés után, miután elszórt a magját, levághatjuk szárazúzóval a tarlót. A 2. évben szeptember elején, a 3. évben augusztus első felében le kell vágni.

Összetétele: **fekete zab, tavaszi búza, zab, pohánka, kékvirágú édes csillagfürt, évelő rozs, vöröshere Nemaro, svédhere, takarmánykáposzta, szója, őszi káposztarepce Akela, takarmányborsó Hardy.**

CL1050 nagyvadlegető keverék

Ez a keverék édesfűvekből, több éves pillangósokból és gyógynövényekből áll. Kiváló minden olyan talajon, amely nem savanyú, pH-értéke 5 feletti. Vetés előtt a savanyú talajt mindenképpen meszezni kell és alaptrágyázni a szükséges mértékben foszforral és káliummal.

Vetésidő: áprilistól szeptemberig. Szükséges vetőmag: 30 kg/ha. Vetés előtt 300 kg/ha PK-trágyát érdemes kiszórni. Ezt minden évben méárcius-áprilisban érdemes megismételni 200 kg-val. Nem szabad hagyni magasra nőni, ezért évente legalább egyszer-kétszer, gyakorlatilag júliusban és szeptember elején le kell kaszálni. Amennyiben csökken a herefélék aránya, a 3. évben érdemes kaszálás után jól megfogasolni, és herefélékkel felülvetni.

Összetétele: **vöröshere Nemaro, svédhere, fehér here Haija és Merwi fajta, szarvaskerep, mezei katáng, vadkömény, cickafark, vadpetrezselyem, komlós lucerna, csabaire vérfű, angol perje, cérnatippán, réti perje, réti komócsin, réti csenkesz.**

CL 1125 őszi-téli takarmánykeverék rozs nélkül

A keverék különlegesen ízletes nyári és téli takarmánynövényekből áll. Ezek nem nőnek olyan magasra, hogy megakadályozzák a vad megfigyelését. A 2. évben is megfelelően újul a többéves alkotóknak köszönhetően.

Vetésidő: áprilistól szeptemberig. Szükséges vetőmag: 20-30 kg/ha. Vetés előtt 300 kg/ha komplex trágyát érdemes kiszórni. A 2. évben érdemes

júliusban levágni, hogy télire új, zsenge növedéke legyen.

Összetétele: **pohánka, svédhere, mézontófű, fehérhere, tarlórépa, kékvirágú édes csillagfürt, őszi káposztarepce Herzog, réti komócsin, westfáliai fodroskel, vöröshere Nemaro, olajlen, lucerna, takarmánykáposzta Gr. Angeliter, alexandriai here, őszi káposzta-**

repce Akela, takarmánykáposzta, kultúrmałyva,

Akit bővebben érdekelnek ezek a vetőmagkeverékek, az forduljon hozzám bizalommal. Hazai tapasztalatokról számot adok, kizárólagos magyar forgalmazóként.

Szuda Zoltán
vadgazda szakmérnök
Tel: 30/297-7842, drótpostacím:
szudaz.eumertek@invitel.hu

magasles
Vadászok és fegyverkedvelők havilapja

magasles
Ez nemcsak kacsá!
Egy ceglédi kcs
Dupla vagy simettó?
Kocakampók
Ballisztikai
alapfogalmak
Vadászat
kamatlaja talpra
Természetvédelem
és a róka
Touareg

magasles
Disznó-hadművelet
Céltárból
vagy mélyen
A bolyos
hollyú
A grény
mit értek?
Ahol a paar
az ur
Trőfeamenté
Sornnyáron
Fogaf-
kórommel
37E H&H
Hóndó CE-V
Fegyverújdonosságok

5 éve

Vadászok és fegyverkedvelők havilapja

újságárusoknál • szaküzletekben • előfizetésben

fegyver és lőszer • vadleírások • vadászati módszerek
vadászélmény • etika és jog • vadászkutya
vadgazdálkodás • terepjáró • hírek és újdonságok

MADÁRVÉDELEM – ÉLŐHELYTEREMTÉS – FÁSÍTÁSOK

Az alábbi néhány gondolat a fasorok, fásítások és egyéb élőhelyjavító beavatkozások tervezéséhez és megvalósításához nyújt támpontot.

A fásítás védi a veteményt a szélkártól, a vegyszersodródástól, a kiszáradástól, élőhelyet nyújt az élővilág számára. Előnyös mikroklímát teremt azáltal, hogy a szelet lelassítja. Csökkenti a párolgást, továbbá a ködöt, havat, zúzmarát is megállítja, így többlet csapadékot biztosít a terület számára. Tájépet, látványt teremt, ami nem csupán a gazda szemét gyönyörködteti.

Ha élőhelyet kívánunk teremteni miért inkább sövényt választunk, mint fasort, vagy mezővédő erdősávot? Mert kisebb helyet foglal, hiszen leggyakrabban a helyszűke miatt ellenzik a gazdák a fasort. Később nem kell a fatolvajlás veszélyével sem számolnunk. A ragadozó madarak nem találhatnak jó fészkelőhelyet és beszállófát sem. A fogoly, a fácán, a mezei nyúl, sőt az őz is jól érzi magát közelében.

Apróvadjaink, különösen a szárnyas apróvad számára hasznos a bogárteleltető bakhát. Egyszerűen létre lehet hozni, nem kell más hozzá, mint szántáskor bakhátat készíteni, azaz összevetetni. Majd vetéskor a művelési iránnyal párhuzamosan, a táblán általában hosszában, kb. fél méter szélességben ebbe a bakhátba csomós ebírből, angol perjéből és lucernából álló keveréket vetni. Ez a bakhát akár több évig is megmarad-

hat. Szegélyként feltárja a tábla belsejét, zöldfolyosóként működik, fészkelő- és táplálkozóhelyet nyújt. Neve is elárulja, hogy a hasznos élő szervezetek, az ízeltlábúak közül a futóbogarak és a pókszabásúak számára nagyszerű áttelelési lehetőséget ad.

Amire a szárnyas apróvadnak még szüksége lehet, az a mezőgazdasági parcellák változatossága, a gazdag rovarvilág, ami a gyomokhoz és a virágzó fajokhoz kötődik. Nem csupán arra gondolok, hogy egymás melletti parcellákon eltérő növények legyenek, hanem arra is, hogy egy parcellán belül legyen változatos a növényi borítás. Ezt elérhetjük úgy is, hogy a gyomnövényeket nem irtjuk ki a táblán. Ezzel azonban a talaj értékét csökkentjük, és bosszúságot okozunk magunknak és a szomszédoknak is. A másik megoldás, hogy mesterségesen teremtünk fajgazdag élőhelyet. Ezeknek az elvárásoknak a magkeverékek kiválóan megfelelnek. Olyan magkeverékekről van szó, amelyek akár 10-15, sőt közel 30 kultúrnövény magjának keverékei, és egy, de akár több éven át is borítják a talajt. Ezek a keverékek a természetes növénytakaró sokféleségét utánozzák. Sokszínűek, az év során mindig akad olyan faj, amely táplálékot, védelmet nyújt. Ne embe-

réssel mérlegeljük az értékét, hanem a földön fészkelő fajok „eszével” mérlegeljük. Számukra a csibenevelés időszakában a gazdag rovarvilág a meghatározó, a fészkelés időszakában a megfelelő takarás, az ősz folyamán a magvakból álló táplálék, a tél folyamán a táplálék és a búvóhely. Ezeknek az elvárásoknak messzemenően megfelelnek a kevert vetések, amelyek több mint tíz, megfelelően válogatott kultúrnövényfajból állnak össze. Tehát nem gyomnövények, hanem kultúrnövények keverékei. Ez a gyakorlat a hagyományos paraszti gazdálkodásban is megvolt, gondoljunk csak a ritkábban vetett kukoricára, amiben köztesként bab és tök is helyett kapott. Makó környékén valamikor petrezselymet, kukoricát és vöröshagymát vetettek egymás mellé, közé, hogy háromszor teremjen a parcella. Egyedüli gondot az évelő gyomok jelenthetnek. Ezek ellen azonban tarlókezeléssel vagy vetés előtti permetezéssel védekezhetünk. Ekkor totális hatású, gyorsan lebomló szereket érdemes használni, amelyek tartamhatással nem rendelkeznek. Ha évelő gyomoktól mentes a parcella, akkor az időben elvetett magkeverék kellő borítást ad, és elnyomja a magról kelő gyomokat. Vetéskor nem kell attól tartani, hogy lehetetlen elvetni azt a keveréket, amelyben különböző méretű és fajsúlyú magvak találhatóak. Egyszerű, hagyományos gabonavetőgéppel kell a keverékeket vetni, a hektáronkénti súlyt beállítva, és a legnagyobb méretű maghoz igazodva. Ha nem rázatjuk a magkeveréket kilométereken át a vetőgéppben, hanem közvetlenül vetés előtt a parcella szélén öntjük be a tartályba a jó alaposan összekevert magot, akkor kellőképpen

egyenletes lesz a vetés. A magkeverék nem boltozódik a vetőgéppben, mert az eltérő méretű és alakú magvak ezt nem teszik lehetővé.

A parcellák méretének kialakításakor arra gondoljunk, hogy a fogoly, a fácán, a fűrj szegélyhasználó, azaz a parcellák szélein, 30 m-es szegélyében költ, és nagyrészt itt neveli fészkeliját is. Tehát amennyire lehet, ehhez igazodva alakítsuk ki a parcellákat. Természetesen ilyen magkeverékekkel ültetett parcellák közé ékelt napraforgó vagy kukorica az őz számára is kiváló takarást és táplálékot jelent a téli időszakra.

Vadvédelmi szempontból sokkal kifizetődőbb és olcsóbb ilyen vadföldet létesíteni, mint etetőket, és azokat folyamatosan feltölteni. Azonkívül az etetőket más, kevésbé védendő fajok is látogatják, a különböző betegségeket terjesztő rágcsálókról nem is beszélve.

Ajánlott elhelyezési módok

A sövény elhelyezése nem okoz komolyabb gondot, hiszen amennyiben cserjefajokból áll, úgy kicsi a szélessége és a magassága is. Nem kell jelentős árnyékhatástól tartani, így a szomszéd felőli mezsgyére is ültethetjük. Célyszerű azonban úgy elhelyezni, hogy az árnyék a saját területre essen, így megelőzhetünk sok kellemetlenséget, szomszédviszályt. A sövény előnye természetesen mellett, hogy jól látható módon megjelöli a földterület határát. Ültetéskor a kifejlett növény tégigényére gondoljunk, ezért a telepített fajoktól függően, a mezsgyétől indokolt 1-3 méter elhagyása. Az ültetéskor gondoljunk az

első évek ápolási munkáira is, hiszen az első évek gondos gyomtalanítását követően remélhetjük növényeink olyan mértékű megerősödését, hogy évtizedekre meghatározó elemei lesznek a tájképnek. A sövényhez hozzátartozik a két oldalán futó 1-2 m széles füves szegély. A fűfélék szántóföldi betelepítésének megakadályozására célszerű 1 m széles fekete ugarsávot kialakítani a füves mezsgye mellett.

Amennyiben az út elszántásától kell tartani, a határjelölés kiváló módja a fasor telepítése. A megválasztott fajtától függően, az évek során kiváló faanyagot is nyerhetünk, vagy rendszeresen szedhetjük a fák gyümölcsét. Fasort szántók oldalhatárának jelölésére nem célszerű telepíteni. Fasort, egyéb fásítást vízfolyások, csatornák partján is létesíthetünk. Ebben az esetben mindig kérjük ki a vízügyi létesítmény tulajdonosának, kezelőjének véleményét, engedélyét.

A több sorból álló fásítást, mezővédő erdősávot is célszerű a dűlőttal párhuzamosan elhelyezni. Alkalmazása akkor is haszonnal jár, ha egy-egy nagyobb táblát kívánunk megosztani. Ekkor az uralkodó szélirányra merőlegesen célszerű ültetni a növényeket. Ezzel az elhelyezéssel a kora tavaszi száritó szelek pusztításától védhetjük meg vetésünket. Az így elhelyezett fásítások havas teleken jelentős víztöbblettel gyarapíthatják környezetüket. Mindezeket túl a vegyszersodródás ellen is kiváló védelmet nyújtanak. Dombvidéken a meredek lejtőkön, a szintvonallal párhuzamosan ültetett sövény vagy fasor jelentősen csökkenti a talaj lemosódásának mértékét.

A telepítés és ápolás, avagy mire ügyeljünk?

A telepítés idején tudnunk kell, milyen eszközökkel kívánjuk megvalósítani az első évek ápolását. Sövények esetében legszélszerűbb az őszi mélyszántást követően a gondosan előkészített, asztal simaságú talajba kora tavasszal ültetni a csemetéket. Az ápolásra, talajmunkákra a kerti kistraktorok a legalkalmasabbak. Évente, a gyomosodás függvényében, 2-5-szöri kapálás is szükséges. A sövény esetében fekete fóliás talajtakarást is alkalmazhatunk. Ez a kapálást szükségtelenné teszi, hiszen a gyomok nem fejlődnek ki a fólia alatt. A későbbi években a sövény két oldalán fűnyírót vagy fűkaszt alkalmazva, a gyomok eltűnnek, és füves növényzet alakítható ki. Ezt követően a sövény metszése jelenthet munkát, amit vagy a sövény méretei indokolhatnak, vagy valamilyen sajátos cél. Úgymint a termés fokozása, fészkelőhelyek kialakítása. Ez utóbbi szempontból ne egyszerre metsszük, nyírjuk a sövényt, hanem egy-egy szakaszt külön években, így mindig lesz alkalmas fészkelőhely.

Fasorok telepítésénél kétféle megközelítéssel próbálkozhatunk. Vagy nagy tőszámmal dolgozunk (2-3 csemete/fm), és ez esetben nem védjük meg a csemetéket a várható vadkártól, vagy kevesebb csemetét ültetünk, inkább koros, többször iskolázottakat, és azokat gondosan megóvjuk minden sérüléstől. Ha szántón létesítünk fasort, akkor ugyancsak őszi mélyszántást követően ültessünk. Ebben az esetben a lehető legmélyebben kell a talajt megforgatni,

hogy az eketalprétegen a fák gyökere könnyen áthatolhasson.

Ha a nagy tőszám mellett döntünk, akkor már ősszel ültethetjük a fákat. Ebben az esetben a visszametszést nagyrészt elvégezzük a nyulak és az őzek. Tavasszal, fakadáskor azonban minden fát 1-3 rügyre metsszünk vissza, majd a sövénynél leírtak szerint gondozzuk a fasort. Évről évre a végleges alak kialakításáig törzsalakítást végezhetünk.

Ha az alacsonyabb tőszám mellett döntünk – ez akkor gyakori, ha ritka vagy koros fát, illetve drága fajokat telepítünk – akkor célszerű tavasszal telepíteni, így a téli vadkártól megóvhatjuk a telepítést. Ebben az esetben méreates ültetőgödört kell ásni a csemeték számára. A törzset gondosan védeni kell mind a rágáskártól, mind a széltöréstől, mind a rosszindulattól. A legbiztosabb védelmet a legalább 3-4 karóból és drótfonatból álló törzsvédelem adja. Ebben az esetben is célszerű a törzset karóval erősíteni, amelyet csúszó, ún. nyolcas kötéssel rögzítünk a törzshöz. Korosabb csemeték ültetése esetében nem szabad elhanyagolni a locsolást sem.

Mezővédő erdősáv telepítésekor szintén a művelőeszköz szabja meg a sortávolságot. A legtöbb erőgép számára megfelelő a 2,5-2,7 m. Ilyen sortávolság esetén akár tárcsával, akár talajmaróval, sőt kultivátorral is művelhetjük a talajt. Két nyár elteltével a harmadik nyáron kaszálással, esetleg száruzóval alakíthatjuk ki a fűfélékből álló, a talajt takaró aljnövényzetet.

A későbbi években csak a fák ápolása (törzsnevelés, ritkítás) és pótlása szükséges.

Sövény madárvédelmi célból

Gazdag fajösszetételű, sok táplálékot és fészkelőhelyet nyújt a madárvédelmi sövény. Célszerű egy-egy vadgyümölcsöt is a sövénybe ültetni annak érdekében, hogy a rovarevő fajok mellett a gyümölcsöt kedvelő fajok is kellő táplálékot találjanak. A vadgyümölcsök nem csupán a madarak számára jelentenek csemegét, hanem egyéb állatfajoknak is.

Metszéssel szabályozhatjuk a fészkelőhelyek számát és a gyümölcsstermést is. Használható fajok: bodza, kökény, nyugati ostorfa, májusfa, berkenye, som, varjútövis benge, vadrózsa, fagyal.

Sövény, fasor, mint méhlegelő

Mint korai méhlegelő a fűzfélék, a mogyoró, a som, majd a kökény és az akác, valamint a májusfa kínál kiváló lehetőséget a méhek számára. Egy-egy japánakác koronája nyári méhlegelőnek kiváló, akárcsak a hárs. Ha többcélú hasznosításra gondolunk, akkor az akác mellé bodzát is ültethetünk, amelynek virága és termése is feldolgozható, értékesíthető – mindkét növénynek helye van a házi patikában.

A gyümölcsstermő fásítás

Nem csupán a madaraknak, hanem a gazda számára is csemegét, akár kiegészítő jövedelmet jelenthet egy-egy sövény, fasor. Ilyen párosítás a törökmogyoró fasor bokormogyoró cserjeszinttel. Telepíthetjük egy sorba is a kétféle mogyorót. Ebben az esetben 12 méterenként ültetve a törökmogyorót, majd közéjük 3 méterenként ültetve a bokormogyorót, hozhatunk létre fasort. A törökmogyoró törzsét meg kell óvni az őzek és nyulak kártételétől. A bokormogyorót ritkítással nevelhetjük gyümölcsstermő bokrokká. Ültethetjük három sorba is úgy, hogy a középső sor törökmogyoró, a két szélső pedig bokormogyoró.

Gyümölcséért ültethetünk kertiberkenyéből, somból, mandulából, bodzából, dióból, eperfából, sőt akár régi, ellenálló gyümölcsfajtákból álló sövényt vagy fasort is.

Tavasszal gyönyörű látványt nyújt a somból és mandulából álló párosítás. A látványt tovább fokozhatjuk, ha az alsó cserjeszintre törpemandulát ültetünk. Ugyancsak terméséért ültethetünk vadrózsából álló sövényt. Ez a sövény az illetéktelen behatolók ellen is védelmet nyújt.

Alkalmazható fajok

Érdemes talajtani szakvélemény alapján kiválasztani a telepítendő fajokat, illetve az erdészeti szolgálat szakmai segítségét kérni, hiszen az egyes fafajtáknak eltérő a talaj iránti igénye, valamint a tűrőképessége. A dió a mélyben sós, azaz szikesedő talajok esetében nem jó választás, hiszen valószínűleg termőre fordulását követően, amint eléri a sós talajréteget, kipusztul. Általánosan ajánlható cserjefélék a következők: vadrózsa, bodza, kökény, galagonya, mogyoró, fagyal, gyöngyvessző. A fák közül a magyar kőris, a mezei és a tatárjuhar, a kocsányos tölgy, a törökmogyoró, a fehér nyár, a fekete nyár, különösen a jegenye változat, a mezei szil, a dió, a mandula és a vadgyümölcsök ajánlhatók (vadkörte, mirabolán szilva, vadalma).

Az akác, japán akác, koronaakác, eperfa, ecetfa, ostorfa, ezüstfa, pusztaszil tájidegen fajok, telepítésüket kerüljük. Habár egyes termőhelyekre eredménnyel szinte csak ezek a fajok telepíthetők.

Szuda Zoltán
vadgazda szakmérnök
Tel: 30/297-7842, drótpostacím:
szudaz.eumertek@invitel.hu

MAGYARORSZÁG VADGAZDÁLKODÁSA NAPJAINKBAN

Vadgazdálkodásunk a számok tükrében

Magyarországon a vadgazdálkodás és vadászat gyökeres átalakulás folyamatát éli, de ez a folyamat nem csak a rendszerváltásra vezethető vissza, annál lényegesen korábban kezdődött. A 60-as években az ország területének nagyobb hányadán az apróvadvadászatok jelentették a vadászok számára az igazán fontos eseményt, mivel a hegyvidéki erdőszült területek kivételével mindenütt szép számmal élt fogoly, fácán és mezei nyúl. Ebben az időszakban azonban már sorra világrekord trófeák kerültek terítékre, gondoljunk csak az 1965-től 18 éven át világelső martonvásári őzbakra, az 1968-ban lőtt gamási gím-, vagy éppen az 1970-es gyulaji dámbikára.

Magyarország vadászati „nagyhatalomma” vált, amit egy addig példa nélküli, rendkívül jól sikerült világgilítással nyomatékosított 1971-ben. Egyfajta eufórikus állapot lett úrra az ország vadászati irányításában, országosan beindult a dámtelepítés, a mesterséges apróvadtenyésztés soha nem látott eredményeket mutatott fel, a vadászterületek fele, egyharmada foglakozott fácántenyésztéssel vagy kibocsátással. Virágzott az élő állat, elsősorban az apróvad – mezei nyúl, fácán – kereskedelme. S miközben az apróvadteríték országos szinten elérte, sőt meghaladta a két világháború közötti „béke időszak” rekordjait, a nagyvad létszáma eleinte csak a

Dunántúlon, majd az élőhely fokozatos átalakulása miatt, az ország más részein is növekedett, s egyre újabb és újabb területeket népesített be. Az 1989-es rendszerváltás körüli időszakra már teljesen más szerkezetű vadállomány élt hazánkban. A természetes apróvadállomány az ország területének nagy részéről eltűnt, vagy éppen csak vegetált. A rendszerváltással a MAVOSZ szerepe csökkent, s jórészt emiatt megszűnt a kötelező fácántenyésztés ill. annak támogatása, s ennek hatására főként a Dunántúlon felszámolták az apróvadtenyésztő telepeket, s ezzel párhuzamosan folyamatosan csökkent a természetes apróvadállomány. A vadászok számára a nagyvad vadászat érdekesebbnek bizonyult. A mezei nyúl hasznosítása szinte teljes egészében az Alföldre tevődött át, s a Dunántúl néhány megyéjében (Baranya, Somogy) a teríték alig haladja meg évente a 100 db-ot. Zala megyében a 2005/06-os vadászévben mindössze 17 nyulat lőttek! A fácán éves terítékét pedig jellemzően a kibocsátott madár létszáma határozza meg, s elmondható, hogy amelyik területen a hasznosítás meghaladja a kibocsátás 50%-át, ott még van valamennyi természetes állomány. A legsiralmasabb helyzet a fogoly esetében mutatkozik; ma már csak azokban a megyékben engedélyezett a vadászat ennek az egykor az egész országban vadászható sűrűségben élő fajnak, ahol

Vadfaj Év	Nyúl	Fogoly	Fácán	Gím- szarvas	Dám- szarvas	Óz	Vaddisznó
1962	574 228	135 106	169 081	5 400	380	5 300	5 212
1975	366 195	58 639	912 202	16 642	1 420	54 337	14 050
1990	171 561	4 045	887 661	35 240	4 621	41 094	46 670
2004/05	138 070	2 909	474 042	41 216	9 113	85 939	86 770

Az állományhasznosítás változása Magyarországon (OVA) db

mesterségesen nevelt foglyot helyeznek ki a területre. Ezzel együtt komoly erőfeszítéseket kell tenni a faj megmentésére.

Az Alföldön elterjedt, és igen nagy sűrűségűvé vált az őzállomány. A sikeres dámtelepítések miatt Jász-Nagykun-Szolnok megye kivételével minden megyében megjelent ez a vadfaj. A gím-szarvas pedig spontán módon, az erdő-sültség növekedésével már az Alföldön is elterjedt, s a vaddisznó „meghódította” az egész országot. Napjainkra olyan helyzet alakult ki, hogy mindenképpen szükségessé vált egy elemzés elkészítése, amelynek segítségével feltárhatjuk a vadgazdálkodásunk hibáit, s módunk van a kiút megkeresésére.

A nagyvadállomány létszáma az egész országban jelentősen növekedett, az ország egyes területein túlszaporodott, a természetes apróvadállomány hovatovább nem vadászható állapotba került, s a vadászat működtetési és finanszírozási rendszere is igen sok problémával terhelt. Az elemzésnek van szakmai és közgazdasági vetülete is, megpróbálom a kettőt úgy ötvözni, hogy a vizsgálatok mindenki számára érthetővé tegyék, változtatásokra van szükség a vadgazdálkodásban és a vadászat szerkezetében is.

A vadgazdálkodás ökonómiája Magyarországon

Magyarországon a vadászatot-vadgazdálkodást üzemszerűen működő, termelő ágazatnak tekintjük, s részben ennek megfelelően kezeljük is. A vadászterületek által elkészített éves vadgazdálkodási terv számszerűen, naturáliákban tartalmazza a körzettervre ill. a vadállomány-becslési adatokra alapozott hasznosítási lehetőségeket vadfajonként, ivari és korcsoportonkénti bontásban, és az értékesíthető vadhúsmennyiséget is. Ugyancsak forintérték megadása nélkül kell megtervezni a vadászterület működtetéséhez szükséges feladatokat is, művelt vadföld, kietetésre tervezett takarmány, építendő vadászati berendezés, valamint mesterséges vadtenyésztés bontásban. A vadgazdálkodási jelentésben azonban már nem csak a ténylegesen hasznosított vad darabszámáról, annak értékesített húsmennyiségéről kell beszámolni, hanem a vadgazdálkodás bevételeire, kiadásaira és jövedelmezőségre is kíváncsi a magyar állam. Ez a felemás rendszer hosszú évtizedek óta velejárója a magyar vadgazdálkodás-

nak. A gazdálkodás pénzügyi beszámoló része ugyanakkor szinte semmi-
ben nem követi a számvitel szabályait, az oda beírt adatok helyességét nem ellenőrzi senki és semmi. A vadásztársaságok az ún. Egyesületi tv. alapján jöttek létre, ezért nem vonatkozik rájuk a gazdasági tv., adófizetési kötelezettségüknek, már amennyiben ÁFA-körbe tartoznak, az általános forgalmi adó megfizetésével, valamint az alkalmazottak utáni járulékok megfizetésével tesznekeleget. Adóbevalláskészíténiük kell, s az általuk nyújtott szolgáltatások jövedelemtartalma után 16% társasági adó megfizetésére kötelezettek, de erre kevés példát lehet találni. Az egyesületek bevételeikről-kiadásairól gyakorlatilag pusztán önmaguk felé tartoznak elszámolással. A vadgazdálkodásban előírt éves pénzügyi beszámoló, amelyben a vadászatra jogosultaknak be kell számolniuk tevékenységük pénzügyi eredményeiről, olyan adatokat tartalmaz, amelyeket semmilyen hivatal nem ellenőriz. A beszámolónak nincs adófizetési következménye, s a benne közölt adatokat pusztán a vadászati hatóság használja fel az éves statisztikák elkészítésére. A nem vadásztársasági, hanem a gazdasági törvény alapján létrejött Zrt, Kft formában működő vadászatra jogosultak vadgazdálkodási beszámolójára ugyanezek vonatkoznak: a vadgazdálkodási jelentésben közölt pénzügyi adatok valóságát sehol, semmiféle grémium nem ellenőrzi. Mindebből az következik, hogy meglehetősen lazán kezelik az adatközlést, s ha érdekük azt kívánja, csökkentik vagy növelik a veszteséget, ha pedig úgy tartják jónak, nem mutatják ki a gazdálkodás tényleges nyereségét. Külön nehézséget jelent a

gazdasági társaságok esetében, hogy ők a pénzügyeiket gazdasági évre vonatkozóan, vagyis január 1. és december 31. között kötelesek kimutatni, nem pedig vadászati évre, vagyis március 1. és február 28. közötti időszakra vonatkozóan. Egy új keletű problémára is érdemes felhívni a figyelmet, nevezetesen arra, hogy Somogy megyében két olyan terület van, amelyik évek óta kizárólag a vadhús hivatalos értékesítéséből származó árbevételét adja meg a bevételei között, és a kiadások ezért 25-30 M Ft-tal haladják meg évente a bevételeiket. Nyilvánvaló, hogy ezek a vadgazdálkodók egyéb forrásokból fedezik ezt a kvázi veszteséget, hiszen másképp nem volna működtethető a terület. Ez a példa nyilván nem egyedüli az országban, s az új üzemtervi ciklusban vélhetően meg fog emelkedni az így működő területek száma. A vadásztársaságokra pedig az jellemző, hogy ún. tagi hozzájárulásból, vagyis a tagság pótlólagos befizetéseiből finanszírozzák többletköltségeiket. Pénzügyi értelemben tehát egyik esetben sem lehet veszteségről beszélni. Mindezek ismeretében feltételezhető, hogy a pénzügyi beszámolók adatai erősen torzítottak, nem ellenőrizhetők, következésképpen csak fenntartásokkal szabad elfogadni és feldolgozni a belőlük készült statisztikák adatait, ezért a magam részéről meggondolandónak tartom, hogy az új üzemtervi ciklusban érdemes-e a vadgazdálkodási jelentésnek ezt a pénzügyekre is kiterjedő formáját alkalmazni.

A vadgazdálkodás jövedelmezőségének alakulása

A bevételek és kiadások egyenlegének, a jövedelmezőségnek az alakulását 11 év távlatában célszerű elemezni, ugyanis az Országos Vadgazdálkodási Adattár (továbbiakban OVA) 1994 óta rendelkezik az összehasonlítható részletességgel bíró adatokkal. Összességében megállapítható, hogy a bevételek 1994-2005 közötti növekedése (279%) elmarad a kiadások ütemének növekedésétől (296%). A vizsgált időszak alatt mindössze egy vadászévben, 2003/04-ben fordult elő, hogy az ország vadgazdálkodása ne lett volna nyereséges, de mindenképpen figyelmeztető kell legyen az a tény, hogy 2002/03-ban még

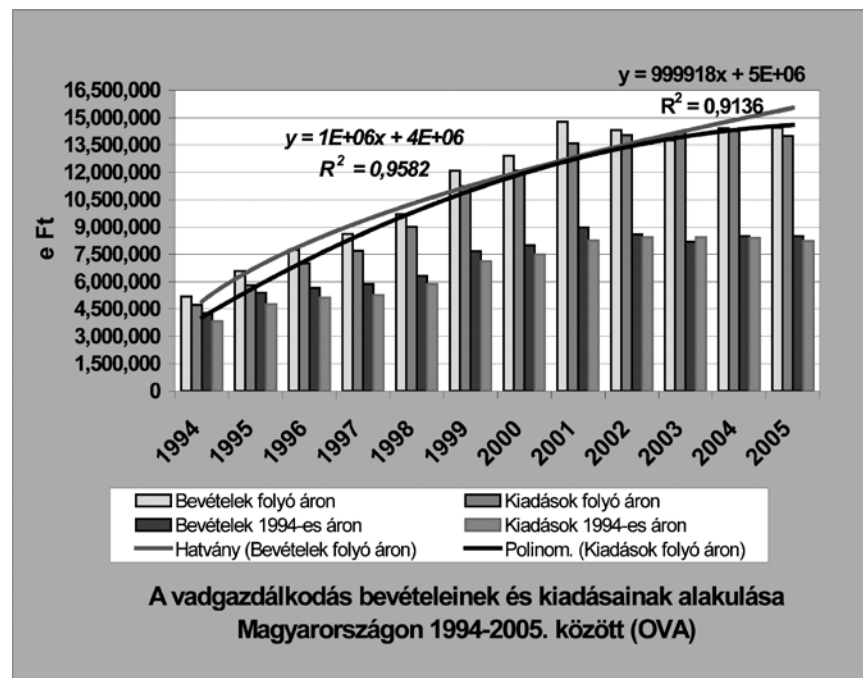
csak 6 megye vadgazdálkodási bevétele maradt el a kiadásaitól, magyarán veszteséges gazdálkodású volt, de 2003-ban ez a szám már 13 volt, és 2005/06-ban visszaesett 4-re!

Táblázatban foglaltam össze az ágazat jövedelmezőségének változását az 1994-2005 közötti időszakban.

Amennyiben a folyamatokat nem csak folyó áron, hanem az inflációs hatások nélkül, az 1994-es bázisáron számoljuk, úgy a bevételek-kiadások növekedése lényegesen alacsonyabb értékeket mutatva következik be, azt a tény azonban, miszerint a bevételek kisebb ütemben növekedtek, mint a kiadások, ez az összehasonlító ábra sem tudja megváltoztatni, ezért érdemes a mélyebb összefüggéseket feltárni, elemezni ahhoz, hogy a folyamatot pontosabban megértsük, netán abba be is tudjunk avatkozni.

A vadgazdálkodás jövedelmezőségének alakulása Magyarországon 1994-2004 között (OVA)

Vadászati év	Bevétel (e Ft)	Kiadás (e Ft)	Eredmény (e Ft)
1994	5 172 558	4 723 759	448 799
1995	6 585 095	5 817 362	767 733
1996	7 744 172	7 002 778	741 394
1997/1998	8 618 638	7 693 658	924 980
1998/1999	9 678 882	9 004 354	674 528
1999/2000	12 078 776	11 220 235	858 541
2000/2001	12 891 841	12 092 634	799 207
2001/2002	14 769 525	13 580 878	1 188 647
2002/2003	14 311 588	14 038 242	273 346
2003/2004	13 740 338	14 159 570	-419 232
2004/2005	14 403 159	14 256 558	146 601
2005/2006	14 439 757	13 993 830	445 927

A grafikonon láthatjuk, hogy a kiadások determinációs együtthatója ($R^2=0,9582$) szorosabb kapcsolatot mutat, mint a bevételeké, s a két függvény görbéje a kritikus 2003-as évben metszette egymást, ekkor a kiadások meghaladták a bevételeket, majd ezt követően a bevételek kissé nagyobb mértékben emelkedtek, mint a kiadások.

A bevételek alakulása Magyarországon

Miután az ördög mindig a részletekben bújik meg, lássuk, miként alakultak 1994-2005 között az ágazat bevételei.

A vadgazdálkodási bevételek jelentős részét a külföldi és a hazai bérvadászok adják, hiszen a vadásztársasági tagok általában alacsony szinten tartott

tagdíj és ún. társadalmi munka fejében korlátozott vadászati lehetőséggel bírnak a társasági területeken. A vizsgált időszakban a bevételek növekedése jelentős volt, de látható, hogy amíg 1994-2001 között folyamatos volt a növekedés, addig onnantól kezdve két éven át jelentősen csökkent a bevétel, majd 2004-től kezdődően ismét növekedésnek indult.

Amennyiben a bevételek alakulását részletibe menően vizsgáljuk meg, akkor azt tapasztaljuk, hogy az egyes bevételi források eltérő módon növekedtek. A külföldiek bérvadászatának növekedése (182%) mindenképpen jóval átlag alatti, ill. az ahhoz nyújtott szolgáltatások (94%) értéke egyenesen kevesebb, mint tizenegy évvel korábban. Az is igaz azonban, hogy a szolgáltatásokból származó bevételek 1994-

Év	Külföldi		Belföldi		Élő vad	Lőtt vad	Egyéb bevétel	Összesen
	bérelövés	szolgáltatás	bérelövés	szolgáltatás				
1994	2 581 456	391 743	153 424	108 223	326 715	761 473	849 524	5 172 558
1995	3 116 725	506 854	194 344	104 406	377 110	1 366 529	919 127	6 585 095
1996	3 205 286	480 075	289 291	178 130	597 866	1 883 056	1 110 468	7 744 172
1997/1998	3 431 969	492 055	678 648	169 172	571 581	1 572 985	1 702 228	8 618 638
1998/1999	4 165 579	650 659	854 331	247 168	577 129	1 609 740	1 574 276	9 678 882
1999/2000	4 897 737	731 126	1 035 222	251 606	982 992	2 075 133	2 104 960	12 078 776
2000/2001	5 502 912	722 854	1 154 021	351 421	746 680	2 548 700	1 865 253	12 891 841
2001/2002	5 632 647	658 157	1 669 106	403 278	1 000 579	3 040 304	2 365 454	14 769 525
2002/2003	5 980 815	567 313	1 622 539	453 061	662 562	2 632 691	2 412 607	14 331 588
2003/2004	5 524 435	544 373	1 690 513	488 921	446 687	1 941 704	3 103 705	13 740 338
2004/2005	5 376 488	472 209	2 081 003	424 378	488 065	2 180 408	3 380 608	14 403 159
2005/2006	4 695 822	366 928	2 249 298	424 539	615 326	2 306 029	3 781 815	14 439 757
Változás	182%	94%	1466%	392%	188%	303%	445%	279%

Magyarország vadgazdálkodási bevételeinek alakulása 1994-től 2005-ig (OVA, eFt)

1999 között csaknem megduplázódtak, s ezután kezdődött csak nagy ütemben a visszaesés. Ezzel szemben rendkívüli módon megnőtt a belföldi bérvadászatból (1466%) és a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokból (392%) származó bevételek összege. Amennyiben nem a pénzbeni értékeket, hanem az egyes bevételi módok éves összbevételhez viszonyított arányát vizsgáljuk (lásd a következő táblázatot), akkor láthatjuk, hogy a külföldi bérvadásztatás és a kapcsolódó szolgáltatások aránya jelentősen lecsökkent, ugyanakkor igen jelentősen nőtt a belföldi bérvadászat és szolgáltatás aránya a vizsgált időszak alatt. Sajnálatosan csökkent az élővad-értékesítés fontossága, s a fentebb leírt problémák miatt a lőtt vadból származó bevételek aránya

is csökkent. Kimondható, hogy a bevételek átstrukturálódtak.

Vadászati lehetőségek alakulása Magyarországon

Megvizsgáltam, hogy 1999-2005 között miként változtak a vadászati lehetőségek, ezen belül a bérvadászattal hasznosított mennyiségek országos viszonylatban. Az elemzések ugyanakkor módot adnak a nem bérvadászattal hasznosított vad mennyiségi változásainak a nyomon követésére is.

A nagyvad terítéke 1999-hez képest, mindössze 5 év leforgása alatt, vagyis 2004-re 97 654 db-bal módosult, ami 76%-os növekedést jelent, ugyanezen

Év	Külföldi		Belföldi		Élő vad	Lőtt vad	Egyéb bevétel	Összesen
	bérelövés	szolgáltatás	bérelövés	szolgáltatás				
1994	49,9%	7,6%	3,0%	2,1%	6,3%	14,7%	16,4%	100,0%
1995	47,3%	7,7%	3,0%	1,6%	5,7%	20,8%	14,0%	100,0%
1996	41,4%	6,2%	3,7%	2,3%	7,7%	24,3%	14,3%	100,0%
1997/1998	39,8%	5,7%	7,9%	2,0%	6,6%	18,3%	19,8%	100,0%
1998/1999	43,0%	6,7%	8,8%	2,6%	6,0%	16,6%	16,3%	100,0%
1999/2000	40,5%	6,1%	8,6%	2,1%	8,1%	17,2%	17,4%	100,0%
2000/2001	42,7%	5,6%	9,0%	2,7%	5,8%	19,8%	14,5%	100,0%
2001/2002	38,1%	4,5%	11,3%	2,7%	6,8%	20,6%	16,0%	100,0%
2002/2003	41,7%	4,0%	11,3%	3,2%	4,6%	18,4%	16,8%	100,0%
2003/2004	40,2%	4,0%	12,3%	3,6%	3,3%	14,1%	22,6%	100,0%
2004/2005	37,3%	3,3%	14,4%	2,9%	3,4%	15,1%	23,5%	100,0%
2005/2006	32,5%	2,5%	15,6%	2,9%	4,3%	16,0%	26,2%	100,0%

A vadgazdálkodási bevételek arányának alakulása Magyarországon 1994-től 2005-ig (eFt)

Vadfaj	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Összes nagyvad, db	128 213	150 345	193 522	220 878	212 910	225 867	217 820
Ebből bérvadász lőtte, db	53 591	60 637	70 056	76 961	84 648	87 213	86 518
Bérvadászat aránya	41,8%	40,3%	36,2%	34,8%	39,8%	38,6%	39,7%

A nagyvadhasznosítás és a bérvadászat alakulása Magyarországon 1999-2005 között (OVA)

időszak alatt a bérvadászaton hasznosított vad mennyisége 33 622 db-bal, 63%-kal emelkedett. Az utolsó vizsgált évben ebben némi visszaesés volt tapasztalható. A nagymértékű mennyiségi növekedések hatására a bérvadászaton hasznosított nagyvad aránya némileg csökkent ugyan, 41,8%-ról 39,7%-ra, de mindenképpen érdemes megvizsgálni részletebben is a számok mögött meghúzódó folyamatokat.

A következő táblázat a trófeás vad hasznosításának összefüggéseiről ismert adatokat tartalmazza. A táblázat adataiból egyértelműen látható, hogy a vizsgált hét évben rendkívüli módon, 168%-ra nőtt az elejtett trófeás vad mennyisége. A gím- és dámbikára, valamint az őzbakra szűkítve a vizsgálatot, a növekedés még intenzívebb (183%).

Az egyes fajok hasznosítási és bérvadászati adatait értékelve láthatjuk,

Vadfaj	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Gímbika összesen, db	6 471	7 757	8 443	9 396	9 943	9 614	9 457
Bérvadászatból, db	4 605	5 403	5 433	5 878	6 333	5 922	5 737
Bérvadászat aránya	71%	70%	64%	63%	64%	62%	61%
Dámbika összesen, db	1 013	1 154	1 487	1 733	1 666	1 739	1 821
Bérvadászatból, db	752	877	922	1 079	1 123	1 193	1 274
Bérvadászat aránya	74%	76%	62%	62%	67%	69%	70%
Őzbak összesen, db	16 397	19 541	22 854	26 227	28 744	29 915	32 513
Bérvadászatból, db	12 381	14 496	16 296	17 548	19 987	20 380	22 246
Bérvadászat aránya	76%	74%	71%	67%	70%	68%	68%
Muflonkos összesen, db	609	542	605	864	788	799	841
Bérvadászatból, db	522	471	474	635	626	622	634
Bérvadászat aránya	86%	87%	78%	73%	79%	78%	75%
Vadkan összesen, db	12 280	14 139	17 860	19 205	16 618	17 638	17 307
Bérvadászatból, db	5 076	5 633	6 355	7 248	7 207	7 092	7 138
Bérvadászat aránya	41%	40%	36%	38%	43%	40%	41%
Összes trófeás vad, db	36 770	43 133	51 249	57 425	57 759	59 705	61 939
Bérvadászatból, db	23 336	26 880	29 480	32 388	35 276	35 209	37 029
Bérvadászat aránya	63%	62%	58%	56%	61%	59%	60%

A hasznosított trófeás vad létszámának és a bérvadászat alakulása Magyarországon 1999-2005 között (OVA)

Kapcsolat	Gímbika	Dámbika	Őzbak
Korreláció	0,96373	0,94340	0,99542
Determináció (R ²)	0,92878	0,89001	0,99087

Összefüggés a szarvasfélék trófeás egyedeinek hasznosítása és a bérvadászattal történő hasznosítása között Magyarországon 1999 – 2005 (Buzgó, 2006)

hogyan az őzbak és a dámbika bérvadászattal történő hasznosítása minden évben emelkedett, a gímbikáé viszont 2004-ben már csökkent, ami a bérvadászati piac telítettségét is jelentheti. Az is kitűnik az adatokból, hogy bár némileg csökken a bérvadászat aránya, valamennyi trófeás vadat figyelembe véve, 63%-ról 60%-ra, a szarvasfélék esetében 74%-ról 67%-ra, de összességében

a vizsgált időszak kezdő és befejező éveinek hasznosítási adatai között 13 693 db az eltérés, ennyivel több trófeás vadat lőtt bérvadász 2005-ben, mint 1999-ben.

Rendkívül szoros matematikai összefüggés mutatkozik a szarvasfélék trófeás egyedei hasznosításának növekedése és a bérvadászoknak történő értékesítés között. A statisztikai számítások egyértelműen igazolják, hogy a növekvő hasz-

Vadfaj	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Gím-tarvad összesen, db	16 746	20 115	25 605	32 312	33 281	31 602	27 240
Bérvadászatból, db	5 461	5 970	6 975	9 000	10 338	10 566	9708
Bérvadászat aránya	33%	30%	27%	28%	31%	33%	36%
Dámtarvad összesen, db	3 734	4 470	5 165	7 271	6 771	7 374	7 082
Bérvadászatból, db	1 975	2 021	2 245	2 880	3 104	3 518	3 653
Bérvadászat aránya	53%	45%	43%	40%	46%	48%	52%
Őz-sutavad összesen, db	26 459	31 341	38 997	46 262	48 101	56 024	57 407
Bérvadászatból, db	4 339	5 162	5 830	6 465	8 536	10 331	10 776
Bérvadászat aránya	16%	16%	15%	14%	18%	18%	19%
Muflon-tarvad összesen, db	1 838	1 639	2 069	2 859	2 148	2 030	1 940
Bérvadászatból, db	717	710	770	1 029	1 000	927	955
Bérvadászat aránya	39%	43%	37%	36%	47%	46%	49%
Koca-süldő-malac összesen, db	42 666	49 647	70 437	74 759	64 850	69 132	62 212
Bérvadászatból, db	17 480	19 640	24 488	24 911	26 108	26 367	24 138
Bérvadászat aránya	41%	40%	35%	33%	40%	38%	39%
Összes tarvad, db	91 443	107 212	142 273	163 453	155 151	166 162	155 881
Bérvadászatból, db	30 255	33 757	40 576	44 573	49 372	52 004	49 489
Bérvadászat aránya	33%	31%	29%	27%	31%	31%	32%

A hasznosított nem trófeás vad létszámának és a bérvadászat alakulása Magyarországon 1999-2005 között (OVA)

nosítás a bérvadászat növekedését vonja maga után, bár az is lehetséges, hogy a hasznosítás növekedését a növekvő bérvadászati kényszer idézi elő!

Megvizsgáltam ugyanezen összefüggéseket a nem trófeás vad vonatkozásában is. A vizsgált hét év alatt a tarvad hasznosítása 64 438 db-ban, vagyis 62%-kal növekedett, ezen belül különösen gím- és dám-tarvad, valamint az őz-sutavad teríték nagysága nőtt meg, ahol ez a változás meghaladta a 200%-ot. A legdinamikusabban a dám-tarvad bérvadászattal történő hasznosítása növekedett a vizsgált

időszakban. A bérvadászattal hasznosított mennyiség is folyamatosan nőtt 19 234 db-ban, ami közel 64%-os növekedést jelent.

Megvizsgáltam az statisztikai összefüggéseket a szarvasfélék tarvadhasznosításának növekedése és a bérvadászattal történő hasznosítás között, és hasonló szoros összefüggéseket találtam, mint ugyanezen vadfajok trófeás egyedeinél, vagyis kijelenthető, a nagyvadfajok hasznosításának emelkedése és a bérvadászattal történő hasznosítás között igen szoros, pozitív kapcsolat van.

Vadfaj	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Mezei nyúl összesen, db	83 340	85 223	100 488	132 149	102 441	104 331	105 127
Ebből bér vadász lőtte, db	33 407	36 140	40 453	46 168	42 464	43 520	39 137
Bér vadászat aránya	40%	42%	40%	35%	41%	42%	37%
Fácán összesen, db	546 189	430 384	535 714	558 455	391 292	439 142	474 042
Ebből bér vadász lőtte, db	250 324	222 950	233 106	232 993	203 522	208 170	169 858
Bér vadászat aránya	46%	52%	44%	42%	52%	47%	36%
Fogoly összesen, db	1 802	1 246	1 425	2 173	2 446	2 894	2 909
Ebből bér vadász lőtte, db	1 118	1 089	1 356	1 856	2 206	2 356	2 594
Bér vadászat aránya	62%	87%	95%	85%	90%	81%	89%
Röptetett réce összesen, db	116 742	144 757	149 501	148 748	139 654	121 276	107 898
Ebből bér vadász lőtte db	86 275	97 280	95 188	94 687	83 762	78 791	62 242
Bér vadászat aránya	74%	67%	64%	64%	60%	65%	58%
Összes apró vad db	748 073	661 610	787 128	841 525	635 833	667 643	689 976
Ebből bér vadászat	371 124	357 459	370 103	375 704	331 954	332 837	273 831
Bér vadászat aránya	50%	54%	47%	45%	52%	50%	40%

A hasznosított apró vad létszámának és a bér vadászat alakulása Magyarországon
1999-2005 között (OVA)

Fordítsunk azonban figyelmet a legtöbb vadász számára elérhető apró vad vadászatra is. Azonos időszakban elemeztem az egyes apró vad fajok terítékének alakulását, valamint a bér vadászat arányát.

Az adatok elemzéséből láthatjuk, hogy a vizsgált időszakban az elejtett apró vad mennyisége erős hullámzást mutat, de összességében csökken. Örömteli, hogy ezen belül a mezei nyúl terítéke némi fejlődést mutatva stabilizálódott, s ha ehhez még figyelembe vesszük, hogy az utóbbi két évben ismét megindult az élve történő értékesítés, úgy remélhetjük, hogy a mezei nyúl nem fog a fogoly sorsára jutni. A mezei nyúl bér vadászattal történő hasznosításának aránya 40% körül mozog, ami évente cca. 40 ezer darab nyúl elejtését jelenti. A többi vizsgált vad fajról elmondhatjuk, hogy

alapvetően a mesterséges tenyésztés és kibocsátás mértéke befolyásolja a teríték változását, s ha figyelembe vesszük a bér vadászat magas arányát, akkor beláthatjuk, hogy a nevelési kedvet és szándékot a piaci érdeklődés, a vásárlóképes kereslet motiválja. A fácán esetében 2005-ben 581 ezer darabos kibocsátás volt az alapja a közel 170 ezres bér vadászati terítéknek. Hazai vadász tagsági alapon vajmi kevés vadászati lehetőséget kap a komoly anyagi teher vállalással felnevelt fácánra. A fogoly esetében már csak ott vadászható a faj, ahol van kibocsátás, s a hasznosítás 90%-a bér vadászon történik, amelyből 10% alatti a hazai bér vadászati arány. A röptetett réce vadászata pedig, ha szabad egyáltalán a vadászható fajok közé sorolni, egyértelműen a radikálisan lecsökkent természetes apró vadál-

lományok kiváltására alkalmas. Üzleti megfontolásból előállított, kizárólag mesterségesen nevelt állat vadászattal történő hasznosítását jelenti, ahol a kibocsátott madár 70%-a is „visszavadászható”! A 2005/06-os vadászévben például 162 ezer db vadréce kitelepítésével érte el az ország a közel 108 ezer darabos terítéket. A piac telítettségét jelzi, hogy a fizetőképes kereslet csökken, ezért jó néhány vadásztársaság a fácán vadászata helyett, ezt az olcsóbb és biztosabb eredményességű vadászatot kínálja tagjainak, ezzel mintegy kipipálva a tagi vadászati- és kompetencia-igény jó részét. Összességében látható, hogy az apró vad esetében is igaz, amit el lehet adni a piacon, azt a vadászatra jogosultak megpróbálják értékesíteni, ezért az apró vad fajok esetében is tartósan 50% körül mozog a bér vadászattal hasznosított vadászat aránya.

Az a folyamat is megfigyelhető, hogy az apró vad mesterséges tenyésztése napjainkban sokkal koncentráltabb módon történik, a korábbi általánosan elterjedt, s néhány ezer darabot nevelő és kibocsátó vadászterület helyett egyre inkább előtérbe kerülnek azok a vállalkozás alapú tenyész bázisok, amelyek 40-50-60 ezer darabos nevelést és kibocsátást finanszíroznak meg, s a vadászterületek csak a helyszínt biztosítják ezeknek az üzleti befektetéseknek. Statisztikailag ugyan az ő vadászterületükhöz kötődik a tevékenység, de sem a nevelésben, sem pedig a hasznosításban nem vállalnak szerepet, sem pedig kockázatot. Ugyanakkor az is elmondható, hogy ezeknek a vadászatoknak a pénzügyi eredménye sem jelenik meg az ágazatban, hiszen az a területet bérlő és használó vállalkozások könyvelésébe

kerül. Mindezek természetesen erősen torzíthatják a vadgazdálkodási jelentés pénzügyi részének valóságát, s megkérdőjelezzik annak értelmét.

A vadászati lehetőségeket számba véve elmondhatjuk, hogy az apró vad vadászati lehetősége a mezei nyúl kivételével a mesterséges apró vad tenyésztés függvénye, amelynek elsődleges célja a bevételek növelése a bér vadászatok által.

A nagy vad fajok vonatkozásában is befolyásolják a hasznosítás alakulását a vadaskertek folyamatosan növekvő vadászati lehetőségei. Jelenleg 115 vadaskert működik az országban (OVA), amelyek főként a vaddisznó vonatkozásában növelték a hasznosítást, s a 2005/06-os vadászévben az országos teríték több mint 11%-át adták. A vadaskertek az apró vad tenyésztéshez hasonlóan üzleti vállalkozás jellegűek, s szinte csak a bér vadászat eredményességének érdekében hozzák létre és működtetik őket.

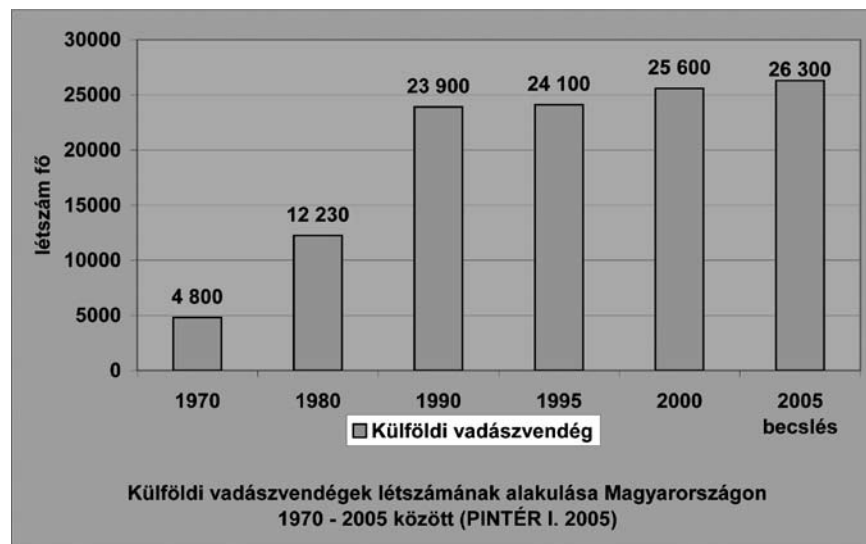
A szarvasfélék létszáma és terítéke is jelentősen megemelkedett az elmúlt 10 év alatt, ami növekvő vadászati lehetőséget jelentett. Ha viszont nő a vadászati lehetőség, nő a bér vadászattal hasznosított trófeás és nem trófeás vad mennyisége is, egyre erőteljesebb a fizetőképes belföldi kereslet befolyása a bevételek alakulására, és mégis csökken a vadgazdálkodás bevétele és jövedelem tartalma, akkor másutt kell az okokat keresni. Ezek az okok pedig a külföldi bér vadászok piaci magatartásának, érdeklődésének változásában, az értékesítendő áru túlkínálatában, illetve a túlkínálat okozta piaci zavarban, az árképzés változásaiban keresendők.

A vadászat értékesítésének helyzete, problémái

Az adatokból ezt a prekonceptiót nem lehet igazolni, hiszen ha az ominózus 2001-2002. években csökkent is a vendégvadászok száma, rövid idő elteltével helyreállta létszámnövekedés korábban tapasztalt folyamata. A vadászturizmus az idegenforgalom speciális ága, amelynek Magyarországon több, mint egy évszázados hagyományra nyúlik vissza. A magyar vadászat az elmúlt ötven évben jó piacképességű turisztikai terméknek minősült, eladható volt az európai, kisebb részt az amerikai vadászok körében is. A Magyarországra érkező külföldi vadászok számának alakulását mutatja be a következő grafikon, amelyből láthatjuk, hogy némi visszaesést követően ismét növekedni kezdett a vendégvadászok létszáma, s ha figyelembe vesszük, hogy torzítja a statisztikát azon vendégek száma, akik

hónapokra szóló, vagy egyéves vadászati engedélyt váltanak ki, ezért évente többszöri, vagy rendszeres megjelenésüket nem regisztrálják, úgy a kép még kedvezőbb.

A vadászturizmusnak van egy bizonyos exkluzív jellege, ugyanis nagy tömegeket nem mozgat meg, inkább egyedi vagy kiscsoportos tevékenység, drága sport, és mindig van valamilyen újdonság, olyan vadfaj vagy újonnan vadászhatóvá váló tája a világnak, amely felkelti az amúgy is kíváncsi természetű vadászok egy részének érdeklődését. Sok esetben motiválja a vadászok utazásának célját, hogy olyan helyeken, olyan vadfajokra vadássanak, amiről gyermekkorukban vagy az újabb kori szakirodalomban olvastak, netán képeket, filmeket láttak az ottani vadászatokról. Példaként, szeretném felhozni Afrikát, amely mára kommersz úti célja lett a világ vadászainak, vagy éppenséggel Közép-Ázsiát, Alaszkát, Mongóliát. Sokak számára Magyarország továbbra

is ugyanilyen érdeklődésre számot tartó célország.

Az országba érkező vadászvendégek-nél a vadászható fajok iránti érdeklődésükben nemzetenként eltérés tapasztalható. A Földközi-tenger térségéből érkezők (olasz, spanyol, portugál, francia) főként az apróvadás vadászatok iránt érdeklődnek, míg az északabbra élő népek, a germán régió, a skandináv, a Benelux államok vadászaik esetében főként a nagyvad vadászata iránti érdeklődés a meghatározó.

A KSH 2004-es adatai is ezt a területi megoszlást igazolják, amely szerint az olaszok (arányuk 7,4%) és a spanyolok (4,5%) többsége Budapest környékére és a Közép-Dunavidék területére, a német vadászok Nyugat-Dunántúlra (22,0%), Észak-Alföldre (18,6%) és Dél-Dunántúlra (16,9%) utaznak vadászati céljából. Az osztrákok meghatározó módon a két ország határához közel eső megyékbe: Zala, Győr-Moson-Sopron és Vas megyébe járnak vadászni (48%).

A területi eloszlást nem csak a vadászati szokásaik befolyásolják, hanem utazási kultúrájuk, érdeklődési körük is.

A Földközi-tenger mentén élő népek utazási szokásait megvizsgálva szembe-tűnő, hogy az apróvadás vadászata mellett jelentősen befolyásolják utazási döntésüket a kiegészítő szolgáltatások. A spanyolok és az olaszok többsége például igényt tart kiegészítő programokra, buszos városnézésre, a magyar kultúra felfedezésére és persze a szórakozásra is. Ezért választja ennek a vendégekörnek jelentős hányada Budapestet és annak környékét, hiszen ezek a szolgáltatások mind megtalálhatóak a főváros területén. A spanyol vendégek körében mindemellett

szívesen vadászik a nagyvadfajok legnagyobb tróféájú egvedeire, és lehetőleg kevés idő alatt sok vadat kíván ejteni, ami egyértelműen a megnövekedett számú vadaskert felé tereli a vendégek figyelmét. A vadásziaság kevésbé fontos körülmény a Földközi-tenger környékéről érkezett vadászok számára, mint a német, skandináv és angolszász vendégek számára.

A német ajkúak körében más motiváció fedezhető fel. A német vendégvadászok többsége elsősorban a kiváló, érmes és a különleges tróféákért, és a főként germán vadászati szokásokból átvett vadászati módokért, vadászias magatartásért látogatja hazánkat. Ahogy a spanyolok, ők is igényt tartanak a vadászat mellett egyre több kiegészítő szolgáltatásra, pl. lovas kocsi-kázásra, folklórprogramokra, borkóstolós vacsorára, kastélylátogatásra stb. A németek jelentős részének pozitív benyomása van Magyarországról, és szeretik a magyarokat. A jelenlegi német vadászvendégekről elmondható, hogy közepes jövedelmű réteghez tartoznak, akik a szolgáltatásokban is igényesek, s az itteni ár-érték arányt éppen elfogadhatónak vélik. Az osztrákok az olcsóbb szolgáltatásokra tartanak igényt, úgy mond „last minute” utasokká válták. Egyre többen lelik örömeiket a legkedvezőbb árkondíciók kialakulásában. Sok esetben ezt úgy érik el, hogy több területről, több vadászati irodától kérnek be ugyanarra a vadászatra vonatkozóan ajánlatokat, s a vadászat kezdetéig több partnerrel is tárgyalásban maradnak a szerződés aláírásának kockázata nélkül. Végül is oda mennek vadászni, ahol az időszerűben lévő vadászterületől a legnagyobb árkedvezményt kapják. E ma-

gatartás miatt az osztrák vendégkör sok területről kiszorult. Gyakori az előzetes és utólagos alkudozás. Ma úgynevezett „Rabattjägerok” jelentek meg, akik nem is igazán a vadra, hanem a kedvezményekre vadásznak. Nem feltétlenül az érdeklőket, hogy abszolút értékben mennyibe kerül a vadászat, hanem, hogy megkapja-e a valahány százalékos, személyre szóló kedvezményét, vagy sem.

Azt sem szabad elfelejteni, hogy az exportorientált magyar értékesítési modell rendkívül kiszolgáltatott volt a Ft/DM, újabban pedig a Ft/EUR árfolyamnak. A 2002-től kezdődő időszakban a forintot mesterségesen erős pozícióban tartotta az állam ill. az MNB, ami a jellemzően exportból élő gazdálkodók számára egyértelműen hátrányos volt. Ez a helyzet a 2006 első félévében kedvezően változott, de hogy ennek végül is milyen hosszú távú hatása lesz a vadgazdálkodás árbevételére, azt még csak jósolni lehet. Az Európai Unióba történt 2004. május 1-i belépés következményeként az addig főként Ny-Európa felé irányuló trófeaexport az ÁFA-mentes kategóriából a szomszédos országokkal szemben behozhatatlan versenyhátrányt eredményező 25%-os adókulcsba került. A külföldi vevők felé ezt a változást nem volt lehetséges áremelés formájában érvényesíteni, ezért vagy teljes egészében a vadgazdálkodókkal „nyelették le” az ÁFA-módosulás miatti veszteséget, vagy pedig az ÁFA hatását úgymond „megfelezték” a külföldi vevőkkel, s egy 10-12%-os áremelést hajtottak végre az árakban, ami viszont a vendégek egy részének távolmaradásával járt. Ismét változott azonban a trófea ÁFA-tartalma 2006 elején, ezúttal

20%-os lett a mértéke, ami nyilván kedvező hatást gyakorolhat az árbevételre, de miután 2006 szeptemberétől a szolgáltatások addigi 15%-os ÁFA-mértéke is ugyanerre a hús százalékos mértékre emelkedett, ezért az adótartalom változásának hatása várhatóan kevésbé lesz pozitív, mint azt a vadászatra jogosultak remélték.

Az árjegyzékek 2004-et megelőzően 15 évig alig-alig változtak, vagyis az inflációs hatásokat, a költségnövekedéseket a vadgazdálkodók nem tudták érvényesíteni az árakban. Ennek egyik oka a vadászvendégekért a volt szocialista országokkal vívott egyre erősödő konkurenciaharc, amelyben olyan versenyhátrányba kerültünk pl. a lengyelekkel szemben, amit nem tudunk kompenzálni. Az Unióba való belépés kapcsán a lengyelek turizmusban érdekelt szektora olyan határozott és erős érdekérvényesítést tanúsított, hogy az ottani 3%-os adómérték nem változott a belépés kapcsán, ezért az árakat folyamatosan 15-20%-kal a mi áraink alatt tudják tartani, s igen sok vendég számára pusztán ez a tény számít! Az árverseny miatt a potenciális külföldi vendégek egy része Magyarország helyett az Unióhoz még nem csatlakozott, és amúgy is olcsóbb országokba (Bulgária, Románia, Oroszország, Szerbia, Horvátország) utaznak vadászat céljából. A fennálló helyzetet még feszültebbé teszi a nagy konkurencia az országon belül is, hiszen a nyugati megyék „egyestés” beutazó osztrák vadásza nem veszi igénybe a vadászatszervező irodák szolgáltatásait, hanem sok esetben hihetetlenül olcsó áron saját maga egyezik meg a vadgazdálkodóval. Ezzel pedig jelentősen szűkül a sok esetben nagy költséggel működtetett irodák

mozgástere, és hosszú távon jelentősen csökken a forgalma.

Ezzel kapcsolatban azt is meg kell jegyeztem, hogy alapvetően kétféle árjegyzék működik Magyarországon, a közvetítói és a termelői típusú. A közvetítói típusú árjegyzékeket a vadászatszervező irodák, melyek száma 150-170 tehető, adják ki, s amelyek általában igen alacsony árfekvésűek. Jellemző módon a külföldi vendégek érzékenységének akarnak megfelelni vele. Főként a vadászársági területeken vadásznak a külföldi vendégek ezeken a nyomott árakon, mert a területek érdekérvényesítő képessége, valamint a kapcsolatok és a hozzáértés hiánya ennek elfogadására kényszerítették az anyagilag sok esetben rossz helyzetben lévő vadászatra jogosultakat. A főként állami gazdasági ill. erdőgazdasági területek saját árjegyzékeket adtak ki, amely termelői árjegyzékekben valamilyen mértékben megpróbálták érvényesíteni a költségek emelkedését, s amelyek egyre nagyobb mértékben tértek el a közvetítói ártól.

Az igazán nagy probléma azonban a piac telítettségében van! Kinyílt a világ, olyan földrészekben, olyan vadfajokra tud már megfelelő körülmények között vadászni a mai kor vadásza, amiről 15-20 évvel ezelőtt csak legmerészebb álmaiban gondolt. Afrika mára kommersz területté vált, a volt szocialista blokk országainak piaca megnyílt, Azerbajdzsán, Kazahsztán, Mongólia hegyi kecskái és juhái jelentik ma a slágeret. Európa szerepe átértékelődött, s átértékelődöttünk benne mi magunk is. Magyarország természeti adottságai, vadállományával, vadászati kultúrájával még ma is meghatározó a tér-

ségben, de már nem mi diktáljuk a feltételeket, s nem alakíthatjuk kedvünk szerint az árainkat sem. A vadászni szándékozó vendég számára hatalmas információs bázist jelent az internet. Azonnal ár-értékarányokat vizsgál, és legtöbb esetben aszerint dönt. Azok a vadfajok, amelyekre nálunk eredményesen lehet vadászni, Európa, és főként Közép-Európa országaiban a miénkhez hasonló minőséget, és gyakran hasonló mennyiséget lehet találni, még ha sokszor nem is természetes körülmények között. Németországban például 2002 és 2004 között 250 ezer darabról 500 ezer darabra nőtt a vadászéves terítéke, aminek hatására jelentősen csökkent a viszonylag drága magyarországi disznóhajtások iránti kereslet. Nyugodtan ki merem jelenteni, hogy túlkínálat van, és a piaci kereslet-kínálat által vezérelt folyamatban az ilyen esetekben az árak csökkentésével lehet szerephez jutni. Ez következett be Magyarországon is, ahol abszolút és relatív túlkínálat figyelhető meg egyszerre. Abszolút, hiszen ha a korábbi kimutatásokat nézzük, akkor láthatjuk, hogy közel egy évtized alatt majdnem megdupláztuk az elejtett nagyvad mennyiségét, amelyből meghatározó mennyiséget bérvadászokkal lövettünk meg. A relatív túlkínálat pedig azért jelentkezik, mert ezen a valóban meglévő nagy mennyiségen felül is kínál nagyon sok vadászterület további kilövési lehetőségeket, mert tapasztalatból tudja, hogy pl. a szeptemberi szarvasbőgés idején összezsúfolódó vendégek közel fele eredménytelenül fog távozni. Mindezt a bevétel-maximalizálás elvének érvényesítése miatt, a területek egy része úgy oldja meg, hogyha tényle-

gesen 10 gímikát kíván értékesíteni, akkor 20 bikát kínál fel a közvetítőkön keresztül piaci értékesítésre, ekkora létszámú vendéget fogad, és így teremt relatív túlkínálatot a ténylegesen meglévő mellé. Mindezek hatására az árak folyamatosan lefelé mozognak, ami az amúgy is nehéz helyzetű vadgazdálkodók helyzetét szinte ellehetetleníti.

A kétféle árjegyzékben lévő különbségek, valamint a vendégek és egyes vadászatszervező irodák inkorrekt magatartása miatt közel 50%-os árkülönbségek alakulnak ki akár egymással szomszédos területeken is! A kapcsolatok és szakemberek hiányával küszködő, folyamatos, mintegy rotációs vezetőváltásban lévő vadásztársasági területeket mindezen hatások arra kényszerítik, hogy jóformán a teljes kilövési lehetőségüket felkínálják bérvadászatra, de az alacsony értékesítési árak miatt árbevételeik így is elmaradnak a várttól.

Bevételcsökkentő hatások, az orvvadászat, az élő- és lőttvad-értékesítés problémái

A legális állományhasznosítás mellett azonban, az egyes vadfajokat eltérően érintő módon, igen erőteljesen jelen van Magyarországon egy illegális, egyéb szóhasználatban másodlagos hasznosítási mód, az orvvadászat is, amely a magyarországi vadgazdálkodás egyik nagy és nehezen megoldható problémája. Az orvvadászat nem képez önálló büntetőjogi kategóriát, jogosulatlan vadászat címszóval szabálysértésként kezelendő. Alapvetően két típusa van,

külső és belső orvvadászat. A belső orvvadászat rendkívül nehezen felderíthető, hiszen legális fegyverrel, legalizált körülmények között, sok esetben elnézően tudomásul vett módon zajlik. A felderített esetek 95%-a a külső orvvadászat kategóriájába sorolható. Az orvvadászatot egyértelműen a vadgazdálkodás ökonómiai helyzetét súlyosan rontó tényezőként kell kezelni és értelmezni.

PECHTOL (2001) szerint a felderített esetek száma 1999-2000-ben 252 volt, az okozott kár pedig több százmillió forintba tehető. Egy jogerősen elítélt orvvadász csoport kevesebb, mint két év alatt 400 nagyvadat ejtett el, amelynek hús-, trófea- és vadgazdálkodási értéke felbecsülhetetlen. Tettenérés esetén sem minden esetben kerül sor szankcióra, bár az utóbbi időben megszaporozódott a jogerős, elmarasztaló ítéletek száma. Egyes szakmai vélemények eltérő módon ítélik meg az orvvadászattól eredő veszteségek mértékét. *NAGY* (2002) szerint minden harmadik nagyvad az orvvadászok zsákmánya lesz. Hasonlóan vélekedik *HOMONNAY* (2004) is, aki szerint a külső és belső vadászok által ellopott vad száma elérheti, vagy meg is haladja a hivatalosan közzétett éves teríték akár 50%-át is. *SUGÁR* (2002) szerint az orvvadászat mértékét megítélni – országos viszonylatban – reálisan nem lehetséges, a gímszarvas esetében 8-10 ezer egyedre becsülte az ebből eredő veszteséget, míg ugyanezen szerző (*SUGÁR*, 2003) az őz vonatkozásában az orvvadászat mértékét a teríték 50-100%-os arányában is elképzelhetőnek tartja. Mivel azonban ezek a vélekedések nehezen igazolhatók, ezért a hivatalos statisztikákban a legá-

lis hasznosítási adatok szerepelnek, de a jövőben a vadgazdálkodás meghatározó feladata lehet az előállított értékek védelme az illegális hasznosítás ellen.

Az élő vad értékesítése egy külön dolgozat témája lehet, hiszen 1994-2001 között meglehetősen dinamikus fejlődést mutatott ez a tevékenység, innentől kezdődően, főként az olasz vadászokkal szembeni diszkriminatív állami magatartásra adott válaszként, az alföldi területeken az élő apróvad értékesítése a töredékére esett vissza. Ez a folyamat az utóbbi két évben megfordulni látszik, s az élő mezei nyúl exportunk a 2005/06-os vadászévben 32 943 db-ra nőtt. Ugyancsak visszaesett az élő nagyvad értékesítésének volumene is, hiszen a hagyományos felvevő országok egy részében gazdasági visszaesés tapasztalható, amely nem kedvez a nem üzleti jellegű pénzkidadásnak. A potenciális vevők közé sorolható volt szocialista országokban pedig a társadalmi változásokat követően jelenleg is zajlik a privatizáció, a vadászati jogszabályok átalakítása még nem történt meg, ezért elenyésző vásárlói szándék mutatkozik meg az élő vad iránt.

A vadhús-értékesítés árbevétele sem kiegyenlített módon változott a vizsgált időszak alatt. A lőtt vadból származó árbevétel folyamatosan növekedett 1994-től 2001-ig, s a főként exportra kerülő felvásárolt mennyiség 1996-ban 2500 tonna volt, amely folyamatosan emelkedve, 2002-ben megközelítette a 7000 tonnát (*BALSAY*, 2005). Ebben az időszakban némileg ingadozva, de kiszámíthatóak és jók voltak a piaci értékesítési lehetőségek. 2002-től kezdődően azonban, jóllehet az előállított vadhús mennyisége folyamatosan növekedett,

évi 10-15%-kal folyamatosan csökkent a kereskedelmi forgalomba kerülő vadhús mennyisége, amiben jelentős szerepet játszott a felvásárlási árak folyamatos csökkenése. Ezt a folyamatot nagymértékben befolyásolta az a tény, hogy a 2002-ben a vadfeldolgozó szektor által igénybe vett állami támogatások (635 MFT) három év leforgása alatt nullára csökkentek! (*BALSAY*, 2005).

Mindezek együttes hatására a hivatalos vadhús-felvásárlási árak 20 évvel korábbi szintre estek vissza! Ezzel egy időben a nyugat-európai hűtőházakat szinte elárasztotta az Új-Zélandból importált és jóval olcsóbb, tenyésztett, ún. farmi gímszarvasok húsa, amit hajóval szállítanak ugyan a világ piacaira, de olyan vákuumtechnológiával, hogy az áru a 2 hónapos hajóút után is friss terméként értékesíthető. Új-Zéland piacbefolyásoló szerepéhez talán elegendő annyit megjegyezni, hogy egyetlen hónap alatt a magyarországi teljes szarvashústermelés többszörösét képesek leszállítani hajóval az Unió raktáiraiba, s ily módon a világpiaci szarvashúsárakat letörni. A túlkínálat zuhanásszerű áresést eredményezett a szarvashús esetében, s mivel ehhez viszonyítják a többi vadfaj húsarait, óhatatlanul húzta magával a többi vadfajét is. Az őzhús ára általában a szarvashús árának kétszerese, a vaddisznóhús ára pedig 20-30%-kal a szarvas húzára alatt marad. Európa számos országában a magyarországihoz hasonló mértékű nagyvadlétszám-felfutás volt megfigyelhető, s mindezen hatások eredőjeként, nagy mennyiségű eladatlan készletek halmozódtak fel, ami hosszú távon alacsonyan tarja a felvásárlási árakat. Számított adatok szerint egy kiló nagyvadhús mini-

Év	Munkabér	Vadgazdálkodás	Mezőgazdasági vadkár	Erdei vadkár	Egyéb kiadás	Összesen
1994	821 941	2 048 559	389 114	109 410	1 354 735	4 723 759
1995	941 912	2 645 559	568 571	124 100	1 537 220	5 817 362
1996	1 099 463	3 140 034	858 898	112 623	1 791 760	7 002 778
1997/98	1 389 687	3 456 779	708 930	81 933	2 056 329	7 693 658
1998/99	1 700 622	4 217 793	730 805	78 135	2 276 999	9 004 354
1999/00	2 425 615	4 869 142	929 238	124 752	2 871 488	11 220 235
2000/01	2 152 210	5 520 422	1 367 889	140 534	2 911 579	12 092 634
2001/02	2 651 847	5 982 192	1 375 833	180 815	3 390 191	13 580 878
2002/03	2 871 823	6 200 147	1 618 354	181 653	3 166 265	14 038 242
2003/04	2 885 224	6 555 145	1 507 275	195 688	3 016 238	14 159 570
2004/05	3 054 181	6 647 049	1 482 936	183 392	2 889 000	14 256 558
2005/06	3 188 351	6 233 508	1 259 638	161 387	3 150 946	13 993 830
Változás	388%	304%	324%	148%	233%	296%

A vadgazdálkodási kiadások alakulása Magyarországon 1994-től 2005-ig (eFt)

mális önköltségi ára 600 Ft (BARNA, 2005), ezzel szemben az egy kg zsigerelt tömegre vetített felvásárlási ár 150-350 Ft (őz esetében 550-650Ft) között változik, ami még az indulatokat gerjesztő alacsony házisertés-felvásárlási árnál is kisebb. A feldolgozó üzemekben erre rárakódnak az egyéb feldolgozási és járulékos, általános költségek, vagyis az ágazat ezen szegmense komoly veszteséggel működik.

A lőtt apróvad felvásárlása és feldolgozása rendkívüli módon visszaesett, a legtöbb vadfeldolgozó ugyanis az állami támogatások csökkenésével, majd megszűnésével ezt a tevékenységét minimalizálta vagy beszüntette. Jellemző, hogy a nagy terítékű, gyakran ezres nagyságrendet elérő fácán- és röptetetréce-vadászatokon keletkező vadhúst szinte lehetetlen értékesíteni, vagy csak rendkívül nyomott áron. Megdöbbentő példa, hogy a lőtt vad-

récéért nem kínálnak annyit a felvásárlók, mint amennyibe a napos kacsá kerül! A lőtt vadréce felvásárlási ára 50-100 Ft/db körül mozog, míg a fácán esetében ez az ár 3-400 Ft/db, persze csak az I. osztályú vadra vonatkozóan. Ez rendkívüli mértékben befolyásolja az apróvad-gazdálkodás ökonómiáját, hiszen sok esetben nemhogy árbevétele nem képződik a vadászatónak, hanem még neki kerül költségre a vadhús megsemmisítése.

A kiadások alakulása Magyarországon

A kiadások 1994-2005 közötti alakulását mutatja be a következő táblázat.

A vizsgált időszak alatt a kiadások 296%-ra nőttek, amiből meghatározó volt a munkabér és a mezőgazdasági vadkárak növekedése. Ennek megfele-

Év	Munkabér	Vadgazdálkodás	Mezőgazdasági vadkár	Erdei vadkár	Egyéb kiadás	Összesen
1994	17,4%	43,4%	8,2%	2,3%	28,7%	100%
1995	16,2%	45,5%	9,8%	2,1%	26,4%	100%
1996	15,7%	44,8%	12,3%	1,6%	25,6%	100%
1997/98	18,1%	44,9%	9,2%	1,1%	26,7%	100%
1998/99	18,9%	46,8%	8,1%	0,9%	25,3%	100%
1999/00	21,6%	43,4%	8,3%	1,1%	25,6%	100%
2000/01	17,8%	45,7%	11,3%	1,2%	24,1%	100%
2001/02	19,5%	44,0%	10,1%	1,3%	25,0%	100%
2002/03	20,5%	44,2%	11,5%	1,3%	22,6%	100%
2003/04	20,4%	46,3%	10,6%	1,4%	21,3%	100%
2004/05	21,4%	46,6%	10,4%	1,3%	20,3%	100%
2005/06	22,8%	44,5%	9,0%	1,2%	22,5%	100%

A vadgazdálkodási kiadások arányának alakulása Magyarországon 1994-től 2005-ig (eFt)

lően egyre nagyobb hányad fordítódik ezekre a költségnemekre, s egyre kevesebb jut az egyéb kiadásokra. Az is kiderült, hogy a munkabér, ill. a bérjellegű juttatások, valamint a vadgazdálkodás költségei az összes kiadásnak közel 70%-át teszik ki.

A bevételek-kiadások változását bemutatató grafikonon már láthattuk, hogy a kiadások emelkedése folyamatos volt a vizsgált időszakban.

A következő táblázat az egyes költségek arányának változását mutatják be 1994-2005 között az összes kiadáshoz viszonyítva. Látható, hogy a bevételekhez hasonlóan, a kiadások is átstrukturálódtak, a belső arányok jellemző módon megváltoztak

A munkabér és a hozzá kapcsolódó személyi jellegű kifizetések 17,4%-ról 22,8%-ra nőttek a vizsgált időszak alatt, s ugyancsak nőttek a vadkárakkal kapcsolatos kiadások, míg a vadgazdálkodás költségei, valamint az erdei vadká-

rok aránya nem nőtt a vizsgált időszak kezdetéhez képest. Az ökonómiai mozgástér beszűkülését jelzi, hogy az egyéb kiadások aránya folyamatosan csökken a vadgazdálkodásban, ami azt mutatja, hogy egyre inkább csak a folyamatosan emelkedő kötelezően előírt kiadások finanszírozására telik a vadászatra jogosultak részéről.

Kiadást növelő hatások, az állategészségügyi vizsgálatok, a vadkár problémái

A vadászterület fenntartásához kapcsolódó kiadások az elmúlt 20 évben igen jelentősen növekedtek, s a vadászatból származó bevételek igen sok területen már nem elegendőek vadtartás költségeinek fedezésére. A vadászterületek nagy része máról holnapra képes csak

finanszírozni a kiadásait, a korábbi évtizedekben kialakult anyagi és erkölcsi tartalékaikat felélték, s az egyre növekvő költségek előteremtése leköti szinte minden energiájukat.

A vadgazdálkodás költségeinek növekedését részint az okozza, hogy a vadhús értékesítése során korábban leírt nehézségek mellett egy újabb és egyre nyomasztóbb problémával kell szembenéznük a vadászatra jogosultaknak, nevezetesen az elsődleges húsvizsgálat és a vaddisznók pestisvizsgálatának teljes egészében rájuk terhelt kötelemével. Valamennyi nagyvad faj esetében az előzetes húsvizsgálatot igazoló cédula 270 Ft/db áron vásárolandó meg, s a vaddisznó esetében ehhez jön még az 1500 Ft/db-os szerológiai vizsgálat, vagy rosszabb és s vadgazdálkodó által nem befolyásolható esetben, az 5000 Ft/db-os virológiai pestisvizsgálat költsége. Ha számszerűsítjük az előzetes húsvizsgálat többletköltségét – a 2005/06-os vadászévben elejtett nagyvadlétszámokat alapul véve –, akkor azt láthatjuk, hogy közel 110 MFt forráselvonás következik be a vadgazdálkodásban. Az értékesített vaddisznó 20%-át érintő járványügyi vizsgálatok újabb 50 MFt többletköltséget jelentenek az amúgy is igen szigorú költség-gazdálkodást folytató vadászatra jogosultak számára. Az EU-ban ezeket az állategészségügyi és járványügyi költségeket minimum 25%-os, de nem ritkán 100%-os támogatás illeti, nálunk viszont, támogatás hiányában, igen komoly költségnövekedést okoz a vadgazdálkodónak. Kis súlyú vaddisznó esetén a vadhúsból származó árbevétel nem is fedezi ezeket a járulékos költségeket.

Napjaink nagyvadgazdálkodásnak talán legmeghatározóbb kérdése a vadkár kérdése, amely évszázadok óta vissza-visszatérő polémiája a vadászterületen egymás mellett gazdálkodó erdészeknek, vadászoknak és mezőgazdáknak.

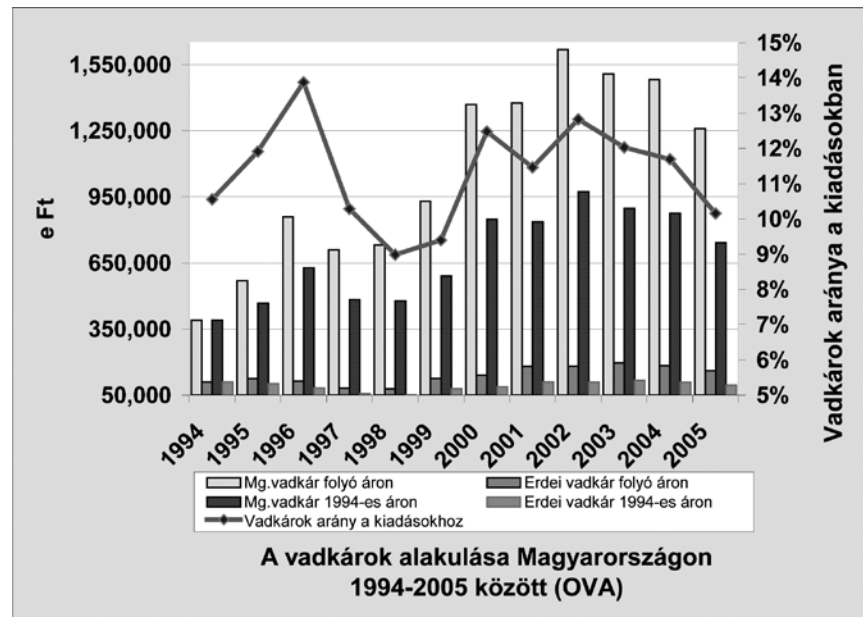
A vadkár alakulása Magyarországon

Két vadkár-kategóriát tartunk nyilván, a mezőgazdasági és az erdei károkat. Ez utóbbiak esetében megkülönböztetjük a mennyiségi és a minőségi károkat, s míg a mezőgazdasági károk esetében csak a kifizetett kár összegét tartjuk nyilván, addig az erdei károk vonatkozásában mind a károsított terület (ha), mind pedig a kifizetett kárösszeg is nyilvántartásra kerül. Az ezzel kapcsolatos táblázatok és grafikonok is gyakorta mindkét adatsort tartalmazzák.

Elemelvén az alábbi grafikon, szembevetve, hogy a kifizetett mezőgazdasági károk a 80'-as évek végén, 90'-es évek elején lassan emelkedő tendenciát mutattak, majd 1994-től a növekedés üteme jelentősen felgyorsult.

A vadászati törvény változása miatt 1997-98-ben némileg csökkent a kifizetett mezőgazdasági kár, azonban a rövid ideig tartó visszaesés után ugyanaz a meredek felfutási szakasz folytatódott, mint korábban. Csúcspontját 2002-ben érte el, amikor meghaladta az 1,6 milliárd forintot, azóta a kimutatott mg-i vadkár némileg csökkent.

Az erdei kár alakulására az 1990 előtti időszakban az volt jellemző, hogy a meghatározó módon állami tulajdonban lévő erdőkben csak a mennyiségi és

minőségi kár regisztrálása történt meg, a tényleges vadkár megfizetése nélkül. A jogalap 1990-ben történt megteremtése után azonban a felbecsült kár egy részét már megtérítették a vadgazdálkodókkal. A kifizetett erdei kár összege kismértékben, de folyamatosan növekszik, annak ellenére, hogy az 1992 óta eltelt időszakban 1999-ig jelentősen csökkent, majd azóta némileg újra növekedett a minőségi vadkárrel érintett erdőterület nagysága, a mennyiségi vadkárrel érintett terület stagnálása mellett. A kár növekedésének oka egyértelműen a bekerülési költségek emelkedéséből származik.

Nem szabad azonban elfelejteni, hogy a 90'-es évek elejétől majd minden erdőgazdálkodó, s az ÁESZ igazgatóságok jelentős része is egyre gyakrabban szorgalmazta a károsításnak kitett felújítások kerítéssel történő védelmét.

Eleinte csak a folyamatban lévő, be-

fejezés előtt álló erdőültetéseket kerítették be, de a vadgazdálkodásban nem érintett, vagy a kerítés biztonságához ragaszkodó erdőgazdálkodók napjainkra gyakorlatilag elérték azt az állapotot, hogy a nagyvadas területeken már az első kivétel évében kerítés védelme mögé kerülnek a felújítások.

A táblázat adatai szerint 2004. december 31-én több, mint 7000 km vadkár-elhárító kerítés üzemelt az országban, amivel több, mint 44 000 ha fiatalos volt bekerítve, egyes vadgazdálkodói vélemények szerint inkább kikerítve a nagyvad élőhelyéből. Ismert tény, hogy Magyarország kerülete alig haladja meg a 2400 km-t, elméletileg a vadkár-elhárító kerítésekkel csaknem háromszoros vasfüggönyt tudnánk az ország köré húzni.

Az a tény is elgondolkodtató, hogy mindössze egyetlen ÁESZ Igazgatóság területén (Debrecen) történt nagyobb

Igazgatóságok	Kerítés-hossz 2004. 01. 01. fm	Kerítés-hossz 2004. 12. 31. fm	2004-ben építés/ bontás különbözete fm	Bekerített terület 2004. 01. 01. ha	Bekerített terület 2004. 12. 31. ha	2004-ben építés/ bontás különbözete ha	Fajlagos kerítés-hossz m/ha
Budapest	1 060 885	1 144 833	83 948	9 205,20	9 833,80	628,60	116
Veszprém	569 608	585 694	16 086	4 556,20	4 595,60	39,40	127
Szombathely	830 671	925 159	94 488	4 790,00	5 144,30	354,30	180
Zalaegerszeg	0	70 951	70 951	0,00	363,60	363,60	195
Kaposvár	1 710 058	1 905 308	195 250	10 018,50	11 173,70	1 155,20	171
Pécs	1 308 572	1 384 413	75 841	8 021,00	8 495,00	474,00	163
Kecskemét	148 573	165 258	16 685	836,80	925,20	88,40	179
Debrecen	256 517	231 016	-25 501	2 372,50	2 279,20	-93,30	101
Miskolc	134 712	159 622	24 910	649,00	754,00	105,00	212
Eger	503 179	513 131	9 952	3 657,00	3 713,00	56,00	138
Összesen:	6 522 775	7 085 385	562 610	44 106,20	47 277,40	3 171,20	150

Állami Erdészeti Szolgálat vadkárelhárító kerítéssel kapcsolatos adatai igazgatóságokként (ÁESZ)

mértékű kerítésbontás, mint építés. Összességében egyetlen esztendő alatt 562 km-rel és 3171 ha-ral nőtt a bekerített terület az országban!

Ha azonban az inflációs hatások nélkül, az 1994-es árszinten vizsgáljuk a vadkár alakulását, akkor kitűnik, hogy naturáliákban alig növekedett a mezőgazdasági vadkár, sőt 1997-1999 között alatta maradt a bázisévnek.

A folyó árakon lassú emelkedést mutató erdei vadkár is alacsonyabb értéket mutat, mint az 1994-es év adatai. Mindezen összefüggések talán más megítélés alá helyezik a vadkár kérdését.

Az viszont már nagyjából az ökonómiával összefüggő kérdés, hogy miként alakult a vizsgált időszakban a vadkár aránya a kiadások egészéhez képest, de az megállapítható, hogy országos szinten 9-15% közötti tartó-

mányban mozog ez az érték, az utóbbi években némileg kiegyenlítettebb görbelefutással.

Mindenképpen érdemes az országos kitekintés mellett a kisebb egységek, a megyék vadkáralakulását is szemügyre venni.

Az Országos Vadgazdálkodási Adattár adatai segítségével vegyük szemügyre, hogy az országon belül mely térségek, megyék azok, ahol a legnagyobbak a problémák.

Az adatok elemzéséből kitűnik, hogy Nógrád (4,66%), Győr-Moson-Sopron (3,37%) és Komárom (2,12%) megyében az átlagot (1,15%) meghaladó az erdei vadkár nagysága az összes költségen belül. A különbségek mögött részint a megépített vadkárelhárító kerítések szerepe valamint az egyes erdő-felügyelőségek némileg eltérő vadkármegítélése húzódhat meg.

Ha az egyes megyék adatait elemezzük a mezőgazdasági vadkár esetében is, akkor Baranya, Somogy, Vas és Zala megyében ezen költségek konzekvens módon meghaladják az összköltség 20%-át, s ez döntő mértékben befolyásolhatja az adott megyék jövedelmezőségi viszonyait. A kimagaslóan nagyarányú vadkárt közlő megyék állománybecslési adatait figyelembe véve egyértelmű, hogy az ország legnagyobb gím- és vaddisznóállományával gazdálkodó megyéit érinti leginkább a mezőgazdasági vadkár.

Azt is láthatjuk, hogy az apróvadász megyék költségeinek alig 2%-át teszi ki a mezőgazdasági kár, de a folyamatokat figyelve láthatjuk, hogy a nagyvadász megyék gazdálkodását jelentős mértékben befolyásolja ez a típusú vadkár.

Miután az országos adatok sok esetben torzítanak, vagy éppenséggel elfed-

nek valós vadkárproblémákat, célszerű egy, a vadállomány nagysága és a vadkár szempontjából „kiemelkedő” megye, Somogy összefüggésein keresztül a problémák a mélyére hatolni.

A vadkár alakulása Somogy megyében

Somogyban mind a mezőgazdasági, mind az erdei kár, illetve a kárelhárítás költségei messze az országos átlag fölött alakulnak. Az erdei kár, főként a rendkívül magas bekerített erdőszítési aránynak tulajdoníthatóan, csak igen kis mértékben növekszik, ezzel szemben a mezőgazdasági kár némi hullámzást mutatva ugyan, de magas szinten realizálódik.

Ennek a növekedésnek a mértékét azonban jelentős mértékben befolyá-

A vadkár alakulása Somogy megyében 1994 - 2005 között (OVA)

Vadászati év	folyó áron			1994-es árakon		
	Mg. vadkár (eFt)	Erdei vadkár (eFt)	Összesen (eFt)	Mg. vadkár (eFt)	Erdei vadkár (eFt)	Összesen (eFt)
1994	108 579	30 568	139 147	108 579	30 568	139 147
1995	178 770	31 702	210 472	146 533	25 985	120 548
1996	277 446	31 155	308 601	202 663	22 757	179 906
1997/08	258 590	21 119	279 709	176 271	14 396	161 875
1998/09	238 668	16 961	255 629	155 687	11 064	144 623
1999/00	278 698	29 388	308 086	176 839	18 647	158 192
2000/01	409 886	39 439	449 325	253 957	24 436	229 521
2001/02	394 904	55 948	450 852	239 917	33 990	205 927
2002/03	469 274	52 977	522 251	282 016	31 837	250 178
2003/04	432 375	43 099	475 474	257 519	25 669	231 850
2004/05	463 775	34 341	498 116	273 452	20 248	253 204
2005/06	371 195	25 407	396 602	218 350	14 945	203 405

Erdősítés alatt álló terület			Kerítés hossza km
Összes ha	Bekerített ter. ha	Bekerített ter. aránya	
19 021	12 180	64%	2089

Az erdősítés alá vont területek és a vadkárelhárító kerítések állománya
Somogy megyében 2005. 12. 31-én (ÁESZ Kaposvári Igazgatóság)

Károkozó vad faj	Mennyiségi vadkár/ha				Minőségi vadkár/ha			
	felújítás	telepítés	össz.	arány	felújítás	telepítés	össz.	arány
Gímszarvas	1,60		1,60	7,9%	119,80	70,82	190,62	44,7%
Őz			0,00	0,0%	14,95	5,26	20,21	4,7%
Vaddisznó	2,50	0,30	2,80	13,8%			0,00	0,0%
Muflon			0,00	0,0%	0,80		0,80	0,2%
Dámszarvas	10,00	5,85	15,85	78,3%	47,68	166,78	214,46	50,3%
Összesen:	14,10	6,15	20,25	100,0%	183,23	242,86	426,09	100,0%

Az erdei vadkár vadfajonkénti részletezése a SEFAG Zrt vadászterületein 2005-ben
(ÁESZ Kaposvári Igazgatóság)

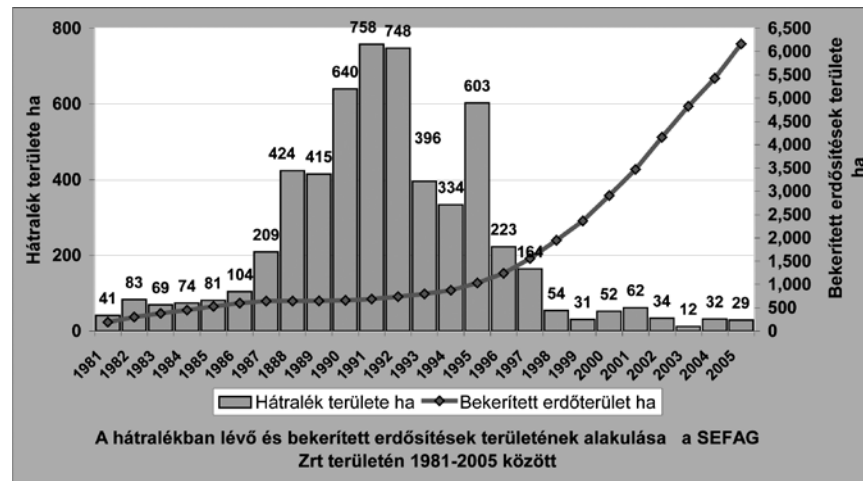
solta az infláció, amit az országos adatok elemzése kapcsán már említettünk. Mindenképpen megemlítendő, hogy Somogyban a reálértéken kimutatott erdei kár csökkent a vizsgált időszak alatt, aminek a magyarázata a szinte példa nélküli kerítésépítésben keresendő. Az is egyértelmű, hogy Magyarországon a mezőgazdasági vadkár meghatározó részét Somogy megyében fizetik ki; aránya az országos kárhoz képest 30-35% között mozog. Az erdei kár esetében is igaz ez a megállapítás, hiszen az országos kárból 20-30%-ot tudhat magáénak Somogy megye, pedig a rendkívül magas bekerített folyamatos erdősítés aránya azt engedné feltételezni, hogy a rágás-, hántás- és töréskár kérdése megoldott a megyében.

Láthatjuk, hogy a bekerített területek aránya igen magas, de az egyes vadászterületek esetében jóval 100%-ot meghaladó bekerített arányok is

tapasztalhatók (2004-ben SEFAG RT-Középrigóc 141%, HM Kaszó RT 116%, SEFAG RT-Zsitfa 104,9%). Mindez úgy fordulhat elő, hogy ezeken a területeken a befejezett erdősítésekről a kerítést csak a befejezést 5 évvel követő revízió után engedélyezi lebontani az erdészeti hatóság.

Amennyiben a kerítésállomány 2004-ben és 2005-ben bekövetkezett változását vizsgáljuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy lényegesen több kerítés létesült, mint amennyit elbontottak, ezzel 1155 hektárral nőtt a bekerített erdősítések területe, amely így meghaladja a 12 ezer hektárt. Szélsőséges példa, hogy Somogytarnóca község határában (lábodi vadászterület) van olyan jelentős 800 ha-os erdészterület, amelyben 41 db különálló vadkárelhárító kerítés funkcionál. Nyilván a terület vadsűrűsége is átlagon felüli.

A fenti táblázatból látható, hogy a mennyiségi vadkár és a minőségi vad-

kár esetében is a dámszarvas a meghatározó, s ez a tény egyben az erdei vadkár elhelyezkedésére is utal, hiszen a dámszarvasállomány a megye D-i felére koncentrálódik. A minőségi kár emellett még a gímszarvastól és kismértékben az őztől származik az erdőfelügyelők felmérése alapján. Az erdőt érintő kár hatására, amely nem minden esetben a vad okozta kárra vezethető vissza, amennyiben az erdősítés állapota, fejlettsége és záródása nem teszi lehetővé az előírt, fajtától függő időintervallumban a befejezést, úgy az adott erdő részlet hátralékba kerül. Ha a befejezés teljesen ellehetetlenül, akkor bekövetkezik a visszaléptetés, és az erdőgazdálkodó az addig arra az erdő részletre felvett támogatás egyösszegű visszafizetési kötelezettsége mellett újra kell, hogy indítsa az erdősítést. A befejezést követően öt év múlva kerül sor az ún. revízióra, amelynek során, ha azt tapasztalja az erdőfelügyelő, hogy a befejezett erdő állapotában, fajösszetételében jelentős romlás következett be, akkor szintén visszalépteti az adott

erdőt, s a szankciók befizetése mellett, az erdőgazdálkodónak szintén újra kell indítania az erdősítést. A SEFAG Rt. példáján keresztül jellemző képet kaphatunk a megye problémáiról.

Látható, hogy a hátralékos területek mily módon csökkentek le a folyamatos kerítésépítés hatására. A statisztikai számítások szerint a hátralékos területek nagysága és a bekerített területek nagysága között közepesen szoros, negatív összefüggés van (Korreláció = -0,72107, $R^2 = 0,51994$), ami azt mutatja, hogy bár a hátralék korántsem csak a vadkár miatt keletkezhet, de jellemző módon közrejátszik annak kialakulásában.

A 80'-as végén, 90'-es évek elején oly mértékben felhalmozódott a hátralékban lévő, ill. revízió után visszaléptetett erdőterület nagysága (a következő grafikon szerint megközelítette a 750 ha-t évente), hogy az erdészeti hatóság (ÁESZ Kaposvári igazgatóság) 1990-1992 között, a vadkárral legnagyobb mértékben érintett térségekben, három erdészeti vonatkozásában, felügyeleti véghasználati tilalmat, szakszóval élve moratóriumot

Évek	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Szankciók eFt	7 200	16 000	5 300	6 600	3 700	2 200	3 700	5 000	3 000	3 300	4 178	2 829

A SEFAG RT hátralékok és egyéb szankciók miatti kifizetései 1994–2005 között

rendelt el. Ez olyan fokú gazdálkodási, finanszírozási problémákat okozott, amit az erdőgazdálkodó nem tudott másként megoldani, mint úgy, hogy a befejezésre előírt, vagy már hátralékban lévő erdősítéseket elkezdte nagy ütemben bekeríteni, egyidejűleg jelentősen változtatott a művelési technológiáján, valamint az erdészeti és vadászati hatóságokon keresztül a korábnál lényegesen nagyobb állományhasznosításra készítette a vadgazdálkodókat.

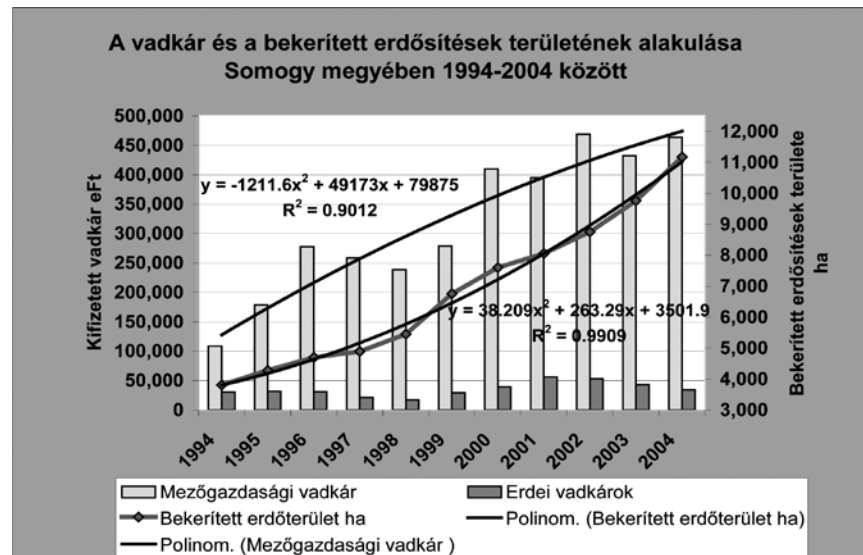
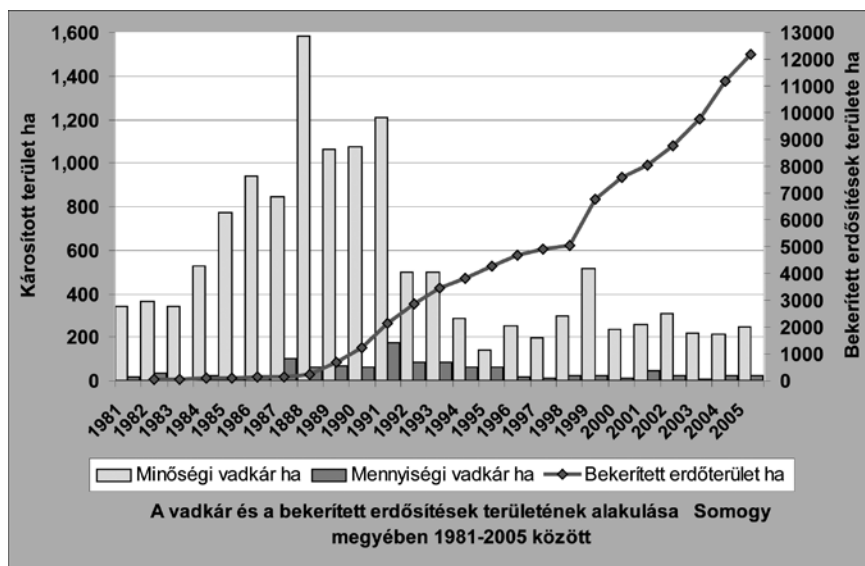
Mivel az érintett területek egy részén saját maga volt a vadgazdálkodó is, a megemelt kilövések végrehajtása nem ütközött nehézségbe, ezzel szemben a Barcsi, a Nagyatádi és legfőképpen a Lábodi Erdészet területének meghatározó részén a Dél-Somogyi Mg Kombinat, ill. annak jogutódja, a Lábod-

Mavad Rt. vadgazdálkodott, így ebben a térségben kevésbé volt hatékony az intézkedés.

A visszaléptetések miatt azonban az erdőgazdálkodó SEFAG Rt-nek komoly szankciókat kellett megfizetnie, aminek csak egy részét tudta érvényesíteni a vadgazdálkodók felé.

A hátralékos területek állapota és a minőségi-mennyiségi vadkár közötti összefüggés meghatározó, még ha az ÁESZ adatai szerint a mennyiségi kár jellemző módon nem a vadkár miatt alakul ki, de minőségi kár esetében a vad okozta kártétel, kevés, valami okból rendkívüli év (rovar, aszály) kivételével, meghatározó.

A következő grafikon a vadkár és a bekerített területek alakulását van hivatva bemutatni.

Egyértelműen látható, hogy az erdei kár miatti fahasználati korlátozás (moratórium) problémáját az erdőgazdálkodó a vadkárrelhárító kerítések alkalmazásával jellemző módon megoldotta. Elviselhető szintre csökkent az erdősítés alá vont területek aránya, s lényegesen kisebb lett a mennyiségi és minőségi vadkár. Felmerül azonban a kérdés, hogy a kerítéssel megvédett fiatalosokban lecsökkent vadkár és a folyamatosan növekvő mezőgazdasági vadkár között nincsen-e összefüggés?

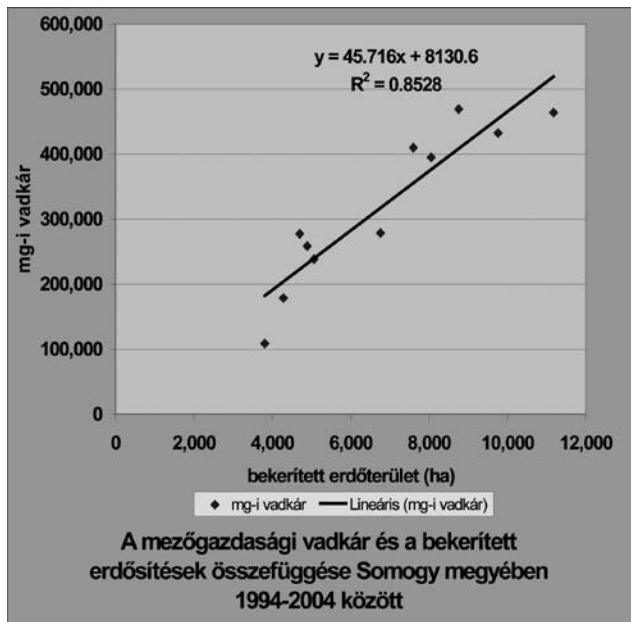
Úgy tűnik, és a statisztikai vizsgálatok is ezt látszanak igazolni, hogy a vizsgált időszakban az erdei vadkárrelhárító kerítések építésének üteme és a mezőgazdasági vadkár között igen szoros összefüggés van (Korreláció= 0,92234, $R^2 = 0,85071$). Az F-próba szignifikancia-szintje $P < 0,001$.

A grafikonon ábrázolt görbékre illesztett függvények is ezt a megállapítást támasztják alá.

Mindezek alapján feltételezhető, hogy

a különböző vadkár típusok összefüggenek egymással, s hosszú távon a nem lehet az egyiket a másik rovására tartósan lecsökkenteni, a kettő végeredménye ugyanaz, csak hangsúly és szándék kérdése, melyiket akarja kevésbé látni a szakmai környezet. A legkritikusabb területeken egyébként megkezdődött a mezőgazdasági területek vadkár elleni bekerítése is. A nem ritkán 50-100 ha-os, két méter magas fix kerítések mellett közel 200 km villanypásztort, hivatalos nevén elektromos kerítést alkalmazott 2006-ban a SEFAG Zrt. az általa kezelt területeken, ami csak tovább növelte az élőhely degradációját, s fokozta a be nem kerített területeken a vadkár veszélyét.

A vadkár alakulása a fentiek szerint rendkívüli módon függ az elhárítására és megelőzésére tett intézkedések hatékonyságától és intenzitásától. Mind az erdei, mind pedig a mezei vadkár jelentős mértékben csökkenthető a következő módszerek alkalmazásával:

- Megfelelő vadtakarvánnyozással, beleértve a vadkárveszélyes időszakokban az elterelő etetést is
 - Hatékony vadföldgazdálkodással, beleértve a vadkárveszélyes területek stratégiai haszonbérletét is
 - Állandó vagy ideiglenes kerítések megépítésével
 - Villanypásztorok megépítésével
 - A kukorica- és makkvetések éjszakai őrzésével
 - Vegyszeres és egyéb védekezés pl. optikai vagy hangriasztók használatával
 - A károsított növénykultúrából (erdő is) történő rendszeres vadkihajtással
 - Intenzív vadkárrelhárító vadászattal
- Mindezen módszerek, eszközök alkalmazása, működtetése igen komoly költségekkel jár, amelyek nem jelentkezik a vadkárban, hanem az ún. vadgazdálkodási költségek között terhelik a vadgazdálkodót. Minél többet fordít egy vadgazdálkodó a kár elhárí-

tására, elvileg annál kisebb vadkárt kell megtérítenie. Ez azonban nem ilyen egyenes arányban működik a gyakorlatban, mert a bekerített fiatalosokban is gyakorta kialakul vadkár, mert nem megfelelő anyagból és módon építik a kerítéseket, vagy karbantartásuk, ellenőrzésük nem megoldott.

A vetés pillanatától őrzéssel védett, több száz hektár kiterjedésű kukorica a teljes érés fázisától kezdődően sem a vad-disznótól, sem pedig a szarvastól nem védhető meg. A vad az ilyen kiterjedésű, közel 3 méter magas, sűrű növényzetben nagyobb biztonságban érzi magát, mint az embertől és szúnyogtól lényegesen zaklatottabb erdőben, ezért a nyár közepétől az állomány jelentős része kiköltözik a kukoricába, és csak az aratás befejeztével hagyja el azt.

A későn vetett, hosszú tenyészidejű kukorica gyakorta november végéig, sőt december elejéig nem kerül olyan érett-

Megnevezés	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Mezőgazdasági vadkár / eFt	278 698	409 886	394 904	469 274	432 357	463 775
Erdei vadkár / eFt	29 388	39 439	55 948	52 977	43 099	34 341
Erdővédelmi bírság / eFt	8 612	15 209	15 554	19 043	14 432	9 009
Vadkár elleni védekezés / eFt	150 123	179 786	220 013	259 579	284 223	294 334
Mindösszesen / eFt:	466 821	644 320	686 419	800 873	774 111	801 459
A vadkárral kapcsolatos költségek aránya:	34%	38%	38%	43%	42%	40%

A vadkár és a vadkárral kapcsolatos költségek alakulása Somogy megyében 1999-2004 között

ségi állapotba, hogy aratható legyen, s ennek a kockázatát a vadgazdálkodó kénytelen viselni. Egyre gyakoribb a vadgazdálkodók azon véleménye, miszerint a gazdálkodók rájátszanak a vadkárra, s van, aki kukoricát, van aki búzát, s van aki vadkárt termel. Érdekes gyakorlati tapasztalatról számol be KEMENSZKY (2002): „Jelen pillanatban – hacsak a vadgazdálkodó előzetesen nem rögzít egy állapotot – a mezőgazdálkodás bármely kockázata „vadkár-ra váltható”.

A vadkár elleni védekezés gyakori problémája, hogy eltulajdonítják a villanypásztor működtetéshez nélkülözhetetlen napelemet vagy az akkumulátort, s mire a hiányt felfedezik, addigra a vad régen betört az addig eredménnyel megőrzött kultúrába. Ugyanez igaz az ún. panelkerítésekre is. Egy-két darab 3 méteres kerítéselem ellopása miatt a vad szabadon járhat ki és be a védett területen. Az agancsgyűjtők gyakorta szándékosan nyitják meg a kerítést a fiatalosokban, mert a bemenekült, behajtott bikák agancsát így kisebb területen könnyebb megkeresniük.

Összegezve a gyakorlati problémákat belátható, hogy a vadkárrelhárításra

fordított költségek hatékonysága sok esetben kívülálló okok miatt nem, vagy csak részben érvényesül. A vadgazdálkodó viszont kényszerhelyzetben van, mivel a vadkár nem csak anyagi jellegű problémát, hanem közhangulatbeli megítélést is érint.

Somogy megye példája talán megfelelően mutatja be a vadkár, az erdővédelmi bírság, valamint a vadkár elleni védekezés költségeinek alakulását a következő táblázat adatai segítségével.

Nem került eddig szó az erdei vadkárral kapcsolatosan a kár megfizetésén túlmenően az ÁESZ által kiszabható erdővédelmi bírságról, amelynek a gyakorlati alkalmazása, talán nem véletlenül a legnagyobb vadsűrűséggel, s talán ebből fakadóan a legnagyobb problémákkal terhelt Somogy megyében kezdődött el. Ennek lényege az, hogy jogszabály alapján erdővédelmi bírsággal sújtható az a vadgazdálkodó, amelynek területén az erdő állapotát hosszú távon befolyásoló, ismételt vadkár keletkezik, függetlenül attól, hogy a vadkárt megtérítették, vagy sem. Az sem befolyásolja a bírság kiszabását, hogy a károsult erdősítés kerítéssel védett-e, vagy sem, hiszen az oda nem figyelés, a karbantar-

tás hiánya miatt elég gyakori a kerítésen belüli vadkár.

A táblázatból látható, hogy Somogyban élt ezzel a lehetőséggel az erdészeti hatóság; az első évben (1999) ez az összeg 8,6 MFt volt, majd folyamatos emelkedést mutatva, 2002-ben elérte a 19 MFt-ot, majd innen kezdve némileg csökkent. Elsősorban azért, mert a 2003-as rendkívüli aszályos esztendő eleve lecsökkentette a károsítható területek nagyságát, másodsorban azért, mert a vadászatra jogosultak nagyobb figyelmet fordítottak a hatékonyabb védekezésre.

A vizsgált időszakban a vadkár és az azzal kapcsolatos egyéb költségek szinte folyamatosan és meredeken emelkedtek (174%), s a vadgazdálkodás költségeinek 40-43%-át jelentik minden évben. Mindezek után nem meglepő, hogy a vadgazdálkodási költségek és a vadkárral kapcsolatos összes költség igen szoros, pozitív kapcsolatot mutat (Korreláció= 0,95617, R²= 0,91425). Az F próba szignifikanciaszintje P<0,005.

Összefoglalás

A tanulmány tényekkel igyekezett alátámasztani, hogy az elmúlt időszakban jelentős változások következtek be a magyar vadászatban ill. vadgazdálkodásban. Egyértelmű, hogy a bevételorientált, a kiadásait a vadászat értékesítésből fedezni kívánó, üzemszerű termelési modell komoly válságba került. Ennek kialakulásában igen sok tényező játszott szerepet, melyek jelentős része nem függ össze a vadgazdálkodással, de jó néhány eleme a vadgazdálkodás szereplőinek döntésétől függően válto-

zott. A természetes apróvadállomány nagymértékű csökkenése mára tényné vált, s ebben a mesterséges apróvadtenyésztés túlzó mértékűvé válása mellett az egyes ragadozó vadfajok egyre intenzívebb védelme is meghatározó szerepet kapott. A bevételek állandó növelési kényszere miatt bekövetkezett a nagyvadállomány jelentős növekedése, s ez magában hordozta egy ökonómiai spirál kialakulásának lehetőségét, amelyben a mind magasabb költségek egyre több és több nagyvad tartását indukálták. Ökológiai értelemben még ekkora nagyvadlétszám mellett sem következett be szabad területen az élőhely olyan mértékű leromlása, aminek következtében az ott élő vadállomány bármely paraméterében – testtömeg, kondíció, egészségi állapot, szaporodási képesség, trófeaproduktum – visszaesés következett volna be. Tanulmányomban tudatosan nem foglakozom az üzemtervben meghatározott minimum-maximum létszámokhoz való viszonyítással, mert ezek az ökológiai értelemben kezelhetetlen, tudományosan nem, vagy nem kellőképpen alátámasztott fogalmak a következő indokkal mára kikerültek a törvényből: „A fenntartható legnagyobb és legkisebb vadlétszám fogalmának a törvényből való törlésére azért kerül sor, mert azok biológiai szemszögből értelmezhetetlenek, és a vadgazdálkodási gyakorlati alkalmazásuk is vitatható. A fogalmak az ökológiai és gazdálkodási kategóriákat összekeverik, alapvetően egy feltételezett tűrőképességi szint számunkérhetőségének jogi megalapozását szolgálják.”

A nagyvadállomány felfutása az ország egyes, konkrétan meghatározható térségeiben – legfőképp a Dél-Dunán-

túlon – elérte azonban az ökonómiai tűrőképesség határát, s vadállomány fenntartása csak az erdei és mezei környezet jelentős sérelmével valósítható meg. A rendszerváltás utáni időszakban különösen az erdőgazdálkodók érdekérvényesítő képességének növekedése miatt került előtérbe az ún. erdészeti ökonómiai vadeltartó képesség fogalma, amelynek alkalmazása azonban az eltűrhető minőségi vadkár objektív megállapításának nehézségei miatt szüntelen viták forrása lett. NÁHLIK (2002) a következőkben foglalja össze a vadkárral kapcsolatos véleményét: „Az elmúlt másfél évtizedben a legnagyobb feszültség az erdőgazdálkodók és a vadgazdálkodók között volt, hiszen míg a mezőgazdasági terményekben keletkezett kár tisztán anyagi jellegű, addig az erdőben okozott kár az anyagi kihatásokon kívül természetvédelmi, ökológiai vetülete miatt már ideológiai síkra terelődött, s miután az erdei kár megállapítása, az elviselhető vadkár mértékének meghatározása bizonytalan, ezért sok esetben az érzelmeiktől szabadulni nem tudó subjektumtól függ.” Miután személyében a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karának dékán-professzorát tisztelhetjük, nem igazán volna helyénvaló a vadászat iránti egyoldalú elfogultsággal vádolni, ezért a magam részéről készséggel elfogadom a véleményét.

A tanulmányban láthattuk, hogy az erdőgazdálkodók a kerítésekkel jellemző módon meg tudták oldani az erdei vadkár problémáját, de az alkalmazott megoldás hosszú távon hozzájárult a jelentős vadállománnyal bíró nagyvadas területek finanszírozhatatlanná váláshoz, mivel a folyamatosan növekvő bérvadászat ellenére sem elegendők

a bevételek a területek működtetésére, vagyis zsákutcába jutott ezen ponton a vadgazdálkodás. Nagyon találónak érzem TURÓS (2003) ezzel kapcsolatos véleményét: „Az elkövetkező időszak vadászatára rá fogja nyomni a bélyegét a gazdasági kényszer. Minden golyós fegyver snellerének rugóját a VADKÁR fogja feszíteni. Sok vadászatra jogosult a megfizethetetlen vadkár miatt ellehetetlenül. Helyét, helyüket másnak kell átadni.”

Milyen kilátásaink lehetnek a jövő vadállományára nézve? Hazánk erdőszülsége a Nemzeti Erdőstratégia szerint a következő 20 évben 700 000 hektárral fog növekedni, amiben meghatározó szerepe lesz az Unió mezőgazdasági túltermelést csökkentő erdőtelepítési támogatásának. A folyamat elkezdődött, bár üteme lényegesen kisebb a vártnál. A telepítések elsősorban az alacsony termőértékű, degradált, mezőgazdasági termelésre jórészt alkalmatlan területeket fogják érinteni, s e telepítések sikere esetén az ország erdőszülsége meg fogja haladni a 28%-ot. Ezt a folyamatot tulajdonképpen értékelhetjük úgy is, mint a természet visszaalakítását egy régmúlt állapotba, amikor az erdőszült területek aránya lényegesen nagyobb volt. Ez a folyamat egyértelműen a nagyvadállomány további elterjedésével fog járni, amelynek hatásaira jó előre felkészülni. A fatermesztés szempontjából is gyenge termőképességű talajokon célszerű lenne az erdő elsődleges rendeltetéseként a vadgazdálkodást is megfogalmazni, így eleve elkerülhetők lennének a későbbi gazdálkodási ellentétek. A nagy vadsűrűséggel bíró területeken végrehajtott erdőtelepítések kiegészítő támogatásai között igénybe lehet és kell

venni a vadkárrelhárító kerítés építésének támogatását. A nagyarányú telepítések ill. kerítésépítések azonban a ciklus elején oly mértékű élőhely-degradációt és a nem bekerített területeken nagy vadkárnövekedést fognak jelenteni, ami miatt mindenképpen célszerű a nagyvadállomány jelentős csökkentése. A kerítések lebontása után, cca 10-15 év múlva viszont rendkívül pozitív változásokkövetkeznek be az élőhelyen, ezért az átmeneti csökkenés után ismét állományfelfutás várható. Azokon a területeken, ahol nem indokolt az erdősitések bekerítése, s ezek főleg az apró- vagy vegyesvadászterületek lesznek, féltő, hogy a telepítésekben az őz, a szezonálisan megjelenő gím- és dámszarvas jelentékeny kárt fog okozni, ezért ezeken a területeken az őzállományt célszerű lesz csökkenteni, amíg a telepítések ki nem nőnek a vad szája alól. Az erdőtelepítések elhúzóódása azonban azt is jelentheti, hogy 15-20 problémás év következik azokon a vadászterületeken, ahol nem egy ütemben, hanem a teljes ciklus alatt létesülnek új erdők. Hosszú távon azonban a Nemzeti Erdőstratégia megvalósulása esetén a vadgazdálkodás feltételei jelentősen javulni fognak!

Az apróvad jövőbeni kilátásaival kapcsolatban, hacsak nem következnek be egy minden eddiginél nagyobb állami vagy EU-s forrás-kiegészítés, és nem jut a vadászat a ragadozó kérdésben közös nevezőre a természetvédelemmel, akkor meglehetősen szomorú képet látok magunk előtt. A fogoly már napjainkban is csak elszigetelt foltokban található, s vadászati jelentősége erősen közelít a nulla felé. Valószínűleg több vadásza van az országnak, aki lőtt már vaddisznót, mint ahányan fogoly-

vadásznak mondhatják magukat! Sajnálatos módon egyre közelít ehhez az állapothoz az ország nagy részén a természetes fácánállomány, és a Dunántúl megyéinek nagyobb részén a mezei nyúl is. Ha van alkalmazható módszer a folyamat megállítására és visszafordítására, úgy azt még ma tegyük meg, ha pedig nincs kész módszer, akkor sürgősen alakítsuk ki, nehogy holnap már késő legyen, ellenkező esetben a jövő vadásza csak „nylonfácánra” és trambulinos récére fog tudni vadászni!

Visszatérve a bevezető mondatokban leírtakhoz, láthatjuk, hogy a felfutott, és az ország bizonyos térségeiben túltartott nagyvadállomány következtében folyamatosan és jelentősen megemelkedtek a vadtartás költségei, s túl azon, hogy a szintén növekvő bérvadásztatás bevételei már sok esetben nem elegendőek ezen kiadások finanszírozására, a folyamatosan növekvő számú és kiterjedésű vadvédelmi kerítések rendkívüli módon rombolják és szűkítik az élőhelyet.

Véleményem szerint sehol nincs az leírva, törvénybe foglalva, hogy csak a vadászat bevételeiből lehet és kell egy vadászterületet fenntartatni és fejleszteni! A bevétel-orientált, üzemszerűen működő modellnek vannak alternatívái, csak ehhez szét kellene tudni választani a vadászatot, mint egyedül vagy társaságban üzött szórakozást, a vadgazdálkodástól, mint árutermelő és szolgáltatást nyújtó szakmától. A magyar vadászok sok esetben rabjai a múltból hozott, rugalmatlan, az elmúlt üzemetvi időszakban a befektetendő tőkét távol tartó, másokat kiszorító, kiváltságaikhoz mereven ragaszkodó hagyományaiknak. S ha hozzávesszük, hogy mindeközben megmagyarázha-

tatlan módon korlátozzák önmagukat a vadászatban, akkor igazán teljes a kép. Az átlag magyar vadásztársasági tag ötévente ejt el tróféas vadat, a tagsági joga alapján. Szerencsére vannak már kipróbált megoldások, amelyeknek köszönhetően maga vadászik a magyar vadász, s nem várja epekedve az egész társaság az alkudozós, sokszor reklamáló, fetiszizált külföldi vadászt. Persze ez a rendszer nem havi 1000 Ft-os tagdíjfizetés mellett működik, hanem a legtöbb esetben a ténylegesen elejtett vad szerinti differenciáltsággal.

Sha már nem a vendégvadással akarja a terület finanszíroztatni a működésének költségeit, akkor hamar kiderül, hogy a vadásztatás biztonsága miatt túltartott vadnál kisebb létszám is elegendő, és a kisebb létszámú vadállomány költségei is alacsonyabbak lesznek. Egy idő után már kevesebb vadkárrelhárító kerítés fog épülni, mint amennyit elbontanak. Több jut a vadföldművelésre, a vad takarmányozására, és emiatt csökkeni fognak a vadkárok is. Mindez persze csak vízió marad, amíg nem találjuk meg a működtetés új formáit, és a problémás területeken nem csökkentjük a nagyvadállományt egy alacsonyabb, de azért még vadászható szintre. Ha tetszik, ha nem, be fog következni a

szerkezetváltás a magyar vadászatban, ahol kevesebb, de a vadászatra költeni akaró és tudó ember fog nagyobb szerepet vállalni a területek kialakításában, azok fenntartásában, és ezzel egyenes arányban magában a vadászatban is.

Természetesen a szó valódi értelmében vett vadászó társaságok is létezni fognak, főként ott, ahol annak szellemében működnek, amit annak idején gróf Nádasdy Ferenc megálmodott az egymás társaságát és a vadászat élményét közösen megélni szerető emberek közösségével kapcsolatban. Egy ilyen csapatnak magam is szívesen lennék tagja!

Felhasznált szakirodalom jegyzéke:

- KEMENSZKY P.** (2002): Gondolatok a mezőgazdasági vadkarról. Nimród, 2002/8: 7-9. p.
- NÁHLIK A.** (2002): A vadragás okai és csökkentésének lehetőségei. Előadás: „A szarvasgazdálkodás időszerű kérdései” konferencián Kaposvár, 2002 november 22. In: A gazdálkodás időszerű kérdései 1. Gímszarvas. Budapest: Dénes Natúr Kiadó. 34-39.p.
- TÚRÓS L.** (2002): Szarvasgazdálkodásunk gondja a harmadik évezred elején Agro Napló. 126-130.p.

*Dr. Buzgó József
az OMKV alelnöke
SEFAG Zrt. vadg. ov.
SCI-tag*

A VADÁSZKUTYA HASZNÁLHATÓSÁGA A VADÁSZKAMARA SZEMSZÖGÉBŐL

A vadászévkönyv hasábjain – úgy gondolom – vadászkutyáink használhatóságának fontosságát nem kell hangsúlyozni, hiszen a vadászat valamennyi területén kiemelt szerep jut a megfelelően kiképzett és bevadászott kutyáinknak. Jelentőségüket sokan, sokféle szemszögből közelítették már meg, így legyen itt elég az a gondolat, miszerint etikai szempontból a vad mielőbbi terítékre hozása, szenvedéseinek megváltása kiemelt jelentőséggel bír. Hagyományaink, múltunk kötelez, hiszen hosszú idő óta a rólunk alkotott kép szerves része a lábunknál várakozó vadászkutyánk. És végül, de a gazdálkodásunkat sújtó terhek alatt egyáltalán nem utolsó szempontként, gazdasági érdekünk is megkívánja, hogy bevételi tételek jelenjenek meg éves pénzügyi elszámolásunkban, ne pedig a sebzések miatt keletkező hiány, esetleg később megtalált, tönkrement vadhústételek.

Ezekkel az alapelvekkel minden vadászember egyetért, a kérdés az, milyen utakon lehet jó és szép kutyákhoz jutni, hogyan kell a reménytelen végeredményhez vezető, olykor rögzös utat végigjárni, és mi szavatolja azt a gazdának és a vadásztársaknak, hogy a vadászatban megjelenő kutya az, aminek szeretnénk látni, vagyis a vadászatot segítő, annak eredményességét növelő, munkájában gyönyörködtető vadásztárs? Rövid írásomban ehhez az utolsó kérdéshez, a használhatóság eldöntéséhez próbálok

segítséget adni, egyszersmind helyzetképet és helyzetértékelést is szeretnék nyújtani vadásztársaimnak, nem mellesleg egy megcélzott jövőképet is felvázolva. Ezeken túl azonban talán kicsit agitálni, divatos szóval lobbizni szeretnék azért, hogy a vadászkutyák használatakor ezt az utolsó megbizonyosodási fázist mindenki szerves részének érezze a kutyák használatában. Többen érvelnek azzal, hogy ez teljesen fölösleges szakasz, minek a kutyákat vizsgáztatni – hangzik a vélemény –, hiszen amelyik kutya nem oda való, azt úgyis elküldik a vadásztárról. A vadászatvezetőnek természetes érdeke, hogy a vadászat szép élményekkel gazdagon átszőtt és eredményes legyen. Igen, ezzel egyet tudok magam is érteni, de mindannyian emberek vagyunk, és senki ne vegye magára, de főnökünk összevissza rohángáló nevetlen kutyáját, vadászbarátunk ideggyenge ebét, vagy éppen öreg vadásztársunk telivér vadat keltő kutyáját a jó hangulat, a barátság és a sokéves együttlét mellett hányan küldik haza? És ha ki is állítják a vadászatból, annak összeveszés, megosztottság lesz a következménye, az emberi rosszindulat túlkapasáiról már nem is beszélve. Így nincs objektív mérce, egységes bírálati kritériumrendszer, csak szubjektív emberi véleményalkotás.

Ha léteznek kidolgozott feladatsorok, ahol igenis tesztelhető, mérhető egy kutya vadászati alkalmassága, akkor

miért ne használjuk azt? Már szinte hallom is az ellenvéleményt, amely szerint ez csak egy mesterséges tanpálya, és a valósághoz, a tényleges vadászatához nem sok köze van. A gyakorlatban nem kivitelezhető minden vadászkutya éles vadászatban végzett munkájának lemérése, de a vizsgák feladatsora, azok levezénylése valós vadászati mozzanatok imitációja, ráadásul szélesebb lehetőségekkel, mint sok esetben némely vadászat. Hiszen korántsem biztos, hogy minden apróvadavadászatban kell mondjuk vízből apportírozni. A vizsgákon, ha az jól van megszervezve és lebonyolítva, az adott fajtához mérten, minden vadászati lehetőségben végzett munka elbírálnak. Miért bíznánk kevésbé egy fajtánként specializált, vadászati módokhoz kialakított vizsgasorban és a hozzá tartozó nyilvános,

ellenőrizhető és számon kérhető vizsgákban? Ha a kutya jól teljesít, gazdáját hozzásegíti az eredményességhez, más résztvevőket a vadászatban nem zavar és nem akadályoz, akkor használjuk, ha nem, akkor pedig megtudhatjuk, hogy mely területen kell és érdemes még vele foglalkozni, hogy használható vadásztárrá válhasson. Így levehettük a vadászat vezetőjéről a terhet, megkímélve őt sok kellemetlen incidenstől (hiszen saját kutyánk olyan, mint gyermekünk, nem esik jól, ha háttérbe szorítják, még akkor sem, ha lelkünk mélyén érezzük annak igazát), és egy arra érdemes szakértő csoport kezébe adhatjuk a döntést a vadászatban való részvétel kérdésében.

Olyan mérce, amely egy vadászkutyának a vadászati használhatóságát hivatott tisztázni, több is létezik. Ezen rövid írásban ezek közül csak egyet sze-

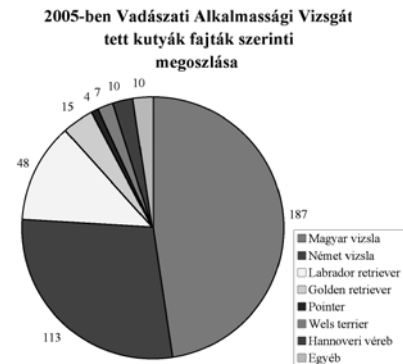
retnék kiragadni, ez pedig a Vadászati Alkalmassági Vizsga. Választásom nem véletlen, hiszen az Országos Magyar Vadászkamarának a vadászkutyák használhatóságát érintő szakmai véleménye talán ebben a vizsgatípusban tükröződik a legjobban. Mondhatják vadásztársaim, hogy akkor miért nem jelent még meg a végleges vizsgakövetelmény-rendszer? Ennek is több oka van, a Kinológiai Szakbizottság elkészítette az ide vonatkozó tervezetét, de a papírügyek „malmai” egyrészt lassan örölnék, másrészt immár sok évvel a törvényi szabályozás után még mindig ott tartunk, hogy van, akit ennek a vizsgarendszernek a létjogosultságáról és szükségességéről kell győzködnünk: tenyésztőszervezeteket, tisztségviselőket, hivatali embereket és a vadászkutyázás néhány egyéb résztvevőjét. Itt egy ügy, amely mögé egységesen mindenki felsorakozhatna, aki a magyar vadászkutyázás színvonalát, hatékonyságát, szépségét és eredményességét fontos prioritásnak érzi. Rajta hát vadászbarátaim, ne késlekedjünk!

Helyzetértékelést is ígértem, és ez legalább annyira fontos, mint a szükségesség hangsúlyozása. Hol is tartunk? Az egységesen elfogadott Vadászati Alkalmassági Vizsga a jogszabályban előírt elismert tenyésztőszervezetekkel törté-

nő egyeztetés utolsó fázisába ért, reméljük a józan ész és a közös érdek győzedelmeskedik, és a tervezetet hamarosan véglegesen elfogadják. Persze az élet azért nem állt, nem áll meg. Megyei kinológusaink a vadászati alkalmassági vizsgákat az ideiglenes szabályok szerint rendezik, bonyolítják (ezúton is köszönet nekik ezért), már ha néha a félremagyarázott jogszabály-értelmezés ebben nem gátolja meg munkájukat, munkánkat.

A kezdeti igen komoly eredmények után érzékelhető a vizsgázott létszám erőteljes csökkenése. Ennek talán legjelentősebb oka a Vadászati Alkalmassági Vizsga kötelező mivoltának megkérdőjelezése a vadászati irányítás részéről. Szerencsére ebben a kérdésben a Vadászati törvény egyértelműen fogalmaz, a helyreigazítás megtörtént, de a „kinyilatkoztatás” káros következményeit még csak most kezdjük kiheverni, így 2005-ben újra emelkedő jelentkezőszámot regisztráltunk.

Ha a tervezet elfogadása végre megtörténik, a Kinológiai Bizottság megkezdheti bírói továbbképzéseit, felkészítéseit. Terveink szerint megtartjuk évenkénti véleménycserénket a megyei kinológusokkal, finomíthatjuk, pontosíthatjuk a gyakorlati tapasztalatok alapján vizsgarendszerünket.

Hagyományteremtő szándékkal évenkénti vadászkutyás témájú konferenciák szervezését tervezzük, melyek konferencia-kiadványát megjelentetjük, minden érdeklődő számára hozzáférhető formá-

*Dr. Sándor Gyula
egyetemi docens
az OMVK Kinológiai Bizottságának elnöke*

VKE MAGYAR VADÁSZKÜRT EGYLET

A magyar vadászkürtösöket és vadászkürtös csapatokat egybefogó kürtegylet 2006. március 17-én alakult Kövestetőn (Baranya megye). Az egylet célja a vadászati kultúra ápolása, ezen belül vadászkürtös hagyományok terjesztése, hagyományainak felkutatása és annak megőrzése. Célja továbbá a natúr vadászkürt megismertetése, a hangszerzenei lehetőségeinek kiterjesztése. Ezenkívül egységes szakmai és etikai elvek szerint összefogni azokat az embereket, sport- és hivatásos vadászokat, akik elhi-

ban. Elképzeléseink szerint föltámasztjuk hamvaiból a 40-es években megszűnt Vadászkutya újságot, jól behatárolhatóan elsősorban a vadászkutyák és vadászkutyázás érdekeit szolgálva ezzel. Természetesen ezen munkák nem mindegyike köthető a VAV végleges változatának elfogadásához, de talán ez az első lépés, és mint tudjuk, az első lépés nem csak meghatározó a továbbiakat illetően, hanem nehéz is. Ezért ezúton is kérek minden vadásztársat, legyen ő kutyával vagy anélkül vadászó, segítse lépéseinket, először az elsőt, aztán az azt követőt többit, hiszen a két lábon való biztos járás nem csak evolúciós, de emberi, vadász-emberi érdek is.

vatottságot és készséget éreznek e nemes hagyomány megóvására és továbbadására. Fontos, hogy az egylet értékrendet, szervezeti és információs bázist teremtsen. Ennek érdekében oktatásokat, előadásokat, rendezvényeket szervez. Az érdeklődők az egyleten keresztül folyamatos tájékoztatást kaphatnak arról, hogy a vadászkürt kultúra területén kik, milyen kutatást és dokumentációs munkát végeznek, kik foglalkoznak tárgyi emlékek összegyűjtésével, könyvek, cikkek, tanulmányok bibliográfiájával.

A VKE Magyar Vadászkürt Egylet csakis és kizárólag a natúr vadászkürtösök bázisa. Ennek érdekében szerzői és komponistái a vadászenében a parforce hangzást részesítik előnyben. Fontos, hogy mind jobban teret kapjanak a magyar zeneművek. Szerzőink szívesen komponálnak, és vadászkürtös csapataink egyre gyakrabban nyúlnak olyan magyar szignálokhoz, amelyek mára szervesen beépültek a magyar vadászati kultúrába. Így született meg elsőként az a négy kürtszignál, amely az OMVK, az OMVV, a VKE és a Magyar Véreb Egylet jelenlétét hirdeti a magyar vadászati kultúra zenei palettáján.

Mérföldkőnek számít a *Kircsi László* által komponált első magyar, natúr kürtre íródott Hubertus-mise. (Bemutatója

2006. augusztus 26-án volt Szőcsénypusztán.)

Az egylet éves munkatervében rövid és hosszú távú tervek szerepelnek. Első feladatként a szakmai nap megrendezése (Sellye, 2006. augusztus 12.), a vadászkürtös együttesek kategorizálása és minősítése szerepelt. Folyamatban van egy olyan egységes tematika kidolgozása, amely a vadászkürtös tanfolyamok egységesítését szolgálná. A hosszú távú célok között szerepel egy kottagyűjtemény kiadása, amely a Magyarországon született általános vadászati kürtjeleket tartalmazza, valamint egy olyan ismeretterjesztő füzet, amely szervesen csatlakozik az állami vadászvizsga anyagához, és ahhoz esetleg csatlakoztatható.

Agyaki Gábor

SOLYMÁSZAT

A solymászatnak több ezer éves hagyománya van. Történelmünk több ponton szorosan kapcsolódik ehhez az ősi vadászati módhoz. Népünk egyik eredetmondája a turul, sólyomhoz kötődik. A monda szerint Emesét (Árpád nagyanyját) álmában egy nemes turul sólyom ejtette teherbe, ebből a nászból dicső királyok származnak, kik népünket új hazába vezetik.

A honfoglaló magyarok már magukkal hozták a solymászat tudományát és idomított vadászmadarait. Tudós madarászok, történészek próbálták meghatározni, hogy milyen faj lehetett a turul. Ezt a mai napig nem sikerült pontosan eldönteni. Több elmélet létezik. Legvalószínűbb, hogy a kerecsensólyom valamelyik alfaja volt a magyarok legendás turul madara. A 13. századig

hiányosak ismereteink a solymászat elterjedésével, gyakorlásával kapcsolatban, azonban ezt követően egyre több tárgyi és írásos bizonyíték utalt arra, hogy milyen fontos szerepet játszott a történelem során.

A solymászat történelmének rendkívül tömör összefoglalója az a néhány sor, amelyet R. T. Peterson, világhírű ornitológus írt az egyik legfontosabb solymászmadráról, a vándorsólyomról:

„Az ember egy vándorsólyommal az öklén emelkedett ki az antikvitás árnyékából. Az ő tárgyilagos barna szeme

Mobutu (hibrid sólyom) támadásra indul

Sába, a pusztai sas pihen

tanúja volt a civilizációért folyó küzdelemnek, az ázsiai sztyeppék évezredekkel ezelőtti nyomorúságos sátraiban éppúgy, mint a 17. századi európai királyok márványtermeiben.”

A kor híres solymásza volt Álmos herceg, Könyves Kálmán öccse, akit a Bécsi Krónikában láthatunk, amikor Csór vára alatt vetési varjút fogat sólymával. IV. Béla dénárján nyúlra vágó héja ábrázolás látható. Szívesen solymászott Mátyás király és felesége, Beatrix. A középkori Magyarországon nemcsak a királyok kiváltsága volt a solymászat, legtöbb nemesi család mai szóhasználatlaltal élve, hivatásos solymászt alkalmazott a birtokán a madarak idomítására, gondozására.

Ebben az időben a sólymász nemcsak szórakozás volt, hanem a háztartások apróvaddal történő ellátását is szolgálta.

A sólymász a 16. és a 17. században élte virágkorát. A löfegyverek elterjedésével veszített jelentőségéből, és a 19. század elejére már csak néhány helyen gyakorolták az ősi vadászati módot.

A hazai sólymászatra újradefiniálása az 1930-as években kezdődött, amikor az Udvari Vadász Hivatal meghívására három solymász érkezett Indiából Gödöllőre. Az itteni munkálkodásuknak köszönhetően, egyre több érdeklődtek a sólymászatra.

Kiemelkedő szerepet vállalt az újkori sólymászatra megszervezésében Bástyai Lóránt és Lelovich György.

Közreműködésükkel 1939-ben megalakult a Magyar Solymász Egyesület. Az egyesület elnöke Nemeskéri Kiss Géza, titkára Nádler Herbert lett.

Kisebbségi törések, névváltoztatások történtek az egyesület életében, de ismét Magyar Solymász Egyesület néven működik. Jelenleg 200 tagja van az egyesületnek. Évente 10-12 alkalommal szervez az egyesület tagjai részére közös vadászatot és rendszeres nemzetközi találkozót is.

Mi maga a solymászat? A legegyszerűbb megfogalmazása, hogy betanított ragadozómadarakkal természetes vadat (nyúl, fácán, kacs, liba, stb.) fogatni.

Vadászni nemcsak sólyommal, hanem héjafélékkel, sasfélékkel és egyes ölyvfé-

lékkel is lehet. A sólymok magas röptű vadászmadarak, és többnyire repülő vadat zsákmányolnak. A héják, sasok, ölyvek alacsony röptűek, és eredményesen vadásznak futó vadra is, ezért idomításuk ennek megfelelően különböző.

A sólymot általában köröző stílusú vadászatra szoktuk betanítani. Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy a solymász a vadászterületen kutyájával kerestet, és amikor a kutya megállta a fécánt, a solymász elengedi madarát, amely úgy van betanítva, hogy fölötté körözzön 100-200 méter magasan. Amikor a solymász kedvezőnek ítéli meg a madara pozícióját, a kutya előtt lapuló fécánt felveri, és a sólyom közel 300 km/h sebességgel zuhanórepülésben támadja a vadat. A támadás során vagy lerúgja a fécánt, vagy a levegőben elmarkolja, és leszáll vele.

Nem minden támadás eredményes, a vadon élő sólyomnak is többször kell próbálkoznia, amíg egyszer sikerül zsákmányt ejtenie.

Tradicionalis vadászati mód a kézből vagy sapka alól történő vadászat. Ebben az esetben a solymász kézzel indítja sólymát varjúra, szarkára stb. Ez néha több kilométeres üldözés után fejeződik be. Kevés olyan hely van Magyarországon, ahol így lehetne vadászni, mivel a vadászterületek nagysága ezt nem minden esetben teszi lehetővé.

Az alacsony röptű vadászmadarakat leggyakrabban nyúl és fécán fogatásra tanítják be. A vadászat során szintén lehet kutyát használni (bár sassal történő vadászat esetén ez meggondolandó) Az álló kutya előtt lapuló nyulat vagy fécánt felverve, a menekülő vad után kézzel engedik a vadászmadarat, amely rövidebb-hosszabb üldözés után – a levegőben vagy a földön – szeren-

csés esetben elmarkolja a zsákmányt. Ha tovább kívánunk vadászni, néhány jutalomfalattal felvesszük madarunkat a zsákmányról, és ha kipihente magát, ismét lehet röptíteni. Amennyiben befejeztük a vadászatot, bebetetjük a madarunkat.

Az alacsony röptű madarak közül leggyakrabban héjával vadásznak, de van már néhány szirti sas is solymászkézen.

A sasok leggyakoribb zsákmánya a mezei nyúl, de megfogja az elébe kerülő rókát is. A sasos solymászat őshazájában (Kazahsztán, Mongólia) a nagy szirti sas tojókkal a mai napig még farkasra is vadásznak.

Mind az alacsony röptű, mind a magas röptű madárral történő vadászat során fontos, hogy a madár megfelelő vadász-kondícióban legyen. Ez azt jelenti, hogy megfelelő az erőnléte, de egyben éhes is legyen, és akarjon vadászni. A természetben élő madarak is csak ilyen-

Lelovich György és a szerző

Tápiószentmárton 2002

kor vadásznak, vagy ha fiókanevelési időszak van.

A solymászat eredményessége természetesen össze sem hasonlítható a puskás vadászatával, sok esetben „csak” a látvány a zsákmány. A sólymo-

kat naponta kétszer, a héját, sasokat négyszer-öttször szoktuk vadra engedni. A solymászat íratlan szabályai közé tartozik, hogy a solymász annyi vadat fogathat madarával, amennyi a tarisznyába befér. Ez nem több, mint két

Eredményes vadászat után a teríték. Balról jobbra: Szabó László, Buza Tibor, Tóth János

fácán vagy egy nyúl. A januári vadászatokon igen gyakran előfordul, hogy üres marad a tarisznya, mivel az acélosá vált kakasok a legjobb sólymoknak is feladják a leckét. Csak gondoljunk bele, amikor puskás vadászaton egy sebzett kakast akarunk felvenni, néha fél kezünk ereje nem elegendő. A kakas vergődik, csapkod és a sarkantyúját is keményen használja, ugyanakkor a sólyom jó fogás esetén leküzdözi a nálánál háromszor nehezebb vadat.

Ahhoz, hogy valaki solymász legyen, le kell tennie az állami vadászvizsgát, majd az elméleti sólyomvizsgát, a természetvédelmi vizsgát és végül a gyakorlati solymászvizsgát, ahol már a madara tudásáról is számot ad a vizsgázó. Ha valaki mindezeket túl van, ami legkevesebb 2-3 év, biztonságos gazdasági

háttérrel kell rendelkeznie. Madarának megfelelő tartási körülményeket kell biztosítani jó minőségű takarmánnyal, folyamatosan ellátni akkor is, amikor a vadászati szezonnak vége van, és vedlési időszakban tágas volierében növeszti új tollzatát.

Magyarországon minden ragadozó madár védett, ezért tartásához a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges.

Solymászni hasonlóan a puskás vadászokhoz, meghatározott vadászati időnyben lehet, a vadászatra jogosult hozzájárulásával.

Én kívánom minden vadásztársamnak, ha van alkalma, vegyen részt egy-egy solymászaton, akár nézőként is, bizonyos, hogy vadászszívet melengető látványban lesz része.

Szabó László

DIANA VADÁSZHÖLGY KLUB

A Diana Vadászhölgy Klub megalakulása óta többször igazolódott már, hogy valós igény volt egy ilyen szervezet létrehozására, és maga a Klub is többször bizonyította már, hogy a hölgyek is akarnak és képesek is tenni a magyar vadászatért, legyen szó a vadászatról kialakult negatív közmegejtélés javításáról, a magyar vadászati kultúra ápolásáról, vagy arról, hogy a gyermekekkel megismertessük a természet szépségét és a vadászat értelmét. Ezek bármennyire is az egész vadásztársadalmat érintő kérdések, úgy gondoljuk, hogy hölgyként hitelesebben tudjuk demonstrálni a vadászat valódi értékeit, azt, hogy a

vadászat nem pusztán a lövés pillanatáról, hanem elsősorban a természet szeretetéről, a vad iránt érzett tiszteletéről, a vadállomány gondozásáról, de legfőképpen különleges, semmivel össze nem hasonlítható élmények, hangulatok összességéről szól.

A Klub életében az elmúlt másfél év különösen kiemelkedő eredményeket hozott, hiszen 2005 októberében a budai várnegyedben, a Magyar Kultúra Alapítvány Budavár termében nagy sikerrel rendeztük meg „Hazai és külföldi vadászatok női szemmel” című kiállításunkat, amelyen a tagok legkedvesebb és legemlékezetesebb tróféáit, valamint a Klub képzőművész tagjainak alkotásait tekinthették meg az érdeklődők. (1. kép) A kiállítás megrendezésének elsődleges célja volt, hogy megismertessük a hazai és külföldi közönséggel a magyar vadásztársadalom által képviselt értékeket, hagyományokat. A kiállítást nem kizárólag a szakmai közönségnek, hanem főként és elsősorban a nagyközönség érdeklődésének felkeltésére szerveztük. Ez indokolta a helyszínválasztást is, hiszen a budai várnegyed nemcsak a külföldi, de a belföldi turisták közkedvelt turisztikai célpontja még ősszel is. A kiállítást 2005. október 18-án ünnepélyes keretek között nyitottuk meg, amelyen több mint százan vettek részt, köztük a kiállító művészek, a hazai

vadászati tudományos és közélet jeles szereplői, és – legnagyobb örömünkre – elfogadta meghívásunkat gróf Széchenyi Zsigmondné, a Diana Vadászhölgy Klub tiszteletbeli elnöke is.

2006. februárban harmadik alkalommal is megrendeztük az Országos Diana Bált, amelyen több mint 220-an vettek részt, (2. kép) márciusban pedig először nyílt lehetőségünk arra, hogy önállóan, egy kiállítás megrendezésével mutatkozzunk be közel 100 000 ember előtt a FEHOVA rendezvényén. Augusztusban a szőcsénypusztai Országos Vadásznapon színes, kellemes gyermekprogramokkal – ugrálóvár, rodeóbika, pónilovaglás, arcfestés, kézműves foglalkozások - vártuk a gyermekeket, amivel lehetőséget teremtettünk arra, hogy a személyes találkozás alkalmával felkeltjük a gyermekek érdeklődését a vadászok, a vadászat iránt. A sajnálatos vadászbalesetek miatt úgy éreztük, hogy

újult erővel kell nekivágnunk a vadászokat érintő negatív közmegejtélés formálásában vállalt feladatunknak, és részt kell vállalnunk abban, hogy nemcsak tagjaink, de a magyar vadásztársadalom minden tagja megismerje, elsajátítsa és betartsa a vadászat írott és íratlan szabályait, etikai normáit. Ennek érdekében 2006. szeptember 15-én egynapos szakmai konferenciát szerveztünk Csongrádon. A konferencia elméleti blokkjában neves szakemberektől hallhattunk szükséges és hasznos ismereteket a vadászetika, a hajtásszervezés, balesetvédelem, valamint a fegyverismeret témaköréből, ezen belül az alapvető szervezési előírásokról, a betartandó írott és íratlan szabályokról, a fennálló veszélyekről, az etikai- viselkedési normákról, valamint a helyes és szabályos fegyverhasználatról. Délután a gyakorlati blokk keretében a csongrádi Cseh István lőtérben minden résztvevő számára lehetőséget biztosítottunk

tottunk arra, hogy mind sörétes, mind golyós lőfegyverével gyakorolhasson, csiszolhassa, finomíthassa tudását. 2006 októberében részt vettünk a Horvátországban megrendezett, hagyományteremtő céllal útjára indított Európai Vadászholgyek Találkozóján. A találkozóznak minden évben más ország ad majd otthont, így régóta dédelgetett álmunk válhat valóra azzal, hogy nem-sokára Magyarország természeti szépsé-

geit és a vadászat szempontjából jelentős területeit mutathatjuk meg az európai vadászholgyeknek.

Továbbra is biztatunk mindenkit, aki kedvet érez a közös munkához, de leginkább a közös szórakozáshoz, a közös vadászatokhoz, hogy csatlakozzon Klubunkhoz. Nem csak a vadászó holgyeket, de a vadászfeleségeket, természetjárókat, természetet kedvelő holgyeket is nagy szeretettel várjuk.

Bán Beatrix

MÁR EGY ÉVE A VADÉRT, A VADÁSZÉRT

Megalakulásunk óta több területen is sikerrel és eredményesen védjük meg a vad és a vadász érdekeit. Melyek is voltak a legfontosabb sikereink?

Mindenki emlékszik még a „Bolgár csodabikára” az SCI Közép-Magyarországi Egyesülete az elsők között tette szóvá, hogy evvel a trófeával nincs minden rendjén. Cikkeket írtunk a témával kapcsolatban harcoltunk az ellen, hogy a „csodabika” trófeája ne legyen világrekord, mert ez nagyban sértette volna a magyar vadgazdálkodás érdekeit. Végül a CIC ciprusi konferenciáján hivatalosan is törölték a trófeát a világranglistáról.

Igyekeztünk lerántani a leplet a külföldön is vadászó magyar vadászok egyik legnagyobb „mumusáról” a CITES-ről. Igyekeztünk mindent megtenni, hogy tagjaink legalább átláthassák a rendeletek kusza összevisszaságát. Honlapunkon egy CITES-es linken belül mindenki számára elérhetővé tettük az összes idevonatkozó jogszabályt és formanyomtatványt. Sajnos ezzel nincs vége a dolognak, mert az első listás fajok CITES importengedélyének kiadása rendszerint akadályba ütközik, gyakran azért, mert

a hivatalnokok túllépjék hatáskörüket. Ennek a dolognak is hamarosan a végére fogunk járni.

Ahhoz, hogy a magyar vadászokat és a magyar vadgazdálkodás eredményeit a nemzetközi vadász szervezetek is megismerjék aktívan részt kell, hogy vegyünk az amerikai SCI munkájában. Aktivitásunknak köszönhetően Dr. Kóhalmi Zsolt alelnökünket az SCI Washingtoni-i elnökségi ülésén az SCI Nemzetközi Igazgatójává választották. Így most már két elnökségi tagunk van (Hidvégi Béla és Dr. Kóhalmi Zsolt) az SCI Központjában.

Egyéves működésünk alatt olyan sikeres rendezvényeket tudhatunk magunk mögött, mint a 2005 november 5-én Csongrádon tartott klubnapunk és a

minden várakozást felülmúló sikerünk a FeHoVán. Ahol először élethű diorá-mával díszített önálló standdal vettünk részt, és olyan világhírű fegyvergyártó céget is sikerült partnerkiállítónknak megnyernünk, mint a PURDEY. Megszerveztük első gála vacsoránkat is melyen először megrendezésre kerülő aukciónkra és tombolánkra meglepően nagy volt az érdeklődés.

Folyamatosan publikálunk a szakasjtótkban (Nimród, Vadászlap, Magasles), vagy élménybeszámolókkal, vagy tudományos igényességgel megírt vadászati szakkikkel.

Mindezek eredményeként taglétszámunk az egy év alatt közel a háromszorosára duzzadt. Már közel százan vallják magukat büszkén SCI-nek.

Több fontos jövőbeli programunk van, hogy a jövőben is népszerűsíthessük a vadászatot:

- Vadvédelmi terveink között szerepel a nyírfajd visszatelepítési programban való aktív részvétel.
- Csökkenteni szeretnénk a külföldi trófeák behozatalánál az állatorvosi bizonyítvány nem egységes (más nyelvű) mivoltából adódó problémákat
- Szeretnénk olyan adatbankot létrehozni, ahol elérhetőek a vadászat-szervezőkről pozitív és negatív vélemények is.
- Erősítenénk a vadászatot a közmédiában. A vadászat nem rossz, erről ne csak a szaksajtóban beszéljünk.
- A FeHoVa 2007 kiállításon szintén ott leszünk, és várjuk az érdeklődőket!

- Kiadnánk egy SCI évkönyvet, amely a szaksajtóban megjelent cikkeinket, az egyesületet érintő fontos információkat tartalmazná.
- Hagyományteremtő vadászatokat szervezünk
- 2007-ben mi fogjuk szervezni az európai SCI tagozatok tavaszi találkozóját Derekegyházán.
- Rekord könyv létrehozása és üzemeltetése a weboldalunkon.
- Meg fogjuk alapítani az év trófeája díjat. Erre a díjra kizárólag tagjainknak lehet majd nevezni külföldön vagy belföldön elejtett trófeával.

Mi azt valljuk, hogy legyünk büszkék arra, hogy vadászok vagyunk, mert ha mi nem merjük vállalni magunkat, akkor más sem fogja!

Az SCI vezetősége

magyar VADÁSZLAP

Amikor Ön kezébe veszi ezt az évkönyvet már új lapfejjel és logoval, megújult formában jelenik meg a Magyar VADÁSZLAP. Az évkönyv korábbi lapzárta miatt az új lapfejet és logot még nem tudtuk megmutatni Önnek, dolgoznak vele még a tervezőgrafikusok... hogy ne csak szerkesztésében, a külsín változtatásával is jelezzük: 2007-ben 150 éves a magyar vadászsajtó.

A Magyar VADÁSZLAP - a magyar vadászsajtóhoz képest - még java ifjúkorát éli, 2007-ben a 16. évfolyamát indítja útjára. Ezalatt a 15 év alatt sokat fejlődtünk, a 26 oldalas, fekete-fehér nyomtatású, újságformátumú laptól 2006-ban jutottunk el odáig, hogy 64-72 oldalas terjedelemben, minden oldalán színes magazint adhatunk Olvasóink, Vásárlóink kezébe.

Nincs okunk a panaszkodásra, Olvasóink – a vadászok – visszajelzése alapján jó minősítéseket kapunk, merthogy szakmailag hitelesen, szókimondóan és elkötelezetten képviseljük a magyar vadászat és vadgazdálkodás, valamint a hazai terület és terület nélküli vadászok, hivatásos vadászok érdekeit. Ezzel a néhány mondattal csupán azt szeretnénk elérni, hogy - ha eddig nem tartozott az előfizetőink, rendszeresen vásárlóink közé - keresse az alkalmat, ismerkedjen meg a Magyar VADÁSZLAP-pal... mert a szlogenünk nem változott:

AMIT EBBEN NEM TALÁL... AZ MÁÁS LAPRA TARTOZIK

A Magyar VADÁSZLAP előfizetési díja 2007-ben 7200 forint. Az előfizetés végtelenül egyszerű, belföldi postautalványon az alábbi címre kell befizetni a 7200 forintos díjat:
VADÁSZLAP Kft. 1031 Budapest, Pákász u. 7.
Ha a bankján keresztül óhajtja rendezni az előfizetést, a bankszámlánk száma: **65100149-11301439**
(Zárójelben csupán azt kérjük, hogy a nevét és a címét szíveskedjen olvashatóan írni.)

Kedvezmény!
Csoportos előfizetés esetén – ez legalább tíz előfizetőt jelent – két hónapban ajándékba adjuk jövőre a lapot, és az előfizetési díj csak 6000 forint. Ebben az esetben kérjük, hogy az összegyűjtött előfizetői listát szíveskedjenek eljuttatni a fenti címre, megjelölve, hogy milyen névre-címre küldjük a számlát.

Előre is köszönjük, ha megnyertük a szimpátiáját.

Üdvözzel:

				
Csekő Sándor kiadó-főszerkesztő	Wallendums Péter főszerkesztő-helyettes	Homonnay Zsombor olvasó szerkesztő	Somfalvi Ervin főmunkatárs	Márok Tamás rovatvezető

info@vadaszlap.hu www.vadaszlap.hu

TATAI VADLÚD-SOKADALOM

A vadludakért és az emberért

A rendezvény mondanivalója: legyen az ország nyugati részében egy olyan rendezvény a természetbarátoknak és a madarászoknak, amelyen kötetlenül tudnak találkozni, és az eseményen keresztül fel tudjuk hívni a polgárság és az érintett döntéshozók figyelmét a természeti értékekre és azok megőrzésének fontosságára. Azt a csodát, hogy egy alig 220 hektáros tóra, amelyet félig körülvesz egy hangulatos barokk kisváros, évről évre vadludak és más vízimadár-fajok tízezrei térnek vissza.

A tatai Vadlúd-sokadalmat 2001 óta rendezi meg a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Komárom-Esztergom megyei Csoportja. Az immár hagyománnyá vált, minden év november utolsó szombatján megrendezésre kerülő esemény kiváló alkalmat

nyújt ahhoz, hogy madarászok, természetkedvelők vagy csak éppen erre sétálók egy hangulatos napot töltsenek el együtt és a madarakkal az Öreg-tó partján.

Minden évben szeptember végén, október elején titokzatos vendégek

jelennek meg a tavon. Ők a vadludak! Számuk az ősz előrehaladtával fokozatosan emelkedik, majd az első komolyabb északi hidegek ugrásszerűen növelik egyedszámukat, általában november-december fordulóján. A maximum egyedszámuk tizenötezer és harmincötezer között változik, attól függően, hogy a messzi északi területeken hogyan költöttek. A hozzánk érkező vadludak az északi tundrákról, a balti országokból és a németalföldi költő- és gyülekezőhelyekről érkeznek. Mindaddig nálunk időznek, míg be nem köszönt az igazi tél, zord nappalokkal, éjszakákkal és jelentős hóréteggel.

Tata neve jól ismert a magyarországi – és nem túlzás – a külföldi madár-megfigyelők mind népesebb táborában. Az Öreg-tó, ez az alig 2 km² felületű, mesterséges tó az őszi-téli időszakban olyan fantasztikus látványosságot kínál a természetkedvelőknek, ami méltán

teszi világszerte híressé e tavat. Ez a látványosság pedig nem más, mint a vízimadarak, kiemelten a vadludak őszi-téli vonulása.

A távoli északi költőterületeikről a Kárpát-medencébe érkező vadludak évszázadokkal ezelőtt itt, a tatai Öreg-tavon alakították ki egyik legrangosabb pihenőhelyüket, amely 1989 óta nemzetközi vizes élőhely, ramsari terület, 1991 óta helyi jelentőségű védett természeti terület, míg 2004 óta az európai uniós Natura 2000 ökológiai hálózat részét képezi. Tízezrével érkeznek minden év novemberében, hogy a hideg téli hónapokat itt töltsék, aztán februárban-márciusban visszainduljanak skandináviai, szibériai költőhelyeik felé.

A megyei madarászok már több mint három évtizede figyelik minden év őszén a tatai Öreg-tavon megjelenő és itt megpihenő vízimadártömegeket. Az Európa és Nyugat-Ázsia északi terü-

leteiről érkező vadludak (vetési ludak és nagy lilikek) jelentik az igazi látványosságot, hisz a feljegyzések tanúsága szerint december elejére már több tízezer példányt számolnak a megfigyelők. A sok ezer vadlúd mellett azonban számtalan réce- és sirályfaj is birtokba veszi a 220 hektáros tavat. Mindezen túl az igazán szerencsések az óriási vízimadártömegek „vámszedőit”, a vándorsólymot és a réti, a szirti avagy a parlagi sasokat is megfigyelhetik zsák-mányolás és táplálkozás közben.

Ezt a csodálatos látványt mutatja meg a Vadlúd-sokadalom néven megrendezett nyílt nap. Akik vállalják, hogy reggel 7 órától elzarándokolnak az Építők Parkjánál lévő madármegfigyelő toronyhoz, páratlan élményben lesz részük. Akik azonban úgy érzik, hogy a madarak felismerése nem jelenthet komoly gondot számukra, egy nemes 12 órás versengésben, a madármegfigyelő versenyben is megmutathatják tudásukat. A város egész területén mozgó madarászcsapatok közül az lesz a győz-

tes, aki igazoltan a legtöbb madárfajt figyeli meg reggel hat és este hat óra között.

Nemcsak madármegfigyelésre kell azonban felkészülni, hiszen a reggeli órákban madárgyűrzési bemutató, természetvédelmi tanácsadás és különféle, a természetvédelemhez illő standok is várják az érdeklődőket. A kilátogatók megismerkedhetnek továbbá a madarászok más kutatási és védelmi programjaival, és lehetőség lesz különféle kiadványok és poszterek megvásárlására is. A csípős hideg megszelídítéséről pedig a helyben készített tea és forralt bor gondoskodik.

Amitől ez a rendezvény azonban Európa-szerte egyedülálló, az az, hogy az Öreg-tó az egyetlen olyan madárpihenőhely, amelyet egy város szinte teljesen körülvész. Nem is akármilyen város! Tata, a „Vizek városa” Magyarország legjelentősebb vízivárával, a barokk építészet megannyi műemlékével és persze a modern kor épületeivel olyan keretet nyújt a madármegfigyeléshez, amelyet

a távoli északi tundrák üzenetét magukkal hozó vadludakat köszöntjük. Nem hangos fesztivál ez, nem egymást érő koncertek és kirakodóvásárok kavaládja, mégis ünnep, igazi fesztivál ez a maga módján. Olyan fesztivál, amelyen a látványosságról és a hangulatról a sok ezernyi vadlúd gondoskodik, a vendégek pedig mi, emberek vagyunk.

A tatai Vadlúd-sokadalom a magyarországi madármegfigyelők egyik legrangosabb vetélkedője is. Miként a nyár végén a Hortobágy, úgy a novemberi fagyok idején Tata nyújt otthont azoknak a felnőtt és ifjúsági madarászoknak, akik dacolva az időjárás viszontagságival, egész napos madármegfigyelő versenyen mérik össze tudásukat, kitartásukat. A tatai Vadlúd-sokadalom tehát nemcsak a vadludak sokadalma, hanem a madarászoké, természetvédőké is.

Térjen vissza jövőre is Tatára, a „Vadludak városába”!

látni kell! Sok természetkedvelő hosszú utat tesz meg azért, hogy ilyen látványban legyen része. A természet és kultúra e szerencsés találkozása az, amely Tatát egyedülállóvá és varázslatosá teszi.

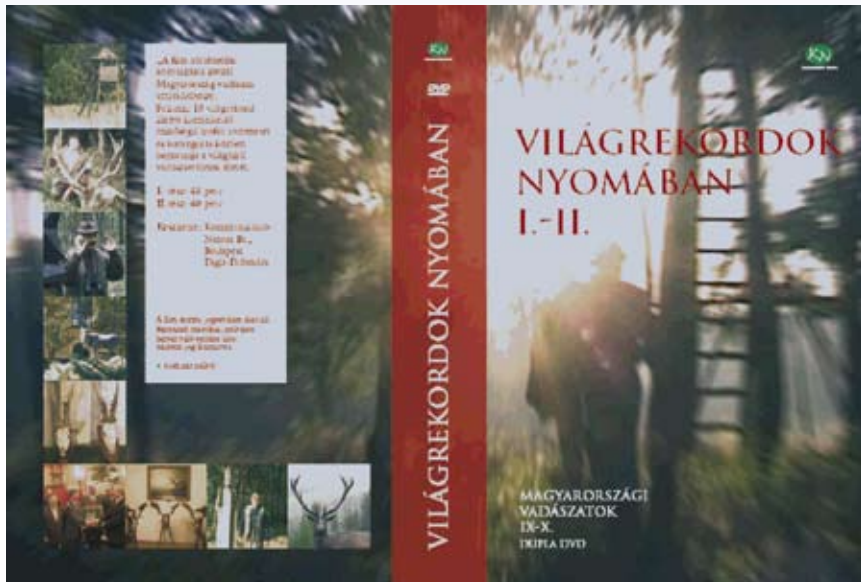
A tatai Vadlúd-sokadalom egész napos rendezvénysorozatával elsősorban

Csonka Péter – Musicz László

Magyarországi vadászatok filmsorozat IX-X. része

VILÁGREKORDOK NYOMÁBAN

A kétrészes film történelmi körutazásra invitál Magyarországon vadászati emlékhelyeire.

Barangolás közben bemutatja a világhírű vadászterületek életét, vadászataikat, régi vadászkastélyokat.

Felidézi 18 világrekord illetve kiemelkedő minőségű trófea történetét.

Megrendelhető: 06-20-462-3867

ÉVFORDULÓSOK

180 éve született
Lázár Kálmán
szarhegyi gróf
(1827-1874)

Erdélyben, Bencencen született. Nagyenyeden, majd Kolozsvárott tanult jogot. A szabadságharc alatt Dembinszky tábornok mellett szolgált, a forradalom leverését követően Törökországba menekült. Hazatérve többször bebörtönözték. Az ornitológia felé fordult, európai útja során megismerte Brehm Alfrédot. Óriási anyagot gyűjtött össze, mintegy 2000 madár és 8000 tojás képezte a gyűjteményét.

1865-ben megválasztották a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává. 1860-tól 1868-ig tagja volt a Retyezati Zergevadász Társulatnak. 1868-69-ben a Vadász és Versenylap szerkesztőjeként számtalan cikke jelent meg. 1870-ben Budapestre költözött, karitatív tevékenysége mellett az írásnak szentelte minden idejét. Zoológiai és ornitológiai, valamint irodalmi gyűjteménye, számos kiadatlan kézírata maradt az utókorra.

150 éve született
id. Esterházy László
galánthai gróf
(1857-1942)

Sárosdon született, Fehérváron majd Budapesten tanult jogot. Ezt követően elvégezte a Magyaróvári Gazdasági Akadémiát. Európai körútja után sárosdi birtokán gazdálkodott, 1890-ben vadaskertetet létesített őzállomány-növelés céljából. A szépen gyarapodó állományból 1909-ben kb. 80 db-ot szabadon engedett. 1893-tól örökös-jogú tagja a Főrendi Háznak, 1916-tól valóságos belső titkos tanácsos. Gyermekkorától szenvedélyes vadász, Nagy-Magyarország számtalan helyén vadászott. Megfordult az Esterházy-, Nádasdy-, Zichy-, Csekonics-, Almásy-, Wenkheim-, Károlyi-, Cziráky-, Kemény-birtokokon egyaránt. Jól rajzolt, jól festett, cikkezett a Vadászlapban és a Nimródban. Az 1929. évi kegyetlen nagy tél idején szakmai írásaival, hóeke vázlatrajzával igyekezett menteni a vadállományt. Korának egyik legjobb fácánlövője volt, tótmegyeri napi rekordja 521 db. Élete során 100 ezer körüli vad elejtésével büszkélkedett. A karitatív beállítottságú főnemes előbb az Országos Magyar Vadászati Védegyelet tagja, majd vezetőségi tagja, ill. a Nemzetközi Vadászati Tanács alelnökeként szolgálta a számára igen fontos vadászat ügyét, képviselést.

170 éve született Széchenyi Béla sárvár-felsővidéki gróf (1837-1918)

A „legnagyobb magyar” fia Budapesten született. Pesten, Cenken, Berlinben és Bonnban jogot és államtudományt tanult. 1857-60 között külföldre ment. 1860-tól Cenken gazdálkodik, 1866-tól tagja a Lungau (Salzburg) melletti Zergevadász Társulatnak, ahol 1896-ig 548 zergét ejtett el.

1867-70 között háromszor vadászott Algériában oroszlánra. 1877-től bejárta Indiát, Jávát, Borneót és Kína nyugati részét. 1880-ban az Akadémia tiszteletbeli tagjává választották. 1896-ban elnyerte a tiszteletbeli doktori címet, 1897-ben valóságos belső titkos tanácsos lett, 1901-től a Magyar Szent Korona őre. Cenken vadászott barátaival, ahol nem voltak ritkák a 4-5 ezer db-os terítékek. Ung megyében bérelt 17 500

kataszteri hold nagyságú vadászterületet, ahol medvére, hiúzra és farkasra vadászott szívesen.

Életében jelentős összeget áldozott vadászatra, 1881-től aktív részese az országos agancskiállításoknak. A rendezőbizottság tagjaként javasolta a köbtartalom szerinti bírálatot. A későbbiekben a bírálóbizottság elnökeként, majd az országos kiállítás elnökeként tevékenykedett. A trófeák díjazására saját pénzén tiszteletdíjat készíttetett. Számos értékes tárgyat adományozott az 1907-ven megnyílt Magyar Királyi Mezőgazdasági Múzeumnak. Ferenc József első osztályú vas-koronarend kitüntetéssel jutalmazta közéleti tevékenységét. Budapesten hunyt el.

130 éve született Horthy Jenő (1877-1954)

A történelemből jól ismert kenderesi középbirtokos család sarja, Horthy Miklós kormányzó öccse. Kenderesen született. A lószerező család minden tagja aktív lovaséletet élt, négyévesen már őt is lóhátra ültették. Három évet tanult Sopronban, ahol egy ott fellelt könyv kelti fel érdeklődését Fekete Afrika iránt. Tanulmányait Debrecenben, Kolozsvárott folytatta tovább. Ezután Berlin következett jogi ismeretekkel, majd a Debreceni Akadémián fejezi be tanulmányait. Ezt követően Alagon a lovaknak szenteli az életét, hisz már ifjú korában kitűnően lovagolt. 14 éves korában már a Hortobágyon libára vadászott, 1937-ig összesen ezer libát hozott terítékre. 1895-ben elejti első

vaddisznóját, amely később is kedvenc vadfaja. A vadászatok során kapcsolatba került Teleki Sámuellel, Maderspach Viktorral, a századforduló elején tagja a Szék-havasi Vadásztársulatnak, majd 1907-től a 400 ezer kataszteri holdon vadászó Borgó-Prundi Vadásztársulatnak. Itt került kapcsolatba gróf Vass Béla főispánnal, gróf Vass Jenővel és gróf Hunyadi Lászlóval, a híres Afrika-vadásszal. 1905-ben járt először Afrikában; eljutott Kenyába, Ugandába, Belga-Kongóba, Szudánba és a Libiai-sivatagba. Afrikában Tanganyikában farmot vásárolt. Az I. világháborúban Maderspach Viktorral szolgált együtt egy huszárszázadban. A háború előtt még egyszer visszatért a fekete kontinensre. A politika nem érdekelte, igazi sportember volt. Aktív falkavadász, de a vadászat minden egyéb formáját is kipróbálta. Maderspach Viktorhoz hasonlóan elszánt vadászember volt. Az I. világháborúban önkéntes huszárként vonult be szolgálatra, ahol

Maderspach Viktorral együtt szolgált. A világegést követően megfordult Kenya, Tanganyika, Egyiptom, Szudán és Kongó vadászterületein, világrekord addaxot ejtett el. 1934-ben eljut ismét Erdélybe, majd ezt követően Indokína és Korea következett. Vadászkapcsolatai révén eljut a 30 ezer kataszteri hold nagyságú gödöllői vadrezervátumba, ill. Gemencre. Támogatta Kittenberger Kálmán könyvének megjelenését, aki Széchenyi Zsigmonddal együtt igazi afrikandernek ismerte el őt. Vadászott Almásy Lászlóval és Weinkheim grófnővel, Kittenberger Kálmánnal. A II. világháborút követően el kellett hagynia hazáját. 1949-ben ismét ellátogatott Afrikába, Svájcban hunyt el.

Legismertebb könyve: az „Egy élet sportja, Vadászat-Lóverseny-Falka”(1937). A könyv német és angol nyelven is megjelent.

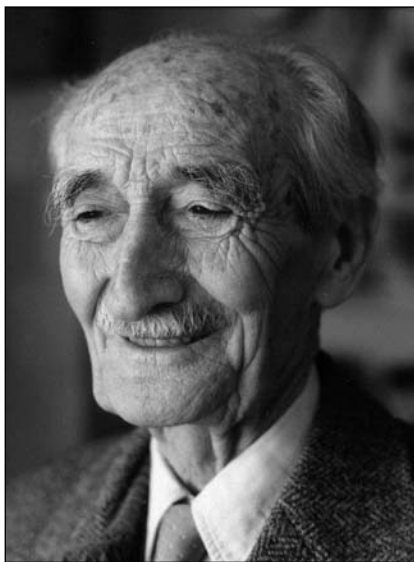
120 éve született Festetics Pál gróf (1887-1962)

Székesfehérváron született. Tanulmányai végeztével tornatanári képesítést nyert. A később nagy szaktekintélynek számító ember Bián (Pest megye) vadőri iskolát szervezett, majd az intézményt első vezetőként irányította. Egyike volt a Hubertus Magyar Vadászati Védegyelet megalapítóinak. Kókán hunyt el.

Legismertebb könyvei: A vadász havi teendői (1929), A vadőr tudnivalói (1935), A fácán és fogoly tenyésztése, óvása és vadászata (1938), Az őz tenyésztése, óvása és vadászata (1941), Természetjárás (1941).

100 éve született dr. Bay Béla (1907-1999)

Nemesi családban, az erdélyi Szinérváralján született. Budapesten, Szatmárban végezte középiskolai tanulmányait, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karát végezte el. 1927-től kezdődően vívott versenyszerűen. Az 1936-os berlini olimpia előtt román állampolgárként átszökik Budapestre, állampolgárságot elnyerve telepedett le. A vívással elkötelezett ember hatszor nyert országos bajnokságot, EB bronzérmes volt. 1948-1977 között szövetségi kapitányként olimpiai és világversenyek bajnokainak sorát nevelte ki. Nem véletlenül kapta a „vívósport pápája” megtisztelő címet. Nagyapja, apja vadászott, a fiú 8 éves korától már kísérőként kijárt apróvadadásokra, itt szerette meg a természetet és a vadászatot egyaránt. Első

vadját (mezei nyúl) 12 évesen ejtette el. A későbbiekben sokat vadászott apróvadra, egyre többet olvasott és tanult német nyelvű vadászati könyveikből. Vadászsorsa Somogy megyébe vezet, majd dr. Götze Árpád orvosprofesszorral megalakítja 1947-ben a Tuskósi Vadásztársaságot, amelynek bázisa a pucokszállási vadászház lett. Ez évben egyik alapító elnöke volt a megalakuló Magyar Vadászok Országos Szövetségének. A társaságuk egyesületi élete, ill. a vadgazdálkodás (nagyvadállomány) minőségileg sokat javult, 1958-ban már német fizetővendéget fogadtak. 1960-tól állandó vendégük volt J. P. Schausberger, aki 27 év alatt, selejt bikák mellett, száz érmes bikát is terítékre hozott. Az ő nevéhez fűződött az 1968-as „Gamási” világrekord (14,70 kg, 251,16 p) elejtése, mely az első 205 p. feletti szabadtéri bika volt. Ez a bika volt Béla bácsiék munkájának megkoronázása, amely 1970 szeptemberéig őrizte elsőségét. Az 1980-as évektől az egyre növekvő vadkár rendkívül kiélezte az egyesület pénzügyi helyzetét, ezért radikális állománycsökkentésbe fogtak. 1997-ben a vadásztársaság jogutód nélkül megszűnt, majd megalakult a zömmel földtulajdonosokat tömörítő új Tuskósi Vadásztársaság. Ismét őt választották elnökévé.

Dr. Bay Béla hét évtizedes vadászútja alatt 7000 db apróvadat, 1200 vaddisznót, 500 szalonkát, 400 db tarvadat, 200 őzbakot, 89 szarvasbikát (80 selejt) ejtett el. Számos sport- és társadalmi kitüntetés mellett 1999-ben a szakma rangos kitüntetését is megkapta, a Magyar Nemzeti Vadászrendet. A vívás, a vadászat és a lovak nagy szerelmese, kiváló közösség-szervező, emberszerető, remek vadász és úriember volt.

80 éve született Tálosi István (1927-2001)

Bódén, a Bakonyban született. Műszaki egyetemet végzett, szakmai életében az erősáramú berendezések ipara volt a meghatározó. Közel két évtizedig a Transvill igazgatójaként tevékenykedett. Aktív nyugdíjasként váltotta valóra a vadászzal kapcsolatos elképzeléseit. Az erdő- és természetjáró lelkes vadász nyomdaipari tevékenységbe vágott bele, a Terra-Print Kiadó ügyvezető igazgatójaként aktivizálta saját magát és egyre inkább környezetét is.

1994-ben megalakítja a Vadász Könyvklubot, amely 1995-ben egyesületté alakul át. Ennek fókuszában megtalálható az irodalom, a zene, a képzőművészet és a videofilm-technika egyaránt. Az egyesület elnökeként tevékenykedett egészen haláláig. A fiatalok számára megalkotta a „Természet és én” pályázatot, kezdeményezte a Vadászati Irodalomért Alapítvány megindítását, és útjára bocsátotta az „Ötven vadász emlékei” című sorozatot. Tiszteletre méltó a kegyeleti tevékenység felkarolása (Bárony István, Fekete István, Kittenberger Kálmán, Lakatos Károly, Maderspach Viktor, Nádler Herbert, Széchenyi Zsigmond sírhelyének, emlékének ápolása.) Szakmai és kulturális programok egész sorát szervezte belföldön, sőt külföldön (Szlovákia) is. Aktív vadászéletet élt a Bertóti István Bérkilövő Vt. elnökeként, sokat tett a közösségért. Elszánt lobbizó volt belföldön és külföldön egyaránt az ügy érdekében. Támogatásért a „Jó Istenhez is elmegyek”, mondotta sok-

szor. Az általa kiválasztott és patronált ügyeknek pótolhatatlan vezéregyénisége volt.

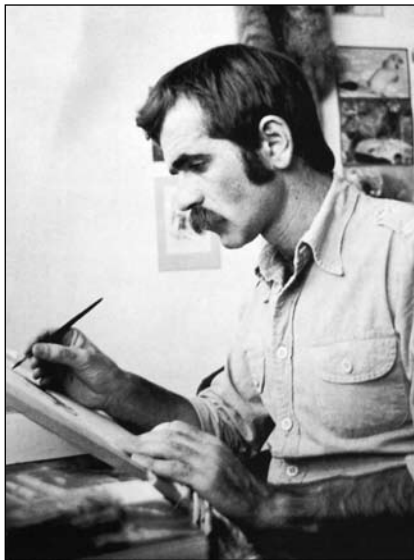
90 éve született Öhm László (1917-1993)

A felvidéken, Bars megyében, Fekete-völgyön született. A család hamarosan a Celldömölk melletti Kelédre tette át székhelyét. Apja aktív vadászember volt, nem véletlen, hogy a kisfiú a vizslájukkal aludt. Négyévesen már menni akart a téli vadászatukra. Bátyjával együtt növekedve tanulta meg a vadászat minden csínját-bínját. Kőszegen, majd Szekszárdon járt középiskolába, egyetemi tanulmányait Keszthelyen végezte. 1939-ben mezőgazdasági tanári képesítéssel diplomázik, és közben egyre többet vadászik (együtt tanult Eördögh Tiborral). Őt év katonai szolgálat és háború következett az életében. 1945-ben a Szombathelyi Gazdaképző Iskolában, rövid időre a Jászladányi Gazdaképzőben, majd ismét Szombathelyen tevékenykedett. 1961-ben a Jáki Tanács Vadásztársaság elnöke lett, amely a későbbi híres Aranyzarvas Vadásztársaság elődje volt. Az utóbbinál 30 évig elnökként szolgálta a vadászközösség ügyét. Sok sikert könyvelhetett el egyesületi munkája során. 1962-ben az Oladi Mezőgazdasági Szakmunkásképző Iskola alapító igazgatójaként, elsőként kezdte meg a hivatásosvadász-képzést. Tanítványok ezrei kerültek ki a kezei közül. Közben aktív szerepet vállalt a megyei vadászszövetség munkájában, különö-

sen a kynológia és a vadászlövészet állt közel hozzá. Mindenkorí vágya volt, hogy a jövő generációi becsüljék meg az elődök eredményeit a vadgazdálkodás-vadászat terén (ne irtsák ki a szarvast, ne bontsák meg a vadgazdálkodási egységeket). Tanítványai ma az egész ország területén megtalálhatók, kamatoztatva az általa kapott tudást, őrizve tanítómesterük emlékét. Méltósággal élt, csendes, nagy tekintélyű ember és szakember volt.

60 éve született Balogh Péter (1947-1982)

Budapesten született, Rákoshegyen. Természetszeretetét nagyban befolyásolta a Merzse-mocsár varázslatos hangulata. Már négyéves korában kibontakozott a tehetsége. Nyolcadikos tanulóként kijelentette alkotás közben, hogy

már látom a képet, csak utánahúzom a vonalakat. Előbb a Budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban tanult, ahol mondhatni már „kiforrott” művésznek tekintették. Ezt követően a Képzőművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait, ahol 1974-ben diplomázott. Grafikus művész és tanári képesítést nyert el rajz és ábrázoló geometria szakon. Már főiskolásként megjelentek első ceruzarajzai, 1976-tól szinte állandónak tekinthető művészi jelenléte. A Művészeti Alap tagjaként, könyvillusztrátorként, grafikusként kezdte pályáját. Nem véletlen, hogy 1981-ben a Móra Kiadónál Nívódíjat kapott. Néhány hónapot töltött dr. Nagy Endrénél Afrikában, Tanzániában (Arusha). Itt készült rajzai német vadászlapokban jelentek meg, ennek köszönhetően hívták angliai és finnországi kiállításokra. Muray Róbert festőművész társaként hívta meg egy budapesti kiállításra az igen tehetséges fiatalembert. 1976-tól 1982-ig folyamatosan jelentek meg rajzai a Nimród Vadászujságban, illusztrált mesekönyveket, Fekete István könyveit.

Karikatúrái a mai napig szinte utánözhatatlanok. Életműve nagyon csonka, de mégis teljes. Tehetségét és sikereit nem tudta kamatoztatni, életpályája 35 évesen, tragikusan véget ért. Önálló kiállítása hazánkban nem volt, kitüntetést nem kapott. Jellemző tragikus életpályájára, hogy az Afrikában szerzett vadásztrófeáit sem kaphatta kézhez, miután azok elkallódtak. A zsenik nem szokványosan élnek és halnak. Muray Róbert szerint Zichy Mihály óta nem volt ekkora tehetségű rajzolója a magyar nemzetnek.

Az OTP Garancia Biztosító Vadász Felelősség- és Balesetbiztosítása fedezetet nyújt:

- a fegyveres vadászat során Magyarország területén okozott olyan károkra, amelyekért az okozónak kártérítési kötelezettsége van;
- a vadászattal, vadásztársaság vadgazdálkodásával összefüggő baleset során bekövetkező mulékony sérülés, rokkantság, baleseti halál esetére.

Az OTP Garancia Biztosító Vadász Felelősség- és Balesetbiztosítása az alábbi szolgáltatásokat nyújtja:

- a felelősségbiztosítás révén a biztosító szolgáltatási kötelezettsége szerződőnként 10 millió forint/kár és 50 millió forint/év mértékű,
- a balesetbiztosítás keretében a biztosító a Magyarországon bekövetkezett vadászbaleset kapcsán az alábbi szolgáltatást teljesíti:
 - baleseti halál esetén 400 000 forint egy összegben történő kifizetése,
 - 100%-os rokkantság esetén 375 000 forint kifizetése,
 - mulékony sérülés, csonttörés, csontrepedés esetén egyszeri 20 000 forint gyógyulási támogatás kifizetése.

Kárbejelentés:

OTP Garancia Biztosító Vagyonbiztosítási Igazgatósága
1146 Budapest, Erzsébet királyné útja 1/c.
telefon: 06 1 462 3664, fax: 06 1 462 3680

Az OTP Garancia Biztosító élet-, vagyon-, gépjármű-, lakás- és utasbiztosításokkal is várja ügyfeleit!

CÍMJEGYZÉK

Országos Magyar Vadászkamara
1027 Budapest Medve u. 34-40. Telefon: (06-1) 355-6180, 212 2226
info@omvk.hu, www.omvk.hu

OMVK Baranya megyei Területi Szervezete

7626 Pécs, Felsővámház u. 44.
06-72/ 332-354
omvkbm@dravanet.hu

OMVK Bács- Kiskun megyei Területi Szervezete

6000 Kecskemét, Árpád krt. 2.
06-76/ 418-800
omvkagi@axelero.hu

OMVK Békés megyei Területi Szervezete

5600 Békéscsaba, Bajza u. 11.
06-66/ 321-234
omvkbekes@mail.globonet.hu

OMVK Borsod- Abaúj- Zemplén megyei Területi Szervezete

3526 Miskolc, Tas u. 18
06-46/ 504-125
info@vadaszszovetseg.hu

OMVK Csongrád megyei Területi Szervezete

6721 Szeged, Római krt. 18 /b.
06-62/ 420-362
komtam@freemail.hu

OMVK Fejér megyei Területi Szervezete

8000 Székesfehérvár, Jancsár u. 7.
06-22/ 327-933
omvk.fejer@eqnet.hu

OMVK Győr- Moson- Sopron megyei Területi Szervezete

9023 Győr, Csaba u. 16 II. 204.
06-96/ 618-692
omvkgyor@invitel.hu

OMVK Hajdú- Bihar megyei Területi Szervezete

4026 Debrecen, Péterfia u. 4.
06-52/ 417-447
omvk.deb@mail.tvnet.hu

OMVK Heves megyei Területi Szervezete

3300 Eger, Hibay K. u. 12
06-36/ 517-123
heves@omvk.t-online.hu

OMVK Komárom- Esztergom megyei Területi Szervezete

2800 Tatabánya Dózsakert u. 63.
06-34/ 510-197
vadaszkem@vivamail.hu

OMVK Nógrád megyei Területi Szervezete

3100 Salgótarján, Múzeum tér 1 Pf. 234.
06-32/ 512-875
omvk.nograd@chello.hu

OMVK Főváros és Pest megyei Területi Szervezete

1051 Budapest, Nádor u. 34.
06-1/ 3119-608
omvkpest@axelero.hu

OMVK Somogy megyei Területi Szervezete

7400 Kaposvár, Zárda u. 18.
06-82/ 526-288
omvksomogy@mail.datanet.hu

OMVK Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Területi Szervezete

4400 Nyíregyháza, Vörösmarty tér 7/a.
06-42/ 311-246
szabolcs@vadaszszovetseg.t-online.hu

OMVK Jász- Nagykun- Szolnok megyei Területi Szervezete

5000 Szolnok, Petőfi u. 13.
06-56/ 514-180
postmaster@szolnok.t-online.hu

OMVK Tolna megyei Területi Szervezete

7100 Szekszárd, Tormay B. u. 18.
06-74/ 512 -224
postmaster@tolna-omvk.t-online.hu

OMVK Vas megyei Területi Szervezete

9700 Szombathely, Puskás T. u. 7.
06-94/ 500-324
vas@omvk.hu

OMVK Veszprém megyei Területi Szervezete

8200 Veszprém, Dózsa Gy. út 32.
06-88/ 422-298
veszprem@omvk.hu

OMVK Zala megyei Területi Szervezete

8900 Zalaegerszeg, Petőfi u. 39.
06-92/ 599-440
vadaszkamara@zalaszam.hu

.....
Országos Magyar Vadászati Védegylet

1027 Budapest, Medve u. 34-40. Telefon: (06-1) 355 6180, fax: 375-8378
info@vadaszativdegylet.hu, www.vadaszativdegylet.hu

Baranya megyei Vadásztársaságok Szövetsége

7626 Pécs, Felsővámház u. 44.
Tel: 06 72 332 354

Bács-Kiskun megyei Vadászsövetség

6000 Kecskemét, Árpád krt. 2.
Tel: 06 76 418 800

Békés megyei Vadászsövetség

5600 Békéscsaba, Bajza u. 11.
06 66 321 234

Vadászok és Vadgazdálkodók Észak-Magyarországi Területi Szövetség

3526 Miskolc, Tas u. 18.
Tel: 06 46 504 125

Csongrád megyei Vadászsövetség

6721 Szeged, Római krt. 18/b.
Tel: 06 62 423 645

Fejér megyei Vadászok és Vadgazdálkodók Szövetsége

8000 Székesfehérvár, Jancsár u. 7.
Tel: 06 22 327 933

Kisalföldi Vadászsövetség

9023 Győr, Zechmeister u.9.
Tel: 06 96 311 512, 06 20/ 9353 527

Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége

4026 Debrecen, Péterfia u. 4.
Tel: 06 52 417 447

Heves megyei Vadászok Szövetsége
3300 Eger, Híbay K. u. 12.
06 36 517 123

**Komárom-Esztergom megyei
Vadászszövetség**
2890 Tata, Tópart u.8/c.
Tel: 06 34 384 063

Nógrád megyei Vadászszövetség
3100 Salgótarján, Múzeum tér 1. Pf. 234.
Tel: 06 32 512 875

**Vadászok és Természetvédők Közép-
Magyarországi Szövetsége**
1051 Budapest Nádor u. 34.
Tel: 06 1 3119 608

Somogy megyei Vadászok Szövetsége
7400 Kaposvár, Zárda u. 18
Tel: 06 82 526 288

**Vadászok Szabolcs-Szatmár-Bereg
megyei Szövetsége**
4400 Nyíregyháza, Vörösmarty tér 7/a.
Tel: 06 42 311 246

**Jász-Nagykun-Szolnok megyei
Vadászszövetség**
5000 Szolnok, Petőfi u. 13.
Tel: 06 56 514 180

Tolna megyei Vadászszövetség
7100 Szekszárd, Tormay B. u. 18.
Tel: 06 74 512 224

Veszprém megyei Vadász Szövetség
8200 Veszprém Dózsa Gy. u. 32
06 88 422 298

**Zala megyei Vadásztársaságok és
Vadgazdálkodók Szövetsége**
8900 Zalaegerszeg, Petőfi u. 39.
Tel: 06 92 599 440

Sopron Tájegységi Szövetség
9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4.
06 99 311 103

Felsőtiszavidéki Vadgazdák Szövetsége
4405 Nyíregyháza Debreceni út 138
06 42/ 490-019

Rábaközi Vadászszövetség
9322 Rábatamási, Szabadság út 87
Tel: 06 96 282 342

**FVM Csongrád megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
6701 SZEGED
Deák F. u. 17.
06-62/553-460
csongrad-vadasz@fki.gov.hu

**FVM Fejér megyei Földművelésügyi
Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
8001 SZÉKESFEHÉRVÁR
Deák F.u. 7-9. Pf. 43
06-22/511-282
fvmh-fejer@fki.gov.hu

**FVM Győr-Moson-Sopron megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
9021 GYŐR
Jókai u. 12.
06-96/514-740
fvmh-gyor@fki.gov.hu

**FVM Hajdú-Bihar megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
DEBRECEN
4002 Kossuth u. 12-14. Pf. 404
06-52/523-820
vadhalhajdu@fki.gov.hu

**FVM Heves megyei Földművelésügyi
Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
3301 EGER
Barkóczy u. 7 Pf. 145
06-36/510-765
hevesvad@axelero.hu

**FVM Jász-Nagykun-Szolnok megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
5000 SZOLNOK
Kossuth L. u. 2.
06-56/505-397
vadaszat_halaszat-szolnok@fki.gov.hu

**FVM Komárom-Esztergom megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
2801 TATABÁNYA V.
Győri út 13 Pf 18.
06-34/312-204
kom-vadhal@fki.gov.hu

**FVM Nógrád megyei Földművelésügyi
Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
3101 SALGÓTARJÁN
Rákóczi u. 36. Pf. 95.
06-32/521-500
fvmh-nograd@fki.gov.hu

**FVM Főváros és Pest megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
1055 BUDAPEST
Városház u. 7.
06-1/ 485-69-04
vhf-pest@fki.gov.hu

**FVM Somogy megyei Földművelésügyi
Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
7400 KAPOSVÁR
Csokonai u.3 Pf 250
06-82/ 414-894
vadhal.somogy@axelero.hu

**FVM Szabolcs Szatmár-Bereg megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
4401 NYÍREGYHÁZA
Bessenyei tér 1.
06-42/594-410
fagyasoltan@fki.gov.hu

**FVM Tolna megyei Földművelésügyi
Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
7101 SZEKSZÁRD
August L. u. 7. Pf. 210
06-74/529-869
fvmh-tolna@fki.gov.hu

.....
FVM megyei Földművelésügyi Hivatalok Vadászati és Halászati Felügyelőségek címei

**FVM Baranya megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
7600 PÉCS
Rákóczi u. 30. Pf. 428
06-72/512-455
vadasz-baranya@fki.gov.hu

**FVM Bács-Kiskun megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
6000 KECSKEMÉT
Bajcsy-Zsilinszky krt. 2. Pf. 215
06-76/502 401
fvmh-bacs@fki.gov.hu

**FVM Békés megyei Földművelésügyi
Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
5600 BÉKÉSCSABA
Derkovits sor 2
06-66/444-254
fvmvadasz04@bekesmegye.hu

**FVM Borsod-Abaúj-Zemplén megyei
Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség**
3525 MISKOLC
Dóczy J. u.6.
06-46/515-740
borsodvad@fki.gov.hu

FVM Vas megyei Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség
9702 SZOMBATHELY
Vörösmarty u. 9 Pf. 260
06-94/506-760
fvmh-vas@fki.gov.hu

FVM Veszprém megyei Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség
8200 VESZPRÉM
Megyeház tér 1. Pf. 315
06-88/580-440
fvmvadasz@invitel.hu

FVM Zala megyei Földművelésügyi Hivatal
Vadászati és Halászati Felügyelőség
8901 ZALAEGERSZEG
Bíró Márton u. 38. Pf. 186
06-92/321-440
vhf-zala@fki.gov.hu

.....

Erdőgazdaságok címlistája

Bakonyerdő Zrt.
8500 Pápa, Jókai út 46.
(89) 513-100
info@bakonyero.hu

Délalföldi Erdészeti Zrt.
6721 Szeged, Zsótér u. 4/b
(62) 551-340
dalerdr@dalerd.hu

Egererdő Zrt.
3300 Eger, Kossuth L. u. 18
(36) 801-501
egererdo@egererdo.hu

Északerdő Zrt.
3525 Miskolc, Deák tér 1.
(46) 501-501
info@eszakerdo.hu

Gemenci Erd. Zrt.
6500 Baja, Szent Imre tér 2
(79) 326-387
gemenc@atrtnet.hu

„Gyulaj” Erdészeti és Vadászati Zrt.
7090 Tamási, Szabadság u. 27.
(74) 573-940
gyulajrt@axelero.hu

Ipoly Erdő Rt.
2661 Balassagyarmat, Bajcsy-Zs. u. 10
(35) 300-769
titkarsag@ipolyerdo.hu

Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.
9023 Győr, Corvin z. 9
(96) 529-451
gyorierd@kaeg.hu

Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
6000 Kecskemét, József A. u. 2
(76) 510-400
kefag@kefag.hu

Mecseki Erdészeti Zrt.
7623 Pécs Rét u. 8
(72) 508-200
info@mecsekerdo.hu

Nagykunsági Erdészeti és Faipari Zrt.
5001 Szolnok József A. u. 34
(56) 512-110
nefag@nefag.hu

Nyírségi Erdészeti Zrt.
4401 Nyíregyháza, Kótaji u. 29
(42) 598-450
mail@nyirerdo.hu

Pilisi Parkerdő Zrt.
2025 Visegrád, Mátyás király u. 4.
(26) 598-000
info@pprt.hu

Somogyi Erdészeti és Faipari Zrt.
7400 Kaposvár, Bajcsy Zs. u. 21
(82) 505-100

Szombathelyi Erdészeti Zrt.
9700 Szombathely, Zanati u. 26
(94) 329-977
szombathely.erdo@mail.datanet.hu

Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt.
9400 Sopron, Honvéd u. 1
(99) 506-810
titkarsag@taegrt.hu

VADEX Mezőföldi Erdő-és Vadgazd. Zrt.
8000 Székesfehérvár, Tolnai u. 1
(22) 510-501
posta@vadex.hu

Vértesi Erdészeti és Faipari Zrt.
2800 Tatabánya Dózsakert u. 63
(34) 316- 733
verteserdo@t-online.hu

Zalaerdő Zrt.
8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6
(93) 500-200
zalaerdo@zalaerdo.hu

HM Budapesti Erdőgazdasági Zrt.
1033 Budapest Hévízi út 4/a
(1) 387 88 59
bp-erdo@bp-erdo.hu

HM Kaszói Erdőgazdaság Zrt.
7563 Somogyuszob-Kaszó
(82) 351 690
info@kaszort.hu

HM Veszprémi Erd. Zrt.
8200 Veszprém Jutasi u. 10
(88) 591 510
info@verga.hu

.....

Polgári Kézilőfegyver- és Lőszervizsgáló Kft.

ELÉRHETŐSÉGE:
Személyesen: 1031 Budapest, Gyöngysor u. 6.
Levélben: 1031 Budapest, Gyöngysor u. 6.
Telefonon: 347-6030
Telefaxon: 347-6039
E-mail-ben: mkh@mkh.hu

A VIZSGÁLÓ ÜGYFÉLFOGADÁSI IDEJE MAGÁNSZEMÉLYEK RÉSZÉRE:

Hétfőtől-csütörtökig a fegyverek átvétele vizsgálatra:

7⁰⁰-tól 12⁰⁰-óráig,

nyitva tartás: 7⁰⁰-tól 14⁰⁰-óráig.

Pénteken a fegyverek átvétele vizsgálatra:

7⁰⁰-tól 11⁰⁰-óráig,

nyitva tartás: 7⁰⁰-tól 12⁰⁰-óráig.

Kérjük, adja adója 1 %-át

„A Magyar Vadgazdálkodásért
Alapítványnak”,

hogy együtt segíthessünk a hazai
vadgazdálkodóknak!

számlaszám:

10403181-31809180-00000000

Köszönjük!

TARTALOM

2007. évi naptár	5
Tizenkét hónap	6
Tisztelt Vadgazdálkodók!	30
Megzabolázatlan vadászszenvedély	33
A gímszarvas állomány alakulása és kezelési lehetőségei Magyarországon	52
A szarvasvadász zsákmánya	73
Vadföldről másként	89
Madárvédelem – élőhelyteremtés – fásítás	102
Magyarország vadgazdálkodása napjainkban	107
A vadászkutya használhatósága a Vadászkamara szemszögéből	140
VKE Magyar Vadászkürt Egylet	143
Solymászat	145
Diana Vadász hölgy Klub	150
Már egy éve a vadért, a vadászért	152
Tatai Vadlúd-sokadalom	156
Évfordulósok	161
Címjegyzék	168

